

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

กระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาศของคณะกรรมการอิสลามประจำ

จังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง

Developing a Zakat Management System of the Islamic Councils
of Satun and Phatthalung

คณะผู้วิจัย

ดร.ธวัช น้อยพอม และคณะ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ประจำปีงบประมาณ 2559 รหัสโครงการ CIS 10H59

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

กระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาศของคณะกรรมการอิสลามประจำ
จังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง

Developing a Zakat Management System of the Islamic Councils
of Satun and Phatthalung

คณะผู้วิจัย

ดร.ธวัช น้อยพอม และคณะ

โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ประจำปีงบประมาณ 2559 รหัสโครงการ CIS 10H59

โครงการวิจัย กระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาศของ
คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง
Developing a Zakat Management System of the Islamic
Councils of Satun and Phatthalung

คณะผู้วิจัย

ดร.ธวัช	นุ้ยผอม ¹
นายอริศ	หัสมา ¹
ดร.หมะหมุด	หะยีหมัด ¹
ผศ.สุทธิศักดิ์	ดีอเราะ ²
ดร.อุสมาน	ยูนู ²
นายอับบาส	หลับต้วง ³
นายอูบัยดิลละห์	เจะดาโย ³

¹อาจารย์แผนกเศรษฐศาสตร์และการจัดการในอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

²อาจารย์แผนกกฎหมายอิสลาม วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

³ผู้ช่วยวิจัยโครงการพัฒนาระบบการจัดการชะกาศของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	(iv)
บทคัดย่อ	(v)
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ความหมายชะกาด	5
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการในอิสลาม	24
2.3 พัฒนาการการบริหารจัดการชะกาด	27
2.4 วิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนากระบวนการแบบมีส่วนร่วม	33
2.5 ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง	35
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	57

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3	
วิธีการดำเนินการวิจัย	
3.1 วิธีการวิจัย	65
3.2 ขั้นตอนการวิจัย	65
3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล	68
บทที่ 4	
ผลการวิจัย	
4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์	69
4.2 สภาพการบริหารจัดการชะกาด	70
4.2.1 โครงสร้างองค์กรชะกาดระดับจังหวัดและระดับมัสยิด	71
4.2.2 การบริหารจัดการระดับหมู่บ้าน	75
4.2.3 การประชาสัมพันธ์	76
4.2.4 ด้านการจัดเก็บชะกาด	80
4.2.5 การตั้งราคาชะกาดพิตเราะห์	84
4.2.6 การกำหนดเวลาจ่ายชะกาด	86
4.2.7 การแจกจ่ายตามประเภทผู้มีสิทธิได้รับชะกาด	87
4.2.8 การเสนอชื่อผู้มีสิทธิได้รับชะกาด	100
4.2.9 การประชุมเพื่อพิจารณาผู้มีสิทธิได้รับชะกาด	101
4.3 ปัญหาและอุปสรรค	107
4.3.1 ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจชุมชนมุสลิม	107
4.3.2 ปัญหาการจัดเก็บชะกาด	107

สารบัญ(ต่อ)

4.3.3. ปัญหาการแจกจ่ายชะกาด	109
4.3.4. ปัญหาด้านบุคคลากร	109
4.4 สรุปรูปแบบการบริหารจัดการชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำ จังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด	110
4.5 การจัดเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด	115
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล	
5.1 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย	118
5.1.1 รูปแบบและปัญหาการจัดการชะกาดของคณะกรรมการอิสลาม	118
5.1.2 ระบบการจัดการชะกาดแบบมีส่วนร่วมของประชาชน	122
5.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	123
5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป	125
บรรณานุกรม	126
ภาคผนวก	131
งานวิจัยที่ได้รับการนำเสนอ	198

กิตติกรรมประกาศ

บรรดาการสรรเสริญทั้งหมดนั้นเป็นเอกสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ผู้ทรงอภิบาลแห่งสากลจักรวาล ขอความสันติสุขจงประสบแด่ท่านรอซูลมูหัมมัด ผู้ซึ่งเป็นผู้ชี้แนะแนวทางที่เที่ยงตรงและเป็นแบบฉบับอันดีงามแก่มวลมนุษยชาติ

งานวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาศของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง สำเร็จลุล่วงได้ด้วยบุญคุณและความเมตตาแห่งอัลลอฮ์ และด้วยความช่วยเหลือจากคณะบุคคลและหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ได้สนับสนุนงบประมาณในการวิจัยครั้งนี้ รวมถึงคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกสถาบันที่ซัดเกลาและเสนอข้อชี้แนะอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยนี้มาตั้งแต่ต้น และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่วิจัยประจำสถาบันฮาลาล คุณนุรีฮัน สาและ ที่คอยประสานงานด้านวิจัยเรื่อยมา

สุดท้ายขอเอกราชอัลลอฮ์ โปรดทรงอภิบาลในความผิดพลาดต่าง ๆ ที่พึงมีและตอบแทนความดีงามแก่ผู้วิจัย ครอบครัว ตลอดจนบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยฉบับนี้ ขอพระองค์อัลลอฮ์ โปรดทรงประทานความรัก ความเมตตา และความปลอดภัยแก่บุคคลดังกล่าวด้วยเทอญ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องกระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาศของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุงมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) เพื่อศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชะกาศของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง (2) เพื่อนำเสนอระบบการจัดการชะกาศแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการจัดการชะกาศในจังหวัดสตูล จังหวัดพัทลุง และจังหวัดอื่นๆในอนาคต การรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ (1) การศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชะกาศ จากตัวแทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด คณะกรรมการมัสยิด และประชาชนทั่วไป (2) กระบวนการ (PAR) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการชะกาศและดำเนินตามแผนผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม และ (3) ถอดบทเรียนเพื่อขยายผล สรุปข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการชะกาศของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดของทั้ง 2 จังหวัดมีน้อยมาก การจัดการชะกาศของหน่วยงานคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดส่วนใหญ่ การจัดการชะกาศส่วนใหญ่ดำเนินการโดยคณะกรรมการมัสยิด ซึ่งไม่มีการวางแผนที่เป็นลายลักษณ์อักษร และดำเนินการโดยธรรมเนียมปฏิบัติ การจัดเก็บชะกาศส่วนมากเกี่ยวข้องกับชะกาศพิตเราะห์หรือชะกาศบุคคล ยกเว้นในจังหวัดสตูล บางมัสยิดมีการจัดเก็บชะกาศเกษตร (ข้าวเปลือก) ส่วนชะกาศจากทรัพย์สินทั่วไปนั้น ผู้มีหน้าที่ดำเนินการจ่ายโดยตรงกับผู้มิสลิหิรับที่ตัวเองเห็นสมควร ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ 1) ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจชุมชนมุสลิม 2) มุสลิมไม่ทราบถึงความสำคัญของการจัดตั้งสถาบันชะกาศ 3) ปัญหาบุคลากร

Abstract

This research entitled ‘the development process of Zakat management system of the Islamic Councils of Satun and Phatthalung’ has 2 main objectives: (1) to study models and to analyse issues of Zakat management in Islamic Councils of Satun and Phatthalung; (2) to conduct participatory research on Zakat management system with the aim to apply it in Satun, Phatthalung and other provinces in future. Data collection involves 3 main steps: (1) the study of the pattern and the analysis of the issues of Zakat management of the 2 provinces from members of provincial Islamic councils, mosque committees and ordinary people; (2) PAR process was applied to develop Zakat management plan; and (3) providing lessons learned from the study to provincial Islamic councils.

The results of this study indicated that the involvement of the provincial Islamic councils in Zakat management is limited. Islamic Committees of mosques were the main collector of Zakat. Zakat management of the Islamic Committees of mosques in the 2 provinces had no written plan and followed traditional system. Zakat collected was mainly Zakat fitr (personal (akat). In Satun province, Zakat on agricultural produce (paddy) was practiced in some mosques. As for Zakat on properties, people often paid directly to preferred beneficiaries. The main issues of Zakat management in the 2 provinces include: 1) economic problems of Muslim communities; 2) lack of awareness on the importance of institutionalization of Zakat; 3) human resource issues.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ชะกาดเป็นหนึ่งในเสาหลักสำคัญทั้ง 5 ของหลักการอิสลามในคัมภีร์อัลกุรอานได้ระบุเรื่องชะกาดต่อท้ายหลังคำสั่งใช้ในการละหมาดในหลายโองการ แสดงให้เห็นภารกิจสำคัญยิ่งของมุสลิมสองประการนี้ นั่นคือการละหมาดเป็นหลักปฏิบัติที่ปัจเจกมีต่อพระเจ้า ขณะที่ชะกาดเป็นหลักปฏิบัติที่เขาพึงมีต่อเพื่อนมนุษย์ ทั้งสองล้วนแล้วแต่เป็นการขัดเกลาตัวเองเพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากพระเจ้าและการแสดงออกถึงการเป็นมุสลิมที่ดี (อับดุลสุโก ดินอะ, 2555)

“ชะกาด” ในเชิงภาษาหมายถึง การเพิ่มพูนและความจำเป็นของการจ่ายชะกาด คือการเพิ่มพูนผลบุญ ความหมายทางภาษาสื่อถึงความความเจริญอกเจย ความเพิ่มพูน ทั้งผู้ให้และผู้รับซึ่งอยู่ในฐานะยากจน (อัลมรดาเวีย 3/3) ชะกาดมีอัตราส่วนที่แน่นอนที่เก็บจากทรัพย์สินแต่ละประเภทของมุสลิมที่เกินเกณฑ์ขั้นต่ำที่ศาสนาอิสลามระบุไว้ โดยชะกาดจะถูกนำไปมอบให้กับผู้ที่มีสิทธิได้รับการช่วยเหลือตามที่ระบุไว้ 7 จำพวกได้แก่ ผู้ที่ยากจน ผู้ที่ขัดสน เจ้าหน้าที่ในการรวบรวมชะกาด ผู้ที่หัวใจได้รับการโน้มน้าว (สู่อิสลาม) การไถ่ทาส ผู้มีหนี้สินส่วนตัว ในหนทางของอัลลอฮ์ และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทาง (อับดุลเลาะ อับรู, 2549) ทรัพย์สินแต่ละประเภทมีอัตราการจัดเก็บ เกณฑ์ขั้นต่ำ และรอบการชำระที่แตกต่างกันออกไปตามที่ศาสนทูตมุฮัมมัดได้วางแนวปฏิบัติเอาไว้

จากมุมมองนักเศรษฐศาสตร์ ชะกาดเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคมของชุมชนและประเทศ เช่น การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยชะกาดสามารถชะลอความร้อนแรงในช่วงเศรษฐกิจเติบโตและพยุ่งความฝืดเคืองของเศรษฐกิจในยามตกต่ำ นอกจากนี้ชะกาดยังช่วยในการกระจายรายได้และความมั่งคั่งในระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนไปยังภาคส่วนต่าง ๆ ไม่กระจุกอยู่เพียงเฉพาะกลุ่มซึ่งทำให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้น และช่วยให้ระบบเศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืน (Ibrahim, 2006)

การบริหารจัดการชะกาดในแต่ละยุคสมัยของประวัติศาสตร์อิสลามมีความแตกต่างกัน อาทิ ในสมัยของศาสนทูตมุฮัมมัด (ซ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม) มีการจัดส่งเจ้าหน้าที่เพื่อจัดเก็บชะกาด และมีการตั้งเสมียนชะกาดเพื่อบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ท่านศาสนทูตคัดเลือกผู้จัดเก็บชะกาดที่เหมาะสม มอบนโยบายการจัดเก็บชะกาดและวางระบบการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ด้วยตัวเอง ในสมัยของคอลีฟะฮ์ทั้งสี่ ได้มีการจัดตั้งกองคลัง (บัยตุลมาล) การเอาจริงเอาจังในการจัดเก็บชะกาด การจัดแบ่งชะกาดไปยังกลุ่มคนต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใสและยุติธรรม ในสมัยของคอลีฟะฮ์อุมัยรได้จัดวางโครงสร้างการจัดการด้านบัญชี ด้านทะเบียน รวมทั้งด้านการจัดเก็บและแจกจ่าย ที่เป็นระบบมากขึ้น ในภายหลังการจัดการชะกาดเริ่มลดความสำคัญลงไป อันเนื่องจากรายได้ของรัฐในส่วน

อื่นเพิ่มมากขึ้นตามการขยายตัวของอาณาจักรอิสลาม อีกทั้งความโปร่งใสในการจัดการก็ลดลงตามระดับคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง

แม้ว่าหลักการเรื่องชะกาทจะมีความชัดเจน และมุสลิมถือปฏิบัติกันมาเป็นระยะเวลาพันกว่าปีก็ตาม การศึกษาวิจัยในประเด็นเหล่านี้ยังคงมีความสำคัญและน่าสนใจอยู่ อันเนื่องมาจากประชาชนมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่จ่ายชะกาทในลักษณะปัจเจกชน แจกจ่ายแก่คนที่มีสิทธิรับในวงแคบ และเป็นไปอย่างจำกัด ทำให้ชะกาทยังไม่สามารถเป็นเครื่องมือในการสร้างสวัสดิการสังคมและเศรษฐกิจ แก่ผู้ยากไร้ ชัดสน และผู้ด้อยโอกาสในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชะกาทในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ใกล้ชิดตัวมุสลิมที่สุดเห็นจะเป็นมัสยิด อย่างไรก็ตามชะกาทที่คณะกรรมการมัสยิดจัดเก็บและแจกจ่ายนั้นส่วนมากเป็นชะกาทพิตเราะห์ (ชะกาทที่เป็นอาหาร จ่ายในช่วงวันอีตหลังถือศีลอด) ส่วนชะกาทที่เป็นทรัพย์สิน แทบจะไม่มี การปฏิบัติ การจัดการชะกาทของมัสยิดอยู่ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ซึ่งมีระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการสังคมมุสลิมในประเทศไทยในภาพรวมแต่ไม่ได้ระบุการบริหารจัดการชะกาทโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม มีบางมัสยิดที่สามารถเป็นตัวอย่งที่ดีในการจัดการชะกาท เช่น มัสยิดกลางจังหวัดปัตตานี มัสยิดบ้านเหนือจังหวัดสงขลา และมัสยิดตะลุบันจังหวัดปัตตานี เป็นต้น (อับลุดสุโก ดินอะ, 2555) โดยอาศัยการจัดการที่มีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแกนในการขับเคลื่อน ทั้งนี้การบริหารจัดการชะกาทโดยมัสยิดก็ยังไม่มียุทธศาสตร์และแนวปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ยังมัสยิดอื่น ๆ ได้ นับเป็นปัญหาที่ผู้วิจัยเห็นว่า การจัดการชะกาทของมุสลิมในประเทศไทยควรมีการพัฒนาเป็นระบบและมีมาตรฐาน อันจะทำให้องค์กร มัสยิดหรือจังหวัดอื่นๆ สามารถนำไปเป็นแนวทางการดำเนินงานได้ ระบบการบริหารจัดการชะกาทที่ดีจึงมีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือคนยากจนและคนด้อยโอกาสในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

ในปีพ.ศ. 2550 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้มีการเสนอร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาทต่อคณะรัฐมนตรี สมัยรัฐบาลพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติในหลักการเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2550 และส่งให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาและสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา แต่นักวิชาการมุสลิมหลายท่านได้ออกมาคัดค้านพระราชบัญญัติดังกล่าว (ณัฐสุดา เมตตาประเสริฐ, 2553 (ออนไลน์)) ส่งผลให้พระราชบัญญัติส่งเสริมกองทุนชะกาทไม่ได้ถูกนำมาบังคับใช้ในประเทศไทย อย่างไรก็ตามความพยายามในการจัดตั้งระบบชะกาทยังคงได้รับการผลักดันอีกครั้งในรูปของระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย โดยได้มีการออกระเบียบว่าด้วยการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาท พ.ศ. 2559 ให้คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นองค์กรขับเคลื่อน (คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย, 2559)

อย่างไรก็ตามแนวการปฏิบัติและรูปแบบองค์กรชะกาทยังไม่มีความชัดเจน ทำให้ไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ที่เป็นรูปธรรม ผู้ที่มีสิทธิรับชะกาท อาทิต คนยากจน ชัดสน ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากระบบชะ

ภาค กลุ่มคนดังกล่าวจึงไม่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตตามเป้าหมายและเจตนารมณ์ของชะกาต ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษากระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาตแบบมีส่วนร่วมในสอง จังหวัดนำร่อง คือ จังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง เพื่อสร้างระบบการจัดการสถาบันชะกาตต้นแบบ ของประเทศไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชะกาตของคณะกรรมการอิสลามประจำ จังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง
- 2) เพื่อนำเสนอระบบการจัดการชะกาตแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อนำไปเป็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการจัดการชะกาตในจังหวัดอื่นต่อไป

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ประโยชน์ในทางวิชาการ

นักวิจัยได้รับทราบถึงรูปแบบการจัดการชะกาตในจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง และ กระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาตที่ได้มาตรฐาน

2) ประโยชน์ต่อภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คู่มือการจัดการชะกาตระดับจังหวัดและมัสยิด แนวปฏิบัติงานด้านการจัดการชะกาตที่เป็น มาตรฐาน มีแผนงานในการบริหารจัดการชะกาตที่เป็นระบบ มีคู่มือและแนวทางการจัดการที่เป็น รูปธรรม เพื่อการสร้างสวัสดิการสังคมและลดความยากจนของสังคมมุสลิมในประเทศไทย

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นกระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาตของคณะกรรมการอิสลามประจำ จังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหา พื้นที่ และประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

1) ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษาประกอบด้วยมัสยิด สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและ จังหวัดพัทลุง

2) ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการเก็บข้อมูลประกอบด้วยบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาตของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่

- 1) คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการชะกาดในระดับหมู่บ้าน เช่น เป็นโต๊ะอิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น และคณะกรรมการประจำมัสยิด จังหวัดละ 5 มัสยิดรวม 10 มัสยิด
- 2) คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด 2 จังหวัดคือ จังหวัดสตูล จำนวน 35 คน และจังหวัดพัทลุง จำนวน 30 คน
- 3) ประชาชนในจังหวัดสตูล 50 คน และจังหวัดพัทลุง 50 คน

3) ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดตามหลักศาสนาอิสลามของผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการจัดการชะกาด (1) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล พัทลุง (2) มัสยิดในพื้นที่จังหวัดสตูล พัทลุง โดยการศึกษาระบบ กลไก ขั้นตอนการจัดการ ปัญหาและอุปสรรคจากการจัดการชะกาด และแนวทางการพัฒนาศักยภาพระบบการจัดการชะกาด ดังกล่าวเริ่มด้วยการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการให้ความรู้ การฝึกอบรม และกิจกรรมภาคปฏิบัติ ที่จะนำมาใช้กับผู้นำที่การจัดการชะกาด คือ (1) สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง (2) มัสยิดในพื้นที่จังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง เนื้อหาของหลักสูตรประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ (1) กระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาดของต่างประเทศ (2) การศึกษาขั้นตอนกระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาด และสิ่งที่พึงปฏิบัติในกระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาด ซึ่งเนื้อหาในเอกสารคู่มือกระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาด และ (3) วิธีการฝึกปฏิบัติ หรือ การใช้บทบาทสมมติ

เนื้อหาต่อมาเป็นการพัฒนาคู่มือกระบวนการจัดการชะกาดตามหลักศาสนาอิสลามของผู้ที่เกี่ยวข้องในระบบการจัดการชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและมัสยิดและคำอธิบายข้อบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการชะกาดเป็นพัฒนาเรื่องระบบการจัดการชะกาด โดยนำระบบการจัดการชะกาดของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้และการปรับแก้เอกสารแบบฟอร์มบางแบบฟอร์มเพื่อเป็นแบบอย่าง

เนื้อหาสุดท้ายเป็นผลจากการประชุม และการลงมติในการประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนทางวิชาการกระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล พัทลุง และมัสยิดในพื้นที่จังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุงโดยมีการประชุม 3 ครั้ง มีการสรุปในแต่ละครั้ง และสรุปภาพรวมทั้งหมด

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปเป็นหัวข้อสำคัญในการนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 2.1 ความหมายของชะกาด
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการในอิสลาม
- 2.3 พัฒนาการการบริหารจัดการชะกาด
- 2.4 วิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนากระบวนการแบบมีส่วนร่วม
- 2.5 ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายของชะกาด

ความหมายของชะกาดในเชิงภาษาศาสตร์ นักวิชาการนิยามไว้ ดังนี้

ชะกาด ในทางภาษาศาสตร์หมายถึง การเจริญงอกเงย การชำระล้างให้บริสุทธิ์ การอุปถัมภ์ อิบน์ฟารีส กล่าวว่า (คำว่า **كِي** ซาอ กาฟ ยาอุมุดัล) เป็นคำหนึ่งที่มีความหมาย ความเจริญงอกงาม และความเพิ่มพูน ดังนั้นผู้ที่ออกชะกาด เขาหวังที่ให้ทรัพย์สินของเขาบริสุทธิ์ ใสสะอาด และได้เพิ่มพูนตลอดไปด้วยความจำเริญ อัลลอฮฺตรัสในอัลกุรอ่านว่า

ความว่า “(มุฮัมมัด) เจ้าจงเอาส่วนหนึ่งจากทรัพย์สินสมบัติของพวกเขาเป็นทาน เพื่อให้พวกเขาบริสุทธิ์) (หนังสือมะกอียะฮฺสุลุลุฆะฮฺ ของอิบนุฟารีส 3/18 และ Rehman & Ahmedov, 2011)

การเพิ่มพูนและความจำเริญของการจ่ายชะกาด คือการเพิ่มพูนผลบุญด้วย เหมาะสมที่ความหมายด้านภาษาจะสื่อถึงความเจริญงอกเงย ความเพิ่มพูน ทั้งผู้ให้และผู้รับซึ่งมีฐานะยากจน (อัลมัตราวีฮ์ 3/3)

ในขณะที่ ชะกาดในทางนิติศาสตร์อิสลามหมายถึงทรัพย์สินจำนวนหนึ่งที่ศาสนาอิสลามได้บัญญัติให้เจ้าของทรัพย์สินมีหน้าที่ต้องจ่ายให้แก่บุคคลผู้ที่มีสิทธิได้รับชะกาดตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามที่บัญญัติศาสนาอิสลามได้กำหนด (อับดุลสุโก ดินอะ, 2555) หรือที่รู้จักกันในนาม ภาซีในศาสนาอิสลามซึ่งเป็นบทบัญญัติหนึ่งในทางศาสนาที่สำคัญของมุสลิมที่จะต้องปฏิบัติ (Ram Al Jaffri Saad, Norazita Marina Abdul Aziz, & Norfaiezah Sawandi, 2014) เมื่อมีการจ่ายชะกาดออกไป ผู้จ่ายจะมีความรู้สึกจำเริญ และบริสุทธิ์ ส่วนผู้รับก็จะมีความรู้สึกดีใจและขอบคุณในความเมตตาของอัลลอฮฺที่ทรงมอบปัจจัยยังชีพที่เพิ่มพูน

Al - Qardhawi (1993 : 37) กล่าวว่า ชะกาต หมายถึง ทรัพย์สินจำนวนหนึ่งที่ศาสนาอิสลามได้บัญญัติให้เจ้าของทรัพย์สินนั้นมีหน้าที่ต้องจ่ายให้แก่บุคคลซึ่งเป็นผู้มีสิทธิได้รับชะกาตตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่ศาสนบัญญัติได้กำหนดไว้ โดยที่อิสลามถือว่าจำนวนของทรัพย์สินที่ถูกนำไปจ่ายเป็นทาน "ชะกาต" ยังความเจริญงอกเงยให้แก่ส่วนที่เหลือจากที่ได้จ่ายไป และเป็นการชำระกิเลสของผู้บริจาคอีกด้วย

บรรจง บินกาซัน (2543 : 46) กล่าวว่าโดยภาษาแล้ว คำว่า “ ชะกาต ” มีความหมาย สองนัยด้วยกัน คือการชำระให้สะอาดบริสุทธิ์และการเจริญเติบโต

M Abdulmannan (2546 : 125) กล่าวว่า ชะกาตเป็นแกนกลางของการคลังแห่งอิสลามซึ่งครอบคลุมไปถึงศีลธรรม สังคมและเศรษฐกิจ ทางด้านศีลธรรม ชะกาตจะเป็นตัวชำระล้างความละโมภและขจัดความร่ำรวยจนเกินไป ทางด้านสังคมชะกาตจะทำงานเหมือนกับมาตรการขึ้นเยียมที่จะขจัดความยากจนออกจากสังคม โดยทำให้คนมั่งมีรู้จักรับผิดชอบต่อสังคมที่เขาอาศัยอยู่ในด้านเศรษฐกิจชะกาตจะป้องกันการสะสมทรัพย์สินสมบัติเอาไว้ในมือของคนเพียงไม่กี่คนและกระจายมันออกไป

จากความหมายของชะกาตที่นักวิชาการได้นิยามในเชิงนิติศาสตร์อิสลาม สรุปได้ว่า “ชะกาต” หมายถึงทรัพย์สินจำนวนหนึ่งที่อิสลามกำหนดให้จ่ายตามเงื่อนไขต่าง ๆ โดยการจ่ายชะกาตเป็นการขัดเกลาจิตใจของผู้มีทรัพย์สินให้สะอาดหมดจดจากความตระหนี่ถี่เหนียวซึ่งเป็นมโนทัศน์ที่เกาะกินจิตใจให้สกปรกและหยาบกระด้าง ขณะเดียวกันก็เป็นชำระล้างทรัพย์สินที่หามาได้ให้สะอาดบริสุทธิ์ และสร้างความดีงามให้แก่ผู้ให้ ผู้รับ และสังคม

2.1.1 หุคมของชะกาต

การจ่ายชะกาตเป็นภารกิจสำคัญของมุสลิมทุกคนที่จำเป็นจะต้องจ่าย (วาญิบ) เนื่องจากชะกาตเป็นหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลามที่สำคัญรองลงมาจากกรกล่าวคำปฏิญาณและการละหมาดเป็นหลักบัญญัติที่สามของหลักปฏิบัติห้าประการในอิสลาม ชะกาตถูกบัญญัติที่นครมักกะฮ์ ส่วนพิภคที่ต้องจ่าย ประเภทของทรัพย์สินที่ต้องจ่าย และแหล่งที่จะแจกจ่ายนั้น ถูกแจกแจงที่นครมะดีนะฮ์ในปีที่สองหลังการอพยพ

ชะกาตถือเป็นหลักปฏิบัติในศาสนาอิสลามที่สำคัญรองลงมาจากกรกล่าวคำปฏิญาณ และการละหมาด ชะกาตเป็นรูกน (หลักบัญญัติ) ที่ 3 ของหลักปฏิบัติ (5 ประการ) ในอิสลาม

อัลลอฮฺตรัสในอัลกุรอานว่า

ความว่า “(มุฮัมมัด) เจ้าจงเอาส่วนหนึ่งจากทรัพย์สินสมบัติของพวกเขาเป็นทาน เพื่อให้พวกเขาบริสุทธิ์ และล้างมลทินของพวกเขาด้วยส่วนตัวที่เป็นทาน นั้น และเจ้าจงขอพรให้แก่พวกเขาเถิด เพราะแท้จริงการขอพรของพวกเขาเจ้านั้น ทำให้เกิดความสุขใจแก่พวกเขา และอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงไฉน ผู้ทรงรอบรู้” (อัตเตาบะฮ์ :103)

โดยการจ่ายชะกาดแต่ละประเภทนั้น ถือว่าวาญิบจากตัวทรัพย์สินนั้นๆ เป็นพืชผลสำหรับชะกาด พืชผล เป็นแพะหากเป็นชะกาดแพะ และเป็นเงินหากเป็นชะกาดเงิน เป็นต้น จะไม่มีการเปลี่ยนเป็น สิ่งอื่นยกเว้นหากจำเป็นหรือเพื่อผลประโยชน์ที่ถูกต้อง

1) หุกมเกี่ยวกับเวลาในการจ่ายชะกาด มีดังนี้

(1) วาญิบที่จะต้องรีบจ่ายชะกาดทันทีที่วาญิบ ยกเว้นหากมีเหตุจำเป็น
 (2) อนุญาตให้จ่ายชะกาดก่อนเวลาวาญิบหลังจากที่มีมูลเหตุวาญิบ ดังนั้น จึงอนุญาตให้จ่ายชะกาดสัตว์ ทองคำและเงิน และสินค้าที่เตรียมค้าขายหากมีการครอบครองครบ พิกัด

(3) อนุญาตให้จ่ายชะกาดก่อนเวลาหนึ่งปีหรือสองปี และให้แก่คนยากจน ในรูปของเงินเดือนหากว่าการทำเช่นนั้นจะเกิดประโยชน์

(4) ใครที่มีทรัพย์สินซึ่งได้มาในเวลาที่แตกต่างกันเช่น เงินเดือน ค่าเช่า อสังหาริมทรัพย์ และมรดก ให้เขาจ่ายชะกาดทรัพย์สินทุกประเภทนี้หลังจากครบรอบปี และถ้าหากว่าเขาพอใจและยอมเสียสละเพื่อคนยากจนและคนอื่นๆ ให้เขากำหนด (รายได้ของ) เดือนหนึ่งในรอบปี สำหรับการจ่ายชะกาดของเขาเช่น (รายได้ของ) เดือนรอมฎอน เขาก็จะได้ผลบุญที่ยิ่งใหญ่

2) หุกมเกี่ยวกับการกระจายชะกาด

อนุญาตให้มอบชะกาดแก่คนเป็นกลุ่มในสิ่งที่จำเป็นเหนือบุคคลหนึ่งคน (คือชะกาดที่พอจ่ายสำหรับคนหนึ่งคนสามารถแบ่งมอบให้กับผู้รับหลายคนได้) และในทางกลับกัน (คืออนุญาตให้มอบชะกาดที่สามารถจ่ายให้คนหลายคน แก่บุคคลรับชะกาดเพียงคนเดียวได้) แต่ที่ดีก็คือให้เขากระจายชะกาดด้วยตัวเองอย่างลับ ๆ หรือเปิดเผยก็ได้ตามความเหมาะสม และตามหลักการเดิมให้ทำเป็นความลับยกเว้นเพื่อต้องให้เกิดประโยชน์หนึ่ง ๆ ในการเปิดเผยนั้น

3) หุกมเกี่ยวกับการมอบชะกาดแก่ผู้ปกครอง (รัฐ)

(1) อนุญาตให้ผู้ปกครอง หากเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมและเชื่อใจได้ในการ รักษาประโยชน์ของมวลมุสลิม ที่เขาจะจัดเก็บชะกาดจากคนรวยแล้วแจกจ่ายให้แก่แหล่งแจกจ่าย ต่างๆ ที่ศาสนากำหนด และวาญิบที่ผู้ปกครองจะต้องส่งคนจัดเก็บชะกาดที่เป็นทรัพย์สินเปิดเผย เช่น ปศุสัตว์ พืชผล และผลไม้ เป็นต้น เพราะบางคนอาจจะไม่มีความรู้เรื่องการวาญิบชะกาด บางอาจจะไม่ขยันที่จะจ่าย และบางคนอาจจะหลงลืม

(2) หากผู้ปกครองให้เรียกร้องชะกาดจากคนร่ำรวย ถือว่าวาญิบที่จะต้องส่งมอบให้ และถือว่าเขาได้หลุดพ้นจากภาระและได้ผลบุญ และบาปกรรมจะตกแก่ผู้ที่ทำการสับเปลี่ยนชะกาด (โดยไม่ทำตามหลักศาสนา)

2.1.2 ประเภทของชะกาด

ประเภทของชะกาดและทรัพย์สินที่ต้องจ่ายชะกาด แบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ชะกาดรายหัว และชะกาดทรัพย์สิน

ประเภทที่ 1 ชะกาตรายหัว ภาษาอาหรับเรียกว่า "ชะกาตบะดัน" ในที่นี้หมายถึง ชะกาตพิตรหรือชะกาตพิตเราะหฺ

ชะกาตพิตเราะหฺได้ถูกบัญญัติขึ้นในปีที่สองแห่งฮิจเราะฮ์ศักราช พร้อมๆกับการบัญญัติของการถือศีลอดเดือนรอมฎอน โดยหุคมของการจ่ายชะกาตพิตเราะหฺนั้น อุละมาฮ์ส่วนใหญ่ถือว่าเป็นวาญิบ (al-Nawawiy, n.d. : 6/61)

คำว่า พิฎนุร ด้านภาษาหมายถึง การเปิดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือทำให้แตกและแยกออก (Ibn Manzur, n.d. : 10/285) ส่วนในทางวิชาการ หมายถึง การบริจาคตานที่ถูกกำหนดให้มุสลิมทุกคนต้องจ่าย ไม่ว่าจะเป็เด็กหรือผู้ใหญ่ เพศชายหรือหญิง ไทหรือทาส อันเนื่องจากการสิ้นสุดของการถือศีลอดเดือนรอมฎอน เพื่อเป็นการขัดเกลาผู้ถือศีลอดให้สะอาดบริสุทธิ์จากความหลงลืมและการพูดที่โสมม ดังที่อิบนุ อุมร์ رضي الله عنه กล่าวว่า

ความว่า “แท้จริง ท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กำหนดให้มุสลิมทุกคนวาญิบต้องจ่ายชะกาตพิตเราะหฺจาก (การถือศีลอดใน) เดือนรอมฎอน ไม่ว่าจะเป็ไท หรือทาส ชายหรือหญิง เด็กเล็กหรือผู้ใหญ่ จำนวนคนละหนึ่งศอกจากผลอินทผลัมแห้ง หรือหนึ่งศอกจากข้าวบาเล่” (บันทึกโดย Muslim : 1639)

เหตุผลที่อิสลามได้บัญญัติให้มุสลิมต้องจ่ายชะกาตพิตเราะหฺคือ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่บรรดาผู้ที่ขัดสนและอนาถา และปกป้องพวกเขาจากความต่ำต้อยในวันอีด และการขอบริจาคตานจากผู้อื่น อิบนุ อับบาส رضي الله عنه กล่าวว่า

ความว่า “รอซูลุลลอฮ์ได้กำหนด (ให้มุสลิม) จ่ายชะกาตพิตเราะหฺ เพื่อเป็นการขัดเกลาให้ผู้ถือศีลอดสะอาดบริสุทธิ์จากมลทินของการหลงลืม และการพูดจาที่หยาบคาย และเพื่อเป็นทานอาหารแก่บรรดาผู้ยากไร้”

(บันทึกโดย Abu Daud : 1317)

เงื่อนไขของการจ่ายชะกาตพิตเราะหฺ อุละมาฮ์มีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ชะกาตพิตเราะหฺเป็นชะกาตทางร่างกาย และผู้ที่วาญิบต้องจ่ายชะกาตพิตเราะหฺต้องประกอบด้วยเงื่อนไขต่างๆ สามประการดังนี้

1) เป็นมุสลิม มุสลิมทุกคนจำเป็นต้องจ่ายชะกาตพิตเราะหฺ ไม่ว่าจะเป็ชายหรือหญิง เด็กเล็กหรือผู้ใหญ่ เป็นไทหรือทาส และไม่ว่าจะอาศัยอยู่ที่ชนบทหรือในเมือง อิบนุ อุมร์ رضي الله عنه กล่าวว่า

ความว่า “ท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กำหนดให้ชาวมุสลิมทุกคนจ่ายชะกาตพิตเราะหฺจำนวนหนึ่งศอกจากผลอินทผลัมแห้ง หรือหนึ่งศอกจากข้าวบาเล่ ไม่ว่าจะเป็ทาสหรือไท ชายหรือหญิง และเด็กเล็กหรือผู้ใหญ่”

(บันทึกโดย al-Bukhari : 1407)

Ibn Rushd (1983 : 2/130) กล่าวว่า “อุละมาอ์มีมติเป็นเอกฉันท์ว่ามุสลิมทุกคนถูกสั่งให้จ่ายชะกาตฟิตเราะห์ ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง เด็กเล็กหรือผู้ใหญ่ ทาสหรือไท นอกจากทัศนคติที่แปลกแยกเท่านั้น (ที่มีทัศนคติว่าไม่วาญิบ)”

2) ร่ำรวย หมายความว่า มุสลิมที่วาญิบต้องจ่ายชะกาตฟิตเราะห์ต้องมีทรัพย์สินหรืออาหารที่เหลือจากความจำเป็นประจำวันสำหรับตัวเองและผู้อยู่ใต้การดูแลเลี้ยงดูในคืนวันอีตและวันรุ่งขึ้นจำนวนหนึ่งศอก (Ibn Qudamah, 1984 : 2/168)

3) ถึงกำหนดเวลา หมายความว่า ชะกาตฟิตเราะห์จะไม่ถือว่าวาญิบต้องจ่ายจนกว่าจะถึงกำหนดเวลาของมัน โดยจะเริ่มตั้งแต่ตะวันลับขอบฟ้าของวันสุดท้ายของเดือนรอมฎอน หรือคืนวันอีตจนถึงเวลาก่อนที่อิหม่ามจะเริ่มตักบิรเพื่อละหมาดอีต

ดังนั้น ผู้ใดแต่งงาน หรือครอบครองทาส หรือเข้ารับอิสลาม หรือให้กำเนิดบุตรก่อนตะวันลับขอบฟ้าของวันสุดท้ายของเดือนรอมฎอน และมีชีวิตอยู่จนถึงตะวันลับขอบฟ้าของคืนวันอีต ก็ถือว่าวาญิบต้องจ่ายชะกาตฟิตเราะห์สำหรับตัวเขาและสำหรับผู้ที่อยู่ภายใต้การดูแลเลี้ยงดูของเขา แต่ถ้าเกิดขึ้น(หมายถึงการรับอิสลาม แต่งงาน กำเนิดบุตร)หลังจากตะวันลับขอบฟ้าของคืนวันอีตไปแล้วก็ถือว่าไม่วาญิบ ขณะเดียวกัน ผู้ที่เสียชีวิตก่อนตะวันลับขอบฟ้าของคืนวันอีตถือว่าไม่วาญิบต้องจ่ายชะกาตฟิตเราะห์สำหรับตัวเขา แต่ถ้าเสียชีวิตหลังจากตะวันลับขอบฟ้าไปแล้ว ก็จำเป็นต้องจ่ายชะกาตฟิตเราะห์สำหรับตัวเขา (Ibn Qudamah, 1984 : 4/298)

ส่วนเวลาสำหรับจ่ายชะกาตฟิตเราะห์ อุละมาอ์ได้แบ่งเป็นสามเวลา ดังนี้

1) เวลาที่วาญิบ โดยจะเริ่มหลังจากตะวันลับขอบฟ้าของวันสุดท้ายของเดือนรอมฎอนหรือคืนวันอีต ตามทัศนคติใหม่และถูกต้องกว่าในมัซฮับอัชชาฟีอี๊ยะ ไปจนถึงเวลาเริ่มละหมาดอีต (al-Nawawiy, 1987 : 2/153) โดยอ้างหลักฐานจากหะดีษของอิบนุ อุมัร رضي الله عنه

ความว่า “ท่านรอซูลุลลอฮ์ได้กำหนดให้จ่ายชะกาตฟิตเราะห์จากเดือนรอมฎอน”

อิหม่าม อันนะวะวี๊ยะ (al-Nawawiy, n.d. : 6/84) กล่าวว่า “คำว่า “จากเดือนรอมฎอน” เป็นการให้สัญญาณถึงเวลาที่วาญิบต้องจ่ายชะกาตฟิตเราะห์ ซึ่งอุละมาอ์มีทัศนคติขัดแย้งกัน แต่ทัศนคติถูกต้องของอิหม่ามอัชชาฟีอี๊ยะ คือชะกาตฟิตเราะห์วาญิบต้องจ่ายก็ต่อเมื่อตะวันลับขอบฟ้าไปแล้วและเริ่มเข้าส่วนหนึ่งของคืนวันอีตฟิฏริ์”

2) เวลาที่ส่งเสริม ส่วนเวลาที่ส่งเสริมและดีที่สุดสำหรับการจ่ายชะกาตคือ เวลาเช้าตรู่ของวันอีต ก่อนที่จะออกเดินทางสู่สนามละหมาดอีต หรือก่อนละหมาดอีตเพียงเล็กน้อย (al-Nawawiy, n.d. : 6/88) เพราะท่านรอซูลได้สั่งให้ออกชะกาตฟิตเราะห์ก่อนเดินทางไปละหมาดอีตที่มูค็อลลา (สถานที่ละหมาด) ดังมีรายงานจากอิบนุอุมัร رضي الله عنه ว่า

ความว่า “และท่านรอซูลได้สั่งให้จ่ายชะกาตฟิตเราะห์ก่อนที่ประชาชนจะเดินทางออกไปละหมาดอีต (ยังสนามละหมาด)”

(บันทึกโดย al-Bukhari : 1407)

3) เวลาที่อนุญาต หมายความว่าอนุญาตให้จ่ายชะกาตฟิตเราะห์ก่อนถึงกำหนดเวลาที่วาญิบ นั่นคืออนุญาตให้จ่ายชะกาตฟิตเราะห์ตลอดช่วงเดือนรอมฎอน ตามทัศนะของมัซฮับ อัชชาฟีอี (al-Nawawiy, 1987 : 2/154)

อุละมาอ์ส่วนใหญ่มีทัศนะว่า อนุญาตให้จ่ายชะกาตฟิตเราะห์ก่อนถึงกำหนดเวลาที่วาญิบ ประมาณหนึ่งหรือสองวันก่อนวันอีตเท้านั้น และไม่อนุญาตให้จ่ายชะกาตก่อนหน้านั้น (Ibn Qudamah, 1984 : 4/300) เพราะมีรายงานจากอิบนุอุมร์ رضي الله عنه ว่า

ความว่า “บรรดาเศาะหาบะฮ์จะจ่ายชะกาตฟิตเราะห์ก่อนวันอีตหนึ่งหรือสองวัน”

(บันทึกโดย al-Bukhari : 1415)

ในประเด็นเกี่ยวกับการจ่ายชะกาตฟิตเราะห์หลังละหมาดอีต อุลามามีความเห็นที่ไม่อนุญาตให้จ่ายชะกาตฟิตเราะห์หลังจากเลยเวลาที่ถูกกำหนดไว้ หรือหลังจากละหมาดอีตเสร็จเรียบร้อยแล้ว ดังนั้น ผู้ใดจ่ายชะกาตฟิตเราะห์หลังละหมาดอีต จะถือว่าชะกาตที่ได้จ่ายไปนั้นเป็นบริจาคทานทั่วไปเท่านั้น ไม่ใช่ชะกาตฟิตเราะห์ เพราะท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวไว้ในหะดีษที่รายงานโดย อิบนุ อับบาส رضي الله عنه ว่า

ความว่า “...ผู้ใดจ่ายชะกาตฟิตเราะห์ก่อนละหมาดอีตมันก็จะเป็ชะกาตที่ถูกรับ และผู้ใดจ่ายชะกาตฟิตเราะห์หลังจากละหมาดอีต มันก็จะเป็แค่ส่วนหนึ่งของการบริจาคทานทั่วไปเท่านั้น”

(บันทึกโดย al-Bukhari : Abu Daud : 1609)

al-Ussaimin (1422 : 6/171-172) ได้กล่าวเกี่ยวกับผู้ที่ตั้งใจจ่ายชะกาตฟิตเราะฮ์หลังละหมาดอีตว่า “และที่ถูกต้องคือ การจ่ายชะกาตฟิตเราะห์ในเวลาดังกล่าวเป็นที่ต้องห้าม (บาป) และเป็นกรจ่ายที่ไม่ถูกรับ หลักฐานคือหะดีษของอิบนุอุมร์ที่ว่า “ท่านรอซูล ﷺ สั่งให้จ่ายชะกาตฟิตเราะห์ก่อนที่ประชาชนจะออกไปละหมาดอีต (ยังสนามละหมาด) ขณะเดียวกัน หะดีษอิบนุ อับบาสก็ระบุอย่างชัดเจนว่า “ผู้ใดจ่ายชะกาตฟิตเราะห์ก่อนละหมาด ดังนั้นมันคือชะกาตที่ถูกรับ และผู้ใดจ่ายชะกาตหลังจากละหมาดมันก็จะเป็เพียงส่วนหนึ่งของการบริจาคทานทั่วไป” และนี่คือหลักฐานที่บ่งชี้ว่าการจ่ายชะกาตฟิตเราะห์หลังละหมาดนั้นไม่ถูกรับ

ชนิดของชะกาตฟิตเราะห์ที่วาญิบต้องจ่าย อุละมาอ์ส่วนใหญ่ได้กำหนดเงื่อนไขของสิ่งที่จะใช้เป็นชะกาตฟิตเราะห์ว่าต้องเป็นอาหารหลักที่สามารถประทังชีวิตได้ (ให้ความอิม) เช่น ข้าวสาร แป้ง ข้าวบาเล่ เป็นต้น (al-Nawawiy, n.d. : 6/91-98)

อบูสะอีด อัลคุดรี رضي الله عنه กล่าวว่า

ความว่า “พวกเราได้จ่าย (ชะกาตฟิตเราะห์) ในวันอีตฟิฏรสมัยท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ด้วยจำนวนหนึ่งศอกจากอาหาร และอาหารของเราในสมัยนั้นคือ ข้าวบาเล่ อกุ่นแห้ง นมเปรี้ยวแห้ง (เป็นก้อนแข็ง) และอินทผลัมแห้ง”

(บันทึกโดย al-Bukhari : 1414)

อิบนุ อุมร์ رضي الله عنه กล่าวว่า ท่านรอซูล ﷺ กล่าวว่า

ความว่า “ชะกาตพิตเราะห์ต้องจ่ายจำนวนหนึ่งศอกจากข้าวบาเล่ หรือหนึ่งศอกจากผลอินทผลัมแห้ง หรือหนึ่งศอกจากข้าวบาเล่ (ชนิดหนึ่งมีสีขาและไม่มีเปลือก)” (บันทึกโดย al-Hakim : 408)

อุละมาอมีทัศนะที่ขัดแย้งกันเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “อาหาร” ที่มีระบุในหะดีษของอบู สะอีด อัลคุร็รียี บางท่านยืนยันว่า คำว่า “อาหาร” ในหะดีษนี้หมายถึง เมล็ดข้าวบาเล่ และอื่น ๆ แต่ทัศนะที่น่าจะมีน้ำหนักที่สุดคือ ทัศนะที่ว่า “อาหาร” ที่หมายถึงในหะดีษอบู สะอีดนี้ครอบคลุมทุก ๆ ประเภทอาหารหลักที่สามารถประทังชีวิตได้ของแต่ละพื้นที่

ถึงแม้ว่า “อาหาร” ในหะดีษข้างต้นจะครอบคลุมทุก ๆ อาหารหลักของแต่ละพื้นที่ก็ตาม แต่ชนิดของอาหารที่ประเสริฐที่สุดที่จะนำมาจ่ายเป็นชะกาตพิตเราะห์คือชนิดของอาหารที่มีระบุในหะดีษต่าง ๆ トラาปไตที่ยังสามารถหาอาหารประเภทเหล่านั้นมาจ่ายเป็นชะกาตพิตเราะห์ และผู้ที่มีสิทธิรับชะกาตประสงค์ที่จะรับมัน

อิหม่าม อันนะวะวีย์ (al-Nawawiy, n.d. : 6/84) กล่าวว่า “สิ่งที่ทุกคนจำเป็นต้องจ่ายชะกาตพิตเราะห์ คือจำนวนหนึ่งศอกจากชนิดใดชนิดหนึ่งของบรรดาอาหารหลัก ไม่ว่าจะเป็นแป้งข้าวบาเล่ ผลอินทผลัมแห้ง ผลองุ่นแห้ง เมล็ดข้าวบาเล่ และอื่น ๆ ที่อนุญาตให้ใช้เป็นชะกาตพิตเราะห์”

อัตราที่ต้องจ่ายชะกาตพิตเราะห์ มีรายงานจากหะดีษเศาะฮี้หะระบุว่าอัตราอาหารที่ต้องจ่ายสำหรับชะกาตพิตเราะห์คือจำนวนหนึ่ง ศอก มะตะนีย เพราะท่านรอซูล ﷺ กล่าวว่า ความว่า “ตราซึ่งต้องใช้ตราซึ่งชาวมักกะฮะ และการตวงต้องใช้เครื่องตวงของชาวมะดีนะฮะ”

(บันทึกโดย Abu Daudi : 2899)

หนึ่งศอกของชาวมะดีนะฮะในอดีต ปัจจุบันตวงข้าวสารได้ประมาณ 3 ลิตร กับ 1 กระจบองนมตรามะลิ ตามการตวงบ้านเรา หรือซึ่งได้ประมาณ 2.7 กิโลกรัม (สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี, 2559)

ส่วนประเด็นเกี่ยวกับการจ่ายชะกาตพิตเราะห์ด้วยเงิน อุละมาอมีความเห็นต่างกันในเรื่องนี้เป็น 2 ทัศนะ

ทัศนะที่ 1 ไม่อนุญาตให้ออกชะกาตพิตเราะห์ด้วยเงิน ได้แก่ อิหม่ามมาลิก อิหม่ามอัชชาฟีอียี และอิหม่ามอะฮ์มัด ไม่อนุญาตให้ออกชะกาตพิตเราะห์เป็นค่าที่ถูกตีราคา (อัลกิมะฮะ) เช่น เงิน เป็นต้น ตลอดจนชะกาตประเภทอื่น ๆ ก็ไม่อนุญาตเช่นกัน (al-Shafi'i, 1993 : 3/174, Ibn Qudamah, 1984 : 4/295) โดยผู้มีความเห็นตามทัศนะนี้มีดังนี้

อิหม่ามอะฮ์มัด มีความคิดเห็นว่าการจ่ายชะกาตด้วยค่าที่ถูกตีราคา (อัลกิมะฮะ) เป็นการกระทำที่ขัดต่อสุนนะฮะของท่านรอซูล ﷺ ส่วนอิหม่ามอัชเชารีย์ อิหม่ามอบูฮะนีฟะฮะ และสานุศิษย์ของท่านกล่าวว่า : อนุญาตให้ออกชะกาตเป็นค่าที่ถูกตีราคานั้นได้ เช่น ธนบัตรหรือเงินตรา โดยอ้างการ

รายงานถึงท่านอุมัร อิบน์ अबดุลอะซีซ และท่านอัลฮะซัน อัลบะศอริย์ (ดู al-Zuhaili, 1994 : 2/1002-1003)

Ibn Qudamah (1984 : 4/295) กล่าวว่า มีคนเล่าให้อิหม่ามอะหมัดฟังว่า “ฉันได้จ่ายชะกาตฟิตเราะห์ด้วยเงินดิรฮัม” ท่านตอบว่า “ฉันกลัวว่าการจ่ายชะกาตฟิตเราะห์เช่นนั้นจะไม่ถูกรับ เพราะค้านกับสุนนะฮ์ของท่านรอซูลุลลอฮ์” มีคนถามท่านว่า “มีคนกลุ่มหนึ่งอ้างว่าอุมัร บิน अबดุลอะซีซเคยรับชะกาตฟิตเราะห์ด้วยราคาของอาหาร?” ท่านตอบว่า “พวกเขาละทิ้งคำพูดของท่านรอซูลุลลอฮ์ แล้วอ้างว่าคนนั้น คนนี้กล่าวอย่างนั้นอย่างนี้ กระนั้นหรือ” ซึ่ง Ibn Qudamah กล่าวอีกว่า ไม่นอนุญาตให้จ่ายเป็นราคา เพราะเป็นการละทิ้งสิ่งที่ได้ถูกระบุไว้แล้ว

al-Shawkani (n.d. : 4/171) กล่าวว่า ผู้ที่มีทัศนะว่าจำเป็นต้องจ่ายชะกาตฟิตเราะห์ด้วยประเภท (ใดประเภทหนึ่ง) ของประเภทอาหารที่จำเพาะเจาะจง ได้ยกหะดีษของอิบน์ อุมัรเป็นหลักฐาน และพวกเขาจะไม่อนุญาตให้เปลี่ยนไปจ่ายด้วยราคาของอาหารเหล่านั้น นอกจากเมื่อไม่มีอาหารเหล่านั้น หรืออาหารประเภทเดียวกัน” และท่านยังกล่าวอีกว่า “ที่มีหลักฐานถูกต้อง (เกี่ยวกับการจ่ายชะกาตฟิตเราะห์) ในสมัยของท่านรอซูลุลลอฮ์ คือ ชะกาตฟิตเราะห์จะถูกเก็บจากทรัพย์สิน (ไม่ใช่เงินตรา) ที่ถูกกำหนดไว้ และสิ่งเหล่านั้นเป็นที่ทราบกันดีโดยไม่ต้องสงสัย

Binbaz (n.d. : 14/202-208) กล่าวว่า ไม่นอนุญาตให้จ่ายชะกาตฟิตเราะห์ด้วยราคาตามทัศนะของนักวิชาการส่วนใหญ่ และมันคือทัศนะที่มีหลักฐานที่ถูกต้องกว่า ยิ่งกว่านั้นสิ่งที่วาญิบต้องจ่ายชะกาตฟิตเราะห์ต้องมาจากอาหารหลักเท่านั้น ดังที่ท่านรอซูล และบรรดาเศาะหาบะฮ์ได้ปฏิบัติ” ท่านยังกล่าวอีกว่า “ชะกาตฟิตเราะห์เป็นอิบาตะฮ์อย่างหนึ่งด้วยมติเป็นเอกฉันท์ของชาวมุสลิม และหลักการดั้งเดิมของอิบาตะฮ์ต่างๆต้องตะวักกุฟ (หมายความว่าต้องพึงพาหลักฐานเท่านั้น) ดังนั้น จึงไม่อนุญาตให้ผู้ใดปฏิบัติอิบาตะฮ์ใดๆ เว้นแต่มีหลักฐานที่ถูกต้องจากท่านรอซูล

al-Duish (2003 : 9/379) กล่าวว่า คณะกรรมการถาวรเพื่อการวิจัยทางวิชาการและการพิตวา (Permanent Committee for Academic Research and Diagnosis) ประเทศซาอุดีอาระเบียกล่าวว่า และไม่อนุญาตให้จ่ายชะกาตฟิตเราะห์ด้วยเงิน เพราะหลักฐานทางศาสนบัญญัติได้บ่งชี้ถึงความจำเป็น (วาญิบ) ที่จะต้องจ่ายชะกาตฟิตเราะห์ด้วยอาหาร และไม่อนุญาตให้ละทิ้งหลักฐานทางศาสนบัญญัติด้วยคำพูดของผู้ใดก็ตาม

al-Jazairi กล่าวว่า สิ่งที่ต้องจ่ายชะกาตฟิตเราะห์คือ ประเภทต่างๆ ของอาหาร และจะไม่ (อนุญาตให้) เปลี่ยนเป็นอย่างอื่นนอกจากในกรณีที่สุดวิสัยเท่านั้น เพราะไม่มีรายงานที่ถูกต้องจากท่านรอซูล ว่า ท่านจ่ายชะกาตฟิตเราะห์ด้วยเงินแทนอาหาร อีกทั้งไม่เคยมีรายงานจากบรรดาเศาะหาบะฮ์แม้แต่คนเดียวว่าพวกเขาเคยจ่ายชะกาตฟิตเราะห์ด้วยเงิน (อ้างถึงใน al-Nawawiy, 1996 : 259)

ท่านรอซูล ได้กำหนดอัตราส่วนและประเภทของอาหารสำหรับใช้จ่ายชะกาตฟิตเราะห์อย่างชัดเจน ในขณะที่อาหารแต่ละประเภทมีราคาที่แตกต่างกัน ดังนั้น หากมั่นใจว่า ราคาอาหารหรือ

เงินสามารถใช้จ่ายเป็นค่าชะกาดพิตเราะห์ได้ แน่แน่นอนว่าสิ่งที่ว่าญิบต้องจ่ายต้องเป็น 1 คอจากอาหารประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือราคาของอาหารประเภทใดประเภทหนึ่งเท่านั้น

al-Nawawiy (1996 : 7/60) กล่าวว่า ท่านรอซูล ﷺ ได้ระบุถึงอาหารบางประเภท (สำหรับใช้จ่ายชะกาดพิตเราะห์) ซึ่งมีราคาที่แตกต่างกัน และท่านได้กำหนดให้จ่าย (ชะกาดพิตเราะห์) จำนวนหนึ่งคอเท่านั้นจากบรรดาอาหารเหล่านั้น การกำหนดเช่นนั้นเป็นการบ่งชี้สิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือ (อัตราของอาหาร นั่นคือหนึ่ง) คอ โดยไม่ได้คำนึงถึงราคาของอาหาร

al-Asqalaniy (1997 : 4/437) กล่าวว่า เสมือนกับว่า (ได้มีการเจาะจง) อาหารทุกประเภทที่มีระบุในหะดีษของอับู สะอีด อัลคุดรีย์ (เป็นการเฉพาะ) โดยที่ทุกๆ ประเภทของอาหารเหล่านั้นมีอัตราส่วน (ที่ต้องจ่ายชะกาดพิตเราะห์) เท่า ๆ กัน (นั่นคือหนึ่งคอ) พร้อมกับความแตกต่างด้านราคาของอาหารเหล่านั้น ดังนั้น จึงบ่งชี้ว่า ที่ (ท่านรอซูล ﷺ ประสงค์) คือจ่ายชะกาดตามอัตราส่วนดังกล่าวจากประเภทใดประเภทหนึ่งของอาหาร (นั่นคือหนึ่งคอ ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างด้านราคาของแต่ละประเภทก็ตาม)

ทัศนะที่สอง อนุญาตให้จ่ายชะกาดพิตเราะห์ด้วยเงิน ได้แก่ อิหม่ามหะนะฟีย ซึ่งท่านอนุญาตให้จ่ายชะกาดพิตเราะห์ด้วยเงินแทนได้ (al-Mausuah al-Fikhiyah, 23 : 344) กลุ่มนี้รวมถึงอิหม่ามอัลบุกอรีย์ด้วย ดังที่อิหม่ามอันนะวะวีย์ (al-Nawawiy, n.d:5/429) ได้ระบุว่า: เป็นความเห็นที่ปรากฏชัด (อัสซอฮิร) จากทัศนะของอัลบุกอรีย์ในหนังสืออฮียะฮ์ของท่าน

ท่านอิบนุ รุซด์ (อ้างถึงใน al-Qaradawiy, 1973 : 2/855-858) กล่าวว่า อัลบุกอรีย์มีความเห็นตรงกับพวกอัลหะนะฟียะฮ์ในปัญหาข้อนี้ ทั้งๆที่อัลบุกอรีย์เห็นต่างเป็นอันมากจากอัลหะนะฟียะฮ์ แต่หลักฐานได้นำพาอัลบุกอรีย์ไปสู่สิ่งดังกล่าว (ดูพิตฮุลบารีย์, 3/200) และดร.วะฮะบะฮ์ อัสซุฮัยลีย์ก็มีความโน้มเอียงในการให้น้ำหนักแก่ฝ่ายที่อนุญาตนี้ โดยให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมในยุคของเราและเป็นความสะดวกสำหรับผู้คน

al-Sarakhsiy (n.d. : 3/114) กล่าวว่า อับูหะนีฟะฮ์ อนุญาตให้จ่ายชะกาดพิตเราะห์ด้วยเงินตราหรือราคาของอาหารหลัก และถือว่าการจ่ายชะกาดด้วยเงินตราประเสริฐกว่า เพื่อให้ผู้ยากไร้มีความสะดวกที่จะซื้อหาสิ่งต่างๆ ที่พวกเขาต้องการในวันอีด เพราะบางครั้ง พวกเขาอาจจะไม่จำเป็นต้องซื้ออาหารหลัก แต่อาจจำเป็นต้องซื้อเสื้อผ้า หรือเนื้อ หรืออื่นๆ ดังนั้น การจ่ายชะกาดด้วยอาหารหลักแก่พวกเขาอาจทำให้พวกเขาจำเป็นต้องเสาะหาคนที่รับซื้ออาหารหลักจากเขา และบางทีพวกเขาอาจจำเป็นต้องขายอาหารเหล่านั้นด้วยราคาที่ต่ำกว่าราคาจริงตามท้องตลาด ทั้งหมดนั้นจะพุดถึงในกรณีที่มีความสะดวก และอาหารหลักตามท้องตลาดมีจำนวนมากอยู่แล้ว ส่วนเวลาที่ยากลำบากและตามท้องตลาดมีอาหารหลักอยู่น้อย ในกรณีเช่นนี้การจ่ายชะกาดด้วยอาหารหลักย่อมประเสริฐกว่าการจ่ายด้วยราคาของอาหาร โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้ยากไร้

ในหนังสืออัลฟิสิกฮุลมันฮะญีฮ์ (al-Khin และ al-Bugha, 1992 : 1/230) ระบุว่า : และมัซฮับของท่านอิหม่ามอัชชาฟีอีฮ์ นั้นถือว่าการออกชะกาดด้วยค่าที่ถูกตีราคา (อัลกิมะฮ์) นั้นใช้ไม่ได้ แต่จำเป็นต้องออกชะกาดพิตเราะห์เป็นอาหารหลัก (กุด) จากอาหารหลักส่วนใหญ่ของบ้านเมืองนั้น

อย่างไรก็ตาม เหตุผลที่อนุญาตให้ปฏิบัติตามมัซฮับของอิหม่ามอบูฮะนีฟะฮฺในประเด็นปัญหาข้อนี้ใน ยุคสมัยนี้ คือ อนุญาตให้จ่ายเป็นค่าที่ถูกตีราคา (อัลกิมะฮฺ) ได้ดังกล่าวเป็นเพราะว่าค่าที่ถูกตีราคา (อัลกิมะฮฺ) นั้นมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับคนยากจนในทุกวันนี้มากกว่าอาหารหลักเองเสียอีกและเป็น สิ่งที่ใกล้เคียง ยังการทำให้เป้าหมายที่ถูกมุ่งหวังเป็นจริงที่สุด

สรุปได้ว่า การจ่ายชะกาตฟิตเราะห์ที่ดีที่สุดคือ การออกเป็นอาหารหลักที่ผู้คนใน บ้านเมืองนั้นบริโภคเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าจะออกชะกาตเป็นเงินหรือธนบัตรตามจำนวนที่เทียบค่าจาก อาหารหลัก 1 คออในประเทศนั้นๆ ก็สามารถกระทำได้ โดยยึดถือตามความเห็นของนักวิชาการฝ่ายที่ อนุญาต นอกจากนี้ เรื่องชะกาตฟิตเราะห์มีหลักฐานให้จ่ายเป็นอินทผลัม ข้าวโอด ถ้าเราจะยึดตาม หลักฐานจากตัวบทของหะดีษจริงก็ไม่อาจจ่ายเป็นข้าวสารได้เช่นกัน การที่เราจ่ายข้าวสารถือเป็นการ ใช้หลักการกียาส ท่านอุมร์ บิน अबดุลอะซีซ ได้มีคำสั่งไปยังอำมิลของท่านว่า

ความว่า “จากก็อเราะฮฺ กล่าวว่า หนังสือของอุมร์ บิน अबดุลอะซีซ เกี่ยวกับชะกาต ฟิตเราะฮฺ ได้มายังพวกเราว่า หนึ่งคออจากทุกคน หรือราคาของมันครึ่งดิรฮัม

(รายงานโดย Abi Syaibah : 2/398)

คำสั่งของอุมร์ดังกล่าวต้องเป็นที่รับรู้ของตาบิอินในสมัยนั้นโดยไม่มี การปฏิเสธเลยอีก ประการที่ 1 คนสมัยก่อนอาจดีใจเพราะได้รับอาหาร และการจ่ายอาหารในสมัยนั้นง่ายกว่าการ จ่ายเงินสด เพราะคนที่มีฐานะจะเก็บอาหารไว้ในบ้านอยู่เสมอ ประเภทที่ 2 ชะกาตทรัพย์สิน ภาษา อาหาร เรียกว่า "ชะกาตมาล" เป็นชะกาตที่มีกำหนดเวลาและมีเงื่อนไขของจำนวน เก็บเฉพาะมุสลิม ที่มีทรัพย์สินถึงจำนวนที่กำหนด ถ้ามีต่ำกว่าก็ไม่ต้องจ่าย หรืออาจสรุปได้ว่า ชะกาตจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทุกประเภทที่ออกเงยและเพิ่มพูนในขณะที่ทรัพย์สินที่ไม่อาจเพิ่มพูน ชะกาตจะไม่เข้าไป เกี่ยวข้อง

ทรัพย์สินที่ต้องจ่ายชะกาต มีดังนี้

(1) โลหะเงินและทองคำ เงินสด เงินในบัญชี หุ่น สินค้า หากมีมูลค่าเท่ากับราคาทองคำ หนัก 85 กรัม หรือประมาณ 5.66 บาท (ทองคำ 1 บาท หนัก 15 กรัม) เมื่อครบรอบปีต้องจ่าย ชะกาต 2.5% จากทรัพย์สินเหล่านี้ โดยมีข้ออ้างอิงจากวัจนะศาสดาบทหนึ่งที่ว่า

ความว่า “รายงานโดยท่านอาลี رضي الله عنه ว่า ท่านรอซูล ﷺ กล่าวไว้ความว่า : เมื่อท่าน ครบครองไว้ 200 ดิรฮัม และครบรอบปีต้องจ่ายชะกาต 5 ดิรฮัม และไม่มีอะไรที่ท่านจะต้องจ่าย (หมายถึงทองคำ) จนกว่าท่านจะครอบครองมันไว้ 20 ดินาร เมื่อท่านครอบครองไว้ 20 ดินาร และ ครบรอบปี ท่านต้องมีชะกาตครั้งดินาร และส่วนที่เกินจากนั้นก็ให้ใช้หลักคำนวณเช่นกัน และไม่พึง ต้องจ่าย ชะกาตในทรัพย์สินจนกว่าจะครบรอบปี”

(บันทึกโดย Abu Daud : 1575)

ส่วนเครื่องประดับที่ประดิษฐ์จากทองคำหรือเงิน มี 2 ลักษณะด้วยกันคือ

1) เครื่องประดับที่ถูกเก็บไว้เพื่อการเช่า ซึ่งในกรณีนี้ ประชาญ์อิสลามศึกษาทั้งหมดเห็น พ้องกันว่าพึงจำเป็นต้องจ่ายชะกาตโดยไม่มีข้อยกเว้นใดๆ

2) เครื่องประดับที่ถุ๊กนำมาใช้ประดับ ก็จำเป็นต้องจ่ายชะกาตเช่นกันตามทัศนะของนักปราชญ์อิสลาม ดังที่อัลกุรอานได้ระบุถึงความจำเป็นที่ต้องจ่ายชะกาตของทองคำและเงิน และอ้างอิงถึงวิจนะศาสนาดหลายบทด้วยกัน

(2) ผลผลิตจากการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นธัญพืชและผลไม้จะจ่ายชะกาตทันทีเมื่อครบตามพิกัด ซึ่งพิกัดของธัญพืชและผลไม้ นั้น คือ 5 วะสั๊ก ดังคำกล่าวของท่านรอซูลุลลอฮฺ ﷺ

ความว่า “ในสิ่งที่ต่ำกว่า 5 วะสั๊ก ไม่ต้องจ่ายชะกาต”

(บันทึกโดย Bukhari: 1405)

สำหรับ 1 วะสั๊ก เท่ากับ 60 ซออ ดังนั้น 5 วะสั๊ก เท่ากับ 300 ซออ ซึ่ง 1 ซออเท่ากับ 3 ลิตรในปัจจุบัน โดยถ้าคำนวณตามนี้ พิกัดธัญพืชและผลไม้เท่ากับ 800 ลิตร (หากเป็นข้าวสารเท่ากับ 60 ถังโดยประมาณ) และไม่กำหนดวาระของธัญพืชและผลไม้ ดังอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

ความว่า “และเจ้าทั้งหลายจงจ่ายสิทธิของมันในวันที่เก็บเกี่ยวมัน”

(อัลอันอาม : 141)

(3) ปศุสัตว์ ได้แก่ อูฐ วัว แพะ หรือแกะ การจ่ายชะกาตของสัตว์เหล่านี้มีกฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขว่า ต้องเป็นสัตว์ที่ถูกลีภัยให้หากินเองตามที่สาธารณะเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่เดียวกันอีกเงื่อนไขหนึ่งคือ การครอบครองครบตามพิกัดในช่วงครบรอบปี โดยพิกัดของสัตว์ที่ต้องจ่ายชะกาตนั้นในตัวบทหะดีษจากท่านอะนัส رضي الله عنه เล่าว่า ท่านอูบัยกร ได้เขียนหนังสือฉบับต่อไปนี้ให้ท่านเมื่อครั้งที่ได้รับคำสั่งให้ไปประจำการที่แคว้นบะห์เรน ซึ่งมีใจความว่า

ความว่า “ด้วยพระนามของอัลลอฮฺผู้ทรงเมตตากรุณาเสมอ นี่คือการสั่งว่าด้วยชะกาตที่ท่านเราะฮ์ลุลลอฮฺ ﷺ ได้กำหนดเหนือปวงชนชาวมุสลิม ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่อัลลอฮฺและศาสนทูตของพระองค์ได้สั่งไว้ ดังนั้น ถ้ามุสลิมคนใดถูกเรียกเก็บมันอย่างถูกต้องก็จงให้มันไป และถ้าหากใครที่ถูกเรียกเก็บเกินกว่านั้นก็จงอย่าให้ กล่าวคือ อูฐจำนวน 24 ตัวลงมา ทุก ๆ 5 ตัวของอูฐให้จ่ายแพะ 1 ตัว ตั้งแต่ 25 ตัวถึง 35 ตัวให้จ่ายอูฐตัวเมียอายุ 1 ปี 1 ตัว ตั้งแต่ 36 ตัวถึง 45 ตัวให้จ่ายอูฐตัวเมียอายุ 2 ปี 1 ตัว ตั้งแต่ 46 ตัวถึง 60 ตัวให้จ่ายอูฐตัวเมียอายุ 3 ปี 1 ตัว ตั้งแต่ 61 ถึง 75 ตัวให้จ่ายอูฐตัวเมียอายุ 4 ปี 1 ตัว ตั้งแต่ 76 ถึง 90 ตัวให้จ่ายอูฐตัวเมียอายุ 2 ปี 2 ตัว ตั้งแต่ 91 ถึง 120 ตัวให้จ่ายอูฐตัวเมียอายุ 3 ปี 2 ตัว ถ้ามากกว่า 120 ตัวให้จ่ายดังนี้ คือ ในอูฐทุกๆ 40 ตัวนั้นจ่ายอูฐตัวเมียอายุ 2 ปี 1 ตัว ทุกๆ 50 ตัวจ่ายอูฐตัวเมีย 3 ปี 1 ตัว ผู้ใดที่มีอูฐแค่ 4 ตัวก็ไม่ต้องจ่ายชะกาต เว้นแต่เจ้าของต้องการจะจ่ายโดยสมัครใจ เมื่อมีอูฐครบ 5 ตัวให้จ่ายแพะ 1 ตัว ส่วนชะกาตแพะแกะนั้นเฉพาะพวกสัตว์ที่หากินตามทุ่งหญ้าเอง ตั้งแต่ 40 ถึง 120 ตัวให้จ่ายชะกาต 1 ตัว ตั้งแต่ 121 ถึง 200 ตัวให้จ่ายชะกาต 2 ตัว ตั้งแต่ 201 ถึง 300 ตัวให้จ่ายชะกาต 3 ตัว ถ้ามากกว่านั้น ทุก ๆ 100 ตัวให้จ่ายชะกาต 1 ตัว ถ้าหากว่าแพะดังกล่าวไม่ครบ 40 ตัวแม้ว่าจะขาดแค่ตัวเดียวก็ตาม ก็ไม่ต้องจ่ายชะกาต เว้นแต่เจ้าของต้องการจะจ่ายโดยสมัครใจเอง”

(บันทึกโดย al-Bukhari : 1454)

หะดีษจากมูอาซ رضي الله عنه เล่าว่า

ความว่า “เมื่อครั้งที่ท่านรอซูล ﷺ ได้สั่งให้ท่านไปประจำการที่เยเมน ท่านรอซูลได้สั่งให้จัดเก็บชะกาตจากวัวทุก ๆ 30 ตัว ให้เก็บชะกาตเป็นวัวตัวผู้หรือตัวเมียอายุ 1 ปี 1 ตัว และทุก ๆ 40 ตัว ให้เก็บชะกาตเป็นวัวตัวเมียอายุ 2 ปี 1 ตัว”

(บันทึกโดย Abu Daud : 1576)

พิกัดของสัตว์แต่ละประเภท ดังนี้

(1) พิกัดของแพะแกะ

จาก 40 – 120 ตัว จำนวนชะกาตแพะ 1 ตัว

จาก 121 – 200 ตัว จำนวนชะกาตแพะ 2 ตัว

จาก 201 – 399 ตัว จำนวนชะกาตแพะ 3 ตัว

หลังจากนั้น (ตั้งแต่ตัวที่ 400 ตัวขึ้นไป) ในแพะแกะทุก ๆ 100 ตัว จ่ายแพะ 1 ตัว ดังนั้นในแพะ 399 ตัว ให้จ่ายแพะ 3 ตัว ส่วนในแพะ 400 ตัว ให้จ่ายแพะ 4 ตัว และในแพะ 499 ตัว ให้จ่ายแพะ 4 ตัว เป็นอย่างนี้เรื่อยไป

(2) พิกัดของวัวควาย

จาก 30 – 39 ตัว จำนวนชะกาต ลูกวัวตัวผู้หรือตัวเมีย (ตะป้อ) อายุ 1 ปี 1 ตัว

จาก 40 – 59 ตัว จำนวนชะกาต วัวตัวเมีย (มุสินนะฮฺ) อายุ 2 ปี 1 ตัว

จาก 60 – 69 ตัว จำนวนชะกาต ลูกวัวตัวผู้หรือตัวเมียอายุ 1 ปี 2 ตัว

หลังจากนั้น ในวัวทุกๆ 30 ตัว จ่ายลูกวัวตัวผู้หรือตัวเมียอายุ 1 ปี 1 ตัว และวัวในหลายๆ 40 ตัว จ่ายวัวตัวเมียอายุ 2 ปี 1 ตัว ดังนั้นในวัว 50 ตัว ให้จ่ายวัวตัวเมียอายุ 2 ปี 1 ตัว ในวัว 70 ตัว ให้จ่ายลูกวัวตัวผู้หรือตัวเมียอายุ 1 ปี 1 ตัว และวัวตัวเมียอายุ 2 ปี 1 ตัว ในวัว 100 ตัว ให้จ่ายลูกวัวตัวผู้หรือตัวเมียอายุ 1 ปี 2 ตัว และวัวตัวเมียอายุ 2 ปี 1 ตัว และในวัว 120 ตัว ให้จ่ายลูกวัวตัวผู้หรือตัวเมียอายุ 1 ปี 4 ตัว หรือวัวตัวเมียอายุ 2 ปี 3 ตัว เป็นอย่างนี้เรื่อยไป

(3) พิกัดของอูฐ

จาก 5 – 9 ตัว จำนวนชะกาต แพะ 1 ตัว

จาก 10 – 14 ตัว จำนวนชะกาต แพะ 2 ตัว

จาก 15 – 19 ตัว จำนวนชะกาต แพะ 3 ตัว

จาก 20 – 24 ตัว จำนวนชะกาต แพะ 4 ตัว

จาก 25 – 35 ตัว จำนวนชะกาต อูฐตัวเมีย (บินตุ มะคอกู) อายุ 1 ปี 1 ตัว

จาก 36 – 45 ตัว จำนวนชะกาต อูฐตัวเมีย (บินตุ ละบูน) อายุ 2 ปี 1 ตัว

จาก 46 – 60 ตัว จำนวนชะกาต อูฐตัวเมีย (ฮิกเกาะฮฺ) อายุ 3 ปี 1 ตัว

จาก 61 – 75 ตัว จำนวนชะกาต อูฐตัวเมีย (ญะชะอะฮฺ) อายุ 4 ปี 1 ตัว

จาก 76 – 90 ตัว จำนวนชะกาต อูฐตัวเมียอายุ 2 ปี 2 ตัว

จาก 91 – 120 ตัว จำนวนชะกาต อูฐตัวเมียอายุ 3 ปี 2 ตัว

เมื่อมีมากกว่า 120 ตัว วาญิบต้องจ่ายในทุกๆ 40 ตัว อุฐตัวเมียอายุ 2 ปี 1 ตัว และในทุกๆ 50 ตัวต้องจ่ายอุฐตัวเมียอายุ 3 ปี 1 ตัว ดังนั้นในอุฐ 121 ตัว ต้องจ่ายอุฐตัวเมียอายุ 2 ปี 3 ตัว ในอุฐ 130 ตัว ต้องจ่ายอุฐตัวเมียอายุ 3 ปี 1 ตัวและอุฐตัวเมียอายุ 2 ปี 2 ตัว ในอุฐ 150 ตัว ต้องจ่ายอุฐตัวเมียอายุ 3 ปี 3 ตัว ในอุฐ 160 ตัว ต้องจ่ายอุฐตัวเมียอายุ 2 ปี 4 ตัวในอุฐ 180 ตัว ต้องจ่ายอุฐตัวเมียอายุ 3 ปี 2 ตัวและอุฐตัวเมียอายุ 2 ปี 2 ตัว ในอุฐ 200 ตัว ต้องจ่ายอุฐตัวเมียอายุ 2 ปี 5 ตัวหรืออุฐตัวเมียอายุ 3 ปี 4ตัว เป็นอย่างนี้เรื่อยไป

หากต้องจ่ายอุฐตัวเมียอายุ 2 ปี แต่หาไม่ได้ให้ใช้อุฐตัวเมียอายุ 1 ปีแทนพร้อมกับสิ่งชดเชย และสิ่งชดเชยที่ว่ำนั้นก็คือ แพะ 2 ตัว หรือเงิน 20 ดิรฮัม หรืออาจจ่ายอุฐอายุ 3 ปีพร้อมกับรับสิ่งชดเชย สิ่งชดเชยที่กล่าวมานั้นอนุญาตเฉพาะในชะกาตอุฐเท่านั้น

4) ขุมทรัพย์ที่พบได้ในแผ่นดิน (สินแร่และทรัพย์ที่ถูกฝังดินไว้)

สินแร่ หมายถึงสิ่งที่ถูกขุดพบจากพื้นดินและมีค่า ซึ่งไม่ใช่พืชพันธุ์ เช่น แร่ทองคำ แร่เงิน แร่เหล็ก ทับทิม และน้ำมันดิบ เป็นต้น ทรัพย์สินประเภทนี้จำเป็นต้องจ่ายชะกาตดังอัลลอฮ์ ﷻ ตรัสว่า

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงบริจาคส่วนหนึ่งจากบรรดาสิ่งดีๆ ของสิ่งที่พวกเจ้าได้แสวงหาไว้ และจากสิ่งที่เราได้ให้ออกมาจากดินสำหรับพวกเจ้า”

(อัล-บะกอเราะฮฺ : 267)

สินแร่คือสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงบันดาลให้ออกมาจากดินเพื่อมวลมนุษย นักปราชญ์อิสลามส่วนใหญ่เห็นว่าการกำหนดพิกัดของทรัพย์สินประเภทนี้ จำเป็นเช่นกันในการจ่ายชะกาต โดยอัตราที่ต้องจ่ายชะกาตคือ ร้อยละ 2.5 หรือ 2.5% ของทรัพย์ที่ขุดพบ เปรียบเทียบกับอัตราของเงินและทองคำ และทรัพย์สินประเภทนี้ไม่มีการกำหนดวาระ โดยต้องจ่ายชะกาตในขณะที่ขุดพบตามพิกัดพื้นที่

ทรัพย์ที่ถูกฝังดินไว้ หมายถึง ทรัพย์สินที่ถูกขุดพบ ซึ่งถูกฝังไว้ในยุคก่อนอิสลาม ไม่ว่าจะขุดพบในแผ่นดินอิสลามหรือไม่ก็ตาม ทรัพย์สินประเภทนี้จะถูกจารึกสัญลักษณ์ต่างๆ ของชาวกาฟิร เช่น ชื่อกษัตริย์ ชื่อเจ้าของ ภาพของคน หรือภาพของเทวรูปต่างๆ แต่ถ้าวางที่ที่ถูกจารึกไว้เป็นสัญลักษณ์ของมุสลิม เช่น ชื่อศาสดา หรือชื่อผู้นำมุสลิม หรือโองการอัลกุรอาน หรือไม่ปรากฏสัญลักษณ์โดยอยู่เลย เช่น ถ้วย งาน เครื่องประดับ สร้อย เป็นต้น ทรัพย์ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ถือว่าเป็นของสูญหาย ไม่สามารถนำมาครอบครองได้ จนกว่าจะประจักษ์ว่าผู้ใดเป็นเจ้าของ เนื่องจากทรัพย์สินของมุสลิมเป็นกรรมสิทธิ์แต่เจ้าของตลอดไป

อัตราชะกาตของทรัพย์สินประเภทแรกนั้น (ไม่ใช่ของมุสลิม) คือ 1 ส่วน 5 หรือร้อยละ 20 ของสิ่งที่ถูกขุดพบ โดยไม่จำกัดพิกัดจำนวนใดๆ ทั้งสิ้น จึงจำเป็นต้องจ่ายชะกาตไม่ว่าจะขุดพบจำนวนมากหรือน้อยก็ตาม ส่วนที่เหลือหลังจากชะกาตแล้ว เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ขุดพบ

5) สินค้าที่มีไว้ขาย ทรัพย์สินที่เตรียมไว้เพื่อค้าขาย คือสิ่งที่จัดเตรียมไว้เพื่อซื้อขายหากำไร เช่น อสังหาริมทรัพย์ สัตว์ อาหาร เครื่องดื่มและเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

หุ้กมชะกาดทรัพย์สินที่เตรียมไว้เพื่อค้ำขายนั้น หากเตรียมไว้เพื่อค้ำขายและมีจำนวนถึง พักัดชะกาดพร้อมกั้ครบรอบปีถือว่าวาญิบต้องจ่ายชะกาด โดยจะต้องมีการตีราคาเมื่อครบรอบปี ด้วยวิธีที่ให้ประโยชน์ที่สุดแก่ชาวชะกาด (คนที่จะรับชะกาด) เทียบกั้ทองคำหรือเงินโดยจ่ายจำนวน ร้อยละ 25 จากราคาทั้งหมดหรือจากตัวทรัพย์สินเอง

สภาพของทรัพย์สินที่มีไว้ขาย ได้แก่

(1) บ้าน อสังหาริมทรัพย์ รถ และเครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น หากมีไว้เพื่ออยู่อาศัย หรือใช้งาน ไม่ได้มีไว้เพื่อค้ำขายถือว่าไม่ต้องจ่ายชะกาด

(2) หากมีไว้เพื่อให้เช่า ก็จำเป็นต้องจ่ายชะกาดค่าเช่า เริ่มตั้งแต่ทำข้อตกลง หากครบพักัด และครบรอบปีทั้งนี้ก่อนที่จะมีการใช้จ่ายค่าเช่านั้นๆ

(3) หากมีไว้เพื่อค้ำขายถือว่าต้องจ่ายชะกาดในส่วนของราคาของมันจำนวนร้อยละ 2.5 ทั้งนี้หากครบพักัดและครบรอบปี

6) เงินเดือนและรายได้ ในเรื่องนี้ยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่ว่าจำเป็นต้องจ่ายชะกาดด้วย หรือไม่ ซึ่งตามทัศนะที่บอกว่าเงินเดือนหรือรายได้ก็จำเป็นต้องออกชะกาดด้วยเหมือนกัน ด้วย เหตุผลที่ว่ามันเป็นสิ่งที่มีมูลค่าตรงปะทานให้แก่เรา โดยเงินเดือนประจำและค่าแรงนั้นเป็นรายได้ หลักของบุคคลสมัยปัจจุบัน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะทำงานอิสระ เช่น เป็นแพทย์ ทนายความ ช่างไม้ ช่างก่อสร้าง หรือสังกัดอยู่กับหน่วยงานราชการ หรือเอกชนที่เขาได้รับเงินเดือนประจำ ท่านมูอาวิยะฮฺ อิบนิ อับดุลอะฮฺมัด เป็นบุคคลแรกที่เริ่มระบบชะกาดจากเงินเดือนและค่าแรง และท่าน อุมร์ อิบนิ อัลคัลลาบได้ดำเนินตามท่านมูอาวิยะฮฺ

นักปราชญ์บางท่านในปัจจุบันจึงได้เรียกร้องให้มีการเรียกเก็บชะกาดจากผู้มีเงินเดือน ประจำและจากค่าแรงงานต่างในอัตราร้อยละ 25 โดยมีเงื่อนไขว่าต้องมีทรัพย์สินครบนิศอบ ซึ่งอัตรา ของมันก็คืออัตราของชะกาดเงินและทอง กล่าวคือ อัตราของทองแห่งเมื่อครบ 85 กรัมและอัตราของ เงินแห่งเมื่อครบ 595 กรัม การคิดชะกาดเมื่อครบรอบหนึ่งปีเต็มคือให้บวกรายได้ของทุกเดือนรวมเข้า ด้วยกันหารรายได้ในรอบหนึ่งปีเต็ม เกินอัตราชะกาดก็ให้ออกจากเงินรายได้นั้น

อัตราของชะกาดนั้นให้พิจารณาจำนวนสุทธิของเงินเดือนและค่าแรง หมายถึง ภายหลัง จากที่ได้หักสิ่งที่เกี่ยวข้องกั้สิทธิต่าง ๆ และความจำเป็นขั้นมูลฐานออกไป เช่น หนี้สิน ค่าครองชีพ คิดในปริมาณต่ำสุดสำหรับเขาและในครอบครัว ตลอดจนถึงค่าใช้จ่ายทั้งหมดสำหรับอาชีพของเขา

ตัวอย่าง ครูคนหนึ่งมีรายได้ต่อเดือน 15,000 บาทรวมทั้งปีมีรายได้ 180,000 บาท เมื่อเทียบกับราคาทองคำ 5.66 บาท สมมุติว่าปัจจุบันทองคำหนึ่งบาท มีค่าเท่ากับ 19,000 บาท นั่น คือ $19,000 \times 5.66 = 107,540$ บาท แต่ถ้าหากหักค่าครองชีพแล้วต่อเดือนเขาเหลือเงินเพียง 2,000บาท นั่นคือ $2,000 \times 12 = 24,000$ บาท เขาก็ไม่ต้องจ่ายชะกาด

จากตัวอย่างเดียวกันถ้าครูคนนั้นมีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นเดือนละ 50,000 บาท นั่นคือ $50,000 \times 12 = 600,000$ บาท หลังจากหักค่าครองชีพแล้วเขาเหลือเงินต่อเดือน 20,000 บาท

นั่นคือ $20,000 \times 12 = 240,000$ บาท ถ้าคิดจากราคาทองคำราคาเดียวกัน เขาก็ต้องจ่าย 2.5% ของ $240,000 = 6000$ บาท (อับลูเลาะ อับรู, 2560)

2.1.4 ประเภทของทรัพย์สินที่ไม่ต้องจ่ายชะกาต

ทรัพย์สินที่ไม่ต้องจ่ายชะกาต ได้แก่ ทรัพย์สินที่เตรียมไว้เพื่อครอบครองและใช้สอยถือว่าไม่มีชะกาต เช่นบ้านเพื่ออยู่อาศัย เสื้อผ้า เครื่องใช้ในบ้าน สัตว์พาหนะ รถ เป็นต้น (อับลูเลาะ อับรู และสุไลมาน อาแว, 2560)

หะดีษรายงานจากท่านอบู สุร็อยเราะฮฺ رضي الله عنه ว่า แท้จริงท่านรอซูลุลลอฮฺ ﷺ กล่าวว่า ความว่า “ไม่ว่าญิบเหนอมุสลิมในทาสของเขาและม้าของเขาซึ่งเศาะดาเกาะฮฺ”

(บันทึกโดย al-Bukhari : 1463 และ Muslim : 982)

นอกจากนี้ สิ่งต่างๆ ที่เป็นขององค์กรการกุศลส่วนรวม เช่น มัสยิด โรงเรียน และสมาคม เป็นต้น ไม่ต้องจ่ายชะกาต และสิ่งที่เตรียมไว้เพื่อใช้จ่ายแก่การกุศลส่วนรวมก็เหมือนกับสิ่งต่างๆ คือไม่ต้องจ่ายชะกาต แต่วาญิบต้องจ่ายชะกาตสิ่งต่างๆ ที่เจาะจงเช่นสิ่งที่วะกัฟแก่ลูกๆ ของตน เป็นต้น

ข้อควรคำนึงในประเด็นนี้ คือ

1) หากบุคคลมีทรัพย์สินครบพิกัด และครบรอบปี ถือว่าต้องจ่ายไม่ว่าเขาจะเตรียมมันไว้เพื่อใช้จ่าย แต่งาน ซื่อสั่งหาหิรมทรัพย์ จ่ายหนี้ หรืออะไรก็ตาม

2) หากผู้ที่จะต้องจ่ายชะกาตเสียชีวิตโดยที่เขายังไม่จ่าย ให้ญาติจ่ายชะกาตให้จากมรดกของเขา ก่อนทำการสนองพินัยกรรมและแบ่งมรดก

3) หากทรัพย์ลดลงจากพิกัดในบางช่วงก่อนครบรอบปี หรือมีการขายโดยไม่มีเจตนาหลีกเลี่ยงชะกาตถือว่าการนับรอบขาดลง และหากมีการสับเปลี่ยนทรัพย์สินชนิดเดียวกันถือว่าให้สานต่อการนับรอบปี

4) หากมุสลิมคนหนึ่งเสียชีวิตโดยมีภาระจะต้องจ่ายชะกาตและหนี้สิน โดยที่ทรัพย์สินที่เขาทิ้งไว้ไม่พอสำหรับทั้งสอง (ทั้งการจ่ายชะกาตและจ่ายหนี้) ให้ทำการจ่ายชะกาตก่อน เพราะชะกาตเป็นสิทธิของอัลลอฮฺที่ได้กำหนดเหนือผู้ที่มีความพร้อม และอัลลอฮฺสมควรแก่การจ่ายมากกว่า

2.5.6 ผู้มีสิทธิรับชะกาตและผู้ไม่มีสิทธิรับชะกาต

อัลลอฮฺได้กำหนดให้ผู้มีสิทธิในชะกาตจำนวน 8 ประเภท ดังอัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า

“ความว่า “แท้จริงทานทั้งหลายนั้น สำหรับบรรดาผู้ที่ยากจน ผู้ที่ขัดสน เจ้าหน้าที่ในการรวบรวมมัน ผู้ที่หัวใจได้รับการโน้มน้าว (สู่อิสลาม) การไถ่ทาส ผู้มีหนี้สินส่วนตัว ในทางของอัลลอฮฺ และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทาง ทั้งนี้เป็นบัญญัติอันจำเป็นซึ่งมาจากอัลลอฮฺ และอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(อัตเตาบะฮฺ : 60)

จากอายะฮ์ดังกล่าวสรุปได้ ดังนี้ (al-Qardhawi, Yusuf. (1993 : 93-533)

1) **ฟากีร์ (ผู้ยากจน)** ได้แก่ คนที่ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีค่าเลี้ยงชีพ หรือมีแต่ไม่เพียงพอในการเลี้ยงชีพ คนประเภทนี้สามารถรับชะกาดได้ตลอดปี

ตามทัศนะของนักวิชาการชาฟีอีย์ ฮัมบาลีย์และมาลิกีย์ หมายถึง ผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินครอบครอง และไม่มียานทำที่เหมาะสมในการสนองความต้องการในด้านอาหารการกิน เครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยและปัจจัยจำเป็นพื้นฐานอื่นๆ สำหรับตัวเองหรือผู้ที่เขาต้องรับผิดชอบดูแล ซึ่งปัจจัยที่จะนำมาสนองความต้องการดังกล่าวคิดตามมาตรฐานปกติไม่ฟุ่มเฟือย

2) **มิสกิน (ผู้ขัดสน)** ได้แก่ คนที่มีค่าเลี้ยงชีพในแต่ละวันครึ่งหนึ่งหรือมากกว่า แต่ไม่เพียงพอ คนประเภทนี้จะมีฐานะดีกว่าคนยากไร้ และสามารถรับชะกาดได้ตลอดปีเช่นกัน

ตามทัศนะของนักวิชาการตามทัศนะของนักวิชาการชาฟีอีย์ ฮัมบาลีย์และมาลิกีย์ หมายถึง ผู้ที่มีทรัพย์สินครอบครองอยู่บ้าง และมีงานทำที่เหมาะสมในระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของตนเอง และสมาชิกในครอบครัวได้แต่ไม่เพียงพอเท่าที่ควร เช่น ความต้องการของเขา และครอบครัวอยู่ในระดับ 10 แต่เขาสามารถหามาได้เพียง 7 หรือ 8 เท่านั้น แม้ว่าเขาจะมีทรัพย์สินครบจำนวนนิตอบก็ตาม แต่ก็ยังจัดอยู่ในกลุ่มผู้ขัดสนถ้าไม่เพียงพอในการสนองความต้องการพื้นฐานของตนเอง สมาชิกในครอบครัวที่เขาต้องรับผิดชอบ การเป็นคนยากจน และขัดสนนั้นยังไม่หมดไปถึงแม้เขาจะมีที่อยู่อาศัย และมีเสื้อผ้าสวมใส่อยู่บ้าง เช่น สำหรับสตรีที่มีชุดแต่งกายที่ใช้ในบางโอกาส หรือนักศึกษาที่มีตำราที่จำเป็น หรือคนงานที่มีเครื่องมือที่จำเป็นในการทำมาหากิน

3) **ผู้ทำหน้าที่จัดเก็บชะกาด** หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการรวบรวมชะกาด จัดเก็บชะกาดไว้ในโกดัง ดูแลรักษาทรัพย์สินชะกาด จัดทำบัญชีชะกาด คำนวณชะกาด และจัดสรรชะกาด

4) **ผู้ที่หัวใจของเขาต้องการความอบอุ่น (มออัลลัฟ)** หมายถึง บรรดาผู้ที่จิตใจของเขาโน้มเอียงสู่อิสลามรวมถึงผู้ที่ต้องการความมั่นคงทางจิตใจในการเป็นมุสลิมหรือผู้ที่มุสลิมต้องการป้องกันความชั่วที่เกิดจากการกระทำของเขาหรือผู้ที่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่มุสลิมในการต่อสู้กับศัตรูทั้งที่เป็นมุสลิมและมีใจมุสลิม แต่ตามทัศนะของอิหม่ามชาฟีอีย์ถือมออัลลัฟ (ผู้ที่จิตใจต้องการความอบอุ่น) นั่นคือ ผู้ที่เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามแล้ว

กล่าวโดยสรุปแล้วบุคคลประเภทนี้มีสองจำพวก

จำพวกแรก ผู้ที่ยังไม่ใช่มุสลิม คนจำพวกนี้สามารถมอบชะกาดแก่เขาได้ในกรณีที่เพื่อให้เขาเข้ารับอิสลาม หรือให้เพื่อยับยั้งป้องกันภัยในสังคมมุสลิมอันเกิดจากน้ำมือของเขา

จำพวกที่สอง ผู้ที่เข้าอิสลามแล้ว คนจำพวกนี้สามารถมอบชะกาดแก่เขาเพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวเขาให้ยืนหยัดในอิสลามได้อย่างมั่นคง หรือหวังในการเข้ารับอิสลามของคนใกล้ชิดและพวกพ้องของเขาเป็นต้น

5) **ทาสที่ต้องการไถ่ตัวเองเป็นอิสระ (อรรริกอบ)** หมายถึง บรรดาทาส หรือทาสที่ต้องการไถ่ตนเองจากเจ้าของเพื่อจะได้เป็นอิสระการให้ชะกาดแก่พวกเขาสามารถทำได้ 2 ลักษณะ ได้แก่

(1) นำเงินชะกาดไปไถ่ตัวของเขาจากเจ้าของ

(2) นำเงินชะกาดไปซื้อตัวเขาจากเจ้าของแล้วปล่อยให้เป็นไท ซึ่งวิธีนี้คือลีฟะฮุมร์บินอับดุลอาซิสได้ปฏิบัติในยุคของเขา เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันไม่มีระบบทาสอีกแล้ว ดังนั้นนักวิชาการอิสลามจึงใช้วิธีการเปรียบเทียบปรากฏการณ์ที่มีลักษณะคล้ายทาสอันได้แก่ เซลยศึกมุสลิมที่ถูกจับในสงคราม หรือการที่มุสลิมอ่อนแอถูกกดขี่

6) ผู้ที่มีหนี้สิน (อัลฆอริมีน) หมายถึง บรรดาผู้ที่มีหนี้สิน ซึ่งตามทัศนะของอิหม่ามมาลิกีย์และอิหม่ามชาฟีอีถือว่าผู้ที่มีหนี้สินมี 2 ประเภทคือ

(1) ผู้มีหนี้สินที่นำมาใช้ประโยชน์ต่อตนเอง เช่น ผู้ที่กู้ยืมเพื่อนำมาใช้จ่ายในการสนองความจำเป็นของการดำรงชีพ ซื้อเสื้อผ้า หรือผู้ที่กู้ยืมมาเพื่อใช้ในการแต่งงานหรือเพื่อรักษาโรคร้ายไข้เจ็บหรือเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย ซื้อเครื่องใช้ในครัวเรือน หรือเพื่อใช้จ่ายในการจัดการแต่งงานลูกหรือกู้ยืมเพื่อนำมาชดใช้ให้ผู้อื่น เนื่องจากได้ทำให้ของผู้อื่นเสียหาย ด้วยความผิดพลาด หลงลืมหรือเพราะเหตุอื่นๆ

(2) ผู้มีหนี้สินที่นำมาใช้ประโยชน์ต่อสังคม เช่น ผู้ที่กู้ยืมมาเพื่อใช้จ่ายในการประนีประนอมระหว่างคู่อริให้คืนดีกัน กู้ยืมมาเพื่อก่อสร้างโรงพยาบาลสำหรับผู้ยากจน เพื่อสร้างมัสยิดให้สามารถรองรับชาวบ้านในการละหมาดร่วมกัน เพื่อสร้างโรงเรียนสอนศาสนาและกู้ยืมเพื่อการอื่นๆ ที่นำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคม

7) ในหนทางของอัลลอฮ์ นักวิชาการได้อธิบายความหมายของคำ “สะบีลิลละฮ์” หมายถึง หนทางของอัลลอฮ์ นั้นมี 2 ลักษณะคือ

(1) ลักษณะเฉพาะ หมายถึง การต่อสู้กับศัตรูในหนทางของอัลลอฮ์ อันหมายถึง การญิฮาดต่อสู้เพื่ออัลลอฮ์ ซึ่งอุลามาทั้ง 4 มัซฮับได้มีทัศนะตรงกันว่าผู้ต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์ มีสิทธิรับชะกาด คือ

(1.1) การต่อสู้ (ญิฮาด) นั้นจัดอยู่ในความหมายในหนทางของอัลลอฮ์

(1.2) การให้ชะกาดส่วนนี้จะต้องมอบให้แก่ตัวบุคคลที่ทำหน้าที่ต่อสู้โดยตรง

(1.3) ไม่สามารถเอาชะกาดส่วนนี้ไปใช้ในสาธารณะประโยชน์อื่นๆ เช่น สร้างสะพาน มัสยิด โรงพยาบาล เป็นต้น

(2) ลักษณะกว้างและครอบคลุม หมายถึง กิจกรรมที่ดีและเป็นผลประโยชน์ของสาธารณะในด้านต่างๆ เช่น ก่อสร้างมัสยิด สร้างป้อมปราการใช้จ่ายในการฝังศพ เป็นต้น

8) ผู้ที่เดินทาง (อิบนุสะบีล) ตามทัศนะของนักวิชาการฟิกฮ์ส่วนใหญ่ถือว่าอิบนุสะบีล หมายถึง ผู้เดินทางไกลที่ขาดเสบียง เขาสมควรได้รับชะกาดเพื่อที่จะสามารถเดินทางถึงที่หมายได้ แม้ว่าเขาเป็นผู้มีฐานะดีก็ตาม

จากประเภทของผู้มีสิทธิรับชะกาดข้างต้น เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการชะกาดนำไปใช้ประโยชน์พิจารณาผู้มีสิทธิรับชะกาด al-Qardhawi, (1987 : 583) ได้แบ่งผู้มีสิทธิรับชะกาดออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

(1) กลุ่มที่อัลลอฮฺทรงกำหนดให้ทรัพย์สินชะกาตเป็นสิทธิส่วนตัวที่มีลักษณะเป็นกรรมสิทธิของพวกเขาแก่บรรดาผู้ที่ยัลลอฮฺกล่าวว่า “แท้จริงศอดาเกาะห์ (ชะกาต) นั้นเป็นสิทธิของ

(1.1) บรรดาผู้ที่ยากจน (ฟาเกิร)

(1.2) บรรดาผู้ที่ยัดสน (มัสกิน)

(1.3) บรรดาผู้ทำหน้าที่จัดเก็บชะกาต (อามิล)

(1.4) บรรดาผู้ที่หัวใจของเขาต้องการความอบอุ่น (มูอัลลัฟ)

(2) กลุ่มที่อัลลอฮฺทรงกำหนดให้ทรัพย์สินชะกาตเป็นสิทธิในลักษณะเพื่อใช้ประโยชน์ต่อ

(2.1) บรรดาผู้ที่ต้องการไถ่ตัวเองเป็นอิสระ (อรรริกอบ)

(2.2) บรรดาผู้ที่มีหนี้สิน (อัลฆอริมีน)

(2.3) บรรดาผู้ที่อยู่ในหนทางของอัลลอฮฺ (ฟิสะบียัลลิลลาฮฺ)

(2.4) บรรดาผู้เดินทาง (อิบนุสสะบีล)

ส่วนในประเด็นเกี่ยวกับผู้มีสิทธิรับชะกาตพิตเราะห์นั้น อุลามาอุมักมีความคิดเห็นดังนี้

Ibnu-Rusd กล่าวว่า “บรรดาอุละมาอุมักมีมติเป็นเอกฉันท์ว่ามีบัญญัติให้จ่ายชะกาตพิตเราะห์แก่บรรดาผู้ยากไร้และผู้ยัดสน (ฟุเกาะห์รออและมะสะกิน) เพราะท่านรอซูลุลลอฮฺ ﷺ ได้กล่าวไว้ว่า

ความว่า “พวกท่านจงทำให้พวกเขา (บรรดาผู้ยากไร้) ไม่ต้องพึ่งพาการขอทานในวัน (อีด) นี้”

(บันทึกโดย al-Darukutnii : 67, al-Baihaki : 4/175)

อุละมาอุมักมีทัศนะที่ขัดแย้งเกี่ยวกับบรรดาผู้มีสิทธิรับชะกาตอีก 6 จำพวกอื่นจากนั้น ว่ามีสิทธิรับชะกาตพิตเราะห์ด้วยหรือไม่

มัซฮับนะฟี และทัศนะที่ถูกต้องของมัซฮับหันทบะลี มีทัศนะว่าอนุญาตให้จ่ายชะกาตพิตเราะห์แก่บรรดาผู้มีสิทธิที่จะรับส่วนแบ่งทั้ง 8 ประเภท เพราะชะกาตพิตเราะห์เป็นส่วนหนึ่งของการบริจาคทานที่รวมอยู่ในความหมายของอายะฮฺ (Ibn Abidin, n.d. : 2/79, Ibn Qudamah, 1984 : 4/314)

ความว่า “แท้จริงทานทั้งหลายนั้น สำหรับบรรดาผู้ที่ยากจน ผู้ที่ยัดสน เจ้าหน้าที่ในการรวบรวมมัน ผู้ที่หัวใจได้รับการโน้มน้าว (สู่อิสลาม) การไถ่ทาส ผู้มีหนี้สินส่วนตัว ในทางของอัลลอฮฺ และผู้ที่อยู่ในระหว่างเดินทาง ทั้งนี้เป็นบัญญัติอันจำเป็นซึ่งมาจากอัลลอฮฺ และอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(อัตเตาบะฮฺ : 60)

มัซฮับอัชชาฟีอีย มีทัศนะว่า จำเป็นต้องแบ่งชะกาตพิตเราะห์ให้แก่บรรดาผู้มีสิทธิรับชะกาตทั้ง 8 ประเภท หรือเท่าที่พบเจอ ในกรณีที่มีอบหมายชะกาตให้อิหม่ามเป็นผู้แบ่งให้ แต่ถ้าประสงค์จะจ่ายชะกาตด้วยตนเอง เขาต้องแบ่งชะกาตออกเป็น 6 ส่วนสำหรับผู้มีสิทธิรับชะกาต 6

ประเภท โดยตัดส่วนของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านชะกาด (อามิลีน) และผู้ที่หัวใจได้รับการโน้มน้าว (มุอัลลัฟ กุลูบ) ออก และหากไม่พบผู้มีสิทธิทั้ง 6 ประเภทก็ให้แจกจ่ายแก่บรรดาผู้มีสิทธิเท่าที่พบเจอ (al-Shafi'i, 1993 : 2/69; al-Nawawiy, n.d. : 6/104)

ส่วนมัซฮับมาลิกีย์และรายงานหนึ่งจากอะหมัดระบุว่า ชะกาดพิตเราะห์ต้องมอบให้แก่ผู้ที่ยากจนและผู้ที่ยึดสน (ฟุเกาะรอห์และมะซากีน) เท่านั้น ไม่อนุญาตให้แจกจ่ายแก่ประเภทอื่นจากทั้ง 2 ประเภท (al-Dusuki, n.d. : 1/508; al- Muqaddas, 1984 : 2/540)

โดยตีความจากหะดีษอิบนุอบบาสที่กล่าวว่า

ความว่า “รอซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กำหนด (ให้มุสลิม) จ่ายชะกาดพิตเราะห์ เพื่อเป็นการขัดเกลาให้ผู้ถือศีลอดสะอาดบริสุทธิ์จากมลทินของการหลงลืม และการพูดจาที่หยาบคาย และเพื่อเป็นทานอาหารแก่บรรดาผู้ยากไร้”

(บันทึกโดย Abu Daud : 1317)

ดังนั้น คำว่ากล่าวที่ว่า “เพื่อเป็นทานอาหารแก่บรรดาผู้ยากไร้” ทำให้เข้าใจว่าการจ่ายชะกาดพิตเราะห์นั้น ถูกเจาะจงเฉพาะสำหรับผู้ยากไร้ อันหมายถึงฟุเกาะรอห์และมะซากีนเท่านั้น ส่วนบรรดาผู้มีสิทธิรับชะกาดทั่วไปอีก 6 ประเภท จะไม่มีสิทธิรับชะกาดพิตเราะห์ตามที่คณะของอุละมาอ์กลุ่มนี้

ทัศนะนี้ได้รับการเห็นชอบและสนับสนุนจากอุละมาอ์หลายท่าน เช่น Ibn Taimiyah (1997 : 25/71-78) Ibnu Qaiyim (1997 : 2/44) และในบรรดาอุละมาอ์ปัจจุบันที่เห็นด้วยกับทัศนะนี้คือ Binbaz, n.d. (14/202, 215) และ al-USaimin (1422 : 6/184) เป็นต้น

จากทัศนะของอุละมาอ์ข้างต้น ควรให้ความสำคัญกับบรรดาผู้ยากไร้ (ฟุเกาะรอห์และมะซากีน) เป็นอันดับแรก แต่ถ้าไม่มีคนเหล่านั้น ก็อนุญาตให้จ่ายชะกาดแก่บรรดาผู้มีสิทธิรับชะกาดทั้ง 6 ประเภทที่เหลือ

เมื่อพิจารณาตามหลักการและเหตุผล อัลลอฮ์นั้นได้ทรงกำหนดผู้มีสิทธิรับชะกาดด้วยพระองค์เอง โดยไม่ยินยอมให้ผู้ใดกำหนดตามอำเภอใจ และการแจกจ่ายชะกาดก็จะต้องมอบให้ผู้ที่มิสิทธิที่อัลลอฮ์กำหนดไว้เท่านั้น ผู้ใดก็ตามที่ไม่อยู่ในข่าย 8 ประเภทดังกล่าว ไม่มีสิทธิรับชะกาดและเป็นที่ต้องห้ามสำหรับเขาที่จะบริโภคทรัพย์สินเหล่านั้น และเป็นที่ต้องห้ามสำหรับผู้ที่มีอำนาจแจกจ่ายชะกาดด้วยการมอบชะกาดแก่ผู้ที่ไม่มิสิทธิอีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรชะกาดที่จะต้องเข้าใจและรู้จักผู้มีสิทธิรับชะกาดและผู้ไม่มีสิทธิรับชะกาดเป็นอย่างดี เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการบริหารจัดการและจัดสรรชะกาด พร้อมกันนั้นจะเห็นได้ว่าอิสลามให้การช่วยเหลือเกื้อกูลโดยมองรอบด้านครอบคลุมกลุ่มบุคคลต่างๆ ทั้งในแง่ของรายได้ สถานภาพทางสังคม ความแตกต่างด้านชนชั้นรวมทั้งผู้ที่ทำงานเพื่อศาสนาและยังรวมถึงผู้ที่ต้องบริหารจัดการเพื่อให้กองทุนชะกาดมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นค่าจ้างในการปฏิบัติงาน สิ่งเหล่านี้ คือ กลุ่มที่อิสลามมีความปรารถนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับชะกาดจากผู้ที่มีความสามารถ ทั้งนี้เพื่อลดช่องว่างความแตกต่างของคนในสังคมอีกด้วย

ส่วนผู้ที่ไม่อนุญาตให้รับชะกาต มีดังนี้

- (1) คนกาฬร (ผู้ปฏิเสธศาสนาอิสลาม)
- (2) ตระกูลฮาซิม จุดมุ่งหมายคือ ตระกูลอาลี ตระกูลอะกิล ตระกูลญะอ์ฟิร ตระกูลอัลอับบาส และตระกูลอัลฮาริษ ท่านรอซูล ﷺ กล่าวว่า
 ความว่า “แท้จริงชะกาตนั้นไม่สมควรให้แก่วงศ์ญาติของมุฮัมมัด เพราะมันเป็นเหิงของมนุษย์”
 (บันทึกโดย Muslim : 1072)
- (3) บ่าวหรือทาส เนื่องจากเขารวยเพราะความรวยของผู้เป็นนาย
- (4) ผู้ที่อยู่ภายใต้การคุ้มครองและการดูแลของผู้ออกชะกาตตามบัญญัติศาสนา เช่น บิดามารดา ลูกๆหรือภรรยา เป็นต้น
- (5) คนรวย ได้แก่ รวยทรัพย์
- (6) ผู้ใช้จ่ายในทางอบายมุข

2.2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการในอิสลาม

ตำราทางประวัติศาสตร์อิสลามระบุว่ายุคของท่านรอซูล ﷺ ได้กำหนดตัวบุคคลที่จะรับผิดชอบงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างลงตัว เน้นคนดีและมีความสามารถเข้ามารับผิดชอบงานได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังการอพยพมาสู่นครมาดีนะฮ์ท่านได้นำกฎหมายอิสลามมาใช้ วิธีการดังกล่าวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่และเป็นจุดเริ่มต้นของรูปแบบการปกครองแบบอิสลาม อันเป็นผลมาจากการบริหารจัดการของท่าน เช่นเดียวกับความเจริญรุ่งเรืองและการขยายตัวในงานด้านต่าง ๆ ยุคของเคาะลีฟะฮ์ทั้ง 4 ท่าน สมัยราชวงศ์อุมัยยะฮ์ และราชวงศ์อับบาซียะฮ์ล้วนได้รับอิทธิพลจากรูปแบบการบริหารและจัดการของท่านรอซูล ﷺ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและโลกอิสลามให้ไปในทิศทางที่ถูกต้องและก้าวหน้าจนถึงปัจจุบัน

Ahmad Ibrohim Abuzin (2553 : 46) กล่าวถึง คุณลักษณะเฉพาะของหลักการบริหารจัดการในอิสลาม ดังนี้

- (1) การบริหารจัดการในอิสลามเป็นส่วนหนึ่งของระบบทางสังคม กล่าวคือ อิสลามกำหนดเป้าหมายชีวิตของทุกคน ขณะที่อิสลามได้เสนอรูปแบบดุลยสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับจักรวาล
- (2) การจัดการในอิสลามมีความรับผิดชอบต่อในการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการตามวัตถุประสงค์ของคณงานตราบใดที่เขาทำงานเต็มที่มีความรับผิดชอบ เมื่อใดที่หน้าที่การงานได้รับการตอบสนองอย่างเต็มความรับผิดชอบและความบริสุทธิ์ใจแล้วทางฝ่ายผู้มีอำนาจไม่ว่าผู้นั้นจะอยู่ในฐานะผู้จัดการหน่วยงานที่เป็นของรัฐหรือหน่วยงานเอกชนก็ตาม เขาจะต้องจ่ายค่าตอบแทนอย่างคุ้มค่าที่สุดแก่คณงานหรือเจ้าหน้าที่ที่อยู่ภายใต้การบริหารงานของเขา ซึ่งอิสลามได้อธิบายถึงเรื่องนี้แล้ว โดยคณงานจะต้องได้รับรู้จำนวนค่าตอบแทนของตน นอกจากนี้ ทฤษฎีการ

บริหารจัดการในอิสลามยังได้เสนอผู้บริหารทุกคนดำเนินการบริหารอย่างมีนวัณ โดยปราศจากการบังคับขู่เข็ญให้คนงานทำงานนอกเหนือความสามารถของเขา

(3) หลักการชुरอและการร่วมมือในการบริหารจัดการ รวมทั้งการให้เกียรติต่อคุณค่าการเป็นมนุษย์ของทุกคน

ก. ชุรอถือเป็นกระบวนการที่มั่นใจได้ว่าจะสามารถสร้างความมั่นคงแข็งแรงและเกิดความสอดคล้องในการบริหารจัดการอิสลาม ขณะที่มีความร่วมมือถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นในการยึดถือปฏิบัติโดยตลอด

ข. ผู้นำแห่งมนุษยชาติ ความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการอิสลาม นำว่าเป็นปัจจัยสำคัญพื้นฐาน และจะต้องมีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ในการบริหารซึ่งไม่ใช่เป็นผู้นำแบบเผด็จการ แต่ความเป็นผู้นำจะต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มคนในทุกระดับชั้น และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขความบกพร่องหากมีอยู่ในองค์การ ในเรื่องความเป็นผู้นำในอิสลามมีความใกล้ชิดกับการบริหารตามสถานการณ์ ฮัยดีนาอุมร์ ได้อธิบายรูปแบบการบริหารรูปแบบดังกล่าวว่า “เรื่องนี้ไม่สามารถดำเนินการได้ เว้นแต่ต้องอาศัยความอ่อนโยนกับผู้ที่แข็งแกร่งและต้องอาศัยความแข็งแกร่งกับผู้ที่อ่อนโยน” ความเป็นผู้นำในอิสลามไม่ได้อยู่ที่ผลผลิตเพียงอย่างเดียวเท่านั้น และไม่ใช่หวังประโยชน์ส่วนตัวเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่จะเป็นการสร้างความสุขระหว่างทั้งสองอย่างยุติธรรม

อรุณ บุญชม (2557) กล่าวถึง การบริหารงานโดยใช้หลัก “การครองตน ครองคน และครองงาน” ซึ่งมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

(1) การครองตน อิสลามมีหลักในการครองตน ดังต่อไปนี้

(1.1) หลักมูรอกอบะฮฺ (المراقبة) คือการมีสำนึกอยู่เสมอว่าตนถูกพระเจ้าติดตาม และเฝ้ามองอยู่ตลอดเวลา เมื่อมีสำนึกอย่างนี้ ก็มนุษย์จะทำแต่ความดี ไม่กล้าทำความผิด และละอายที่จะทำบาป เพราะพระเจ้าทรงรู้ และเห็นการกระทำของเขาทั้งในที่ลับและเปิดเผย

(1.2) หลักอะมานะฮฺ (الأمانة) คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ในการทำหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมาย ความซื่อสัตย์กับความศรัทธาในอิสลามเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก ผู้ที่จะได้ชื่อว่า เป็นมุสลิม จะต้องเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ หากเขาไม่มีความซื่อสัตย์ เขาก็ขาดคุณสมบัติที่สำคัญ ในการเป็นมุสลิมของเขา

(1.3) หลักมัสอูลียะฮฺ (المسئولية) คือ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่มุสลิมตระหนักในความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ดังนั้น มุสลิมจะต้องทำหน้าที่นั้น อย่างเต็มความสามารถ และดีที่สุด เพราะเขาจะต้องรับผิดชอบ และถูกตรวจสอบ ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

(1.4) หลักมูญาฮะดะฮฺ (المجاهدة) คือ การทุ่มเทให้แก่การปฏิบัติภารกิจ

(1.5) หลักอัซซอबरฺ (الصبر) คือ ความอดทน มุสลิมมีความเชื่อมั่นว่า ในการทำงาน ต้องพบกับอุปสรรค และความล้มเหลว แต่ต้องมีความอดทน ในการต่อสู้ และหาแนวทางฟันฝ่าอุปสรรคนั้น ไปให้ได้ โดยไม่ท้อแท้ และหมดกำลังใจ

(1.6) หลักตะวักกุล (التوكل) คือการมอบหมายความสำเร็จ ในการทำงานให้แก่
อัลลอฮฺ

(2) การครองคน อิสลามมีหลักในการครองคน ดังต่อไปนี้

(2.1) ความสุภาพอ่อนโยน (الرفق) ไม่ใช่วาจาหยาบคาย

(2.2) ความเมตตาสงสารเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

(2.3) การให้อภัยไม่ถือโทษ (العفو)

(2.4) ประชุมปรึกษาหารือ (المشاورة)

(2.5) ตัดสินใจและมอบหมายความสำเร็จให้แก่อัลลอฮฺ (العزم والتوكل)

(3) การครองงาน

(3.1) การทำงานเป็นอิบาดะห์ หมายถึง เป็นความดี โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นการ
ทำงานที่เป็นอิบาดะห์แท้ๆ เช่น ละหมาด หรือการทำงาน เพื่อเลี้ยงชีพ

(3.2) งานสุจริตเป็นงานที่มีเกียรติ (العمل هي العبادة)

(3.3) ทำงานด้วยใจรักและประณีต (الإتقان في العمل)

Ali Abdulhalim Mahmud (2555:23) กล่าวถึงกระบวนการและขั้นตอนของการ
ทำงานตามรูปแบบอิสลามว่า เส้นทางการเป็นพี่น้องในอิสลามมีหลายระดับขั้น เพราะมุสลิมคนหนึ่ง
จะไม่บรรลุการเป็นพี่น้องกันอย่างแท้จริงในอิสลามได้ จนกว่าเขาผู้นั้นจะต้องผ่านขั้นตอนหรือระดับ
ขั้นต่าง ๆ ดังนี้

(1) อัดตะอารูฟ (التعارف) หมายถึง การทำความรู้จักซึ่งกันและกัน การทำความ
รู้จักกันในหมู่พี่น้องมุสลิมนั้นถือเป็นก้าวแรกและก้าวที่จำเป็น บนเส้นทางการเป็นพี่น้องกันใน
นามอัลลอฮฺ และเป็นกุญแจของหัวใจที่จะนำไปสู่ก้าวต่อไปบนเส้นทางการเป็นพี่น้องในอิสลามนั่นคือ
การสร้างความคุ้นเคยและการสร้างความสนิทสนมต่อกัน

(2) อัดตะอาลุฟ (التألف) หมายถึง การสร้างความสนิทสนมต่อกัน หน้าที่การเป็นพี่
น้องในนามอิสลาม คือ การที่มุสลิมสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับพี่น้องของเขา หรือการที่มนุษย์
สร้างความสนิทสนมซึ่งกันและกัน และสร้างสิ่งที่ดีที่ทำให้เกิดความมักคุ้นสนิทสนมระหว่างกัน

(3) อัดตะฟาฮุม (التفاهم) หมายถึง สร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน การที่มุสลิมสร้าง
ความเข้าใจกับพี่น้องมุสลิมของเขา ในหลักการพื้นฐานต่างๆที่สำคัญของอิสลามเป็นอันดับแรก ซึ่ง
ได้แก่ การยึดมั่นในสายเชือกของอัลลอฮฺ

(4) อัจริอายะฮฺ (الرعاية) หมายถึง การเอาใจใส่ดูแลซึ่งกันและกัน การที่มุสลิมเอา
ใจใส่ดูแลพี่น้องของเขา คอยสอดส่องดูแลการเป็นอยู่และการใช้ชีวิต เพื่อจะได้ช่วยเหลือ โดยมีต้องรอ
ให้เอ่ยปากขอความช่วยเหลือ เพราะมันเป็นสิทธิที่เขาพึงจะได้รับ และหลักการที่บ่งบอกว่าจำเป็นต้อง
เอาใจใส่ดูแล

(5) **อัตรอะอาวุน (التعاون)** หมายถึง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นผลพวงมาจากการให้ความสนใจสอดส่องดูแลและการเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน

(6) **อัตรตะนาซุร (التناصر)** หมายถึง การสนับสนุนช่วยเหลือให้พี่น้องมีชัยชนะ อัตรตะนาซุรในการเป็นพี่น้องในอิสลาม จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อต่างคนต่างหยิบยื่น เสียสละเวลา พลังกำลัง และทรัพย์สินเงินทองให้แก่พี่น้องของเขา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่จะนำไปสู่การเป็นพี่น้องอย่างแท้จริงในอิสลาม

จากข้อมูลที่น่าเสนอ การบริหารจัดการในอิสลามเป็นส่วนหนึ่งของระบบทางสังคม เพื่อให้เกิดดุลยภาพสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับจักรวาล โดยใช้หลักการชูรอและการร่วมมือในการบริหารจัดการ

2.3 พัฒนาการการบริหารจัดการชะกาด

พัฒนาการการบริหารจัดการชะกาดจะกล่าวถึง การบริหารจัดการชะกาดในสมัยของท่านรอซูล สมัยคุลาฟาอรรรอชีดีน สมัยราชวงศ์อุมายยะฮฺ สมัยราชวงศ์อับบาสิยะฮฺ และสมัยต่อมา ตลอดจนการบริหารจัดการชะกาดในทัศนะของนักวิชาการร่วมสมัย โดยการบริหารจัดการดังกล่าวมีลักษณะ ดังนี้

2.3.1 การบริหารจัดการชะกาดในสมัยของท่านรอซูล ﷺ

ท่านรอซูล ﷺ ได้ใช้แนวทางในการจัดระบบชะกาดพอสรุปได้เป็นหัวข้อ ดังนี้

ท่านรอซูล ﷺ จะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เฉพาะสำหรับการจัดเก็บชะกาด และจะส่งคนเหล่านั้นไปยังหัวเมืองและเผ่าต่างๆ เช่น ส่งท่านอะลีอิบนุอะบีฏอลิบ ไปยังเมืองนัจรอนส่งท่านซียาด อิบนุลอะบีด ไปยังเมือง หนะฎะเราะเราะเมาตส่งท่านมุฮำญริบิบนุอะบีอุมัยยะฮฺ ไปยังเมือง ค็อนออส่งท่านมุฮำซิบิบนุญะบัลไปยังเมือง อัลญุนดส่งท่านอัลอะลาอิบนุลหุฎะเราะมียะฮฺ ไปยังแคว้นบะห์เรน เป็นต้น (Ibn Qoiyim, 1997 : 2/472)

นอกเหนือจากนี้แล้วยังพบรายงานว่าท่านรอซูลได้แต่งตั้ง ผู้ทำหน้าที่เสมียน (กาติบ) มีหน้าที่บันทึกรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับชะกาดอีกด้วย เช่น รายงานของอิบนุหุซัยมได้กล่าวว่า ผู้ทำหน้าที่เป็นเสมียนชะกาดของท่านรอซูลคือท่าน อัซซุเบรอิบนุญะอวามและหากท่านอัซซุเบรไม่อยู่หรือมีธุระท่าน ญะฮัม อิบนุอัศสุลต และท่านหุซัยฟะฮฺอิบนุญะมานจะทำหน้าที่แทน (al-Qardhawi, 1981: 2/751)

ท่านรอซูล ﷺ จะให้คำแนะนำและคำตักเตือนแก่เจ้าหน้าที่ก่อนที่เจ้าหน้าที่จะเดินทางไปปฏิบัติงานคำแนะนำและคำตักเตือนเหล่านั้นเป็นเสมือนนโยบายที่เจ้าหน้าที่จะต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัดนโยบายของท่านรอซูลเกี่ยวกับการจัดเก็บชะกาดตามที่ปรากฏในรายงานมีดังนี้

(al-Qardhawi, 1981: 2/593, 750-753)

(1) เจ้าหน้าที่จะต้องมีความเมตตา สงสาร ต่อเจ้าของชะกาดจะต้องรู้จักผ่อนปรน โดยคำนึงถึงความต้องการและสภาพความเป็นจริง

(2) เจ้าหน้าที่จะต้องให้ความเป็นธรรมในการจัดเก็บชะกาตและให้ความสะดวกกับเจ้าของชะกาต

(3) เจ้าหน้าที่จะต้องไม่เจาะจงเอาเฉพาะแต่ทรัพย์สินที่ดี ๆ (كرائماً أموال) แต่ให้เอาทรัพย์สินที่เหลือจากการใช้จ่ายและเหลือจากความต้องการ (العفو)

(4) เจ้าหน้าที่จะต้องไม่ปิดบังหรือซ่อนเร้นชะกาตและไม่นำชะกาตไปใช้จ่ายเองแม้ว่าจะเล็กน้อยก็ตาม

(5) เจ้าหน้าที่ที่ไม่มีสิทธิ์รับของกำนัลใดๆจากเจ้าของชะกาตและถือว่าการรับของกำนัลเป็นการฉ้อราษฎร์บังหลวง (رشوة)

(6) เจ้าหน้าที่จะต้องขอคู่ออกให้กับผู้จ่ายชะกาตเพราะคู่ออกจะทำให้จิตใจเขาสงบ นอกจากนี้ท่านรอซูลได้ตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่จัดเก็บชะกาต เมื่อพบว่าเจ้าหน้าที่มีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสม ท่านรอซูลทำการสอบสวน เช่นในกรณีของท่านอับดุลลุตบียะฮ์ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่ท่านรอซูลได้แต่งตั้งและส่งไปเก็บชะกาต ณ เผ่าบนิสุลัยม เมื่อท่านอับดุลลุตบียะฮ์มาหาท่านรอซูล ﷺ ท่านได้สอบสวนเขา เขากล่าวว่า อันนี้เป็นของพวกท่าน (เป็นชะกาต) ส่วนอันนี้เป็นของกำนัล (ฮะดียะฮ์) ที่เจ้าของชะกาตมอบให้แก่ฉัน ท่านรอซูล ﷺ ได้ตำหนิเขาแล้วกล่าวว่าท่านน่าจะนั่งอยู่ในบ้านบิดาและมารดาของท่านเพื่อที่จะมีใครนำของกำนัลนี้มาให้แก่ท่าน ขอสาบานต่ออัลลอฮ์พวกท่านจะรับของกำนัล (ฮะดียะฮ์) ไต ๆ มิได้ (Bukhari, 1997 : 7197)

2.3.2 การบริหารจัดการชะกาตในสมัยคุลาฟาอูรรอชีดีน

สำหรับแนวทางการจัดระบบชะกาตในสมัยของท่านออบูบักรพอสุรปูได้ดังนี้:

(1) การจัดตั้งกองคลังกลาง (บัยตุลมาล) ในปี 2 ของการดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ ท่านออบูบักรได้จัดตั้งกองคลังกลางเพื่อเป็นที่เก็บรวบรวมรายได้ต่างๆของรัฐที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากเขาะนีมะฮ์ (ทรัพย์สินที่ยึดมาจากศัตรูในการทำสงคราม) ชะกาต และภาษีอื่นๆ เช่น ภาษีญิซยะฮ์ที่เก็บจากผู้อยู่ในอารักขาที่มีไม่ใช่เป็นมุสลิม และภาษีเคาะร็อจหรือภาษีที่ดิน เป็นต้น (Masud Yahya,2002: 71-75) กองคลัง (บัยตุลมาล) ในสมัยของท่านออบูบักรยังไม่มี ความชัดเจนในเรื่องการจัดระบบ การสำรวจ และการบันทึกแต่ก็ถือได้ว่าเป็นการสถาปนารูปแบบการคลังของรัฐอิสลามซึ่งสมัยต่อมาได้รับการพัฒนาจนกลายเป็นกองคลังที่ทรงอนุภาพยิ่ง

(2) การส่งเจ้าหน้าที่ไปยังหัวเมืองต่างๆเพื่อจัดเก็บชะกาตโดยเฉพาะในช่วงหลังจากการปราบปรามกลุ่มมูรตัดและกลุ่มผู้ไม่ยอมจ่ายชะกาตท่านออบูบักรได้แสดงออกถึงการเอาจริง เอาจังในเรื่องนี้ด้วยการระดมกำลังเจ้าหน้าที่เพื่อส่งไปยังหัวเมืองต่าง ๆ และเผ่าต่างๆ ที่กระจัด กระจายอยู่ในคาบสมุทรอาหรับในขณะที่เดียวกันก็ได้ส่งสารไปยังชาวเมืองต่าง ๆ โดยเรียกร้อง เชิญชวนให้จ่ายชะกาตดังตัวอย่างของท่าน อนัส อิบน์ มาลิกที่ถูกส่งไปยังชาวบะห์เรนพร้อมด้วยสาส์นจากท่านออบูบักร (Fuaad Abdullah, 1996 :4)

(3) การแบ่งปันชะกาตให้กับคนยากจนอย่างเท่าเทียมกันไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้อพยพ (มุฮาญีรีน) หรือ กลุ่มชาวเมืองมะดีนะห์ (อันศ็อรร) กลุ่มพลเรือน หรือกลุ่มทาส กลุ่มเพศชาย หรือ

กลุ่มเพศหญิง (Masud Yahya, 2002: 47) ท่านอบูบักร์ แยกส่วนรายได้ของรัฐอย่างชัดเจน เพื่อจ่ายให้กับผู้มีสิทธิ เช่น ส่วนของชะกาตก็จ่ายให้กับผู้มีสิทธิรับชะกาต และส่วนของเฆาะนีมะหุ (ทรัพย์สินเชลย) ก็จ่ายให้กับผู้มีสิทธิในทรัพย์สินเชลย เป็นต้น

(4) การยึดมั่นในสุนนะห์ของท่านรอซูล ﷺ อย่างเคร่งครัด โดยท่านอบูบักร์ได้ปฏิบัติตามแนวทางของท่านรอซูล ﷺ ที่ได้วางไว้เป็นแบบอย่างจนท่านสามารถบรรลุความสำเร็จในการจัดระบบชะกาต

2.3.3 การบริหารจัดการชะกาตสมัยอุมัร อิบнулค็อฎฎ็อบ (13-23 ฮศ./634-644 คศ.)

สำหรับแนวทางการจัดระบบชะกาตในสมัยท่านอุมัร พอสรุปได้ดังนี้ (Abdullah Alqori, 2537 : 44)

(1) ท่านอุมัรได้จัดตั้งกองคลัง (บัยตุลมาล) ทั้งกองคลังกลางที่อยู่ในเมืองหลวง (นครมะดีนะฮ์) และกองคลังย่อยที่กระจัดกระจายอยู่ตามแคว้นต่าง ๆ ท่านได้วางระบบการบริหารจัดการอย่างดีเยี่ยม ทำให้ทรัพย์สินอันมากมายที่เป็นรายได้ของกองคลังในขณะนั้นถูกจัดเป็นระบบ และสามารถนำมาใช้จ่ายในกิจการของรัฐอย่างเป็นระบบเช่นเดียวกันนอกจากนั้น ท่านอุมัรยังได้กำหนดระบบตีวาน หมายถึง ระบบองค์กรหรือสำนักงานเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการงานเฉพาะด้านนับว่าท่านเป็นผู้นำมุสลิมคนแรกที่จัดตั้งระบบตีวานในรัฐอิสลาม (Abu Ubaid, 1986 : 236-237) ตีวานที่สำคัญที่ท่านอุมัรได้จัดตั้งขึ้น ได้แก่

(1.1) **ديوان العطاء** (องค์กรเพื่อแบ่งปันทรัพย์สิน หรือเงินอุดหนุน) มีหน้าที่ทำบัญชีทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ ที่เป็นรายได้ของบัยตุลมาลและทำบัญชีรายชื้ออาหาร และพลเรือนที่รัฐจะต้องให้เงินอุดหนุนและสวัสดิการ

(1.2) **ديوان الإنشاء** (องค์กรตรวจตราทรัพย์สิน/สถิติ) มีหน้าที่ทำทะเบียน และทำรายงาน งบประมาณ รายได้รายจ่ายของแผ่นดิน ตลอดจนจำนวนประชากร และบัญชีทรัพย์สินของข้าราชการอีกด้วย

(1.3) **ديوان الخراج** (องค์กรจัดเก็บภาษีหรือกรมสรรพากร) มีหน้าที่จัดเก็บรวบรวมภาษีประเภทต่าง ๆ ตลอดจนทรัพย์สินเฆาะนีมะหุฟัยอและชะกาต

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าท่านอุมัรได้แยกฝ่ายจัดเก็บชะกาตออกจากฝ่ายแจกจ่ายชะกาตอย่างชัดเจนในส่วนของฝ่ายจัดเก็บชะกาตนั้น นอกจากจะแบ่งตามแคว้นและหัวเมืองต่าง ๆ แล้วยังมีการแบ่งตามประเภทของชะกาตอีกด้วย เช่น แผนกปศุสัตว์ แผนกผลิตผลการเกษตร แผนกทองคำเงิน และแผนกสินค้า เป็นต้น ส่วนฝ่ายแจกจ่ายนั้น ท่านอุมัรมีนโยบายว่าจะต้องให้อย่างพอเพียง ท่านกล่าวว่า : **“إِذَا أُعْطِيَتِ النَّاسُ فَاغْنَوْهُ”** ความว่า “เมื่อท่านให้แล้วก็จงให้อย่างพอเพียง” (al-Saiyid Ahmad al-Mukhazranji, 1419 :212)

(2) เนื่องจากรัฐมีรายได้เข้ากองคลังเป็นจำนวนมาก ท่านอุมัรจึงได้กำหนดเงินอุดหนุนเพื่อแจกจ่ายแก่ประชาชนทุกชั้นอย่างถ้วนหน้าทุกคนได้รับลดหลั่นกันตามสถานภาพการเข้ารับอิสลาม ก่อนหลังและการเป็นเครือญาติใกล้ชิด กับท่านรอซูล ﷺ ในส่วนของชะกาตท่านอุมัรสำรวจ และ

ตรวจสอบผู้มีสิทธิในด้านความต้องการและจำนวนชะกาตที่จะให้เพียงพอกับความต้องการ ดังที่ได้กล่าวมานอกจากนั้นท่านอุมัรยังได้ใช้ส่วนของชะกาตในการบำรุงกองทัพ การสร้างมัสยิดและสร้างบ้านเรือนให้แก่มุสลิมที่ยากจนอีกด้วย (Masud Yahya, 2002 : 159) แต่ท่านอุมัรได้ระงับการจ่ายชะกาตแก่มุอัลลัฟ (มุสลิมใหม่) เนื่องจากท่านเห็นว่ารัฐอิสลามในขณะนั้นได้กลายเป็นรัฐที่ใหญ่โตและกว้างขวางมีผู้เข้ารับอิสลามเป็นจำนวนมาก จึงไม่มีความจำเป็นจะต้องจ่ายให้มุอัลลัฟในฐานะของการเป็นมุอัลลัฟ แต่ได้จ่ายให้ในฐานะอื่นๆ

(3) ท่านอุมัรได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการคัดเลือกบุคลากร ในการทำงานกับท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่เกี่ยวกับทรัพย์สินและกองคลัง ท่านจะมีความละเอียดรอบคอบในการคัดเลือก และท่านจะไม่รีรอในการลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ประพฤติดุคหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม บรรดาเจ้าหน้าที่ที่ท่านอุมัรแต่งตั้งเป็นอามิลเก็บชะกาตนั้นจะมีคุณสมบัติดังนี้:

- (3.1) เป็นมุสลิม
- (3.2) บรรลุศาสนภาวะ
- (3.3) มีอะมานะฮ์ (ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ)
- (3.4) มีความรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติของชะกาต
- (3.5) มีความสามารถในการทำงาน

ตัวอย่างเช่น ท่านสุฟยานอิบนุดับติลลาหฺ ท่านอูบู หัษมะฮฺ และท่านอุมัยมัด อิบน มัสละมะฮฺ เป็นต้น (Abu Ubaid, 1989 : 552)

(4) ท่านอุมัรได้ยึดถือแนวทางของท่านรอซูล ﷺ และแนวทางของท่านอูบัยกรุ ﷺ ในการจัดระบบชะกาตพร้อมกันนั้นก็ได้นำวิธีการบริหารจัดการแบบใหม่ของเปอร์เซียมาประยุกต์ใช้จนทำให้ระบบชะกาตในสมัยของท่านอุมัร ﷺ เป็นระบบที่ทันสมัยสามารถแก้ปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.4 การบริหารจัดการชะกาตสมัยท่านอะลี อิบน อะบีฏอลิบ (35-40 ฮ.ศ./656 - 661 ค.ศ.)

สำหรับแนวทางของท่านอะลีในการจัดระบบชะกาตนั้น เป็นแนวทางเดียวกับท่านรอซูล ﷺ ท่านอูบัยกรุ ﷺ และท่านอุมัร ﷺ โดยท่านเน้นเรื่องความเป็นธรรม และความโปร่งใสดังตัวอย่างจากรายงานที่ระบุว่าท่านอะลีได้ส่งเสียเจ้าหน้าที่ (อามิล) ที่ส่งไปเก็บชะกาตให้มีความเป็นธรรมต่อเจ้าของทรัพย์สิน อย่าเลือกทรัพย์สินที่ดี ๆ เช่น แพะลูกอ่อน แพะมีท้อง แพะมีน้ำนมมากและแพะอ้วนที่เจ้าของเลี้ยงไว้เชือดรับประทานเพราะจะทำให้เจ้าของมีความเดือดร้อนและมีความขุ่นเคืองในจิตใจ และอย่าเลือกเอา แพะแก่ อูฐ ที่มีอายุมาก เพราะจะทำให้เสียหายต่อผลประโยชน์ส่วนรวม และมีรายงานว่าเจ้าหน้าที่เก็บชะกาตของท่านอะลีจะแบ่งทรัพย์สินออกเป็น 3 กอง โดยให้เจ้าของทรัพย์สินเลือกเอาที่ต้องการไว้ ส่วนเจ้าหน้าที่จะเลือกชะกาตจากกองที่ 2 (Muhammad Doifullah, n.d. : 102)

รายงานดังกล่าวนี้คือตัวอย่างที่แสดงถึงความเป็นธรรมของท่านอะลี อิบน์ อะบีฏอลิบ رضي الله عنه ความเป็นธรรมที่ท่านอะลีได้ใช้เป็นแนวทางสำคัญในการปกครองและการบริหารกิจการต่าง ๆ ในสมัยของท่านจนได้รับสมญานามว่าเป็นเคาะลีฟะฮ์คนหนึ่งทรงธรรม

2.3.5 การบริหารจัดการชะกาศสมัยอุมมะวียะฮ์ (41-132 ฮศ./661-750 คศ.)

อุมร์ อิบน์ อัลคัลละฮ์ (61-101 ฮศ.) ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์คนที่ 8 ของราชวงศ์อุมมะวียะฮ์ทุกอย่างจึงกลับสู่บรรยากาศอิสลามอีกครั้งหนึ่ง

ท่านอุมร์ อิบน์อัลคัลละฮ์ เป็นเคาะลีฟะฮ์ที่มีคุณสมบัติที่สุดของราชวงศ์อุมมะวียะฮ์ และเป็นเคาะลีฟะฮ์ผู้ทรงธรรมหลังจากเคาะลีฟะฮ์ทั้ง 4 ภารกิจสำคัญของท่านอุมร์อิบน์ อัลคัลละฮ์คือ การปฏิรูประบบการบริหาร และระบบการคลัง (บัญชีมูลา) ให้มีประสิทธิภาพตามหลักการของอิสลาม ท่านได้ให้ความสำคัญอย่างมากต่อเรื่องการจัดเก็บชะกาศ และการแจกจ่ายชะกาศยังผู้ที่มีสิทธิตามครรลองที่ถูกต้องแนวทางของท่านที่สำคัญ มีดังนี้

(1) การยกเลิกภาษีต่าง ๆ ที่ถูกกำหนดขึ้นโดยขัดกับกฎหมายอิสลามคงเหลือแต่ชะกาศ และภาษีที่สอดคล้องกับกฎหมายอิสลามเท่านั้น ท่านกล่าวว่า มุสลิมต้องรับผิดชอบต่อการจ่ายชะกาศทรัพย์สินของเขาเมื่อใดก็ตามที่เขาจ่ายชะกาศแก่กองคลัง (บัญชีมูลา) เขาก็ไม่ต้องจ่ายทรัพย์สินใด ๆ อีกในปีนั้น

การยกเลิกภาษีหลายประเภทและการเอาใจจริงเอาใจในเรื่องชะกาศทำให้ประชาชนอ่อนคลายไม่ต้องแบกรับภาระการจ่ายที่หนักเกินไปและสามารถยืนบนขาของตัวเองได้ ผลที่เกิดขึ้นก็คือพวกเขาสามารถยกระดับมาตรฐานชีวิตจากสภาพที่ยากจนได้สำเร็จ

(2) การจัดระบบในการแจกจ่ายชะกาศที่ดีเยี่ยมและมีความเป็นธรรมของท่านอุมร์เป็นผลทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์สูงสุดจากชะกาศนับเป็นครั้งแรกที่อาณาจักรอิสลามไม่มีคนยากจนมารับชะกาศและนับเป็นครั้งแรกที่อาณาจักรอิสลามมีผู้มีสิทธิรับชะกาศเหลือน้อยจนกลายเป็นปัญหาของคนรวยในการสืบหาคนจนเพื่อมอบชะกาศให้ ดังตัวอย่างจากรายงานของท่านยะหฺยา อิบน์ สะอิด ซึ่งเป็นคนที่ท่านอุมร์อิบน์อัลคัลละฮ์ ส่งไปเก็บชะกาศในแอฟริกาเมื่อเขาเก็บชะกาศได้ ก็เริ่มหาคนรับชะกาศแต่เขาไม่พบคนยากจนที่จะมารับชะกาศแม้แต่คนเดียวเขาจึงนำชะกาศไปซื้อทาสจำนวนหนึ่งเพื่อปล่อยเป็นอิสระ

(3) การกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจนของบุคคลในการดำรงชีพ โดยที่ท่านอุมร์ อิบน์อัลคัลละฮ์ ได้วางหลักประกันในการดำรงชีพขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนจากกองคลัง (บัญชีมูลา) และชะกาศ ท่านได้กำหนดมาตรฐานของความพอเพียงไว้ว่า “ชายมุสลิมคนหนึ่งนั้นจะต้องมีที่อยู่สำหรับอาศัย มีคนรับใช้สำหรับแบ่งเบาภาระมีม้าสำหรับทำนุฮาด และมีเครื่องใช้ไม้สอยที่จำเป็นภายในบ้าน” (Fuaad Abdullah, 1996 : 6) ผู้ที่ขาดแคลนสิ่งเหล่านี้มีสิทธิได้รับการอุดหนุนสงเคราะห์จากชะกาศและบัญชีมูลา

(4) การใช้หลักธรรมาภิบาลของท่านอุมร์ อิบน์ อัลคัลละฮ์ในการบริหารกิจการที่เกี่ยวข้องกับชะกาศทำให้ประชาชนเกิดการศรัทธาเชื่อมั่นต่อผู้นำและเชื่อมั่นต่อรัฐและยินดีที่จะสนอง

นโยบายของรัฐการจัดเก็บชะกาตในสมัยท่านอุมัรจึงเป็นไปด้วยความสะดวกเนื่องจากได้รับความร่วมมืออย่างดีจากประชาชนหลักธรรมมาภิบาลของท่านอุมัรที่สำคัญก็คือ การเป็นแบบอย่างของความสมณะ ความเรียบง่าย ความเคร่งครัดในวิถีปฏิบัติทางศาสนาและการมีคุณธรรมอันสูงส่งในการใช้จ่ายทรัพย์สินของรัฐท่านได้กำหนดให้สิ่งเหล่านี้เป็นนโยบายที่ข้าราชการทุกคนต้องปฏิบัติตัวอย่างเช่น ท่านไม่อนุญาตให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของท่านประกอบธุรกิจการค้าและไม่อนุญาตให้รับของกำนัล (ฮะดีษะฮฺ) จากประชาชนท่านถือว่าสิ่งเหล่านี้คือการฉ้อราษฎร์บังหลวง (ริชวะฮฺ) (al-Nadwi, 1977 : 60)

แนวทางของท่านอุมัร อิบน์ อับดุลอะซีซนำความเจริญรุ่งเรืองและความผาสุกมั่งคั่งมาสู่ประชาคมมุสลิมอย่างแท้จริงท่านได้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งเคาะลีฟะฮฺโดยยึดแบบอย่างจากท่านรอซูล ﷺ ท่านอนุบวกรและท่านอุมัรอิบน์ลคฏอญ์อับดุลอะซีซของท่านได้รับความชื่นชมจากประชาชนทั่วทั้งอาณาจักรทั้งคนมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม จนท่านถูกขนานนามว่าเป็นเคาะลีฟะฮฺผู้ทรงธรรมคนที่ 5 ในประวัติศาสตร์ของอิสลาม

2.3.6 การบริหารจัดการชะกาตสมัยอับบาสิยะฮฺ (123-656 ฮศ./750-1283 ค.ศ.)

และสมัยต่อมา

ผู้นำรัฐในสมัยอับบาสิยะฮฺและสมัยต่อมามีได้ให้ความสนใจในเรื่องชะกาตและการจัดเก็บชะกาตมากขึ้น ด้วยสาเหตุสองประการคือ (Fuaad Abdullah, 1996 : 6)

1) การเติบโตของรายได้จากภาษีเคาะรอจ (ภาษีที่ดิน และภาษีอาชัวร์ (ภาษีสินค้า 10%) ที่เรียกเก็บจากบรรดามุสลิม จนกระทั่งได้กลายเป็นรายได้หลักที่สำคัญของรัฐรัฐจึงไม่ให้ความสนใจรายได้จำนวนน้อย ๆ อย่างชะกาต

2) กิจการชะกาตขึ้นตรงต่อกรมสรรพากร (ตีวานเคาะรอจ) เจ้าหน้าที่เก็บภาษีเคาะรอจเป็นคนเดียวกันกับเจ้าหน้าที่จัดเก็บชะกาตซึ่งจะเก็บจากทรัพย์สินที่เปิดเผย เช่น พืชไร่และผลไม้เท่านั้น ส่วนการเก็บทรัพย์สินที่ไม่เปิดเผย เช่น เงิน ทอง เป็นหน้าที่ของเจ้าของทรัพย์สินเป็นผู้จ่ายด้วยตนเอง

เมื่อเป็นดังนี้จึงไม่พบข้อมูลใดๆที่บ่งบอกถึงการจ้ดระบบชะกาตที่ดีในภาครัฐตลอดช่วงสมัยของอับบาสิยะฮฺในอิรัก (ซึ่งรวมถึงสมัยอันดะลุสียะฮฺในสเปน) สมัยฟาฏิมียะฮฺในอียิปต์ และสมัยอูษมานียะฮฺ (ออตโตมัน) ในตุรกีการใช้ชีวิตที่หรูหราฟุ้งเฟ้อของเหล่าผู้นำตลอดจนการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันในทางการเมืองเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้รัฐไม่สามารถจัดระบบชะกาตให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของอิสลามได้

กล่าวโดยสรุปแล้วพัฒนาการการบริหารจัดการชะกาตตั้งแต่การบริหารจัดการชะกาตในสมัยของท่านรอซูล สมัยคุลาฟาอูรออซีดีน สมัยราชวงศ์อุมายยะฮฺ สมัยราชวงศ์อับบาสิยะฮฺ ได้มีการพัฒนาและให้ความสำคัญกับรูปแบบการบริหารจัดการชะกาต โดยที่ท่านรอซูลเป็นผู้ปูพื้นฐานในการจัดการชะกาต ซึ่งท่านนบีนได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่จัดเก็บรวบรวมชะกาตและเจ้าหน้าที่เสมียน (กาตีบ) มีหน้าที่บันทึกรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับชะกาตอีกด้วย ท่านรอซูลจะส่งคนเหล่านั้นไปยังหัวเมืองและ

เผ่าต่าง ๆ นี้เป็นจุดเริ่มต้นของกองทุนชะกาต หลังจากที่ท่านรอซูล ﷺ ได้เสียชีวิตลง ท่านอับดุลบักร์ก็ได้รับการคัดเลือกจากเหล่าเศาะหาบะฮ์ ให้ดำรงตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์ (ผู้สืบทอดหน้าที่แทนท่านรอซูล) ปัญหาแรกที่ท่านอับดุลบักร์ต้องเผชิญคือปัญหากลุ่มต่าง ๆ ที่ไม่ยอมจ่ายชะกาต ท่านอับดุลบักร์ก็ได้ส่งกองทัพไปปราบปรามกลุ่มคนเหล่านั้นและท่านก็ประสบความสำเร็จ ระบบชะกาตที่ท่านจะทำจะมีปัญหาในตอนแรกก็กลับมามีชีวิตชีวาอันเนื่องมาจากจำนวนผู้ที่จ่ายชะกาตมีเพิ่มมากขึ้นจนกระทั่งชะกาตได้กลายเป็นแหล่งรายได้อันดับหนึ่งของกองคลัง (บัยตุลมาล) ในที่สุด

เมื่อท่านอับดุลบักร์สิ้นชีวิตลงท่านอุมร์ อิบดุลค็อฎฏ็อบก็ได้รับตำแหน่งเคาะลีฟะฮ์คนต่อมา ท่านอุมร์ได้จัดตั้งกองคลัง (บัยตุลมาล) ทั้งกองคลังกลางที่อยู่ในเมืองหลวง (นครมะดีนะฮ์) และกองคลังย่อยที่กระจัดกระจายอยู่ตามแคว้นต่างๆ ท่านได้วางระบบการบริหารจัดการอย่างดีเยี่ยม ทำให้ทรัพย์สินอันมากมายที่เป็นรายได้ของกองคลังในขณะนั้นถูกจัดเป็นระบบ และสามารถนำมาใช้จ่ายในกิจการของรัฐอย่างเป็นระบบเช่นเดียวกันนอกจากนั้น ท่านอุมร์ยังได้กำหนดระบบตีวาน หมายถึงระบบองค์กรหรือสำนักงานเฉพาะ เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการงานเฉพาะด้านนับว่าท่านเป็นผู้นำมุสลิมคนแรกที่จัดตั้งระบบตีวานในรัฐอิสลาม สำหรับแนวทางของท่านอุซมานและท่านอะลีในการจัดระบบชะกาตนั้น เป็นแนวทางเดียวกับท่านรอซูล ﷺ ท่านอับดุลบักร์ ﷺ และท่านอุมร์ ﷺ โดยท่านเน้นเรื่องความเป็นธรรม และความโปร่งใส เมื่ออาณาจักรอิสลามเข้าสู่ยุคสมัยของอะมะฮ์วีเยฮ์ผู้นำส่วนใหญ่ในราชวงศ์ได้ให้ความสำคัญกับชะกาตน้อยลงเนื่องจากรายได้ของรัฐส่วนใหญ่ได้มาจากทรัพย์สินสงครามและภาษี อย่างไรก็ตามชะกาตยังคงเป็นแหล่งรายได้ประเภทหนึ่งของกองคลัง (บัยตุลมาล) มีตีวานชะกาต (องค์กรชะกาต) เฉพาะ และมีสาขาอยู่ในแคว้นและหัวเมืองทั่วไปผู้นำของรัฐในยุคนี้ได้แยกการเก็บชะกาตออกจากกรเก็บภาษีอย่างชัดเจนและจะเก็บชะกาตเฉพาะทรัพย์สินที่เปิดเผยเท่านั้น เมื่ออาณาจักรอิสลามเข้าสู่ยุคของผู้นำรัฐในสมัยอับบาสิยะฮ์และสมัยต่อมาได้ให้ความสนใจในเรื่องชะกาตและการจัดเก็บชะกาต เมื่อเป็นดังนี้จึงไม่พบข้อมูลใดๆที่บ่งบอกถึงการจัดระบบชะกาตที่ดีในภาครัฐตลอดช่วงสมัยของอับบาสิยะฮ์ในอิรัก (ซึ่งรวมถึงสมัยอันดะลุสียะฮ์ในสเปน) สมัยฟาฏิมียะฮ์ในอียิปต์ และสมัยอูซมานียะฮ์ (ออตโตมัน) ในตุรกีการใช้ชีวิตที่หรูหราฟุ้งเฟ้อของเหล่าผู้นำตลอดจนการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันในการเมืองเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้รัฐไม่สามารถจัดระบบชะกาตให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงได้

2.4 วิจัยเชิงปฏิบัติการในการพัฒนากระบวนการแบบมีส่วนร่วม

2.4.1 การวิจัยเชิงปฏิบัติ (Action research)

การวิจัยเชิงปฏิบัติ หรือในภาษาอังกฤษเรียกว่า Action Research (AR) เป็นกระบวนการวิจัยประเภทหนึ่งของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Chris Bassett BA(HONS), RN, RNT.2004) AR เป็นที่ยอมรับอย่างสูงในการทำวิจัย โดยเฉพาะในสาขาครุศาสตร์ บริหารธุรกิจและรัฐกิจ จิตวิทยา และเทคโนโลยีสารสนเทศ จุดประสงค์หลักของ AR คือ การแก้ปัญหาขององค์กรพร้อมกับนำบทเรียน (Lessons Learned) ของกระบวนการแก้ปัญหาเป็นองค์ความรู้ (Baskerville and Myers, 2004)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การแสวงหาความรู้ภายใต้การดำเนินการของนักปฏิบัติที่ กลายมาเป็นนักวิจัย หรือผู้ซึ่งทำงานเป็นหุ้นส่วนกับนักวิจัย เพื่อตรวจสอบประเด็นและปัญหาใน สถานที่ทำงานของตนเอง เป็นการนำความคิดไปปฏิบัติผ่านกระบวนการที่เป็นวงจร ซึ่งแต่ละวงจะ ขึ้นกับวงก่อนหน้า ซึ่งนักวิจัยสามารถใช้วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลได้หลากหลายวิธีการวิจัยเชิง ปฏิบัติการ เป็นทั้งการวิจัยและการปฏิบัติการ (Holloway, 2010)

กล่าวโดยสรุปคือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นวิจัยที่มีกระบวนการแก้ปัญหาในองค์กรโดยที่ ผู้วิจัยกับบุคลากรในองค์กรนั้น ๆ ร่วมมือแก้ปัญหาร่วมกัน และมีการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้

2.4.2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ถือเป็นหนึ่งในวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ควร พิจารณาและทำความเข้าใจ (Cathy MacDonald, 2012) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็น รูปแบบของการวิจัยแบบใหม่ ที่ประยุกต์และเป็นการรวมเอาแนวความคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) กับการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) มาผสมผสานเข้า ด้วยกัน (สุภางค์ จันทวานิช, 2531) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสังคมผ่านการมีส่วนร่วมของหลาย ฝ่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาชน และที่สำคัญคือการเข้าไปมีบทบาทของนักวิจัยต่อการพัฒนาใน พื้นที่ถือเป็นความสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนมี ส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมและได้รับผลประโยชน์ได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรมมากขึ้น ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการแผนพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555) ดังนั้น กระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาตของ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุงจึงเลือกใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วน ร่วม (PAR) เพื่อให้การพัฒนาระบบชะกาตสามารถพัฒนาได้ยั่งยืนโดยความร่วมมือของหลายฝ่าย อาทิ เช่น ภาคประชาชน กลุ่มนักวิจัย และภาครัฐในพื้นที่ที่มีข้อมูลของประชาชนทั้งรายได้ต่อครัวเรือน รวมถึงจำนวนประชากรในพื้นที่ เพื่อให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปอย่างราบรื่นและเพื่อไม่ให้เป็นการ เก็บข้อมูลที่ซ้ำซ้อน การร่วมทำงานแบบพหุภาคีโดยหลายฝ่ายต่างมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคม ให้ดีขึ้น ด้วยวิธีการร่วมวางแผน ปฏิบัติ สังเกต และสะท้อนผลที่ได้รับ และร่วมแก้ไขด้วยกัน (Maggie Coats, 2005) ถือเป็นหนึ่งเครื่องมือวิจัยที่สามารถกระตุ้นจิตใจแห่งความช่วยเหลือ เอื้ออาทรต่อปัญหาความยากจนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำทาง เศรษฐกิจได้ลดลงหรือหมดไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2.5 ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง

2.5.1 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดสตูล

1) สภาพทางภูมิศาสตร์

ที่ตั้งและขนาด

จังหวัดสตูลเป็นจังหวัดอยู่เขตแดนใต้ของประเทศไทยด้านฝั่งทะเลอันดามัน ห่างจากกรุงเทพมหานคร 973 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,807.522 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,754,701 ไร่ (นับรวมพื้นที่ที่เป็นส่วนของน้ำทะเล) เป็นลำดับที่ 63 ของประเทศ และลำดับที่ 12 ของภาคใต้ รองลงมา คือ จังหวัดปัตตานีและจังหวัดภูเก็ต มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซียตลอดแนวชายแดนทางบกยาวประมาณ 56 กิโลเมตร ติดฝั่งทะเลอันดามันมีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 144.8 กิโลเมตร

(ที่มา : www.satun.go.th)

รูปที่ 1 แผนที่จังหวัดสตูล

โดยจังหวัดสตูลมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

- ทิศเหนือ   อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุงและอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง
- ทิศใต้   รัฐเปอร์ลิสและรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย
- ทิศตะวันออก   อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลาและรัฐเปอร์ลิส ประเทศมาเลเซีย
- ทิศตะวันตก   ทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย

โดยพื้นที่บนบกมีเทือกเขาบรรทัดและสันกาลาศีรีเป็นเส้นกั้นอาณาเขต ระหว่างจังหวัดสตูลกับจังหวัดอื่นๆ และประเทศมาเลเซีย

2) สภาพภูมิประเทศ

พื้นที่ทางทิศเหนือและทิศตะวันออกเป็นเนินเขาและภูเขาสูง โดยมีเทือกเขาสำคัญๆ คือภูเขาสันกาลาศีรี พื้นที่ค่อยๆ ลาดเอียงลงสู่ทะเลด้านตะวันตก และทิศใต้มีที่ราบแคบๆ ขนานไปกับชายฝั่งทะเล ถัดจากที่ราบลงไปเป็นป่าชายเลน น้ำเค็มขึ้นถึง มีป่าเสมหรือป่าโกงกางอยู่เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นจังหวัดสตูล เป็นจังหวัดที่มีลำน้ำสายสั้นๆ ไหลผ่านซึ่งเกิดจากภูเขาโดยรอบ พื้นที่ทางตอนเหนือ และทิศตะวันออกของจังหวัด ประกอบด้วยภูเขามากมายสลับซับซ้อนโดยมีทิวเขานครศรีธรรมราชแบ่งเขตจังหวัดสตูลกับจังหวัดสงขลา และทิวเขาสันกาลาศีรีแบ่งเขตประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย นอกจากนั้น ยังมีภูเขาน้อยใหญ่อยู่กระจัดกระจายในตอนกลางและชายฝั่งตะวันตก ภูเขาที่สำคัญได้แก่ เขาจัน เขาบารัง เขาหัวกาหมิง เขาใหญ่ เขาทะนนาน เขาควนกาหลง และเขาโต๊ะพญาวัง

3) สภาพภูมิอากาศ

พื้นที่จังหวัดสตูลได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดอ่าวไทยและลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้จากมหาสมุทรอินเดีย ลักษณะภูมิประเทศ เป็นแบบร้อนชื้นมี 2 ฤดู ฤดูร้อนกับฤดูฝน โดยมีช่วงฤดูฝนยาวนาน ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนธันวาคม และมีช่วงฤดูฝนเพียง 4 เดือน เดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ระหว่างปี 2551 – 2555 ปริมาณฝนเฉลี่ย 2,507.7 มิลลิเมตร ตกชุกในเดือน สิงหาคมและกันยายน

สำหรับ ปี พ.ศ. 2555 อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.77 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 24.09 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดวัดได้ที่ 35.5 องศาเซลเซียส วันที่ 14 มีนาคม 2555 อุณหภูมิต่ำสุดวัดได้ที่ 21.8 องศาเซลเซียส วันที่ 25 มกราคม 2555 ปริมาณฝนตกมากที่สุดในวัน วัดได้ 125.0 มิลลิเมตร วันที่ 14 มกราคม 2555

- ฤดูฝน   เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนตุลาคม

- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนไปจนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์
- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม

ตารางที่ 1-1 แสดงสถิติข้อมูลด้านภูมิอากาศของจังหวัดสตูลในช่วงระยะ 6 ปี (พ.ศ. 2551 – 2556) โดยในปี พ.ศ. 2556 พบว่าในหนึ่งปีจะมีจำนวนที่ฝนตกอยู่ที่ 179 วัน มีปริมาณน้ำฝนรวมอยู่ที่ 2,206.30 ม.ม. ซึ่งในระยะเวลา 6 ปี ที่ผ่านมามีปริมาณน้ำฝนรวมเฉลี่ยเท่ากับ 2,437.38 ม.ม. ต่อปี โดยจะพบว่าปี พ.ศ. 2552 จะมีปริมาณน้ำฝนรวมมากที่สุด คือ 2,584.2 ม.ม. และมีปริมาณน้อยที่สุดในปี พ.ศ. 2556 ซึ่งมีปริมาณน้ำฝนรวมเท่ากับ 2,206.30 ม.ม. ในส่วนของข้อมูลสถิติด้านอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์ในปี พ.ศ. 2556 อุณหภูมิต่ำสุดและสูงสุดเฉลี่ยจะอยู่ที่ 21.5 องศาเซลเซียส และ 37.3 องศาเซลเซียส ตามลำดับ และความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยต่ำสุดและสูงสุดตลอดปีจะอยู่ที่ร้อยละ 60 และร้อยละ 92 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 สถิติข้อมูลด้านภูมิอากาศของจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 – พ.ศ. 2556

รายการข้อมูล	พ.ศ .					
	2551	2552	2553	2554	2555	2556
จำนวนวันที่ฝนตก	184	176	205	198	186	179
ปริมาณน้ำฝนรวม (ม.ม)	2,392.7	2,584.2	2,549.1	2,388.7	2,503.3	2,206.3
อุณหภูมิต่ำสุด (เซลเซียส)	0	0	0	0	0	0
อุณหภูมิสูงสุด (เซลเซียส)	20	19.8	21.8	19.5	21.8	21.5
อุณหภูมิสูงสุด (เซลเซียส)	35.7	36.7	37.1	35.7	35.8	37.3
ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยต่ำสุด (%)	61	60	59	61	60	60
ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุด (%)	92	92	92	92	92	92

(ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ)

สังคม

4) การปกครอง

จังหวัดสตูลแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ 36 ตำบล และ 279 หมู่บ้าน โดยมีหน่วยงานบริหารราชการตั้งอยู่ในพื้นที่ ดังนี้

- 1) หน่วยงานบริหารราชการส่วนกลาง จำนวน 50 หน่วยงาน
- 2) หน่วยงานบริหารราชการส่วนภูมิภาค จำนวน 32 หน่วยงาน

3) หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น จำนวน 42 แห่ง ประกอบด้วย

● องค์การบริหารส่วนจังหวัด	จำนวน	1	แห่ง
● เทศบาลเมือง	จำนวน	1	แห่ง
● เทศบาลตำบล	จำนวน	6	แห่ง
● องค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	34	แห่ง

จากรูปที่ 2 จังหวัดสตูลประกอบด้วยอำเภอ 7 อำเภอ ได้แก่

อำเภอเมืองสตูล	อำเภอทุ่งหว้า	อำเภอท่าแพ
อำเภอควนโดน	อำเภอละงู	อำเภอมะนัง
อำเภอควนกาหลง		

โดยจังหวัดสตูลมีหน่วยงานด้านพลังงานจำนวน 1 แห่ง ได้แก่ สำนักงานพลังงานจังหวัดสตูล กระทรวงพลังงาน ศาลากลางจังหวัดสตูล ชั้น 2 ตำบลพิมาน อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล โดยภารกิจของสำนักงานพลังงานจังหวัดสตูลมีดังนี้

1. จัดทำข้อมูลพร้อมศึกษาศักยภาพด้านพลังงานของจังหวัด เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับแผนยุทธศาสตร์พลังงานระดับจังหวัด และแผนยุทธศาสตร์พลังงานระดับชุมชน
2. เผยแพร่ให้ความรู้ความเข้าใจด้านพลังงานให้แก่ประชาชน โรงงาน โรงเรียน ส่วนราชการต่างๆ ฯลฯ รวมทั้งกระตุ้นจิตสำนึกในการอนุรักษ์การประหยัดพลังงาน และสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาสังคมในโครงการด้านพลังงาน
3. กำกับ ดูแล ตรวจจับ ติดตามการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.๒๕๔๒ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๘ ลงวันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๑๔ พระราชบัญญัติการค้าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.๒๕๔๓
4. อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนด้านการให้คำปรึกษา แนะนำ รับเรื่องราวร้องทุกข์ รับคำขอ ฯลฯ ตาม พ.ร.บ. น้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.๒๕๔๒ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๘ รับผิดชอบเป็นผู้ค้าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.๒๕๔๓
5. ประสานงานจังหวัด ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ประชาชน และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจถึงนโยบายของกระทรวงพลังงาน และให้มีบทบาทในการจัดการด้านพลังงาน
6. ส่งเสริม และถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านพลังงาน ให้แก่ ประชาชนทั่วไป และเยาวชนในสถานศึกษา โรงเรียน เป็นต้น

7. วางแผนงาน/โครงการ เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณประจำปีทั้งงบ CEO
งบส่วนกลาง

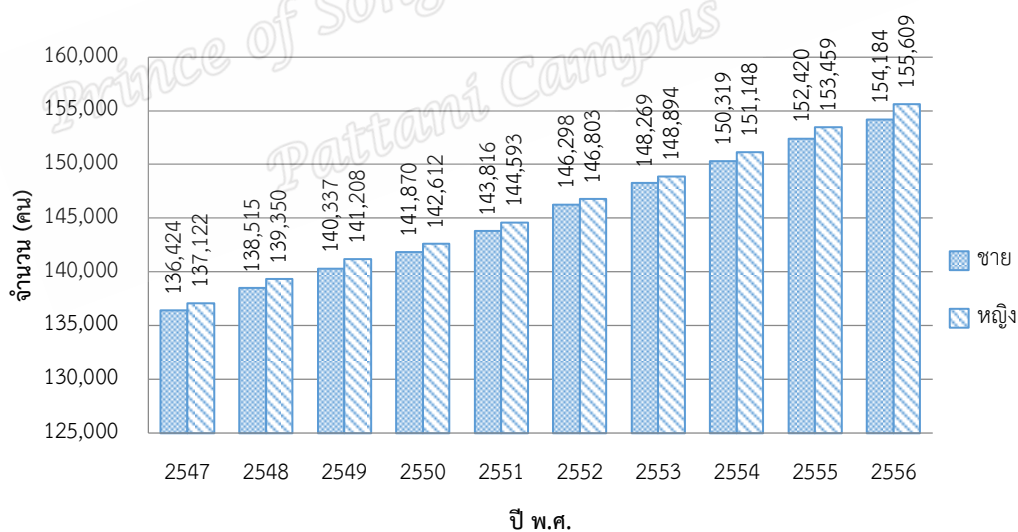
ประชากร

ในปี พ.ศ. 2554 จังหวัดสตูลมีประชากรรวมทั้งสิ้น 301,467 คน แยกเป็นชาย 150,319 คน และหญิง 151,148 คน ดังแสดงในตารางที่ 1-2 โดยสามารถแสดงสถิติจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎรของจังหวัดสตูลภายใน 10 ปี ดังแสดงในรูปที่ 1-2

ตารางที่ 3 จำนวนประชากรในจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2556

จังหวัด สตูล	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
ชาย	136,42 4	138,51 5	140,33 7	141,87 0	143,81 6	146,29 8	148,26 9	150,31 9	152,42 0	154,18 4
หญิง	137,12 2	139,35 0	141,20 8	142,61 2	144,59 3	146,80 3	148,89 4	151,14 8	153,45 9	155,60 9
รวม	273,54 6	277,86 5	281,54 5	284,48 2	288,40 9	293,10 1	297,16 3	301,46 7	305,87 9	309,79 3

(ที่มา : www.nso.go.th)

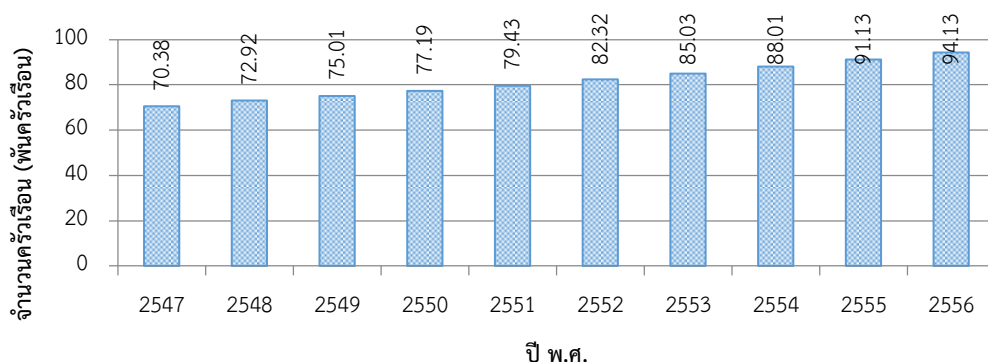

(ที่มา : www.nso.go.th)

รูปที่ 1 แผนภูมิแสดงจำนวนประชากรในจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2556

จากรูปที่ 2-3 พบว่าจังหวัดสตูลมีจำนวนประชากรเพศชายและเพศหญิงมีจำนวนที่ใกล้เคียงกันในทุกๆ ปี โดยที่จำนวนประชากรเพศหญิงมีจำนวนมากกว่าเพียงเล็กน้อย และในรูปที่ 1-3 จะ

แสดงจำนวนครัวเรือนภายในจังหวัดสตูลจะเห็นว่าแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกๆ ปี สอดคล้องกับจำนวนประชากรในจังหวัด

(ที่มา : www.dopa.go.th)

รูปที่ 2 จำนวนครัวเรือนในจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2556

5) แรงงาน

กำลังแรงงานปี 2556 ของจังหวัดสตูลมีจำนวน 168,233 คน พบว่ามีงานทำ 167,265 คนว่างงาน 959 คน คิดเป็นร้อยละ 0.57 ของกำลังแรงงานทั้งหมดในจังหวัดสตูล โดยอัตราการว่างงานมีจำนวนลดลงจากปี 2555 เล็กน้อย และมีจำนวนผู้รอฤดูกาล 9 คน ดังแสดงในตารางที่ 1-3

โดยสถานภาพแรงงานของจังหวัดสตูลแบ่งออกเป็น 3 สถานภาพ คือ

- 1) ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป
- 2) ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน
  - ผู้มีงานทำ
  - ผู้ว่างงาน
  - ผู้รอฤดูกาล
- 3) ผู้อยู่นอกแรงงาน

ตารางที่ 4 สถานภาพแรงงานในจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2556

สถานภาพแรงงาน	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	179,34	191,40	206,29	211,01	213,45	215,87	220,47	224,56	228,55	232,58
	1	6	1	3	1	6	9	1	6	4
ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	133,48	136,99	146,12	154,64	158,47	160,36	166,37	167,24	171,07	168,23
	7	1	7	6	3	4	8	9	4	3
ผู้มีงานทำ	129,77	134,81	144,22	153,23	156,45	158,54	164,16	166,04	169,91	167,26
	0	0	5	2	8	3	7	6	0	5

ผู้ว่างงาน	3,717	1,883	1,844	1,328	1,923	1,821	2,189	1,203	1,145	959
ผู้ที่รอฤดูกาล	0	298	58	86	92	0	22	0	19	9
ผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน	45,854	54,415	60,164	56,367	54,978	55,512	54,101	57,312	57,482	64,351

(ที่มา : www.nso.go.th)

โดยสามารถแบ่งออกเป็นเพศชายและหญิงดังแสดงในตารางที่ 2-5, รูปที่ 2-5 และ 2-6 ตามลำดับ ซึ่งจะพบว่าจำนวนประชากรนั้นส่งผลกับจำนวนกำลังแรงงาน

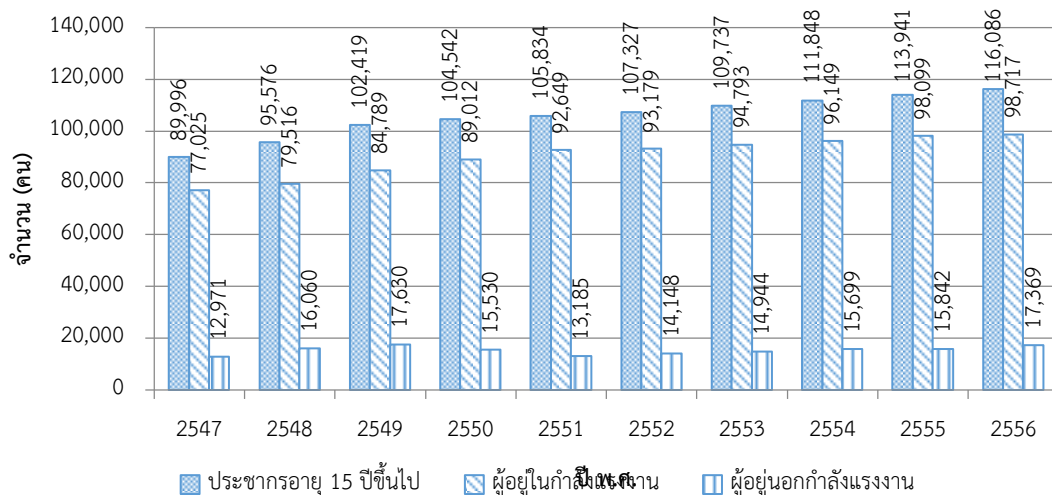
ตารางที่ 5 สถานภาพแรงงานแยกประเภทตามเพศของจังหวัดสตูล

สถานภาพแรงงาน	2547	2548	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
ชาย										
ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	89,996	95,576	102,419	104,542	105,834	107,327	109,737	111,848	113,941	116,086
ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	77,025	79,516	84,789	89,012	92,649	93,179	94,793	96,149	98,099	98,717
ผู้มีงานทำ	75,280	78,576	83,733	87,641	91,771	91,921	93,967	95,459	97,375	98,248
ผู้ว่างงาน	1,745	787	998	1,328	878	1,258	804	690	724	469
ผู้ที่รอฤดูกาล	0	153	58	43	0	0	22	0	0	0
ผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน	12,971	16,060	17,630	15,530	13,185	14,148	14,944	15,699	15,842	17,369
หญิง										
ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	89,345	95,830	103,872	106,471	107,617	108,549	110,742	112,713	114,615	116,498
ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	56,462	57,475	61,338	65,634	65,824	67,185	71,585	71,100	72,975	69,516
ผู้มีงานทำ	54,490	56,234	60,492	65,591	64,687	66,622	70,200	70,587	72,535	69,017
ผู้ว่างงาน	1,972	1,096	846	0	1,045	563	1,385	513	421	490
ผู้ที่รอฤดูกาล	0	145	0	43	92	0	0	0	19	9
ผู้อยู่นอกกำลังแรงงาน	32,883	38,355	42,534	40,837	41,793	41,364	39,157	41,613	41,640	46,982

(ที่มา : www.nso.go.th)

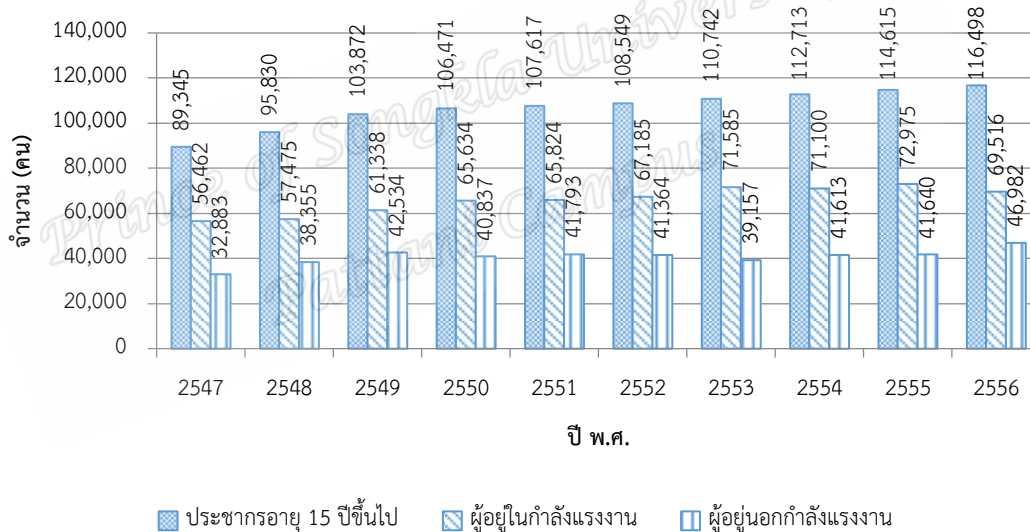
จากตารางที่ 1-4 ในปี 2556 พบว่าอัตราส่วนการมีงานทำของแรงงานเพศหญิงต่ำกว่าแรงงานเพศชายเพียงเล็กน้อย คือ เพศชายมีอัตราร้อยละ 99.52 ขณะที่เพศหญิงมีอัตราร้อยละ 99.28 และในแรงงานเพศชายมีจำนวนผู้ว่างงานลดลงจากปีก่อนหน้า แต่ในแรงงานเพศหญิงมีจำนวนผู้ว่างงานเพิ่มขึ้นจากปีก่อน

(ที่มา : www.nso.go.th)

รูปที่ 3 แผนภูมิแสดงสัดส่วนกำลังแรงงานเพศชายในจังหวัดสตูล
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2556

(ที่มา : www.nso.go.th)

รูปที่ 4 แผนภูมิแสดงสัดส่วนกำลังแรงงานเพศหญิงในจังหวัดสตูล
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึง พ.ศ. 2556

เศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด

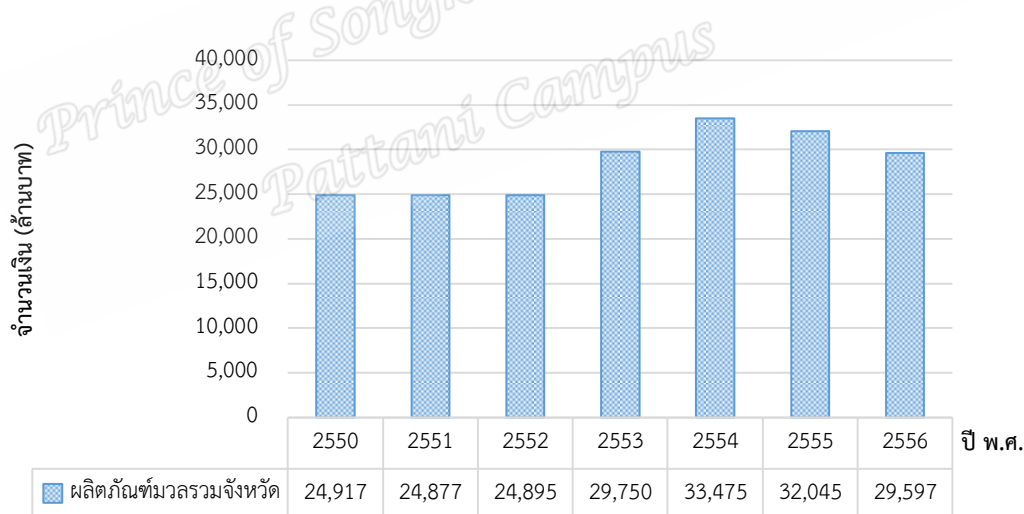
ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ในปี พ.ศ. 2556 มีมูลค่า 29,597 ล้านบาท ได้แบ่งเป็นภาคการเกษตร 13,074 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 44.17 และนอกภาคการเกษตร 16,523 ล้านบาท คิด

เป็นร้อยละ 55.83 พบว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมด้านเกษตรกรรม การล่าสัตว์และป่าไม้ มีมูลค่ามากที่สุดเป็นอันดับ 1 มีมูลค่า 8,244 ล้านบาท อันดับที่ 2 คือ ด้านการประมง มีมูลค่า 4,830 ล้านบาท อันดับที่ 3 คือ ด้านการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคล และของใช้ในครัวเรือน มีมูลค่า 3,310 ล้านบาท อันดับที่ 4 คือ การอุตสาหกรรม มีมูลค่า 3,277 และอันดับที่ 5 คือ ด้านการขนส่ง สถานที่เก็บสินค้าและการคมนาคมมีมูลค่า 2,407 ล้านบาท ในด้านที่ไม่ได้กล่าวถึงได้แสดงรายละเอียดข้อมูลในตารางที่ 1-5 ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2556

รายการ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
ภาคเกษตร	11,703	12,466	11,320	15,095	17,013	15,206	13,074
เกษตรกรรม การล่าสัตว์ และการป่าไม้	7,426	7,998	7,018	10,175	11,781	9,443	8,244
การประมง	4,277	4,468	4,302	4,920	5,233	5,763	4,830
ภาคนอกเกษตร	13,214	12,410	13,575	14,655	16,462	16,839	16,523
การทำเหมืองแร่และ เหมืองหิน	110	140	105	143	162	177	155
อุตสาหกรรม	2,446	3,114	2,717	3,309	3,898	3,603	3,277
การไฟฟ้า แก๊ส และการ ประปา	294	298	369	393	400	443	456
การก่อสร้าง	866	760	1,148	950	1,020	1,095	1,081
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคล และของใช้ใน ครัวเรือน	2,572	2,570	2,875	3,518	3,906	3,536	3,310
โรงแรมและภัตตาคาร	129	146	142	166	187	226	243
การขนส่ง สถานที่เก็บ สินค้าและการคมนาคม	1,799	973	1,473	1,149	1,624	2,269	2,407
ตัวกลางทางการเงิน	1,081	585	589	694	717	789	906
บริการด้าน อสังหาริมทรัพย์ การให้ เช่าและบริการทางธุรกิจ	757	656	753	776	793	792	985

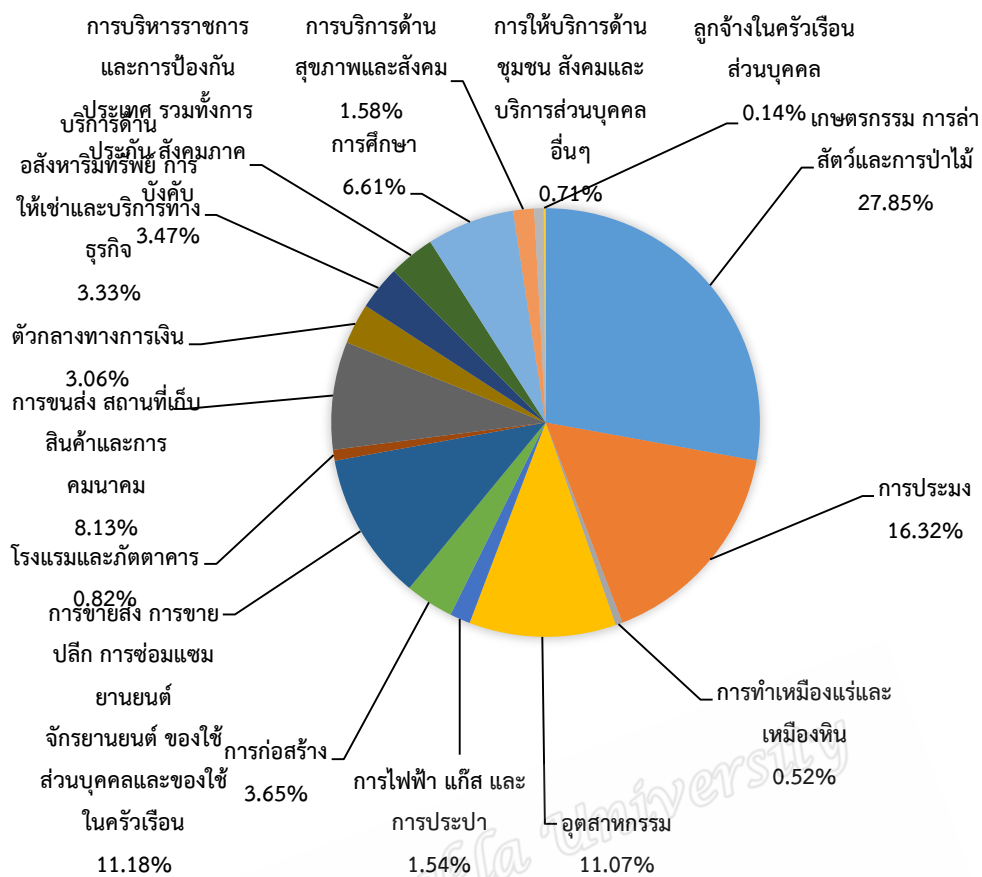
รายการ	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
การบริหารราชการและการป้องกันประเทศ รวมทั้งการประกัน สังคม ภาคบังคับ	1,162	1,033	1,078	1,165	1,272	1,274	1,028
การศึกษา	1,538	1,630	1,717	1,809	1,875	1,957	1,956
การบริการด้านสุขภาพ และสังคม	295	319	416	388	407	458	468
การให้บริการด้านชุมชน สังคมและบริการส่วนบุคคลอื่น ๆ	145	162	172	163	179	198	212
ลูกจ้างในครัวเรือนส่วนบุคคล	19	24	20	32	22	23	40
ผลิตภัณฑ์มวลรวม จังหวัด	24,917	24,877	24,895	29,750	33,475	32,045	29,597

(ที่มา : www.nesdb.go.th)

รูปที่ 5 กราฟผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2556

จากรูปที่ 1-6 พบว่าในปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2556 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) มีการเติบโตขึ้นอย่างไม่ต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่ออัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจังหวัดสตูล

(ที่มา : www.nesdb.go.th)

รูปที่ 6 แผนภูมิแสดงโครงสร้างภาพรวมทางเศรษฐกิจของจังหวัดสตูลในปี พ.ศ. 2556

โดยโครงสร้างภาพรวมทางเศรษฐกิจของจังหวัดสตูลในปี พ.ศ. 2556 จะพบว่า สัดส่วนของเกษตรกรรม การล่าสัตว์และป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 27.85 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสตูล สัดส่วนด้านการประมง คิดเป็นร้อยละ 16.32 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสตูล สัดส่วนของการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 11.18 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดสตูล สัดส่วนด้านอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 11.07 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสตูล ในสัดส่วนด้านที่ไม่ได้กล่าวถึงสามารถดูเพิ่มเติมได้ที่รูปที่ 1-7

6) ภาคเกษตรกรรม

- กสิกรรม

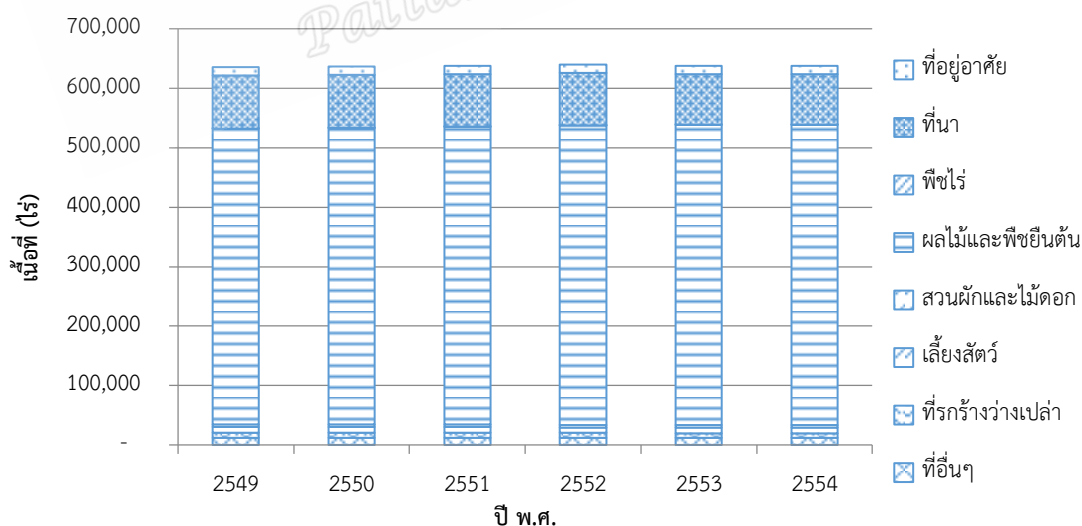
ประเทศไทยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่การเกษตร เนื่องจากมีการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก โดยจังหวัดสตูลมีเนื้อที่ถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรและเนื้อที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจดังแสดงในตารางที่ 1-6 และรูปที่ 1-8 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 เนื้อที่การเกษตรในจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2554

เนื้อที่ (ไร่)	2549	2550	2551	2552	2553	2554
ที่อยู่อาศัย	14,273	14,256	14,521	14,008	14,054	14,021
ที่นา	89,031	88,695	88,279	88,065	84,829	84,975
พืชไร่	23	23	22	22	21	20
ผลไม้และพืชยืนต้น	498,215	499,126	500,449	504,206	505,120	504,985
สวนผักและไม้ดอก	4,542	4,537	4,621	4,458	4,472	4,427
เลี้ยงสัตว์	9,525	9,513	9,690	9,348	9,378	9,285
ที่รกร้างว่างเปล่า	8,544	8,533	8,692	8,385	8,088	8,222
ที่อื่นๆ	11,941	11,927	11,823	11,719	11,711	11,594
รวม	636,094	636,610	638,097	640,210	637,674	637,529

(ที่มา : www.thaienergydata.in.th)

จากตารางที่ 1-6 ในปี พ.ศ.2554 จังหวัดสตูลมีเนื้อที่การเกษตรทั้งหมด 637,529 ไร่ โดยมีเนื้อที่สำหรับผลไม้และพืชยืนต้นมากเป็นอันดับ 1 คือ 504,985 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 79.21 ของเนื้อที่การเกษตรทั้งหมด รองลงมาคือเนื้อที่การเกษตรสำหรับที่นา คือ 84,975 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.33 ของเนื้อที่การเกษตรทั้งหมด ส่วนเนื้อที่สำหรับพืชไร่มีพื้นที่น้อยที่สุด คือ 20 ไร่

(ที่มา : www.thaienergydata.in.th)

รูปที่ 7 แผนภูมิแสดงการแบ่งเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตร

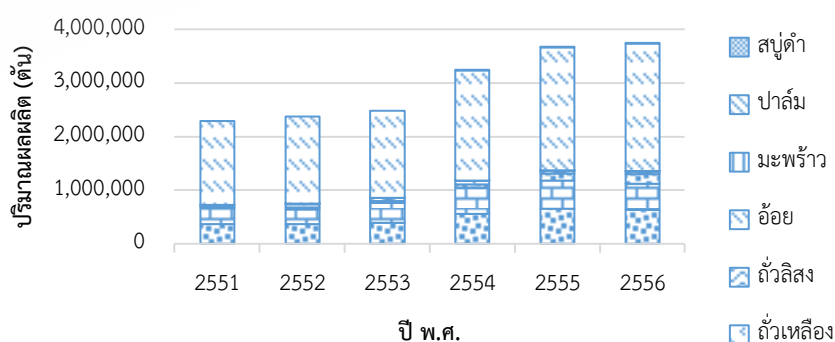
จากตารางที่ 1-6 และรูปที่ 1-8 จะพบว่าจังหวัดสตูลแบ่งเนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรออกเป็น 8 ส่วนด้วยกัน และมีการนำเนื้อที่มาใช้เพื่อปลูก ผลไม้ และพืชยืนต้นเพิ่มสูงขึ้น โดยจะเห็นได้จากปริมาณตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 มีปริมาณเนื้อที่เพิ่มมากขึ้น

อีกทั้งจังหวัดสตูลได้มีการเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว ยางพารา มะพร้าว และปาล์ม จะพบว่าในปี พ.ศ. 2556 มีผลผลิตจากปาล์มมากที่สุดเป็นจำนวนทั้งหมด 233,892 ตัน คิดเป็นร้อยละ 72.74 ของผลผลิตทั้งหมด ส่วนผลผลิตที่น้อยที่สุดคือผลผลิตจากข้าวนาปรังเป็นจำนวน 219 ตัน คิดเป็นร้อยละ 0.06 ของผลผลิตทั้งหมดดังแสดงในตารางที่ 1-7 เมื่อพิจารณารูปที่ 1-9 พบว่าปริมาณผลผลิตพืชเศรษฐกิจมีการขยายอย่างไม่ต่อเนื่อง

ตารางที่ 8 ปริมาณผลผลิตพืชเศรษฐกิจในจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึง พ.ศ. 2556

ผลผลิต (ตัน)	2551	2552	2553	2554	2555	2556
ข้าวนาปี	30,085	29,574	16,409	15,711	12,677	12,874
ข้าวนาปรัง	327	434	461	483	416	219
ยางพารา	65,242	66,357	65,313	68,643	72,224	72,747
มะพร้าว	2,410	2,179	2,078	1,958	1,950	1,818
ปาล์ม	225,730	201,875	218,172	228,828	211,643	233,892
รวม	323,794	300,419	302,433	315,623	298,910	321,550

(ที่มา : www.thaienergydata.in.th)

(ที่มา : www.thaienergydata.in.th)

รูปที่ 8 แผนภูมิแสดงปริมาณผลผลิตพืชเศรษฐกิจของจังหวัดสตูล ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึง พ.ศ. 2556

- การปศุสัตว์

จังหวัดสตูลมีการเลี้ยงสัตว์ประเภทต่างๆ ได้แก่ โคเนื้อ โคนม กระบือ สุกร ไก่ไข่ ไก่เนื้อ และ เป็ด ซึ่งแนวโน้มของจำนวนสัตว์ในแต่ละปีจะไม่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโรคระบาดในปีนั้นๆ โดยในปี พ.ศ. 2556 จังหวัดสตูลมีการเลี้ยงไก่ไข่มากที่สุด คือ 162,719 ตัว คิดเป็นร้อยละ 50.69 ของจำนวน สัตว์ทั้งหมด รองลงมามีการเลี้ยงไก่เนื้อเท่ากับ 76,074 ตัว คิดเป็นร้อยละ 23.69 ของจำนวนสัตว์ ทั้งหมด ดังแสดงในตารางที่ 1-8 และรูปที่ 1-10 ตามลำดับ

ตารางที่ 9 จำนวนการเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2556

จำนวน (ตัว)	2549	2550	2551	2552	2553	2554	2555	2556
โคเนื้อ	34,793	30,915	31,632	39,282	21,434	38,170	38,792	36,337
โคนม	45	17	12	0	9	10	16	0
กระบือ	613	653	424	373	801	557	544	443
สุกร	4,225	4,926	3,563	3,008	1,920	4,930	4,779	4,827
ไก่ไข่	163,361	246,712	246,383	250,640	4,899	180,642	198,851	162,719
ไก่เนื้อ	278,918	117,800	159,257	289,237	160,096	69,027	79,521	76,074
เป็ด	39,951	39,811	49,917	41,953	53,979	69,711	56,595	40,612
รวม	521,906	440,834	491,188	624,493	243,138	363,047	379,098	321,012

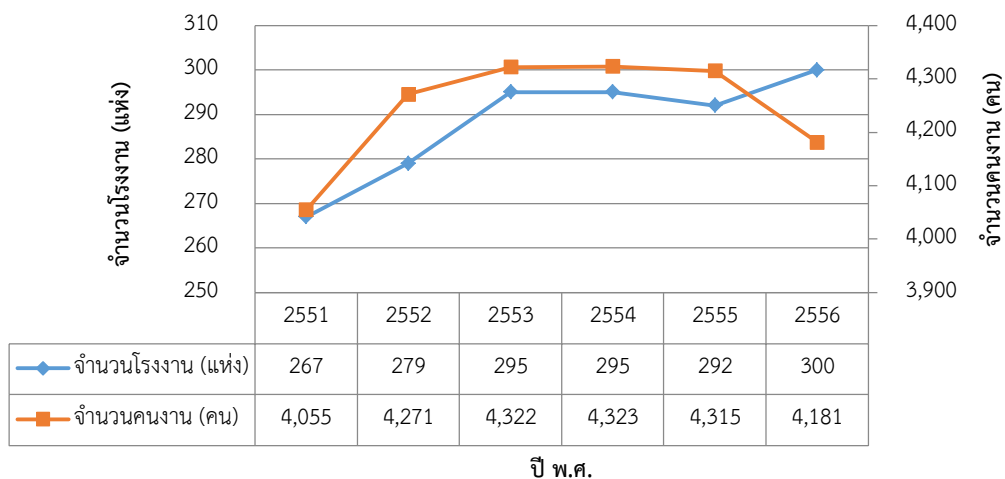
(ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงการเกษตรและสหกรณ์)

รูปที่ 9 กราฟแสดงจำนวนการเลี้ยงสัตว์ในจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2556

7) ภาคอุตสาหกรรม

ภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดสตูลจะประกอบไปด้วย โรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียน และ ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ ณ สิ้นปี และโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนใหม่ และได้รับ อนุญาตให้ประกอบกิจการ ดังนี้

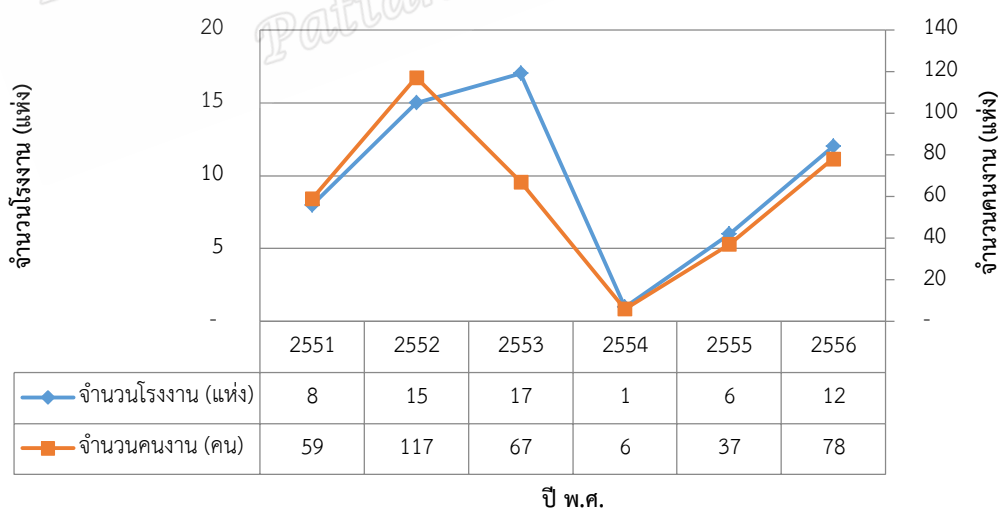

(ที่มา : www.nso.go.th)

**รูปที่ 10 กราฟแสดงโรงงานอุตสาหกรรม ที่จดทะเบียน และได้รับอนุญาตให้ประกอบ
กิจการ
ณ สิ้นปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึง พ.ศ. 2556**

จากรูปที่ 1-11 แสดงให้เห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2551 – พ.ศ. 2556 จำนวนโรงงานและจำนวนคนงานในโรงงานอุตสาหกรรม ที่จดทะเบียน และได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ ณ สิ้นปี มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อย

(ที่มา : www.nso.go.th)

**รูปที่ 11 กราฟแสดงโรงงานอุตสาหกรรม ที่จดทะเบียนใหม่ และได้รับอนุญาตให้
ประกอบกิจการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 ถึง พ.ศ. 2556**

จากรูปที่ 1-12 แสดงให้เห็นว่าจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม ที่จดทะเบียนใหม่ และได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ มีประมาณแปรผันโดยตรงกับจำนวนแรงงานในปีนั้นๆ และเห็นได้ชัดในปี พ.ศ. 2556 จำนวนโรงงานจดทะเบียนใหม่เริ่มมากขึ้นกว่าปีก่อน ทำให้มีคนงานเพิ่มขึ้นจากปีที่แล้ว

8) ภาคการค้าและบริการ

จังหวัดสตูลมีจำนวนสถานประกอบการทางการค้าและบริการทั้งหมด 836 แห่ง และมีลูกจ้างทั้งหมด 5,049 คน

จากตารางที่ 1-9 จะเห็นว่าสถานประกอบการด้านการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือนนั้นมีจำนวนสถานประกอบการมากที่สุด คือ 528 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 63.15 ของจำนวนสถานประกอบการทั้งหมด รองลงมา ได้แก่ สถานประกอบการบริการด้านโรงแรมและภัตตาคารซึ่งมีจำนวน 75 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 8.97 ของจำนวนสถานประกอบการทั้งหมด โดยสถานประกอบการด้านการบริการด้านสุขภาพและสังคม มีจำนวนน้อยที่สุด คือ 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 0.95 ของจำนวนสถานประกอบการทั้งหมด

ส่วนจำนวนลูกจ้างในสถานประกอบการนั้นเมื่อพิจารณาจากตารางที่ 1-9 จะพบว่า สถานประกอบการด้านการขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือนมีจำนวนลูกจ้างมากที่สุด คือ 3,018 คน คิดเป็นร้อยละ 59.77 ของจำนวนลูกจ้างทั้งหมด

ตารางที่ 10 จำนวนสถานประกอบการและจำนวนลูกจ้างของสถานประกอบการในจังหวัดสตูล

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวน	
	แห่ง	ลูกจ้าง
การไฟฟ้า แก๊ส และการประปา	4	96
การขายส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ จักรยานยนต์ ของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน	528	3,018
โรงแรมและภัตตาคาร	75	516
การขนส่ง สถานที่เก็บสินค้าและการคมนาคม	66	448
ตัวกลางทางการเงิน	74	539
บริการด้านอสังหาริมทรัพย์ การให้เช่าและบริการทางธุรกิจ	46	280
การบริการด้านสุขภาพและสังคม	8	13
การให้บริการชุมชน สังคมและบริการส่วนบุคคลอื่นๆ	35	139
รวม	836	5,049

(ที่มา : www.labour.go.th)

9) ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรป่าไม้

จังหวัดสตูลมีพื้นที่ป่าไม้ จำนวน 1,259.48 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 787,175 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 50.81 ของพื้นที่ แบ่งออกเป็น

1. ป่าบก เนื้อที่จำนวน 912.27 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 570,169 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 36.80 ของพื้นที่จังหวัด

พื้นที่ป่าไม้จากการสงวนป่าแบ่งออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

- ป่าสงวนแห่งชาติ
- อุทยานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติในพื้นที่จังหวัดสตูล มีจำนวน 3 แห่ง ได้แก่
  - อุทยานแห่งชาติทะเลบัน
  - อุทยานแห่งชาติตะรุเตา
  - อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา
- วนอุทยาน
- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
- เขตห้ามล่าสัตว์ป่า

2. ป่าชายเลน เนื้อที่ จำนวน 347.21 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 217,007 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 14.01 ของพื้นที่จังหวัด

- ป่าชายเลน จ.สตูล ตอนที่ 1 อยู่ในเขตอำเภอทุ่งหว้า, อำเภอละงู
- ป่าชายเลน จ.สตูล ตอนที่ 2 อยู่ในเขตอำเภอละงู, อำเภอเมือง
- ป่าชายเลน จ.สตูล ตอนที่ 3 (ป่าปาเต๊ะ-ปากลัดจุด) อยู่ในเขตอำเภอเมือง
- ป่าชายเลน จ.สตูล ตอนที่ 4 (ป่าเงาะบิลัง-ป่าตันหยงโป-ป่าตำมะลัง) อยู่ในเขตอำเภอเมือง

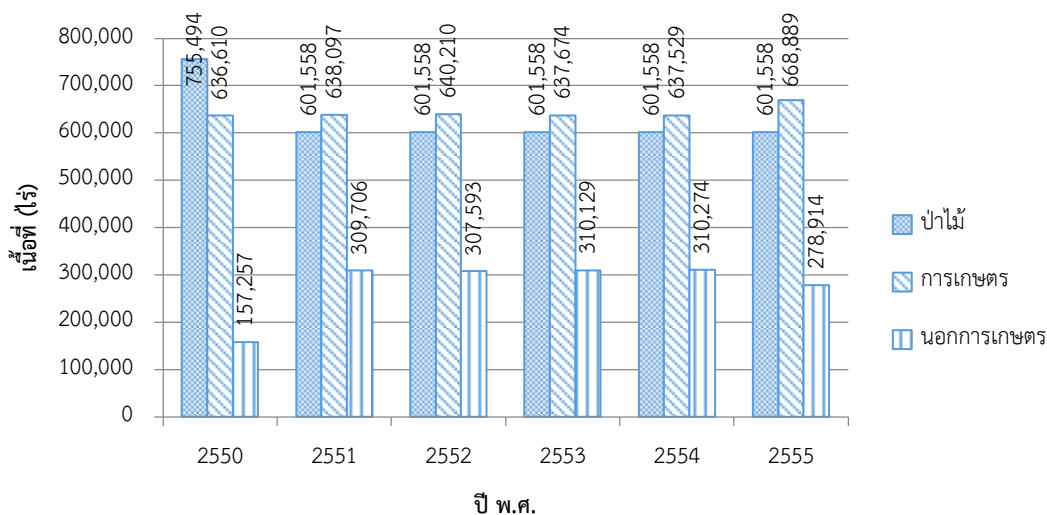
พบว่าเนื้อที่ในจังหวัดสตูลสามารถทำการจําแนกออกได้เป็น 3 ส่วน คือ เนื้อที่ป่าไม้ เนื้อที่ถือการเกษตร และเนื้อที่นอกการเกษตร จากตารางที่ 1-10 ในปี พ.ศ. 2554 จะมีเนื้อที่การเกษตรจำนวน 1,549,361ไร่

ตารางที่ 11 เนื้อที่การใช้ประโยชน์ในจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2555

เนื้อที่ (ไร่)	2550	2551	2552	2553	2554	2555
ป่าไม้	755,494	601,558	601,558	601,558	601,558	601,558
การเกษตร	636,610	638,097	640,210	637,674	637,529	668,889
นอกการเกษตร	157,257	309,706	307,593	310,129	310,274	278,914
รวม	1,549,361	1,549,361	1,549,361	1,549,361	1,549,361	1,549,361

(ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

โดยสามารถวิเคราะห์ได้ว่าในปี พ.ศ. 2550 – ปี พ.ศ. 2555 มีเนื้อที่นอกการเกษตรมีพื้นที่ลดลง รวมไปถึงเนื้อที่การเกษตรก็มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นเห็นได้ชัดเจนดังแสดงในรูปที่ 1-13

(ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์)

รูปที่ 12 เนื้อที่ใช้ประโยชน์ในจังหวัดสตูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2555

ทรัพยากรแร่

สภาพทางธรณีวิทยาของจังหวัดสตูล มีชั้นหินที่อายุแตกต่างกันหลายยุค มีการพบแหล่งแร่ที่สำคัญหลายชนิด ได้แก่

- แหล่งแร่แปรไทรต์ที่อำเภอทุ่งหว้า
- แหล่งแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินทรายแป้งอุตสาหกรรมก่อสร้างที่อำเภอทุ่งหว้า
- แหล่งแร่พลวงที่อำเภอละงู
- แหล่งแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมซีเมนต์มีอำเภอละงู
- แหล่งแร่ทองคำที่อำเภอละงู
- แหล่งแร่อุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้างที่อำเภอควนกาหลง

ตารางที่ 12 ปริมาณผลผลิตแร่ธาตุในจังหวัดสตูล

แร่ธาตุ (พันตัน)	2547	2548	2549	2550	2551
หินปูน	543.84	494.22	649.25	642.77	869.09

(ที่มา : www.thaienergydata.in.th)

2) ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดพัทลุงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 3,424 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,140,296 ไร่ เป็นพื้นดิน 1,919,446 ไร่ พื้นน้ำ 220,850 ไร่ เป็นพื้นที่ทางการเกษตร 1,327,270 ไร่ พื้นที่ป่า 384,438 ไร่ และพื้นที่อื่นๆ 428,588 ไร่ ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 846 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับ จังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดสงขลา และจังหวัดสตูล
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสตูล และจังหวัดตรังโดยมีเทือกเขานครศรีธรรมราช และเทือกเขาบรรทัด เป็นแนวเขตพัทลุง - ตรัง

4) ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ ประกอบด้วย พื้นที่ภูเขา มีลักษณะเป็นเทือกเขาที่มียอดสูงสลับต่ำ มีความสูงเฉลี่ยประมาณ 800 เมตร และลาดไปทางทิศตะวันออกลงสู่ทะเลสาบสงขลาในอัตราความลาดชัน 25-30 เปอร์เซ็นต์ เทือกเขานี้เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขานครศรีธรรมราช เรียกกันโดยทั่วไปในท้องถิ่นว่าเขาบรรทัด พื้นที่ภูเขามีนเนื้อที่รวมกันประมาณ 835.90 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 24.41 ของพื้นที่ทั้งหมด อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอป่าบอน ตะโหมด กงหรา ศรีนครินทร์ ศรีบรรพต และป่าพะยอม พื้นที่ลูกคลื่นลอนชัน เป็นส่วนที่อยู่ถัดจากเทือกเขาบรรทัด หรือพื้นที่เชิงเขาลักษณะภูมิประเทศเป็นเนินเตี้ยๆ ที่เรียกกันโดยทั่วไปในท้องถิ่นว่า “ควน” มีเนื้อที่ประมาณ 539.70 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 15.76 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่ราบมีเนื้อที่รวมกันประมาณ 1,485.54 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 43.38 ของพื้นที่ทั้งหมด ลักษณะพื้นที่ราบและเนื่องจากเป็นที่เหมาะสมแก่การกสิกรรม ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด จึงนิยมตั้งถิ่นฐานหนาแน่นในบริเวณนี้ และพื้นที่เกาะ เป็นพื้นที่ในบริเวณทะเลสาบสงขลาในเขตจังหวัดพัทลุง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอปากพะยูนมีเนื้อที่รวมกันประมาณ 219.17 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 6.40 ของพื้นที่ทั้งหมด พื้นที่เกาะเป็นถิ่นที่อยู่ของนกฮีแอ่นกินรัง มีเนื้อที่รวมกันประมาณ 1.12 ตารางกิโลเมตร อนึ่งพื้นน้ำในจังหวัดพัทลุงนั้นนับเป็นส่วนสำคัญของทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วย ทะเลน้อยและทะเลหลวงหรือทะเลสาบสงขลาตอนใน คิดเป็นเนื้อที่ประมาณ 344.16 ตารางกิโลเมตร หรือร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมด

5) สภาพภูมิอากาศ

จังหวัดพัทลุงตั้งอยู่ในเขตรมรสุมตะวันตกเฉียงเหนือ และมรสุมตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้มีสภาพอากาศแบบภาคใต้อยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุมที่พัดปกคลุมประจำฤดูกาล ทำให้ในปีหนึ่ง ๆ จะมีเพียง 2 ฤดูกาล คือ

1. ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม – กลางเดือนกันยายน ความร้อนและความอบอ้าวของอากาศมีสูงสุดในช่วงเดือนมิถุนายน โดยมีอุณหภูมิสูงสุดประมาณ 35.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดประมาณ 24.0 องศาเซลเซียส โดยในช่วง 10 ปี จังหวัดพัทลุงมีอุณหภูมิเฉลี่ยอยู่ในช่วง 27-29 องศาเซลเซียส

2. ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกันยายน – กลางเดือนมีนาคม มีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยสูงสุด 93.4% และเฉลี่ยต่ำสุด 62.54% ปริมาณน้ำฝนจังหวัดพัทลุง มีฝนเฉลี่ยทั้งปีในช่วง 10 ปี 2,052.1 มิลลิเมตร

ที่มา : ศูนย์อุตุนิยมวิทยาภาคใต้ฝั่งตะวันออก

6) การเมืองการปกครอง

จังหวัดพัทลุง แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 อำเภอ 65 ตำบล 1 องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 เทศบาลเมือง 47 เทศบาลตำบล 25 องค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้านทั้งหมด 670 หมู่บ้าน และ ชุมชนในเขตเทศบาลเมือง 45 ชุมชนบ้านเรือนทั้งหมด 181,424 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 522,322 คน เมื่อพิจารณาพื้นที่เป็นรายอำเภอ พบว่าอำเภอ ควนขนุนมีพื้นที่มากที่สุดเท่ากับ 453.960 ตารางกิโลเมตร คิดเป็น ร้อยละ 13.26 ของพื้นที่ทั้งหมด ขนาดประชากรเฉลี่ย 2.90 คนต่อ 1 ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ คิดเป็น 152.54 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร

7) ศาสนา

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 87.84 ศาสนาอิสลามร้อยละ 12.10 และศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 0.06 ศิลปวัฒนธรรมประเพณีในจังหวัด ได้แก่ งานประเพณี แข่งโพน ชักพระ

8) เศรษฐกิจ

ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพัทลุง (GPP) ณ ราคาประจำปี ในปี 2556 มูลค่า 32,373 ล้านบาท ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพัทลุง เฉลี่ยต่อคนต่อปี 65,433 บาท นับเป็นรายได้ลำดับที่ 62 ของประเทศ รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีของประชากรจังหวัดพัทลุง ได้ลดลงจากปี 2554 และ 2555 เป็นอย่างมาก โดยในปี 2554 และ 2555 จังหวัดพัทลุง มีรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากร 79,549 และ 67,876 บาทตามลำดับ (ที่มา :สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ) รายได้ของจังหวัดพัทลุงมาจากผลผลิตด้านการเกษตร โดยเฉพาะยางพารา ข้าว ผักผลไม้และปศุสัตว์ รวมทั้งประมง ทั้งนี้เพราะศักยภาพโดยรวมเหมาะแก่การเกษตร ทิศตะวันตกเป็นเทือกเขาบรรทัด แหล่งต้นน้ำลำธาร (พื้นที่ลาดเอียงไม่มาก) และทิศตะวันออกเป็นที่ราบลุ่มและทะเลสาบสงขลา ทะเลน้อย

9) การศึกษา

จังหวัดพัทลุง เป็นจังหวัดที่มีสถานศึกษาในทุกๆระดับตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา แบ่งเขตการศึกษาออกเป็น 2 เขต คือ เขตการศึกษา 1 ประกอบด้วยอำเภอ เมืองพัทลุง, ควนขนุน, ศรีบรรพต, ป่าพะยอม, ศรีนครินทร์ เขตการศึกษา 2 ประกอบด้วย อำเภอ

บางแก้ว, เขาชัยสน, ปากพะยูน, ป่าบอน, ตะโหนด, กงหรา มีสถานศึกษาที่จัดการศึกษารวมทั้งหมด 317 แห่ง จำแนกเป็น ระดับอุดมศึกษามีมหาวิทาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง 1 แห่ง อาชีวศึกษา 7 แห่ง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 241 โรง สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 (ส่วนแยกพัทลุง) 28 โรง การศึกษาเอกชน 28 โรง องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น 10 โรง กองการศึกษาพิเศษ (ศึกษาสงเคราะห์) 1 โรง และโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) 1 โรง

ตารางที่ 12 ข้อมูลพื้นฐานทางการศึกษาของจังหวัดพัทลุง

ลำดับ	รายการ	จำนวน
1	ระดับอุดมศึกษามีมหาวิทาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง	1 แห่ง
2	อาชีวศึกษา	7 แห่ง
3	โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา	241 โรง
4	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 (ส่วน แยกพัทลุง)	28 โรง
5	การศึกษาเอกชน 28 โรง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	10 โรง
6	กองการศึกษาพิเศษ (ศึกษาสงเคราะห์)	1 โรง
7	โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.)	1 โรง

10) โครงสร้างของประชากรตามกลุ่มอายุ

จำนวนประชากรกลางปีจากทะเบียนราษฎร พ.ศ.2559 ณ วันที่ 1กรกฎาคม พ.ศ.2559 จังหวัดพัทลุงมีประชากรทั้งหมด 522,322 คน มีประชากรเพศหญิงมีมากกว่าประชากรเพศชาย เล็กน้อยโดยประชากรเพศชาย มีจำนวน 255,132 คน ร้อยละ 48.85 และเพศหญิง จำนวน 267,190 คน ร้อยละ 51.15 ประชากรที่มีมากที่สุดอยู่ในช่วงอายุ 40-44 ปี ร้อยละ 8.10 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 35-39 ปี ร้อยละ 7.91 เมื่อจำแนกตามกลุ่มเป้าหมายในการให้บริการด้านสุขภาพ พบว่า มีกลุ่มวัย ทารกถึงวัยเด็ก อายุ 0-4 ปี ร้อยละ 6.01 กลุ่มวัยเรียน อายุ 5-14 ปี ร้อยละ 12.32 กลุ่มวัยแรงงาน อายุ 15-59 ปี ร้อยละ 65.25 และกลุ่มผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 16.44 โดยมีอัตราส่วนพึ่งพิงทาง อายุ เท่ากับ 53.03

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในเรื่องเกี่ยวกับระบบชะงาดนี้ เอกสารรายงานวิชาการกองทุนชะงาด (เอกสารวิชาการ หมายเลข 8, 2550 : 112) พบว่าในสมัยท่านรอซุลมุฮัมมัด และคอลีฟะห์นั้นการจัดเก็บชะงาดมี ลักษณะเป็นเรื่องที่รัฐมีหน้าที่ที่จะต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เพื่อให้คำแนะนำรวมทั้งทำหน้าที่จัดเก็บชะงาด

ด้วย และในสมัยคอลลีเฟอ์บูบ์เกอร์ หากพบว่าผู้ใดไม่จ่ายชะกาตแล้วท่านประกาศว่าจะทำสงครามกับผู้นั้น ด้วยเหตุนี้ จึงสามารถกล่าวได้ว่าในสมัยดังกล่าวเป็นการใช้ระบบบังคับ แต่ภายหลังจากนั้น เมื่อมีแนวทศนะของนักวิชาการตามมัซฮับต่าง ๆ เกิดขึ้น ทำให้มุสลิมที่สังกัดมัซฮับใดต่างก็ยึดถือปฏิบัติตามแนวทางทศนะที่ตนสังกัด ประกอบกับอาณาจักรอิสลามหรือความเป็นรัฐอิสลามได้จางหายไปเรื่อยๆ จนกระทั่งมีการแบ่งแยกเป็นประเทศต่างๆ ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบันเป็นผลทำให้ระบบชะกาตแบบบังคับดั้งเดิมนี้เป็นได้แปรเปลี่ยนไป ซึ่งเมื่อได้ทำการศึกษาแนวทางของกลุ่มประเทศอาหรับและประเทศในแถบเอเชียที่มีการใช้ระบบชะกาตในปัจจุบันแล้ว สามารถแยกระบบชะกาตของประเทศเหล่านี้ได้เป็นสองระบบคือ

1) ระบบบังคับ คือ ประชาชนต้องจ่ายชะกาตผ่านหน่วยงานจัดเก็บภาครัฐเท่านั้น ซึ่งได้แก่ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ลิเบีย ซูดาน เยเมน มาเลเซีย สิงคโปร์ ปากีสถาน เป็นต้น

(2) ระบบสมัครใจ คือ ประชาชนต้องจ่ายชะกาตผ่านหน่วยงานจัดเก็บภาครัฐ หน่วยงานเอกชน หรือปัจเจกชน ซึ่งได้แก่ ประเทศคูเวต อียิปต์ จอร์แดน อิรัก และบาห์เรน บังคลาเทศ เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจะเลือกใช้ระบบชะกาตแบบใดนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับว่าประเทศนั้นอยู่ในกลุ่มใด เพราะแม้แต่ประเทศที่อยู่ในกลุ่มอาหรับยังมีการใช้ทั้งระบบบังคับและระบบสมัครใจ ส่วนประเทศในกลุ่มเอเชียก็มีการใช้ทั้งระบบบังคับและบางระบบสมัครใจในการจัดในการจ่ายชะกาตเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้การจะพิจารณาว่าประเทศไหนควรจะได้ใช้ระบบใดซึ่งควรที่จะต้องทำการศึกษาถึงจุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละระบบก่อน แล้วจึงพิจารณาบริบททางสังคมของประเทศไทยว่ามีความเหมาะสมและสมควรจะนำระบบชะกาตแบบใดมาใช้บังคับต่อไป

จากการศึกษาระบบชะกาตประเทศต่างๆ แล้วเห็นว่า การใช้ระบบบังคับในการจ่ายชะกาตนั้นมีจุดเด่นดังนี้

(1) เป็นระบบที่มีการบังคับใช้ได้อย่างชัดเจนและครอบคลุมทั่วทั้งประเทศเนื่องจากการใช้ระบบบังคับนี้จะต้องมีการออกกฎหมายเพื่อมุ่งหมายให้มีผลใช้บังคับกับผู้ที่มีหน้าที่จ่ายชะกาตทุกคน

(2) เป็นระบบที่กำหนดให้หน้าที่ของรัฐในการจัดเก็บ โดยมีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐเพื่อทำหน้าที่ควบคุมดูแลและรับผิดชอบโดยตรงในการจัดการเกี่ยวกับชะกาต

(3) การจัดเก็บชะกาตเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง

(4) มีบทกำหนดโทษสำหรับผู้ที่มีหน้าที่จ่ายชะกาตซึ่งไม่จ่ายชะกาตตามจำนวนและระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม การนำระบบบังคับมาใช้ก็อาจมีปัญหาตามมาเช่นกันเนื่องจากระบบบังคับนี้มีจุดด้อยดังนี้

(1) อาจมีปัญหาในการปรับให้เข้ากับระบบการจัดเก็บภาษีของประเทศได้ ทั้งนี้เนื่องจากการจ่ายชะกาตนั้น ถือว่าเป็นภาระหน้าที่หนึ่งของผู้ที่มีหน้าที่จ่ายชะกาต จะต้องรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจนอกเหนือจากภาษีต่าง ๆ ที่มีหน้าที่จะต้องเสียอยู่แล้ว อันจะเป็นผลทำให้มุสลิมมีภาระเกี่ยวกับทรัพย์สินในทั้งสองด้าน

(2) อาจส่งผลทำให้ผู้มีการหลีกเลี่ยงจะจ่ายชะกาตเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีภาระทางภาษีและการจ่ายชะกาตที่เพิ่มมากขึ้น

(3) ภาครัฐและภาคเอกชนอาจมีการต่อต้านหรือไม่เห็นด้วยกับระบบดังกล่าว และอาจทำให้ไม่ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอในการประเมินภาษีและชะกาตได้

(4) อาจเกิดความไม่เหมาะสมกับประเทศที่ยังไม่ได้ใช้บังคับกฎหมายซารีอะห์กับมุสลิมในประเทศ ในการปรับใช้เข้ากับกฎหมายภายในประเทศนั้น รวมทั้งอาจเกิดความไม่เข้าใจในการบังคับใช้ระบบชะกาต จนอาจทำให้เกิดการคลาดเคลื่อนหรือเบี่ยงเบนต่อหลักการศาสนาอิสลามได้

สำหรับระบบสมัครใจนั้นจากการศึกษาวิจัยพบว่ามีจุดเด่นดังนี้

- (1) ทำให้สามารถจูงใจผู้มีหน้าที่จ่ายชะกาตได้เพิ่มมากขึ้น
- (2) ทำให้การต่อต้านหรือการไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บชะกาตลดน้อยลง
- (3) ภาครัฐสามารถให้การส่งเสริมและสนับสนุนในการจัดตั้งองค์กรเกี่ยวกับการจัดการชะกาตเลยได้โดยไม่ต้องมีภาระเพิ่มมากในการปรับระบบภาษีหรือระบบกฎหมาย
- (4) เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้สังคมมุสลิมบริหารจัดการเกี่ยวกับชะกาตและการช่วยเหลือคนยากจนหรือผู้มีสิทธิได้รับชะกาตในท้องถิ่นนั้นได้ด้วยตนเอง โดยรัฐบาลเพียงแค่ผู้ส่งเสริมและให้การสนับสนุนเท่านั้น

แต่อย่างไรก็ตาม ระบบการจัดเก็บชะกาตแบบสมัครใจนี้จะมีจุดด้อยดังนี้

- (1) การจัดเก็บชะกาตอาจทำได้ไม่ทั่วถึงหรืออาจทำให้ผู้มีหน้าที่จ่ายชะกาตไม่เข้าสู่ระบบการจัดเก็บเงาจได้ทั้งหมด
- (2) อาจทำให้มีการจัดตั้งองค์กรจัดเก็บชะกาตไม่ครอบคลุมทั่วประเทศ
- (3) ไม่มีหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับชะกาตโดยตรง
- (4) ไม่มีบทบาทกำหนดโทษสำหรับผู้ซึ่งหลีกเลี่ยงการจ่ายชะกาตหรือจ่ายชะกาตไม่ครบถ้วนตามที่มีหน้าที่

2.6.1 การบริหารจัดการชะกาตในสิงคโปร์

ในสิงคโปร์ มาตรา 68-70 แห่งพระราชบัญญัติบริหารกฎหมายมุสลิม (พ.ศ. 2548) เกี่ยวกับการบริหารจัดการชะกาต โดยมอบหมายงานให้กับคณะกรรมการอิสลามกลางแห่งประเทศสิงคโปร์ หรือ Majlis Ugama Islam Singapura (MUIS) มาตรา 68 โดยบังคับให้ชาวมุสลิมทุกคนในสิงคโปร์จ่ายเงินชะกาตเข้ากองทุนชะกาตตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ พร้อมให้อำนาจแก่คณะกรรมการอิสลามกลางแห่งออกกฎระเบียบและควบคุมเรื่องทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการจัดเก็บและการแจกจ่ายชะกาต ออกกฎระเบียบเพื่อกำหนดช่วงระยะเวลาในการจ่ายชะกาตและวิธีการจัดเก็บชะกาตของชาวมุสลิมทุกคนในสิงคโปร์

2.6.2 การบริหารจัดการชะกาดในอินโดนีเซีย

แนวทางการบริการองค์กรชะกาดภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลอินโดนีเซีย

แนวทางการบริการองค์กรชะกาดภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาล คือ Badan Amil Zakat (BAZ) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

Badan Amil Zakah (BAZ)

BAZ เป็นองค์กรที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการชะกาดที่ถูกต้องตามของกฎหมาย ฉบับที่ 38 ปี 1999 ซึ่งเป็นองค์กรระดับชาติสำหรับการจัดการชะกาดโดยเฉพาะ ในกฎระเบียบระบุว่าองค์กรชะกาดในระดับชาติมีหน่วยงานที่เรียกว่า Badan Amil Zakah (BAZ) ในระดับชาติที่รู้จักกันในชื่อ BAZNAS และในระดับจังหวัดและอำเภอที่เรียกว่า BAZDA แต่ได้รับชื่อยกเว้นสำหรับจังหวัดอาเจะห์ ซึ่งได้รับอนุญาตให้สร้างเหมือน BAZDA ของตัวเองที่รู้จักกันในชื่อ Baitul Mal รัฐบาลอินโดนีเซียได้ออกแนวปฏิบัติทางเทคนิคในการจัดการชะกาดผ่านการตัดสินใจของผู้อำนวยการทั่วไปของชุมชนอิสลาม คำแนะนำรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดการชะกาดนั้นเป็นไปในทางที่ดี อำนาจ BAZNAS อยู่ภายใต้กระทรวงศาสนา หัวหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศาสนา ในขณะที่ผู้ที่มีอำนาจของ BAZDA อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้นำรัฐบาลและหัวหน้าที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้มีอำนาจระดับจังหวัด หรือ ระดับอำเภอ

Badan Amil Zakah (BAZ) เป็นหน่วยงานที่ก่อตั้งขึ้นโดยมีวิสัยทัศน์ที่จะเป็นองค์กรที่ได้รับความไว้วางใจจากการจัดการชะกาดของประเทศอินโดนีเซีย ด้วยความโปร่งใสและเป็นมืออาชีพในการจัดการชะกาด โดยมีวัตถุประสงค์หลักของหน่วยงาน คือ เพื่อเพิ่มการรับรู้ของชะกาดในหมู่ชาวมุสลิมในอินโดนีเซีย นอกจากนี้พวกเขายังต้องสร้างและปรับปรุงความเป็นอยู่ที่ดีของมนุษยชาติทั้งทางร่างกายและจิตวิญญาณผ่านการมอบชะกาด โครงสร้างเหล่านี้มีจุดประสงค์เพื่อช่วยผู้มีสิทธิรับชะกาดที่เป็นผู้ขัดสนและผู้ยากจนเป็นหลัก กระบวนการนี้เป็นกระบวนการพัฒนาวัฒนธรรมการให้มากกว่าผู้รับ ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของหน่วยงาน ระบบการทำงานของหน่วยงานจะมีเครือข่ายหน่วยบริการรับชะกาด (UPZ) เชื่อมโยงระหว่างกันมีทั้งหมด 66 เครือข่าย อยู่กระจายทั่วโลก สำหรับเขตพื้นที่ระดับจังหวัดและอำเภอ BAZNAS มี 33 สาขาย่อย เพื่อให้เกิดความโปร่งใสต่อสาธารณะ BAZNAS ยังมีเว็บไซต์อย่างเป็นทางการที่ต้องแสดงกิจกรรมและรายงานทางการเงินอย่างสม่ำเสมอ ในแต่ละปีหน่วยงานนี้จะดำเนินการตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีมืออาชีพและการรายงานทางการเงินจะปรากฏบนเว็บไซต์อย่างเป็นทางการเพื่อรับประกันความโปร่งใสของหน่วยงาน BAZNAS สามารถเข้าถึงได้พร้อมจัดเก็บและรวบรวมชะกาดจำนวนโดยประมาณ 17 ล้านบาทปีต่อปี จำนวนเงินที่รวบรวมโดยสาขาย่อยทั้งหมดที่ทำงานกับ BAZNAS และเครือข่าย (UPZ, BAZDA และ LAZ) ในปี 2550 อยู่ที่ประมาณ 80 ล้านบาท BAZNAS (2008) ในจำนวนนี้เชื่อว่าเพิ่มขึ้นทุกปี BAZNAS ยังมี

เงินทุนที่ใช้ในการสนับสนุนโครงการ เช่น โปรแกรมทุนการศึกษา (smart Indonesia) อินโดนีเซียเจริญรุ่งเรือง (prosperous Indonesia) อินโดนีเซียใส่ใจ (Indonesia cares) ความกตัญญูของอินโดนีเซีย (Indonesia piety) และสุขภาพที่ดีของอินโดนีเซีย (Indonesia healthy)

โปรแกรม Smart Indonesia เป็นโปรแกรมทุนการศึกษาสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มาจากครอบครัวที่ยากจนและมอบทุนการศึกษาให้กับนักเรียนที่ยากจนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาหรือกองทุน DINNAR และโปรแกรมอื่น ๆ เช่น มือถือและสมาร์ตโฟนที่ให้บริการหนังสือเคลื่อนที่ในพื้นที่ชนบทและห่างไกล โครงการปศุสัตว์ของอินโดนีเซียเป็นโครงการเสริมพลังชุมชนผ่านไรนา ในแต่ละปีอินโดนีเซียนำเข้าวัวจากออสเตรเลียจำนวน 450,000 ตัว เนื่องจากการผลิตเนื้อสัตว์ไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ดังนั้น BAZNAS จึงเห็นโอกาสนี้เป็นความพยายามในการปรับปรุงเส้นทางธุรกิจ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่ผู้รับของคนส่วนใหญ่ของฟาร์มขนาดเล็ก โปรแกรมสุดท้ายคือโปรแกรมการฝึกอบรมผู้ประกอบการที่มีเป้าหมายเพื่อให้ทักษะแก่ Dhuafa จนกว่าพวกเขาจะสามารถทำกิจกรรมและดำเนินธุรกิจได้ ( )

2.6.3 การบริหารจัดการชะงักในประเทศซาอุดีอาระเบีย

องค์กรต่าง ๆ ในประเทศซาอุดีอาระเบียที่ทำงานด้านการจัดการกิจการศาสนาและบริการสังคมจะรู้จักในนามมูลนิธิเพื่อการกุศลซึ่งมีหลากหลายชนิด ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิในการจัดเก็บชะงักจากประชาชนโดยร่วมมือกับรัฐบาลหลังการได้รับการอนุมัติทางการจากรัฐ และองค์กรที่เด่นที่สุดที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงศาสนาก็คือ มัคตับอัลญาลียาต หรือที่เราเรียกว่ามูลนิธิเพื่อการสงเคราะห์คนนอก ซึ่งมััคตับอัลญาลียาตทำหน้าที่เก็บเกี่ยวชะงักจากบุคคลทั่วไปหลังจากได้รับการอนุญาตจากฝ่ายรัฐบาลในฐานะผู้บริหารจัดการชะงักแทนรัฐบาล นั่นแสดงให้เห็นว่า มูลนิธิเหล่านี้สามารถที่จะทำการเก็บเกี่ยวชะงักได้เมื่อได้รับอัตรคิส (ใบอนุญาต) จากรัฐบาลเท่านั้น ดังนั้นมูลนิธิจะทำหน้าที่ส่วนนี้ในฐานะวะกิล ตัวแทนในการจัดเก็บชะงักภายใต้การควบคุมของรัฐบาล

การทำงานของมูลนิธิก็จะเป็นในลักษณะ อัลอามิลีน (เจ้าหน้าที่ทำงานจัดเก็บชะงัก) ซึ่งในทางฟิกฮอิสลามก็ถือว่า เป็นหนึ่งในบรรดาจำพวกที่มีสิทธิรับส่วนแบ่งของทรัพย์สินชะงักได้แล้วแต่ว่ารัฐจะจัดแบ่งส่วนนี้ให้กับมูลนิธิมากน้อยเท่าใด จากข้อมูลล่าสุดรายงานว่ามีสิทธิที่จะได้รับส่วนแบ่งแค่ 1/8 เท่านั้นของทรัพย์สินชะงักทั้งหมด ซึ่งเฉลี่ยแล้วได้แค่ประมาณ (12.50 %) เท่านั้น ส่วนที่เหลือก็เป็นสิทธิของบุคคลจำพวกอื่น ๆ ตามที่ถูกระบุไว้ในบทบัญญัติแห่งอัลกุรอาน

อย่างไรก็ตาม บางทัศนะของนักวิชาการด้านกฎหมายอิสลาม มีความเห็นว่า มูลนิธิเหล่านี้มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งชะงักโดยไม่มีขีดจำกัด เพราะพวกเขาคือผู้มีสิทธิและเป็นส่วนหนึ่งในจำพวก (อัศนาฟ) ที่มีสิทธิรับชะงักได้ตามกฎหมายอิสลาม ดังนั้นพวกเขาที่มีสิทธิรับส่วนแบ่งตรงนี้ตามความเหมาะสมและตามความจำเป็นมากหรือน้อย โดยไม่ต้องจำกัด

หลักการตรงนี้จะสามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย โดยหน้าที่การจัดเก็บชะกาตเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทยภายใต้การนำของท่านจุฬาราชมนตรีแห่งประเทศไทย และคณะกรรมการอิสลามทุกจังหวัดทั่วประเทศไทยร่วมมือกับทางศูนย์กลางในฐานะตัวแทนได้ ซึ่งพวกเขา คือ อัลอามีลีน ผู้เก็บเกี่ยวกองทุนชะกาตและผู้มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งของชะกาตได้ตามกฎหมายอิสลาม

การจัดเก็บชะกาต อรุฎอติญาเราะฮฺ ในประเทศซาอุดีอาระเบีย หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านนี้ในซาอุดีคือ มัสละหะฮฺ อัชชะกาตและอัดดัล ได้กำหนดว่า ชะกาตที่ได้มาจากการทำธุรกิจต่าง ๆ นั้น จะต้องได้รับการจัดเก็บจากนักธุรกิจทุกคนในประเทศที่มีการจดทะเบียนการทำธุรกิจและการค้าทางการกับทางรัฐ โดยที่ทุกหน่วยงาน หรือทุกองค์กรและบริษัทต้องรายงานจำนวนชะกาตที่ต้องออกเป็นรายปี เมื่อครบปีก็ต้องนำเงินในแต่ละปี

จำนวนชะกาตที่ได้รับมา ก็จะนำไปเก็บในกองคลังชะกาตของรัฐบาล ภายใต้การดูแลขององค์กรการเงินแห่งชาติซาอุดีอาระเบียต่อไปก็จะนำชะกาตเหล่านี้ไปแจกจ่ายแก่ผู้มีสิทธิที่มีรายชื่อในทะเบียนกองทุนประกันสังคม ซึ่งจากสถิติเงินชะกาตที่เก็บได้ในระยะ 5 ปีย้อนหลัง (จากปี 1433 ฮค) มีทั้งหมด 36 แสนล้านเรียล ซึ่งถือว่าเป็นเงินที่มากมหาศาล และผู้ที่ทำหน้าที่แจกจ่ายชะกาตด้านนี้ในประเทศซาอุดีอาระเบียก็คือ กระทรวงด้านสังคม (อ่างแล้วใน medadcenter.com)

รูปแบบการแจกจ่ายชะกาตขององค์กรในประเทศซาอุดีอาระเบีย รูปแบบการแจกจ่ายชะกาตแก่ผู้มีสิทธิในนามองค์กรการกุศลก็เป็นไปด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งบางองค์กรจะมีการแจกจ่ายชะกาตแก่ผู้มีสิทธิโดยตรงแบบมือถึงมือ โดยที่ผู้มีสิทธิมายื่นขอส่วนแบ่งของเขาที่องค์กร และองค์กรก็จะพิจารณาดูความเหมาะสมตรงนี้ ซึ่งถ้าครบเงื่อนไขทุกอย่างแล้ว ก็จะแจกส่วนชะกาตแก่ผู้ยื่นขอโดยตรง โดยเฉพาะชะกาตพิตเราะห์ (ชะกาตหลังอีตรอมฎอน) หรือจะแจกส่วนชะกาตแก่ผู้ยื่นขอด้วยวิธีการเขียนเช็คเงินสดแล้วไปเบิกจ่ายที่ธนาคาร อย่างไรก็ตามวิธีการแจกจ่ายชะกาตที่หลากหลายเหล่านี้ ต้องคำนึงถึงความสะดวกในการรับเป็นหลัก ไม่สร้างความยุ่งยากประการใดแก่ผู้มีสิทธิ

บางองค์กรจะแจกจ่ายชะกาตในรูปแบบการทำบัตรเฉพาะชะกาตแก่ผู้มีสิทธิ เช่น องค์กรอัลบิรที่มีกะฮฺ จะออกบัตรที่ชื่อ อัลบะเราะกะฮฺ แจกแก่ผู้มีสิทธิรับชะกาต ซึ่งในบัตรก็จะมีวงเงินที่จำกัดไว้ และสามารถที่จะนำบัตรนี้ไปกดที่ตู้ ATM ได้เลย รายละเอียดบนบัตรก็จะมีชื่อผู้ครองบัตรทางการพร้อมตัวเลขบัตร และกำหนดวันเดือนออกบัตรและวันหมดอายุบัตรด้วย (ดูข้อมูลการปฏิบัติงานในลักษณะนี้ได้ในเว็บไซต์อัลบิร-alber-makkah.com)

อัลวะกิล (ตัวแทน) ได้รับส่วนแบ่งชะกาตตามเงื่อนไขโดยปกติแล้วทางการซาอุดีอาระเบียจะอนุญาตแจกจ่ายชะกาตแก่องค์กรอิสลามต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนตามความเหมาะสมในแต่ละครั้ง โดยอาศัยอำนาจทางกฎหมายซึ่งมีที่มาจากอัลกุรอานและสุนนะฮฺท่านรอซูล ตามนโยบายการปกครองบ้านเมืองภายใต้กฎหมายอิสลาม และตามคำพิพากษาในเรื่องนี้ว่า (ทุกคนสามารถที่จะจ่ายชะกาตบังคับ

แก่ทุกองค์กรการกุศลที่ทำงานด้านการช่วยเหลือคนยากไร้ ในฐานะที่องค์กรเหล่านี้เป็นวาเกิล ในการแจกจ่ายชะกาตแก่บุคคลที่มีสิทธิรับชะกาตได้ ตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้คือ

1 บุคคลที่รับผิดชอบในองค์กรเหล่านี้ ต้องเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ในภาระหน้าที่ มีความรับผิดชอบ และไว้วางใจได้

2 ต้องแจกจ่ายชะกาตเหล่านี้ให้แก่จำพวกบุคคลที่มีสิทธิรับชะกาตได้ตามกฎหมายอิสลามเท่านั้น (ดู ฟัตวาใน islamqa เลขที่ 224651 สืบค้นวันที่ 28/6/2561)

การจัดเก็บชะกาตในประเทศซาอุดีอาระเบียได้รับการดูแลอย่างดีจากรัฐบาล และมีหน่วยงานภาครัฐตรวจสอบและติดตามระบบชะกาตทุกขั้นตอนและสม่ำเสมอ องค์กรใดฝ่าฝืนจะได้รับการลงโทษทางกฎหมาย

2.6.4 การบริหารจัดการชะกาตในมาเลเซีย

สถาบันชะกาตในประเทศมาเลเซียถูกควบคุมโดยสภารัฐอิสลามเป็น 13 รัฐและหนึ่งเขตการปกครองกลาง แต่ละสภารัฐอิสลามรายงานโดยตรงต่อ Sultan หรือ Ruler of the State เนื่องจากรัฐสภาอิสลามอยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐบาล สภาแห่งชาติเพื่อกิจการศาสนาภายใต้รัฐบาลกลาง ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกลางกับหน่วยงานต่าง ๆ สภารัฐอิสลามและเรื่องที่เกี่ยวข้องผลกระทบต่อทั้งประเทศ รัฐบาลกลางมีการแทรกแซงการบริหารสถาบันชะกาตน้อยมาก การประสานงานระหว่างกันแม้แต่เรื่องที่เกี่ยวข้อง อาทิ ความยากจน และการแจกจ่ายชะกาต จะดำเนินการโดยสมัครใจเป็นหลักของผู้จ่ายต่อสถาบันชะกาตทั่วประเทศ การแจกจ่ายชะกาตถูกจำกัดให้แก่ผู้ที่มีสิทธิรับเท่านั้นจะรวบรวมโดยรัฐบาล คำอธิบายต่อไปนี้เป็นเปรียบเทียบระหว่าง 2 รัฐในมาเลเซีย ได้แก่ รัฐสลังงอร์ (มีอัตราความยากจนต่ำสุด) และรัฐซาบฮาร์ (มีอัตราความยากจนสูงที่สุด) การเก็บรวบรวมชะกาตทั้งหมดของรัฐสลังงอร์ ในปี 2009 คือ 1,985 ล้านบาท (สูงสุดในบรรดารัฐ), จากซึ่ง 13.5% (268.8 ล้านบาท) ถูกส่งไปให้คนยากจนมุสลิม และ 25% (493 ล้านบาท) แก่ชาวมุสลิมผู้ขัดสนในรัฐ ชาวมุสลิมคิดเป็น 52% (2.8 ล้านคน) จากประชากรสลังงอร์ทั้งหมด รัฐที่มีความยากจนและอัตราความยากจนที่ถูกบันทึกไว้ที่ 0.7 % และ 0.1 % ตามลำดับในปี 2009 – ต่ำสุดในทุกรัฐ ในรัฐซาบฮาร์ 63.7% (1.9 ล้าน) ของประชากรมุสลิม (ข้อมูลสถิติปี 2000) มีเพียง 301.8 ล้านบาทเท่านั้นที่ได้รับการจัดเก็บไว้ จำนวนเงิน 84.7 ล้านบาท (47.6%) ถูกส่งไปให้คนยากจนและมุสลิมที่ขาดแคลนภายในรัฐ ความยากจนและอัตราความยากจนอยู่ที่ร้อยละ 19.2 และ 4.7 ในปี 2552 ซึ่งสูงที่สุดในบรรดารัฐ (Anita. at al, 2011)

อย่างเห็นได้ชัดว่าชะกาตในรัฐสลังงอร์ถูกโยกย้ายไปซาบฮาร์ซึ่งไม่เคยเกินขึ้นมาก่อน เป็นผลทำให้การจัดสรรสำหรับคนยากจนหรือผู้ที่มีสิทธิรับอื่น ๆ จะแตกต่างกันไปในแต่ละรัฐอื่น นี้จะเห็นได้ชัดเมื่อรัฐที่มีการจัดเก็บชะกาตในอัตราสูงความยากจนจะลดลง ดังนั้น การแจกจ่ายชะกาตยังคงดำเนินต่อไป อยู่ที่แต่ละรัฐที่จะจัดการชะกาตอย่างไร ให้มีประสิทธิภาพและเป็นธรรมของผู้ที่มีสิทธิรับชะกาตทั่วประเทศ (Anita. at al, 2011)

การจัดเก็บชะกาดในมาเลเซีย ปัจจุบันการพัฒนาสถาบันชะกาด ในมาเลเซียเริ่มดีขึ้น โดยเฉพาะในแง่ของการจัดเก็บชะกาด (Hairunnizam et al., 2008) การจัดเก็บชะกาดในมาเลเซีย เพิ่มขึ้นอย่างมากจากปีต่อปีที่ได้จากการจัดเก็บชะกาดของแต่ละรัฐ การจัดเก็บชะกาดได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วเนื่องจากมีบางปัจจัย อาทิ การพัฒนาระบบชะกาดอิเล็กทรอนิกส์ (e-zakat) ของสถาบันชะกาด ปัจจุบันในมาเลเซียส่วนใหญ่ได้เริ่มพัฒนาระบบชะกาดอิเล็กทรอนิกส์ (e-zakat) โดยการใช้แอปพลิเคชันอินเทอร์เน็ตทำให้ข้อมูลชะกาด สามารถใช้งานแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้กับทุกคน (Shawal, 2009) กลยุทธ์ทางการตลาดประเภทนี้ได้เพิ่มความตระหนักในหมู่ชาวมุสลิมเพื่อที่จะบังคับการจ่ายชะกาด นอกจากนี้การใช้คอมพิวเตอร์เทคโนโลยียังได้เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการรวบรวมชะกาดในแต่ละปี นอกจากนี้การจัดเก็บชะกาดเพิ่มขึ้นเนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เช่นวิธีการชำระเงินที่ง่าย (มีประสิทธิภาพในการจัดการชะกาด (Hairunnizam et. al, 2008)

2.6.5 ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม

ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมอื่น ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากชะกาดการจัดการกองทุนชะกาดที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยลดงบประมาณของภาครัฐ เพิ่มการจัดเก็บภาษีผ่านผลผลิตจากการจ้างงานและผลผลิตที่ระยะเวลาที่เหมาะสมของการรวบรวมและแจกแจงสามารถทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจในสังคม (Kahf, 1997)

การศึกษาในประเทศบังคลาเทศ (Hassan and Khan, 2007) พบว่า กองทุนชะกาดสามารถทดแทนงบประมาณของรัฐบาลได้คิดเป็นร้อยละ 21 ของแผนพัฒนารายปี ในปี 1983/1984 และ 43% ในปี 2004/2005 นอกจากนี้ชะกาดสามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดความมั่นคงในระบบเศรษฐกิจอิสลาม Anwar (1995) ได้เสนอแนะให้มีการจัดตั้งฝ่ายการลงทุนเพื่ออำนวยความสะดวกในการเจริญเติบโตของกองทุนชะกาด เพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาวซึ่งได้รับผลประโยชน์ที่แตกต่างจากภาษีที่เรียกเก็บจากรายได้หรือการบริโภคค่าใช้จ่ายชะกาดสร้างขึ้นจากฐานที่แตกต่างและกว้างขึ้นครอบคลุมความมั่งคั่งและทรัพย์สินที่ไม่ได้ใช้จ่ายซึ่งอาจนำไปสู่การบริโภคที่เพิ่มขึ้น

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงาน

3.1 วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการเพื่อให้การพัฒนาระบบชะกาดให้มีความยั่งยืน และบรรลุวัตถุประสงค์โครงการวิจัย 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง 2) เพื่อนำเสนอระบบการจัดการชะกาดเพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการจัดการชะกาดในจังหวัดอื่นต่อไป

3.2 ขั้นตอนวิจัย

แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลัก คือ 1) ขั้นตอนศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชะกาดคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ตัวแทนอิหม่ามและประชาชน 2) ขั้นตอนกระบวนการ PAR เพื่อพัฒนาแผนการจัดการชะกาดและดำเนินการตามแผนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม และ 3) ขั้นตอนถอดบทเรียนเพื่อขยายผล สรุปข้อเสนอแนะคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1: เพื่อศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง

3.2.1 ขั้นศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชะกาดคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ตัวแทนอิหม่ามและประชาชน ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

1) ทีมวิจัยลงพื้นที่ค้นหาสภาพปัญหาการจัดการชะกาด โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด อิหม่าม คอติบ บิหลั่น คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ประชาชนทั่วไป ในประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการชะกาด อาทิ การจัดเก็บ การแจกจ่าย ประเภทของผู้ที่มีสิทธิรับชะกาด ระบบการเงินบัญชี ตลอดจนถึงสภาพปัญหาอุปสรรคในการจัดการชะกาด เป็นต้น

2) ทีมวิจัยพบปะคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด อิหม่าม คอติบ บิหลั่น คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ประชาชนเพื่อนำเสนอโครงการและสร้างความร่วมมือเพื่อการเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนความเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาอุปสรรคและทิศทางการพัฒนากระบวนการจัดการชะกาด และการเชิญชวนร่วมเป็นชุมชนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยคณะผู้วิจัยเดินทางสำรวจและพบปะผู้นำศาสนาทั้งระดับจังหวัดและระดับหมู่บ้านในแต่ละจังหวัด เป้าหมายเพื่อศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชะกาดของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และมัสยิดในการเข้าร่วมเป็นกลุ่มชุมชนปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป้าหมายสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง ชุมชนที่ทำการสำรวจมีจำนวน 10 ชุมชน ในจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง ใช้เวลาในการสำรวจ 8 วัน

3) ประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านกระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และมัสยิด เพื่อสร้างการรับรู้ และความตระหนักต่อกระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาด ทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาอย่างมีทิศทาง มีมาตรฐานและยั่งยืน พร้อมประกาศการเข้าร่วมกลุ่มสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและมัสยิดปฏิบัติการ ตลอดจนกำหนดบุคคลเพื่อเป็นตัวแทนของสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและมัสยิด มีความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 2 จังหวัด มัสยิดปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 10 มัสยิด แยกประชุมเป็นคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดโดยมีผู้เข้าร่วมการประชุม จังหวัดละ 35 คน รวมนักวิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัยในแต่ละมัสยิดของโครงการจำนวน 7 คน เป็น 42 คนต่อการประชุมแต่ละครั้ง แยกประชุมมัสยิดโดยมีผู้เข้าร่วมประชุมละ 15 คน รวมนักวิจัยหลักและผู้ร่วมวิจัยในแต่ละชุมชนของโครงการจำนวน 7 คน เป็น 22 คน ต่อการประชุมแต่ละครั้ง

4) ทีมวิจัยสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งในมิติสภาพปัญหาอุปสรรคและมิติบริบททางสังคมของแต่ละมัสยิด เพื่อกำหนดรูปแบบการจัดการชะกาดเบื้องต้นร่วมกันในการใช้บริบททางสังคมที่มีในแต่ละมัสยิดริเริ่มโครงการหรือกิจกรรมใหม่ ๆ ร่วมกันทั้งในมิติการจัดเก็บชะกาด การรวบรวมชะกาด การแจกจ่ายชะกาด และประเภทของผู้ที่มีสิทธิรับชะกาด อันจะเป็นรูปแบบการจัดการชะกาดเบื้องต้นที่นำไปสู่การทำแผนมัสยิดร่วมกันในขั้นตอนต่อไป

5) ประชุมคณะกรรมการกำกับทิศทางเพื่อรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานครั้งที่ 1 พร้อมวางแผนการดำเนินงานระยะถัดไป

3.2.2 ชั้นกระบวนการ PAR เพื่อพัฒนาแผนงานการจัดการชะกาด

ประกอบด้วยกิจกรรม ดังนี้

1) เรียนรู้การจัดการศึกษากระบวนการพัฒนาแผนงานการจัดการชะกาด โดยนักวิจัยหลัก ผู้ร่วมวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง และคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดทั้ง 10 มัสยิด ร่วมทัศนศึกษากระบวนการจัดการชะกาดของแต่ละมัสยิด และสรุปบทเรียนที่ได้รับ การเดินทางทัศนศึกษามัสยิดและชุมชนจัดขึ้น 1 ครั้ง โดยการเดินทางไปยังชุมชนในพื้นที่จังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง บทเรียนความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคที่ผ่านมาเพื่อดูการดำเนินงานชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมในการจัดการชะกาด โดยใช้เวลาในการทัศนศึกษา 6 วัน

2) ผู้แทนแต่ละมัสยิดดำเนินการประชุมปฏิบัติการเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาระบบการพัฒนาแผนงานการจัดการชะกาดมัสยิด โดยในการประชุมของแต่ละมัสยิดจะต้องมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการจัดการชะกาดของมัสยิด และการประชุมจะต้องสามารถกำหนดเป้าหมาย กระบวนการพัฒนาแผนงานการจัดการชะกาดมัสยิด ตลอดจนแผนและแนวทางการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยขั้นตอนการประชุมปฏิบัติการมีดังนี้

- (1) คณะกรรมการมัสยิดนำเสนอประสบการณ์การจัดการจัดการชะกาต
- (2) คณะกรรมการมัสยิดร่วมกันวิเคราะห์สภาพการจัดการชะกาตของมัสยิดและชุมชนรวมทั้งทุนและบริบทที่จะเอื้อต่อการบรรลุเป้าหมายการริเริ่มกิจกรรมใหม่ๆ ในมิติต่างๆ ที่นักวิจัยร่วมกับคณะกรรมการมัสยิดได้ทำการศึกษาและกำหนดมาในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1
- (3) คณะกรรมการมัสยิดกำหนดแผนการพัฒนา โดยแบ่งเป็นขั้นตอนและกิจกรรมรวมทั้งผู้รับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนเพื่อการบรรลุเป้าหมายที่วางไว้
- (4) คณะกรรมการมัสยิดร่วมกันกำหนดแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ของชุมชนในการนำไปปฏิบัติ

3) การประชุมนำเสนอแผนพัฒนากระบวนการจัดการชะกาต เป็นกระบวนการนำเสนอแผนพัฒนากระบวนการจัดการชะกาต โดยมีตัวแทนในแต่ละมัสยิดมาร่วมแลกเปลี่ยนกันวิพากษ์ของแต่ละมัสยิด เพื่อให้เกิดแผนพัฒนากระบวนการจัดการชะกาตแบบมีส่วนร่วมมากที่สุดในแต่ละมัสยิด และรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วย กลุ่มคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด จำนวน 100 คน (ชุมชนละ 10 คน) คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง 65 คน นักวิจัยหลัก ผู้ร่วมวิจัยในโครงการและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 9 คน และ รวมทั้งสิ้น 174 คน ประชุมจัดขึ้นเป็นเวลา 2 วัน ณ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง

4) ประชุมนำเสนอผลและแลกเปลี่ยนผลระหว่างการทำงานของมัสยิดเป้าหมาย โดยแต่ละมัสยิดนำเสนอกิจกรรมและผลที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ปัญหา อุปสรรคของการดำเนินงานและแนวทางการปรับปรุงแผนการดำเนินงานต่อไป การประชุมนี้จะจัดขึ้นหลังจากการที่มัสยิดได้ดำเนินการตามแผนพัฒนาไปแล้ว 3 เดือน และนักวิจัยได้เยี่ยมเยียนระหว่างการทำงานแล้ว ผู้เข้าร่วมการประชุมได้แก่ผู้แทนคณะกรรมการมัสยิด จำนวน 30 คน และนักวิจัย จำนวน 9 คน ประชุม ณ ห้องประชุม เป็นเวลา 2 วัน

5) ประชุมร่วมคณะกรรมการกำกับทิศทางโครงการวิจัย นักวิจัย ผู้ร่วมวิจัยและตัวแทนมัสยิดในพื้นที่ เพื่อสรุปผลการดำเนินงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ในการพัฒนากระบวนการจัดการชะกาตสำหรับมัสยิด การประชุมครั้งนี้จัดขึ้นเพื่อการสรุปผลการดำเนินงาน

ของแต่ละมัธยม และนำเสนอผลต่อคณะกรรมการกำกับโครงการวิจัยเพื่อพิจารณาผลการดำเนินงานของมัธยมและให้ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานต่อไป การประชุมครั้งนี้จัดขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 : เพื่อนำเสนอระบบการจัดการชะงัดเพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการจัดการชะงัดในจังหวัดอื่นต่อไป

2.2.1 **ขั้นบทเรียน ความรู้และข้อเสนอเพื่อขยายผลกระบวนการจัดการชะงัด ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้**

1) ประชุมสรุปผลถอดบทเรียน ความรู้ในประเด็นความสำคัญของบริบท ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยอื่น ๆ

2) ประชุมปฏิบัติการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนากระบวนการจัดการชะงัด โดยคณะผู้วิจัยประชุมร่วมกับตัวแทนมัธยมเป้าหมายในการสรุปผลการดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการชะงัดของแต่ละมัธยม

3) นำเสนอร่างรายงานการวิจัยและจัดทำรายงานการวิจัย โดยการประชุมคณะผู้วิจัยร่วมกับที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อส่งรายงานวิจัยต่อคณะกรรมการกำกับทิศทางและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบให้ความเห็นต่อร่างรายงานวิจัย ทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะผู้ทรงคุณวุฒิ และจัดส่งรายงานต่อผู้สนับสนุนทุนวิจัยต่อไป

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้เน้นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นผลจากการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ ประชุม การสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะงาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและพัทลุง” ในบทนี้จะกล่าวถึงผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์การจัดการชะงาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 4.2 การบริหารจัดการชะงาด

ตอนที่ 4.3 ปัญหาและอุปสรรค

ตอนที่ 4.4 เสรูปรูปแบบการบริหารจัดการชะงาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

ตอนที่ 4.5 การจัดเก็บชะงาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

ตอนที่ 4.1 ให้ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 4.2 และตอนที่ 4.3 เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 (เพื่อศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชะงาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง) ตอนที่ 4.4 ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 (เพื่อนำเสนอระบบการจัดการชะงาดเพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการจัดการชะงาดในจังหวัดอื่นต่อไป)

ตอนที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

4.1.1. อายุ ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดซึ่งเป็น กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ มีอายุ 60 ปีขึ้นไป รองลงมาอายุ 50-59 ปี และ อายุระหว่าง 40-49 ปี

4.1.2. ระดับการศึกษาทางสามัญ กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ มีระดับการศึกษาทางสามัญอยู่ในระดับประถมศึกษา รองลงมาเป็นการศึกษาทางสามัญอยู่ในระดับมัธยมศึกษา

4.1.3. ระดับการศึกษาทางศาสนา กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ มีระดับการศึกษาทางศาสนาโดยเรียนระบบปอเนาะ รองลงมาเป็นการศึกษาทางศาสนาอยู่ในระดับมุตวะลีสลิต (ระดับกลาง) มีการศึกษาทางศาสนาอยู่ในระดับซานาอี (ระดับสูง) และการศึกษาทางศาสนาอยู่ในระดับสูงกว่าซานาอี

4.1.4. ตำแหน่ง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ที่ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด โดยมีการดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการฝ่ายต่าง ๆ อาทิ ประธานฝ่ายกิจการชะกาทและสวัสดิการและเหรียญก และคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ได้แก่ อีمام คอติบ บิลาล และคณะกรรมการมัสยิด เป็นต้น

4.1.5 ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง กลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด โดยมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 9 - 12 ปีขึ้นไป รองลงมามีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 5 - 8 ปี และมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง 1 - 4 ปี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 (เพื่อศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชะกาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง)

ตอนที่ 4.2 สภาพการบริหารจัดการชะกาท

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การจัดการชะกาทที่ได้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด การวางแผน หมายถึง การวางแผนการจัดการชะกาทโดยกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อให้การประสานงานกับกิจกรรมต่าง ในส่วนการวางแผนการจัดการชะกาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดจะมีอีหม่าม คอเต็บ บิหลันและสมาชิกในคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด มาทำหน้าที่วางแผนการจัดการชะกาท แต่ลักษณะการจัดการชะกาทของหน่วยงานคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ส่วนใหญ่ที่ทำมานั้นแต่ละหมู่บ้าน ไม่มีลักษณะการวางแผนที่เป็นลายลักษณ์อักษร และทำกันโดยธรรมเนียมปฏิบัติ การจัดการองค์กรของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะเกี่ยวข้องกับการรับนโยบายจากส่วนกลาง คือ จากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ซึ่งภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนกลางใหญ่จะเป็นการกำหนดมาตรฐานการทำงานขององค์กรในส่วนของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด คือการกำหนดนโยบาย การจัดการนโยบาย การจัดทำงบประมาณการใช้จ่ายขององค์กร การกำหนดวิธีการปฏิบัติ กำหนดแผนงานต่าง ๆ และทิศทางการดำเนินงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่ถูกต้องเพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์กรประสบความสำเร็จ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 โครงสร้างองค์กรชะกาดในระดับมัสยิดและจังหวัด

คณะกรรมการองค์กรชะกาดประจำมัสยิดส่วนใหญ่มาจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ซึ่งองค์กรชะกาดส่วนใหญ่ไม่มีตัวแทนจากชาวบ้านทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของชาวบ้านน้อยมาก โดยคุณสมบัติของคณะกรรมการองค์กรชะกาดจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งคณะกรรมการองค์กรชะกาดจะมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี ตามวาระของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ดังรูปภาพที่ 4.1 ซึ่งดังที่กล่าวไว้

“ระบบบริหารเตาลียะฮฺ (มออบหมาย) ให้อิหม่ามมาจัดการระบบชะกาด และให้อิหม่ามจัดในแต่ละฝ่ายรักษา ฝ่ายจัดบัญชี อื่นๆ จัดระบบคณะกรรมการ ทั้งหมดก็ 15 คน กรรมการ 13 คน รวม อิหม่าม คอติบ บิหลัน คือเราจะใช้กรรมการมัสยิดทั้งหมดเลย คณะกรรมการชะกาดจะใช้ชุดเดียวกันกับคณะกรรมการมัสยิด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ดตรี วันที่ 15 มกราคม

2561 : สัมภาษณ์)

“เป็นในรูปของคณะกรรมการ มออบหมายโดยการประชุม พิจารณาผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะทำหน้าที่เก็บและจัดการชะกาด กรรมการชุดหนึ่งประมาณสัก 6-7 คน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮฺบ้านควนโพธิ์

วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“คณะกรรมการกองทุนชะกาดนั้นเป็นคณะกรรมการ เป็นชุดเดียวกันกับคณะกรรมการประจำมัสยิดทั้งหมด 15 คน 12 คนนั้นเป็นกรรมการมัสยิด และอีก 3 คนนั้น ก็คือ อิหม่าม คอติบ และบิหลัน โดยที่ว่าแต่ละคนนั้นจะมีเขตรับผิดชอบของตัวเอง ก็คือ 12 เขต แล้วแต่ละเขตรับผิดชอบประมาณ 20 กว่าครัวเรือน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่ 16

มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“เราใช้คณะกรรมการมัสยิดทั้งหมดเลยเป็นคณะกรรมการ
ชะกาต คือกรรมการทั้ง 12 คนอีก 3 คน มี อิหม่าม คอเต็บ บิหลัน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสนวันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“เรามีคณะกรรมการมาเป็นผู้ช่วย เนื่องจากพวกเราทำชะกาตกันไม่มาก
ทั้งหมด 4 คน ทั้งรับ ดูแลจัดการบัญชี รวบรวม แล้วก็จ่าย ทั้ง 4 คนนี้เป็นอา
เมล (ผู้รับ) และผู้ช่วย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านโกตา วันที่ 16 มกราคม
2561 : สัมภาษณ์)

“กรรมการบางคนก็เป็นคนนอกพื้นที่บางเฉพาะผู้ที่มีความรู้มาเป็นที่
ปรึกษาของเรา เราไม่ได้ใช้คณะกรรมการมัสยิดทั้งหมดของ คณะกรรมการ
จำนวน 8-10 คนได้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนุรุดดียะห์(บ้านควน) วันที่
16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“คณะกรรมการอาเมล (ผู้รับ) 15 ท่าน จากคณะกรรมการมัสยิด”

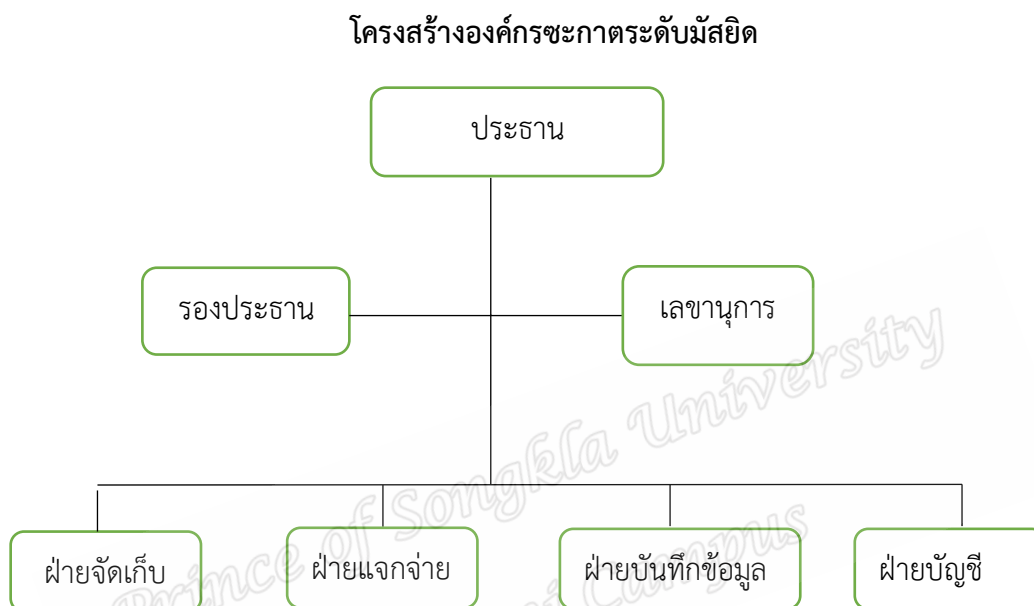
(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่ 15
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“คณะกรรมการที่จัดการชะกาตพิตเราะห์เป็นชุดเดียวกันกับ
คณะกรรมการมัสยิด ก็คือกรรมการมัสยิดส่วนใหญ่ทำงานทั้ง 15 คน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่ 15
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“การแต่งตั้งคณะกรรมการชะกาดโดยใช้คณะกรรมการเดียวกันของ
มัสยิด คือทั้ง 15 คน มาบริหารอยู่ในนี้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮารีร์นบ้านทุ่งขา วันที่ 16
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

รูปภาพที่ 4.1 โครงสร้างองค์กรชะกาดระดับมัสยิด

หน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการองค์กรชะกาดในแต่ละฝ่ายมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประธานองค์กรชะกาด

ประธานองค์กรชะกาดส่วนใหญ่มีตำแหน่งเป็นอีมาม มีหน้าที่วินิจฉัยข้อชี้ขาดเกี่ยวกับปัญหาในองค์กรชะกาด เช่น การตัดสินผู้มีสิทธิได้รับชะกาดในกรณีที่คณะกรรมการมีปัญหา ซึ่งประธานองค์กรชะกาดจะเป็นผู้ขับเคลื่อนองค์กรชะกาด เป็นผู้วางนโยบาย กำกับดูแลให้องค์กรชะกาดให้มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ องค์กรชะกาดให้เป็นไปตามแผน กรอบและระยะที่กำหนด ให้มีความสำคัญกับการแจกจ่าย ชะกาดตามสิทธิผู้ที่ได้รับชะกาด และให้ความรู้กับประชาชนทั่วไป

2. รองประธานองค์กรชะกาต

รองประธานองค์กรชะกาตร่วมพิจารณาผู้มีสิทธิรับชะกาต รูปแบบ จำนวนและชนิดของสวัสดิการจากองค์กรชะกาตเพื่อที่จะมอบให้ผู้มีสิทธิที่ได้รับ ปริญญาและแลกเปลี่ยนข้อมูลความต้องการของสวัสดิการ ทำหน้าที่เป็นประธานในที่ประชุมกรณีที่ประธานไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้

3. เลขานุการ

เลขานุการมีหน้าที่บันทึกการประชุมในวาระต่าง ๆ ขององค์กรชะกาต

4. ฝ่ายจัดเก็บ

จัดเก็บรวบรวมทรัพย์สินชะกาตไว้ที่ปลอดภัย รณรงค์ให้ชาวบ้านมีการจ่ายชะกาตให้กับองค์กรชะกาตมากที่สุด ซึ่งองค์กรชะกาตจะมีการจัดเก็บชะกาตที่เป็น เงินสด ข้าวเปลือกและข้าวสาร ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ฝ่ายจัดเก็บจะต้องป้องกันการสูญหายของทรัพย์สินชะกาตที่เก็บได้

5. ฝ่ายแจกจ่าย

พิจารณาผู้มีสิทธิได้รับชะกาตเสนอต่อคณะกรรมการองค์กรชะกาต เงื่อนไขในการพิจารณาเพิ่มเติมจากกลุ่มทั้ง 8 กลุ่ม โดยการพิจารณาในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน เช่น พฤติกรรมการปฏิบัติทางด้านศาสนา การละหมาด การเข้าฟังบรรยายธรรมประจำสัปดาห์ รายได้ในแต่ละวัน การยุ่งเกี่ยวกับอบายมุข เป็นต้น

6. ฝ่ายบันทึกข้อมูล

ฝ่ายบันทึกข้อมูล บันทึกข้อมูลผู้มีสิทธิได้รับชะกาตในแต่ละปี และเสนอชื่อผู้มีสิทธิรับชะกาตโดยใช้แบบสอบถามในการสำรวจข้อมูลพื้นฐานในครัวเรือน เช่น รายได้เฉลี่ยต่อเดือน สมาชิกในครัวเรือน ภาระหนี้สิน ความรับผิดชอบในครัวเรือน หรือประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต ดังที่กล่าวไว้

“จำนวนที่ชะกาตในแต่ละปีก็ในแต่ละปีเป็นแสน ไม่ได้เอาบัญชีตัวนั้นมา เรามีการจดบันทึกรายชื่อผู้ที่มาจ่ายชะกาตที่มีสยิด สมมติว่า คนนี้กินข้าว

หอมมะลิ ราคา 100 บาท ก็คนในบ้านเราก็จัดเฉพาะหัวหน้าครอบครัว
ประมาณ 300 กว่าครัวเรือนได้ครับ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2561
: สัมภาษณ์)

“บัญชีของเราเนี่ยแค่เขียนไว้ แต่ไม่ได้เก็บ ยอดนี้มากขึ้นทุกปี
เราไม่ได้ทำสถิติไว้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนอร์ดติยะห์(บ้าน
ควน) วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

7. ฝ่ายบัญชี

ฝ่ายบัญชีมีหน้าจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายประจำเดือนที่ได้มาจากผู้จ่ายชะกาต ทำงบดุลบัญชี
องค์กรชะกาต จัดซื้อสมุดบัญชี และจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับรู้งบดุลขององค์กรชะ
กาต

4.2.2 การมีส่วนร่วมในระดับหมู่บ้าน

รูปแบบการวางระเบียบสังคมในแต่ละองค์กรชะกาตจะมีความแตกต่างกัน การวางระเบียบสังคม
เพื่อช่วยการกระจายดูแลชุมชนให้มีความทั่วถึง เป็นการกระจายอำนาจไม่รวมศูนย์ที่อิมามเพียงผู้เดียว จะ
มีการแบ่งเขตพื้นที่ความรับผิดชอบเพื่อช่วยชาวบ้าน ซึ่งในแต่ละเขตจะมีหัวหน้าคอยทำหน้าที่ดูแลชาวบ้าน
หัวหน้าเขตจะทำหน้าที่ควบคุมกับคณะกรรมการมัสยิด โดยชุมชนจะมีการวางกฎระเบียบการบริหาร
กิจการมัสยิดขึ้นมาเป็นการวางกรอบวิถีชีวิตตามหลักศาสนาอิสลาม การปกครองชุมชนมุสลิมให้เป็นไป
ตามชีวิตชุมชนมุสลิม ซึ่งการแจกจ่ายชะกาตจะมีการผูกไว้กับกฎระเบียบชุมชน โดยเน้นการเป็นญามาอะห์
หรือการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นต้น ดังที่กล่าวไว้

“คนที่ไม่เคยมามัสยิดเราจะไม่ให้เลย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนอร์ดติยะห์บ้านควนวันที่ 16
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เคยมี คือว่าเราให้เขาที่เราพูดว่าให้เขามามัสยิด มารวมที่มัสยิดมา
ละหมาด ถ้าหากเขาไม่มารวมที่มัสยิด ไม่มาสนใจในเรื่องศาสนา เราก็ตัดไปเลย
ซึ่งมีหลายรายเหมือนกัน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮำญญิน บ้านทุ่งชา วันที่ 16
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“กฎระเบียบทางสังคมกับผู้ที่มีสิทธิรับชะกาต ไม่มี แต่น่าจะต้องมี”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่ 15
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“สัดส่วนของผู้รับลดลงในส่วนของมิสกิน ที่ลดลงไม่ใช่ว่ารายได้ของเขา
ดีขึ้น แต่ว่าในเรื่องของการพัฒนาตนเอง ให้ชะกาตไปแล้วไม่ได้ปรับตัวให้ดีขึ้น
คือเราตัดออกไปเลย เหมือนกับว่าสนับสนุนให้เขาทำมะอซียัต (สิ่งที่ไม่ดี)”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮำมัดดียะฮ บ้านควนโพธิ์
วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ทางมัสยิดมีระเบียบทางสังคมที่เป็นระเบียบที่ชุมชนออกเอง เช่น
ต้องมาละหมาดวันศุกร์ ต้องมาเรียนในวันศุกร์ ถ้าใครไม่ทำตามระเบียบเราก็จะ
ตัดออกจากกลุ่มผู้ที่มีสิทธิรับชะกาต แต่ถ้าปัดไปเขาทำดีกลับตัวกลับใจเราก็จะ
พิจารณาใหม่อีกครั้งว่าสมควรได้รับหรือไม่ โดยมีฐานข้อมูลที่เราได้บันทึกไว้
แล้ว”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.3 การประชาสัมพันธ์

การติดต่อสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานขององค์กรชะกาตของคณะกรรมการ
อิสลามประจำมัสยิดเพราะหากที่เจ้าหน้าที่จัดการชะกาตหรือผู้เกี่ยวข้องต้องการให้ฝ่ายบริหารรับรู้ถึง
ความรู้สึกรหรือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับชะกาตให้คนอื่นทราบนั้นก็ต่ออาศัยการติดต่อสื่อสารเป็นสิ่ง
สำคัญในการปฏิบัติงานขององค์กรชะกาตของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดนั้นมีการใช้สื่อหลาย

ประเภทด้วยกัน เช่น ประชาสัมพันธ์หลังละหมาดวันศุกร์ เชิญโต๊ะครู (ผู้รู้) หรือนักวิชาการจาก คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมาบรรยายธรรมตามมัสยิด โดยส่วนการดำเนินงานของ คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดนั้น อิมามเป็นผู้ประชาสัมพันธ์การจัดการชะกาตและกระบวนการ ทำงานขององค์กรชะกาตทุกขั้นตอน ตั้งแต่การแจ้งวันเวลาที่ต้องจ่ายชะกาตพิตเราะห์และการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับชะกาตชนิดอื่น ๆ ที่ต้องจ่ายเมื่อครบเงื่อนไขทั้งปริมาณและเวลา องค์กรชะกาตใช้ช่องทาง การสื่อสารกับประชาชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.3.1 แนวทางการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีดังนี้

1) ประชาสัมพันธ์การจัดเก็บและการจ่ายชะกาตหลังละหมาดวันศุกร์ ดังที่กล่าวไว้

“คณะกรรมการมีการประชาสัมพันธ์ก่อนละหมาดวันศุกร์ ใครมีเงินเก็บไว้เท่ากับทองหนัก 5 บาท คณะกรรมการมัสยิดให้ เจ้าของออกชะกาต”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ดตรี วันที่ 15

มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับชะกาตที่มัสยิด พอดีที่มัสยิดมีเรียน ฟิกห์ มันเป็นการประชาสัมพันธ์ให้เกิดเรื่องชะกาต ชาวบ้านที่ ครบพิกัดก็ให้มาจ่ายที่มัสยิด มัสยิดเป็นแม่ข่ายที่จะกำหนด เป้าหมายของกลุ่มบุคคลที่จะให้ชะกาต”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮฺ(บ้านควนโพธิ์) วันที่ 15

มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

2) เชิญโต๊ะครูหรือนักวิชาการจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมาบรรยายธรรม ที่มัสยิดโดยเน้นเรื่องชะกาตโดยเฉพาะ ดังที่กล่าวไว้

“อีกส่วนหนึ่งอิมามนี้จะสอนทุกวันพุธที่มัสยิดก็เรื่อง ชะกาตอยู่ด้วย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ดตรี วันที่ 15

มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“การกระตุ้นโดยการประชาสัมพันธ์ ก็มีการแทรกในเรื่อง
วิชาการเวลามีสอนศาสนาที่มีสยิด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮ์ฮ์บ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“อิหม่ามจะประกาศวันศุกร์หลังหมาด ทางคุตบะฮ์บ้าง
วิชาการไม่บ่อยนัก และก็ปากต่อปาก”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

3) เสียงตามสาย คณะกรรมการมัสยิดจำนวนไม่น้อยใช้เสียงตามสายในการประชาสัมพันธ์การรับ
และจ่ายชะกาตให้กับสัปบุรุษ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเดือนรอมฎอน (ถือศีลอด) ดังที่กล่าวไว้

“เรามีเสียงตามสายจะประกาศตั้งแต่วันที่ 15 เดือนรอมฎอน
คือ เราจะประกาศก่อนตระเวียะฮ์ เราจะประชาสัมพันธ์บางส่วนให้พื
น้องมุสลิมะห์ได้รับทราบ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านโกตา วันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“อันนี้เรามีสมุดเล็กๆ ให้นักเรียนผู้ถือศีลอดไปให้พ่อแม่เซ็น
สิ่งนี้อาจจะสื่อให้ผู้ปกครองมองถึงรอมฎอนในการถือศีลอดและมองถึง
ชะกาตพิตเราะห์ด้วย แต่เรามีการรณรงค์ให้เด็ก ๆ มาจ่ายชะกาต
พิตเราะห์กันเอง ทำให้เด็กมีความรับผิดชอบ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านโกตา วันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ประกาศก่อนวันศุกร์ คนก็รู้แล้วบ้านเรา มีการให้ความรู้
เกี่ยวกับชะกาตส่วนมากประชาสัมพันธ์ผ่านคุตบะฮ์ และมีการสอน

เป็นเวลาปกติบางเวลาที่ไม่ตรงตามเรื่องชะกาดตลอด สอนไปเรื่อยๆที่
ละบท ๆ ก็บางทีก่อนรายอเราจะพูดก่อน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนุรุดดีเยห์บ้านควน
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“รูปแบบการสื่อสารให้ชาวบ้านมาจ่ายชะกาดที่มีสยิดนี้ มีใน
รูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่มีสยิดก่อนละหมาดวันศุกร์”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ส่วนมากจะประชาสัมพันธ์ก่อนละหมาดวันศุกร์ หรือว่าวัน
ธรรมดานี้หลังละหมาดมัซริบ มีผ่านคุตบะห์”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมูฮำญรีน บ้านทุ่ง
ขา วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ประชาสัมพันธ์ ผ่านคุตบะห์ และฝ่ายประชาสัมพันธ์ได้
ประชาสัมพันธ์”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ช่องทางประชาสัมพันธ์ อย่างที่เคยบอกคณะกรรมการ
มัสยิดจะประกาศในเดือนรอมฎอนอย่างเดียวคุยไปทั่วไปเสริมใน
คุตบะห์ แต่ให้เป็นจริงเป็นจังเรายังไม่ถึงขนาดนั้น”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดยามือซคอละห์
บ้านหนองเลน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

- 4) ผ่านคุตบะฮ์ มีมัสยิดที่ได้ไปสัมภาษณ์ในจังหวัดสตูลและได้พัฒนาโดยใช้คุตบะห์เป็นส่วนหนึ่ง
ของการสื่อสาร เชิญชวนรณรงค์ให้ออกชะกาดกับมัสยิดเพื่อศูนย์กลางในการแจกจ่ายไปยังกลุ่มผู้
มีสิทธิรับชะกาดต่อไป ดังที่กล่าวไว้

“เราจะสื่อสารทางคุตบะห์บ้าง เสียงตามสายทุก ๆ วันศุกร์ และต้นเดือนรอมฎอนครอบคลุมทั้งหมดของหมู่ที่ 1 เสียงตามสายนั้น เป็นขององค์การบริหารส่วนตำบลมอบให้กับมัสยิด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสนวันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

การติดตามผล

รูปภาพที่ 4.2 การติดตามผล

4.2.4 การจัดเก็บชะกาด

4.2.4.1 การจัดเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและ
คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ประเภทของชะกาด

การจัดเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลาม
ประจำมัสยิดเป็นกระบวนการรวบรวมชะกาด แบ่งออกได้ 3 ประเภท (1) การจัดเก็บชะกาดพิตเราะห์
หรือชะกาดบุคคล (2) การจัดเก็บชะกาดจากทรัพย์สินทั่วไป (3) ชะกาดเกษตร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) การจัดเก็บชะกาดจากชะกาดพิตเราะห์หรือชะกาดบุคคลระหว่างเดือนรอมฎอน

ในบทบัญญัติของศาสนาอิสลามนั้นทรัพย์สินที่ต้องจ่ายชะกาตมีหลายประเภท แต่ในทางปฏิบัติแล้วในพื้นที่จังหวัดสตูลจะจัดเก็บชะกาตพิตเราะห์เป็นส่วนใหญ่ ทั้ง ๆ ยังมีชะกาตอีกหลายประเภท เช่น ชะกาตจากสัตว์ ชะกาตจากผลิตผล ชะกาตธุรกิจ เป็นต้น ชะกาตพิตเราะห์ที่ปฏิบัติใน 2 จังหวัด อาจเป็นรูปของข้าวสาร และเงินสด หากเก็บเป็นเงินสด คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้กำหนดราคากลางของแต่ละปี

“ส่วนมัสยิดเราเป็นหนึ่งในที่เราได้จัดระบบชะกาต
จัดระบบชะกาตอยู่ 3 ส่วน ส่วนที่ 1 ชะกาตข้าว
ส่วนที่ 2 ชะกาตพิตเราะห์ ส่วนที่ 3 ชะกาตเงิน(เงิน
รายได้)จากการค้าขาย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ตตรี

วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ชะกาตพิตเราะห์ ส่วนผลไม้กับเงิน มันยังไม่ถึง

เกณฑ์”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านโก

ตา วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

(2) การจัดเก็บชะกาตจากทรัพย์สินทั่วไป

การจัดเก็บชะกาตทรัพย์สินทั่วไปของคณะกรรมการประจำมัสยิดเก็บชะกาตได้จากชะ
บางคนเท่านั้น ที่จัดเก็บได้ล้วนแต่มาจากความศรัทธาของแต่ละคน เพราะที่องค์กรทำได้ก็คงจะ
เป็นการโน้มน้าวเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นชะกาตธุรกิจร้านค้า

“ชะกาตทั่วไปก็มี ชะกาตร้านค้า ฟิน้องที่ทำธุรกิจ
ค้าขาย เกษตรก็ไม่มี ไม่มีทำนา ที่มีชะกาตร้านค้า ชะกาต
พิเราะห์ และก็ชะกาตเงินก็คือชะกาตรายได้ที่ครบพิศก็มีอยู่
บ้าง”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดดี

ยะฮ์บ้านควนโพธิ์ วันที่ 15 มกราคม 2561 :

สัมภาษณ์)

(3) ชะกาดการเกษตร

การจัดเก็บชะกาดการเกษตรของคณะกรรมการประจำมัสยิดจะมีการเก็บชะกาดประเภทนี้เป็นชะกาดข้าวเปลือกในพื้นที่ที่มีการทำนาเท่านั้น ซึ่งบางพื้นที่ในจังหวัดสตูลได้หยุดการทำนาแล้ว และบางพื้นที่ก็ยังทำนาอยู่ แต่ผลผลิตยังไม่ถึงพิกัดที่จะต้องออกชะกาด

“ที่นี่มีการจ่ายชะกาด ประมาณ 3 ประเภท ชะกาดที่หลักๆก็ ชะกาดฟิตเราะห์ ชะกาดเงิน แล้วก็ชะกาดข้าวเปลือก ชะกาดนี้ส่วนน้อยแต่เขาไปจ่ายกันเอง”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่

16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ที่มัสยิดจัดการอยู่มีชะกาดฟิตเราะห์ ชะกาดข้าวเปลือก ชะกาดเงิน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควน

ไสนวันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.4.2 การจัดเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพัทลุง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ประเภทของชะกาด

การจัดเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเป็นกระบวนการรวบรวมชะกาด แบ่งออกได้ 2 ประเภท (1) การจัดเก็บชะกาดจากชะกาดฟิตเราะห์หรือชะกาดบุคคล (2) การจัดเก็บชะกาดจากทรัพย์สินทั่วไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) การจับเก็บชะกาดจากชะกาดพิตเราะห์หรือชะกาดบุคคล

ในทางปฏิบัติแล้วในพื้นที่จังหวัดพัทลุงจะจับเก็บชะกาดได้จากชะกาดพิตเราะห์เท่านั้น การจับเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเก็บชะกาดได้จากชะกาดพิตเราะห์เพราะความคุ้นเคยและไม่ค่อยตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องชะกาดประเภทอื่น ๆ การจับเก็บชะกาดประเภทอื่น ๆ เช่น ชะกาดทรายได้ จะสามารถเก็บได้จากบางคนเท่านั้น ที่จับเก็บได้ล้วนแต่มาจากความเชื่อมั่นต่อองค์กรชะกาดในระดับจังหวัดของแต่ละคน สิ่งที่ต้องการชะกาดระดับจังหวัดสามารถทำได้ก็คือ การประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชน

“ที่เรามีจริง ๆ ก็คือประเภทเดียวก็คือชะกาดพิตเราะห์”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนุรุดดีเยห์บ้านควน

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ชะกาดพิตเราะห์นี้ก็กำหนดให้สับปुरुมาจ่ายที่มัสยิด จ่ายที่ผู้นำ บางที่จ่ายสะเปะสะปะ จ่ายให้โต๊ะครูบ้าง จ่ายตามบ้านที่คิดว่าได้กินชะกาดก็ไปจ่าย ถ้าเป็นแบบนี้ควบคุมยาก”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่

15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ชุมชนนี้มีการจ่ายพิตเราะห์เพียงอย่างเดียว”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดยามือซอละห์บ้าน

หนองเลน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“คือสมัยก่อนต่างคนต่างจ่ายก็หลายปีมาแล้ว พอช่วงหลังมาประมาณหลายมาแล้วรวบรวมชะกาดพิตเราะห์มาตั้งคณะกรรมการมัสยิดได้รวบรวมชะกาดพิตเราะห์ ครั้งหนึ่งในส่วนมัสยิดแบ่งมาจัดการให้กับผู้มีสิทธิ์รับชะกาดพอในส่วนที่เหลือแล้วแต่เขาจะให้กับใคร ทำอยู่แบบนี้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

(2) การจัดเก็บชะกาดจากทรัพย์สินทั่วไป

การจัดเก็บชะกาดทรัพย์สินทั่วไปของคณะกรรมการประจำมัสยิดและคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพัทลุงจะสามารถเก็บชะกาดได้จำนวนมากถ้ามีกระบวนการบริหารจัดการชะกาดที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการขาดแคลนบุคลากรในการขับเคลื่อนองค์กรชะกาดและยังมีชะกาดอีกหลายประเภทที่ไม่สามารถจัดเก็บได้ เช่น ชะกาดจากสัตว์ ชะกาดจากผลิตภัณฑ์ ชะกาดธุรกิจ เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติแล้วการเก็บชะกาดประเภทอื่น ๆ นั้น จัดเก็บได้จากบางคนเท่านั้น ที่จัดเก็บได้ล้วนแต่มาจากความเชื่อมั่นขององค์กรชะกาด เพราะที่องค์กรทำได้ก็จะเป็นการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจนว่าชะกาดชนิดนี้มีจำนวนมากน้อยเพียงใดในแต่ละปี

“ประเภทชะกาดตอนนี้มีอยู่ชะกาดพิตเราะห์และชะกาดเงิน
ได้ แต่ก่อนมีข้าวทำนากัน ตอนนี้มี 2 ชะกาด ชะกาดพิตเราะห์ ชะกาด
เงินรายได้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมหมัดบ้านทุ่งเขา วันที่ 16
กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.5 การกำหนดราคาชะกาดพิตเราะห์

การกำหนดราคาชะกาดพิตเราะห์ในกรณีการจ่ายชะกาดพิตเราะห์เป็นเงินสด โดยการกำหนดราคาชะกาดพิตเราะห์จะมีการตั้งราคาจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด แต่ละจังหวัดจะมีแนวทางการปฏิบัติที่แตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

“ชะกาดพิตเราะห์ที่นี้จ่ายเป็นเงินสด ที่นี้ทำแบบซื้อข้าวสารแต่ข้าวสาร
นั้นสามารถขายได้ ทำเป็นกันตั้งมา กันตั้งละเท่าไร เอามาซื้อให้กับมัสยิด
มัสยิดขายเป็นเงิน เอามาแจกจ่ายให้กับแต่ละส่วน การแบ่งราคาข้าวสารจะ
แบ่งเป็นสองราคา ข้าวหอมมะลิ ข้าวหอมธรรมดา จะเทียบราคาในตลาดที่นี้
เอง เช็ครวมราคาในตลาดและประมาณการ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“มาช่วงหลัง 6 ปีที่ผม ย้อนกลับแต่ก่อน เราประกาศข่าวสารทะนาน ละเท่านั้นเท่านี้เสร็จ แต่ว่าช่วงหลังก็เลยให้พี่น้องพยายามเอาข่าวสารของตัวเองมาส่งก็คือหมายถึงว่าข่าวสารที่กินอยู่ในครอบครัวให้ซื้อมาจากไหนก็ได้ แต่ถ้าไม่มีที่ซื้อมาซื้อที่นี้ก็ได้ เพราะบางคนอาจจะกินข้าวแพง ให้พี่น้องส่งตามราคากินตามนั้นแล้วจะปฏิบัติหรือไม่ก็ไม่รู้แต่เนี่ยคือคำสั่งจากมัสยิด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดยามือซคอละห์บ้าน
หนองเลน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ก็มีเงินสดเหมือนกัน มีคนมาซื้อเป็นข่าวสารเป็นทะนาน ทำไปตามราคาที่สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดกำหนด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดยามือซคอละห์บ้าน
หนองเลน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“การกำหนดราคากลาง เราเอามาจากคณะกรรมการอิสลาม ปีที่แล้ว ประมาณ 60 บาท”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮ์บ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“เราเอาราคาตามที่สำนักงานอิสลามได้กำหนด ปีที่แล้วประมาณ 75 บาท”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ราคาตามทางสำนักงานกำหนด แต่ที่นี้ คือ 60 บาท 60 บาท เป็นราคาที่มาจากสำนักงาน ขอเสริมนิดหนึ่ง คือ เราจะประกาศถ้าใครกินข้าวกิโละ 40 ก็จ่ายตามที่ตัวเองกินตามบ้าน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสนวันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“เราสั่งข้าวสาร 30 กระสอบ แล้วให้ชาวบ้านมาซื้อที่นี่ แต่ถ้าใครมีข้าวสาร แล้วพามาที่นี่ได้เลย ข้าวสารชนิดเดียว เราจะเอาราคากลาง แต่ล่าสุด 60 บาท แต่บาง มัสยิด 70 ก็มี อย่างเช่นในเมือง เทศบาล สำนักงานกำหนดที่ 70 บาท”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านโกตา วันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.6 การกำหนดเวลาจ่ายชะกาด

การกำหนดเวลาจ่ายชะกาดพิตเราะห์ในแต่ละที่มีการกำหนดเวลาที่แตกต่างกัน โดยใช้เกณฑ์ ความสะดวกของคณะกรรมการจัดเก็บชะกาดในแต่ละพื้นที่ บางพื้นที่จะยึดหลังจากวันที่ 27 ของเดือน รอมฎอน จะมีการกำหนดแจกจ่ายให้กับผู้ที่มีสิทธิได้รับชะกาดก่อนละหมาดอีดฟิตรี ดังที่ได้กล่าวไว้

“มีการกำหนดคือหลังจากวันที่ 27 ของเดือนรอมฎอน จนถึงเวลา ละหมาดอีดเลยและจะมีการแจกจ่ายให้กับผู้ที่มีสิทธิหลังละหมาดอีดและ จัดการหมดเลย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมูฮำหมัดบ้านทุ่งขา
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เรื่องการแจกก็คือหลังจากละหมาดรายอแล้ว แจกก่อนมันไม่ทัน คน ส่วนใหญ่ให้ก่อนละหมาด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“และก็เวลาเราจัดการชะกาดพิตเราะห์ ชะกาดข้าว และชะกาดเงิน เราจัดการแยกกัน เพราะว่าช่วงชะกาดพิตเราะห์กับชะกาดข้าว ช่วงนี้มันเป็น ชะกาดข้าว เสร็จแล้วก็พอถึงช่วงชะกาดพิตเราะห์เราก็ต้องเช็คทุกครั้ง”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ดตรี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ก็คือที่นี่เราจัดการชะกาดเป็นช่วง ๆ ช่วงนี้ก็เป็นชะกาดข้าว ช่วง
รวมถือนจะเป็นชะกาดพิตเราะห์ แล้วชะกาดเงินช่วง รายอฮายี”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเกตตรี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“แล้วกรอบเวลาของการจ่ายชะกาดเราได้กำหนดในส่วนของ
ชะกาดพิตเราะห์ให้จ่ายก่อนรายอ ชะกาดเงินก็เช่นเดียวกัน จ่ายพร้อม ๆ
กัน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ชาวบ้านมาจ่ายที่มีสยิดประมาณสัปดาห์ที่ 27-29 ของเดือนรวมถือน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮ์บ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7 การแจกจ่ายตามประเภทผู้มีสิทธิได้รับชะกาด

ศาสนาอิสลามบัญญัติให้ผู้มีสิทธิรับชะกาดแบ่งออกเป็น 8 ประเภท แต่ละประเภทมีเหตุผล
สำหรับการได้รับชะกาดและมีเป้าหมายในการใช้ชะกาดเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน การ
จัดรูปแบบสวัสดิการจากองค์กรชะกาดต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและประโยชน์ที่ผู้รับชะกาดจะได้รับ
เพื่อเป็นการสร้างสวัสดิการจากองค์กรชะกาดสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้รับให้ดีขึ้น มีรายละเอียด
ดังนี้

ในบางมัสยิดชะกาดจะมีการแบ่งเขตชุมชนออกไปตามประชากรและการแบ่งเขตของแต่ละ
ชุมชน เพื่อกระจายการดูแลชุมชนให้มีความทั่วถึง และบางองค์กรจะมีคัดเลือกผู้ที่มีสิทธิได้รับชะกาดจาก
คณะกรรมการ ดังที่กล่าวไว้

“จะแบ่งเป็นโซน แล้วแต่คณะกรรมการอยู่โซนไหนของหมู่บ้านก็จะ
รับผิดชอบโซนนั้น โซนที่อยู่หน้าอำเภอก็จะรับผิดชอบในโซนนั้น โซนที่อยู่ใกล้
มัสยิดก็รับผิดชอบรอบๆ มัสยิด ปกติเวลากรรมการเราเลือกมานี้ เราจะแบ่งว่า

มันมีชุมชนบ้านนอก ชุมชนบ้านกลาง ชุมชนบ้านตึก แบ่งเป็น 3 ชุมชน
 กรรมการที่ได้มานี้เราก็กระจายออกไป ทางโน้นสัก 4 คน ทางนี้สัก 4 คน
 แล้วแต่ เวลาจะคิดในเรื่องชะกาดคนนั้นที่จะมาชี้แจงคนไหนที่มีสิทธิ์รับ และมา
 ประชุมกันก่อนถึงวันอีตว่ารายชื่อมีใครบ้าง มีคนที่จะไปทำฮัจญ์บ้าง คน
 เดินทาง หรือมูอัลลัฟ (บุคคลที่เพิ่งเข้ารับอิสลาม) เอายอดมาแล้วเราแบ่งกันเป็น
 แผนกๆ แผนกมูอัลลัฟมีใครบ้าง”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
 15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เราก็ดูก่อนว่าในหมู่บ้านเรานั้นมีใครบ้างที่ยากจน และก็เสนอชื่อให้
 คณะกรรมการ ว่าเห็นด้วยหรือไม่ เสร็จแล้วเด็กเรียนเราเอาอัตราส่วนเด็กที่
 เรียนศาสนาตั้งแต่อนุบาลมา บางทีคือว่าไปเรียนตามปอเนาะ มันมีเด็กยากไร้ที่
 เรียน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดชุมชนบ้านทุ่งเขา
 วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ก็คือคณะกรรมการมัสยิดกระจายแต่ละเขต แต่ละเขตและก็เอามาให้
 เจ้าหน้าที่มัสยิด เก็บมาแล้วส่วนใหญ่พามาไว้มัสยิดเพราะว่าละหมาดรายอ (วัน
 อีด) เสร็จก็จะจัดการแจกจ่ายตามสัดส่วนผู้ที่ได้รับ แต่ละเขตกรรมการ 2 คน
 ดูแลประมาณ 35 คริวเรือน คือกรรมการแต่ละเขตจะนำรายชื่อมาประชุมที่
 ประชุมใหญ่แล้วพิจารณาว่าบุคคลที่ได้รับการเสนอชื่อสมควรได้รับหรือไม่”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
 15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ชะกาดที่เราแจกจ่าย บางส่วนก็ได้เงิน บางส่วนก็ได้ข้าวสาร บางคนก็
 ได้ทั้งเงินและข้าวสาร สัดส่วนที่ได้เยอะที่สุดคือ มีสกิน (ผู้ขัดสน)”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
 15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“จำนวนชะกาดที่แจกจ่าย (ต่อผู้รับ 1 คน) ประมาณ 9 กิโล เงินประมาณ 600 บาท ทั้งหมดมัสยิดได้ 20,000 กว่าบาท ปีที่แล้วได้ประมาณ 33 คน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“และวันสุดท้ายในการจ่าย คือต้องให้หมดในคืนก่อนวันอีดี ทั้งรับและจ่าย ต้องหมดภายในคืนนั้น แต่ถ้าผู้มีสิทธิรับชะกาดไม่มารับทางคณะกรรมการก็จะไปส่งที่บ้านเอง แต่แต่ละคนจะได้ประมาณ 15 ทะนาน แยกจากที่จะให้สำนักงานอิสลามประจำจังหวัด 3 % ปีที่แล้วให้กับกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย 3% ให้เป็นเงินประมาณ 800 บาท คณะทำงานจะได้รับเท่า ๆ กับผู้มีสิทธิรับชะกาดประมาณ 15 ทะนาน กลุ่มคนที่ได้รับปีที่แล้ว 43 คน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านโกตา วันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“เราใช้คณะกรรมการมัสยิดทั้งหมดเลยเป็นคณะกรรมการชะกาด คือกรรมการทั้ง 12 คนอีก 3 คน มี อิหม่าม คอเต็บ บิหลัน การแบ่งหน้าที่ ทั้ง 12 คน คือ แบ่งการทำงานตามเขตที่ตัวเองรับผิดชอบโดยการคัดเลือกผู้มีสิทธิรับชะกาดตามเขตของตัวเอง ที่มีทั้งหมด 7 เขต ก็จะได้เขตละ 2 คน ทุกคนจะช่วยกันทำงาน และคณะกรรมการแต่ละเขตจะนำรายชื่อผู้มีสิทธิรับชะกาดแล้วมาประชุมว่าคนไหนสมควรที่จะได้รับหรือไม่ แล้วให้อิหม่ามเป็นประธานในการดูรายชื่อเหล่านั้น”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสน วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“หลังจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดได้ทำการประชุมเพื่อที่จะสรุปรายชื่อของประเภทต่าง ๆ ในการแจกจ่ายชะกาด อาเมล (ผู้มีหน้าที่จัดการ) ในแต่ละโซนจะเป็นคนเดินไปแจกจ่ายชะกาดโดยที่แต่ละคนจะมีเขตรับผิดชอบของตัวเอง มีทั้งหมด 12 เขต แต่ละเขตมีครัวเรือนประมาณ 20 กว่าครัวเรือน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านท่าแพกลาง
วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“หลังจากจัดเก็บเสร็จเรียบร้อยแล้วและจะมีการประชุมสรุปผู้ที่มีสิทธิได้รับ ชะกาดจำนวนกี่คนเอามาหารกันให้เท่า ๆ กันตามจำนวนผู้ที่มีสิทธิรับ ชะกาด ชะกาดที่ได้มาทั้งหมดนั้นเราจะแจกจ่ายให้หมดโดยที่ไม่เก็บไว้เป็นกองทุน ชะกาดเลย และจากจำนวนชะกาดที่รวบรวมมาทั้งหมดนั้นจะต้องส่งให้สำนักงานคณะกรรมการอิสลามกลางประจำจังหวัด 3% ของจำนวนชะกาดทั้งหมด หลังจากจัดการชะกาดเรียบร้อยแล้วทางเราจะมีการชี้แจงจำนวน ชะกาดที่ได้รับทั้งหมด จำนวนผู้ที่มีสิทธิรับ และส่วนที่ต้องจ่ายให้กับคณะกรรมการอิสลามกลางประจำจังหวัดให้สัปบุรุษของมัสยิดได้รับรู้ในวันศุกร์ ก่อนละหมาดวันศุกร์”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเกะเตตรี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“การแจกจ่ายชะกาดที่นี้จะแจกจ่ายในรูปของเงินสด หลังจากที่เราเก็บชะกาดมารวมกันทั้งหมดแล้วจะมีมติที่ประชุมสำหรับผู้ที่มีสิทธิรับชะกาด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮ์(บ้าน
ควนโพธิ์) วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“หลังจากคณะกรรมการได้รวบรวมชะกาดทั้งหมดแล้วไม่ว่าจะเป็นชะกาดพิตเราะห์ ชะกาดค้าขายหรือชะกาดเงินรายได้ ซึ่งชะกาดเงินรายได้หรือชะกาดค้าขายจะรับเก็บตลอดปี แต่จะเก็บรวบรวมไว้แจกจ่ายในช่วงเดือนรอนฎอนพร้อมกับชะกาดพิตเราะห์ การแจกจ่ายชะกาดทั้งหมดจะแจกปีละครั้งเท่านั้น หลังจากทีรวบรวมชะกาดเรียบร้อยแล้วจะต้องส่งชะกาดของผู้มีสิทธิรับชะกาดที่ไม่มีเจ้าของส่งไปยังสำนักงานคณะกรรมการอิสลามกลางจำนวน 3% เพื่อเป็นการดูแลจัดอบรมพี่น้องมุอัลลัฟ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮ์บ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7.1 ผู้ยากจน (ฟากีร์) และผู้ขัดสน (มิสกิน)

ผู้ยากจน (ฟากีร์) หมายถึง ผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินครอบครอง และไม่มียานพาหนะที่เหมาะสมในการสนองความต้องการในด้านอาหารการกิน เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และปัจจัยพื้นฐานอื่น ๆ สำหรับตนเองหรือผู้ที่ตนรับผิดชอบ

ผู้ขัดสน (มิสกิน) หมายถึง ผู้ที่มีทรัพย์สินครอบครองอยู่บ้าง และมีงานทำที่เหมาะสมในระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถสนองความต้องการพื้นฐานของตนเองและสมาชิกในครอบครัวได้ แต่ไม่เพียงพอเท่าที่ควร

ฐานะทางเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่คณะกรรมการองค์การชะกาตพิจารณาและส่วนใหญ่ องค์การชะกาตจะให้ความสำคัญกับประเภทฟากีร์และมิสกิน ซึ่งเกณฑ์ของผู้มีสิทธิรับชะกาตประเภทฟากีร์และมิสกินในแต่ละกรณีจะมีความแตกต่างกันโดยใช้เกณฑ์รายได้ครัวเรือนต่อเดือน จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือน สถานภาพความเป็นอยู่ ดังที่ได้กล่าวไว้

“คนในบ้านเรารู้ๆกันฐานะของเราเป็นอย่างไรบ้าง รายได้รายจ่ายนะ อาจจะไม่ชัดเจน แต่ก็รู้ว่าได้เท่าไหร่นะ ว่าติดหนี้เท่าไร คนที่เป็นคณะกรรมการ เขาจะพิจารณากันเอง ว่าโอเคไหม ควรให้ไหม”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนุรุดดียะห์บ้านควน
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์ของ ผู้ยากจน ผู้ขัดสน มีการสำรวจดูก่อนเขาทำงานอะไร มีพอกินไหมในแต่ละวันของประเภทของคนยากจน และก็คนฟากีร์ก็ดีกว่าคนมิสกินสักนิด แต่ว่าฐานะยากจนทั้งนั้น คนบ้านเราส่วนใหญ่เป็นคนยากจน ทำประมงไม่ได้ คนยากจนไม่พอกิน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์ตรงนี้ คนที่ว่า คนในหมู่บ้านเดียวกันรู้จักกันอยู่ บางวันเจอกัน
คือว่าบางวันกรีดขาก็จ่ายกันหมดพรั่งนี้ต้องหาใหม่ต่อไป”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมหมัดฮาลีน บ้านทุ่ง
ขา วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์ในการคัดเลือกมีสกิน ดูว่าแต่ละวันเขาทำงานได้เท่าไร”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

บางมัสยิดนำระเบียบทางสังคมหรือชุมชนที่ผ่านการลงประชามติของประชาชนใน
หมู่บ้าน นำมาเป็นกระบวนการกำหนดและตรวจสอบประเภทฟากีร์และมีสกิน ดังที่คณะกรรมการอิสลาม
ประจำมัสยิดมุฮัมหมัดดียะฮู (บ้านควนโพธิ์) ที่กล่าวไว้

“มีสกิน จะมีกรรมการไปตรวจสอบและสังเกตความเป็นอยู่ของเขา
กรรมการและชาวบ้านก็รู้จักกันอยู่แล้ว แต่เรามีเกณฑ์พิจารณาเพิ่มเติมสำหรับ
คนยากจนที่ได้รับชะกาดแล้วแต่ไม่มาละหมาดวันศุกร์หรือไปทำสิ่งที่เป็นไม่ดี
ทางเราจะตัดไม่ให้ชะกาดในปีต่อ ๆ ไป”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมหมัดดียะฮูบ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

คณะกรรมการองค์กรชะกาดจะมีการจดบันทึกเป็นฐานข้อมูลของแต่ละปี ซึ่งผู้มีสิทธิ
ได้รับชะกาดจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกปี บางคนที่มีสิทธิรับชะกาดในปีที่แล้วเขาจะอยู่ในประเภทฟากีร์
มีสกิน ปีต่อมาเขาหลุดพ้นจากจากประเภทฟากีร์และมีสกิน ดังที่ได้กล่าวไว้

“คนยากจน เราจะพิจารณาปีละครั้งก่อนแจกจ่าย เราพิจารณาด้าน
ความเป็นอยู่ของคนยากจน เพราะคนในหมู่บ้านเดียวกันเรารู้อยู่แล้ว
ว่าใครทำงานอะไร รายได้เท่าไร ซึ่งในแต่ละปีมีการจดบันทึกเป็น
ฐานข้อมูลอยู่แล้ว ข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลงทุกปีเพราะเรามีการ

พิจารณาเป็นปี บางรายก็มีฐานะที่ดีขึ้นเราก็ตัดชื่อออกไป แต่บางรายเราให้ชะงักแต่ยังไม่พัฒนาตนเองในทางที่ดีเหมือนเราส่งเสริมให้เขาทำเรื่องมะอูซียัต เช่น ไม่มาละหมาดวันศุกร์ ดิดยาเสพติด เล่นการพนัน เราก็เพิ่มเกณฑ์ในการพิจารณาถ้าพวกเขาเหล่านั้นยังไม่หยุดปฏิบัติพฤติกรรมอย่างนั้นเราจะไม่ให้ชะงักในปีต่อไป”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ตตรี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“การสำรวจผู้มีสิทธิรับชะงัก ก็คือเรื่องของความรู้สึก รู้สึกว่าคนนั้นมันจะได้ รู้สึกว่าคนนั้นมันจะไม่ได้ เราจะทำการสำรวจว่าคนไหนจนจริงแล้วจะขึ้นป้ายแล้วไปแจกจ่ายกันเอง แต่ก่อนมันมีปัญหาก็คือคนว่าทำไมคนนี้ได้ ทำไมคนนี้ได้ ที่จริงแล้วเราควรมีเกณฑ์ในการตัดสิน ต้องยึดตามคณะกรรมการกำหนดดีที่สุด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดยามือซอละห์บ้านหนองเลน
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

วิธีการหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้สิทธิรับชะงักประเภทฟากีร์และมัสกิน คณะกรรมการฝ่ายชะงักของมัสยิดจะมีการแบ่งโซน เพื่อหาบุคคลประเภทฟากีร์และมัสกิน ในโซนที่คณะกรรมการรับผิดชอบ ดังที่คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ตตรีได้กล่าวไว้

“วิธีการหาข้อมูลคนยากจน ที่มีสิทธิมีคณะกรรมการ 12 คน ซึ่งเราจะแบ่งพื้นที่เป็น 12 เขต ในแต่ละเขตจะมีกรรมการของมัสยิดประจำอยู่ในแต่ละเขต กรรมการจะมีการสำรวจโดยการสอบถามถึงรายได้และสังเกตความเป็นอยู่ และเอามาเสนอที่ประชุมที่มีสิทธิเพื่อพิจารณาอีกที”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ตตรี วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7.2 ผู้ทำหน้าที่จัดการชะกาด (อาเมล)

ผู้ทำหน้าที่จัดการชะกาด (อาเมล) หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการรวบรวมชะกาด จัดเก็บชะกาด ดูแลทรัพย์สินชะกาด จัดทำบัญชีชะกาด คำนวณชะกาด และจัดสรรชะกาดซึ่งบุคคลากรเหล่านี้ อัลลอฮ์ได้มอบสิทธิในการรับชะกาดแก่พวกเขาเป็นค่าจ้างในการปฏิบัติงาน

ผู้มีสิทธิได้รับชะกาดในส่วนของเจ้าหน้าที่ในแต่ละองค์กรชะกาดจะมีการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในส่วนของเจ้าหน้าที่จะมี 3 ลักษณะด้วยกัน

- (1) การแบ่งตามอัตราที่เท่า ๆ กับประเภทอื่น ๆ
- (2) ค่าจ้างเป็นรายวัน
- (3) จิตอาสา

ซึ่งดังที่กล่าวไว้

“เกณฑ์ของอาเมล เราให้เท่ากันหมด แบ่งตามประเภทอื่นๆ แต่อีหม่ามจะต่างสำนึกคืออาจจะเยอะนิดหนึ่งแต่ไม่มาก จำนวนผู้รับชะกาดทั้ง 7 ประเภท เกือบร้อยคน ต่อคนได้คนละ แล้วแต่ 500 ก็มี 300 ก็มี”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่

15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ในส่วนของอาเมลจะจัดการต่ำกว่าในจำพวกอื่นๆ แต่อาเมลก็คนที่ เป็นคณะกรรมการมัสยิดเราเลือกคนที่ยากไร้สำนึก สำหรับคนที่พอกินพอใช้ก็ไม่ต้องเอาชะกาด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดรีนบ้านทุ่งเขา

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ค่าตอบแทนของอาเมลและคณะทำงานเยอะกว่าเมื่อเทียบกับประเภทอื่น ๆ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดยามือซอละห์บ้าน

หนองเลน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“อาเหมล ส่วนของอาเหมลจะเป็นลักษณะค่าจ้างการทำงานรายวัน ซึ่งจะคิดค่าแรงขั้นต่ำอยู่ที่วันละ 300 บาท”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮ์บ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“การทำงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดไม่มีค่าตอบแทนทางเราช่วยๆชาวบ้าน ทำงานเป็นจิตอาสา”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“สัดส่วนของอาเหมลและคณะทำงาน อาเหมลและคณะทำงานเสียสละเลย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“โดยมีฐานข้อมูลที่เราได้บันทึกไว้แล้ว ฐานข้อมูลปี 60 คนยากจน 31 คน เด็กเรียนศาสนา 19 คน มุอัลลัฟ 3 คน ปี 60 ผู้มีสิทธิรับชะกาตทั้งหมด 53 คน แต่ละคนจะได้รับข้าวสาร 52.6 กรัม เงิน 200 บาท ในส่วนนี้เฉพาะนักเรียนทางเราให้ทั้งเงินและข้าวสารพร้อม ๆ กัน ส่วน 3 % ของฟิตเราะห์นั้นทางมัสยิดมองให้กับสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดประมาณ 1,200 บาท”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านท่าแพกลาง
วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7.3 ผู้ที่หัวใจต้องการความอบอุ่น (มุอัลลัฟ)

ผู้ที่หัวใจต้องการความอบอุ่น (มุอัลลัฟ) หมายถึง บรรดาผู้ที่จิตใจของเขาโน้มเอียงสู่อิสลาม รวมถึงผู้ที่ต้องการความมั่นคงทางจิตใจในการเป็นมุสลิม องค์กรชะกาตจะมีความเห็นแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันในการกำหนดกฎเกณฑ์ของมุอัลลัฟ ซึ่งบางองค์กรชะกาตจะระบุในการผู้มีสิทธิรับชะกาต มี

การกำหนดระยะเวลาตั้งแต่ 2 - 4 ปี จากเวลาที่เขาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม เพื่อสร้างกำลังใจ โดยมีการกำหนดเงื่อนไขในการปฏิบัติศาสนกิจ และมีความเคร่งครัดทางศาสนา ดังที่ได้กล่าวไว้

“บางที่คนมุอัลลัฟนี้เราให้ 3 ปี พอปีที่4 เราก็ไม่ให้ ที่นี้บางปีที่ไม่
มีมุอัลลัฟเราก็ไม่ให้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“มุอัลลัฟเราก็ให้ครบ มุอัลลัฟนี้มีเกณฑ์ 2 ปี แต่ว่ามุอัลลัฟนี้เราอยู่ที่
สถานะด้วยนะ เราให้ 2 ปีนะ แต่เราดูที่เกณฑ์อย่างอื่นด้วย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนอร์ดติยะห์บ้านควน
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์ของมุอัลลัฟผมให้ 3 ปี ถือว่าพ้นจากนั้นแล้วถือว่าสมบูรณ์
แล้ว”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮำหมัดรีนบ้านทุ่งขา
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“มุอัลลัฟและมุอัลลาพะฮะฮฺมีการกำหนดเกณฑ์ครบ 3 ปี”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ดตรี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ในส่วนของมุอัลลัฟนั้นเขาจะได้เยอะหน่อยเนื่องจากส่วนของเขา
จำนวนน้อย เกณฑ์การของมุอัลลัฟ ที่นี้ให้ 2 ปี เนื่องจากจะให้กำลังใจเขาและ
มีเวลาในการเปลี่ยนแปลงตัวเอง”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสนโกตา
วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“แจกจ่ายทั้งหมด 8 ประเภท มีมุอัลลัฟ 10 กว่าคน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดรีนบ้านทุ่งขา

วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7.4 ทาสที่ต้องการไถ่ตนเองเป็นอิสระ (อรักริบ)

ทาสที่ต้องการไถ่ตนเองเป็นอิสระ (อรักริบ) หมายถึง บรรดาทาสที่ต้องการไถ่ตนให้เป็นอิสระจากเจ้า เนื่องจากในปัจจุบันไม่มีระบบทาสอีกแล้ว ดังนั้นนักวิชาการอิสลามจึงใช้วิธีการเปรียบเทียบปรากฏการณ์ที่มีลักษณะคล้ายทาส ได้แก่ เฉลยศึกมุสลิมที่ถูกจับในสงคราม หรือการที่มุสลิมอ่อนแอถูกกดขี่ สำหรับประเภททาสที่ต้องการไถ่ตนเองเป็นอิสระในการบริหารชะกาทของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุงไม่มีการปฏิบัติในประเภทนี้โดยยกเหตุผลว่าในปัจจุบันไม่มีระบบทาสอีกแล้ว

4.2.7.5 ผู้ที่มีหนี้สิน (อัลฆอริมีน)

ผู้ที่มีหนี้สิน (อัลฆอริมีน) หมายถึง บรรดาผู้ที่มีหนี้สิน คือ 1) ผู้มีหนี้สินที่นำมาใช้ประโยชน์ต่อตนเอง เช่น ผู้ที่กู้ยืมเพื่อนำมาใช้จ่ายในการสนองความจำเป็นต่อการดำรงชีพ 2) ผู้มีหนี้สินที่นำมาใช้ประโยชน์ต่อสังคม เช่น ผู้ที่กู้ยืมมาเพื่อใช้ก่อสร้างโรงพยาบาลสำหรับคนยากจน สร้างมัสยิด โรงเรียนสอนศาสนา เป็นต้น

ผู้มีสิทธิได้รับชะกาทในส่วนผู้ที่ติดหนี้ ซึ่งคณะกรรมการชะกาทจะมีการพิจารณาผู้ที่ติดหนี้ โดยคำนึงถึงผู้ที่ติดหนี้เพื่อช่วยเหลือสังคม เช่น คณะกรรมการไปซื้อของที่จะมาสร้างมัสยิด สร้างสถานที่ละหมาด เป็นต้น ดังที่กล่าวไว้

“สำหรับประเภทผู้ติดหนี้ มีทุกปี ส่วนใหญ่ผู้ที่มีหนี้เกี่ยวกับส่วนรวมจะได้รับการพิจารณาเป็นอันดับแรก หนี้สินส่วนตัวเอาไว้ทีหลัง หนี้ส่วนรวม คือ เป็นหนี้ทำมาเพื่อช่วยสังคม ยกตัวอย่าง คณะกรรมการไปซื้อของที่จะมาสร้างมัสยิด สร้างบะลาฮ์ ก็ติดหนี้ เงินของมัสยิดก็หมดไม่รู้จะเอาเงินจากที่ไหน ก็เอาเงินในส่วนนี้แหละให้ และหนี้สินส่วนตัวก็จะพิจารณา ก็ดูว่าลำบากเกินไหม หมดสิทธิที่จะจ่ายแล้ว มัสยิดก็จะช่วยในส่วนที่ช่วยได้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่

15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“มีบ้าง ปีที่แล้วมีจนกระทั่งว่าหมดตัว และทางธนาคารจะมายึด ส่วนเราก็ช่วยได้ไม่มากหรอก ดิดหนีเพื่อส่วนรวมมีใหม่นั้น ดิดหนีเพื่อสร้างโรงเรียน มัสยิดก็น้อย แถบจะไม่มีเลย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮายีรีน(บ้านทุ่ง
ขา) วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7.6 ในหนทางของอัลลอฮ์ (พีสะบีลิลลาฮ์)

ในหนทางของอัลลอฮ์ (พีสะบีลิลลาฮ์) หมายถึง การญิฮาด (การต่อสู้) ซึ่งการต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์นั้นมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การเตรียมพร้อมทางการทหารหรือป้องกันตนเอง การเผยแพร่อิสลาม การจ่ายเงินเดือนครูสอนศาสนา เป็นต้น

องค์กรชะกาทจะมีการแจกจ่ายชะกาทในประเภทหนทางของอัลลอฮ์ ส่วนใหญ่จะมีการแจกจ่ายให้กับนักเรียนที่เรียนศาสนา ครูสอนอัลกุรอาน ครูสอนโรงเรียนตาดีกา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ดังที่ได้กล่าวไว้

“ส่วนพีซาบีลิลลาฮ์ ก็คือพวกที่เรียนศาสนา”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“พอเงินมันเหลืออยู่ก็เก็บไว้เป็นกองทุนการศึกษา เราเอาเงินนี้มาบริหารโรงเรียนเพราะโรงเรียนนี้เป็นของมัสยิด มีการซื้อหนังสือเกี่ยวกับฟิรดูอีนก็คือเอาเงินชะกาทพิตเราะห์ เด็กที่มาเรียนฟรีหมด ตำรา ค่ากระดาษสอบก็ฟรี”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“ในส่วนของพีสะบีลิลลาฮ์ เป็นเด็กเรียนปอเนาะ ครูสอนศาสนา ครูสอนตาดีกาในหมู่บ้าน เราจะเน้นคนในหมู่บ้าน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดดียะฮฺ(บ้าน
ควนโพธิ์) วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ฟิสะบิลิลลาฮฺ เราจะแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ 1) เด็กนักเรียนที่เรียนศาสนา ถ้าเรียนสามัญอย่างเดียวเราไม่ให้ เรียนสามัญควบกับศาสนาเราให้ เราจะให้เด็กนักเรียนที่เรียนศาสนาควบสามัญตั้งแต่ ม.1 ถึง ม.6 หลังจากนั้นเขาจะไปเรียนต่อปริญญาตรีทางเราก็จะไม่ให้แล้ว ถ้ามีเด็กนักเรียนที่ไปเรียนปอเนาะเราจะให้ตลอด”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบุกเก็ตตรี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

“ฟิสะบิลิลลาฮฺ เราจะแบ่งเป็น 2 ส่วน 1.เด็กนักเรียนที่เรียนศาสนา และเด็กที่เรียนปอเนาะ 2.ครูสอนศาสนา เช่นโต๊ะครูที่มาสอนมัธยม ครูที่สอนอัล-กุรอานหรือกีรออาตีให้กับเด็ก ๆ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดดียะฮฺบ้านควนโพธิ์ วันที่ 16
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.7.7 ผู้เดินทาง (อิบนุสะบิล)

ผู้เดินทาง (อิบนุสะบิล) หมายถึง การเดินทางของผู้ที่กระทำเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เช่น ผู้เดินทางในกิจการที่เกี่ยวกับความรู้ หรือการปฏิบัติงานที่จำเป็นต่อศาสนาอิสลาม และยังรวมถึงบุคคลที่ถูกบังคับให้ออกจากบ้านเกิดเมืองนอนโดยไม่มี ความผิด คนขอทานที่ยากจน เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เป็นต้น

ฝ่ายชะกาตที่กำหนดประเภทผู้เดินทางส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายชะกาต โดยมีวางกฎเกณฑ์ก็คือ จะกำหนดผู้มีสิทธิได้รับชะกาตประเภทผู้เดินทางเป็นกรณี ซึ่งขึ้นอยู่กับระยะทางที่จะเดินทางกลับ ดังที่ได้กล่าวไว้

“เกณฑ์ผู้เดินทาง ผู้เดินทางส่วนมากคือผู้ที่ไม่ไปประกอบพิธีฮัจญ์และก็ตรวจสอบว่า มีกี่คนในบ้านเรามีกองทุนนี้แหละที่จะช่วยเหลือเขาไป และก็มีที่มานอนที่มัสยิดจะกลับบ้านไม่ได้เพราะไม่มีเงิน ก็มีครับ บางครั้งเราให้แต่นานๆครั้ง รู้สึกสักรายสองราย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“อันนั้นมิใช่เฉพาะผู้เดินทาง ส่วนหนึ่งต่างหาก เก็บไว้ต่างหากเลย เมื่อ
มีผู้เดินทางมา เราก็แยกเก็บไว้ ปีหนึ่ง มีสัก 2-3 ราย ส่วนมากเป็นผู้เดินทางไม่
มีเงินกลับบ้าน จะขึ้นรถกลับบ้านไม่มีเงิน ส่วนใหญ่เป็นคนพม่าคนโรฮิงญา”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮำหมัดรีนบ้านทุ่งชา
วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์การให้จำพวกเดินทาง เราได้คำนวณค่าเดินทางก่อนจะให้
ยกตัวอย่างที่ผ่านมา 1 กรณี อย่างกรณีล่าสุดคือคนทำงานจะกลับกระเป๋าทงเรา
ให้ประมาณ 400-500 บาท เกณฑ์ในการให้คือ สังเกตและดูปฏิกริยาของเขา”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสนโกตา
วันที่ 16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.8 การเสนอชื่อผู้มีสิทธิได้รับชะกาต

ผู้มีสิทธิได้รับชะกาตจากฝ่ายชะกาตประจำมัสยิด มาจากการได้รับคัดเลือกจากกรรมการฝ่ายชะ
กาตเพื่อเสนอชื่อพิจารณารับชะกาต กลุ่มที่มีฐานะยากจน ผู้ขัดสน การพิจารณาจัดสรรชะกาตจึงต้องม
ีความละเอียดรอบคอบและสร้างกระบวนการให้ผู้รับได้มีส่วนร่วมการจัดสรรชะกาต ดังที่กล่าวไว้

“พอเก็บมาได้แล้ว ก็ให้คณะกรรมการเสนอรายชื่อว่าจำพวกมีใครบ้าง
ก็แจกจ่ายตามอัตรานั้นครับ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮำหมัดรีนบ้านทุ่ง
ชา วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“มีการเสนอชื่อมาก่อนที่คณะกรรมการจะพิจารณาจะเสนอชื่อกัน
ก่อน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดนุรุดดียะห์(บ้าน
ควน) วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เราก็ดูก่อนว่าในหมู่บ้านเรานั้นมีใครบ้างที่ยากจน และก็เสนอชื่อให้คณะกรรมการ ว่าเห็นด้วยหรือไม่ นักเรียนเราเอาอัตราส่วนเด็กที่เรียนศาสนา ตั้งแต่อนุบาลมา บางทีคือว่าไปเรียนตามปอเนาะ มันมีเด็กยากไร้อะไรที่เรียน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮำญญิดีน(บ้านทุ่ง
ขา) วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

4.2.9 การประชุมเพื่อพิจารณาผู้สิทธิได้รับชะกาด

กรรมการฝ่ายชะกาดจะมีการแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบ กล่าวคือทุกเขตมีกรรมการองค์กระชะกาดปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนองค์กระชะกาดติดต่อกับชาวบ้าน โดยมีหน้าที่ดูแลเก็บและให้คำแนะนำเกี่ยวกับชะกาดพร้อมทั้งสอดส่องดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้านในเขตรับผิดชอบของตน นำเสนอรายชื่อของชาวบ้านที่มีสิทธิรับชะกาดในเขตรับผิดชอบต่อองค์กระชะกาดเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมพิจารณาจัดสรรชะกาด เมื่อชาวบ้านในเขตรับผิดชอบได้รับแล้วกรรมการองค์กระชะกาดมีหน้าที่ติดตามประเมินและให้คำแนะนำแก่ผู้รับชะกาดเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ พร้อมตักเตือนเมื่อพบว่าผู้รับชะกาดกระทำความผิดกฎหมายหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบบริหารกิจการมัสยิดและองค์กระชะกาด ดังที่ได้กล่าวไว้

“มัสยิดมีการประชุมคณะกรรมการว่าใครบ้างที่จะได้รับชะกาด ทำการเช็คๆกันทั้งหมด เสร็จแล้วก็ให้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์ที่ใช้พิจารณาที่ให้ไม่เหมือนกัน ดูที่ความยากลำบาก ถ้าฟากิรให้มากหน่อย มิสกินลดลงมาอีก ส่วนผู้เดินทางเราจะให้มากนิดหนึ่งเพราะอยู่ในส่วนที่มีคนน้อย”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางพัทลุง วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

“เกณฑ์ในการคัดเลือกก็คือกรรมการมัชยิตตรวจสอบแล้วว่าใคร
สามารถรับได้บ้าง”

(กรรมการอิสลามประจำมัชยิตบ้านลำธาร วันที่
15 กุมภาพันธ์ 2561 : สัมภาษณ์)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

การจัดเก็บชะกาดพิตรและชะกาดทรัพย์สินในจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง

ขั้นตอนการจัดเก็บชะกาด

ขั้นตอนที่ 1 การประชาสัมพันธ์

1. ประกาศก่อนศุกร์ละหมาดวัน
2. ผ่านการคุตบะฮ์
3. การเรียนการสอน
4. เสียงตามสาย
5. ผ่านหัวหน้าโซน
6. ส่งหนังสือเชิญ

ขั้นตอนที่ 2 สินทรัพย์ที่นำมาจ่ายชะกาด

1. เงินสด

ขั้นตอนที่ 3 วิธีการจัดเก็บ

1. จ่ายชะกาดที่มีสยิด
2. จ่ายชะกาดผ่านอิหม่ามโดยตรง

ขั้นตอนที่ 4 ช่วงเวลารับและแจกจ่าย

1. รับชะกาดตลอดทั้งปี
2. แจกจ่ายก่อนเดือนรอมฎอน
3. ช่วงอีดิฮ์ญ

รูปภาพที่ 4.3 การจัดเก็บชะกาดพิตรในจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง

การจัดเก็บชะกาดข้าวเปลือก

ชะกาดข้าวเปลือก

ขั้นตอนที่ 1 การประชาสัมพันธ์

1. ประกาศก่อนศุภครุระหมาตวัน
2. ผ่านการคุตบะฮ
3. การเรียนการสอน
4. เสียงตามสาย
5. ผ่านหัวหน้าโซน
6. ส่งหนังสือเชิญ

ขั้นตอนที่ 2 สินทรัพย์ที่นำมาจ่ายชะกาด

1. ข้าวเปลือก

ขั้นตอนที่ 3 วิธีการจัดเก็บ

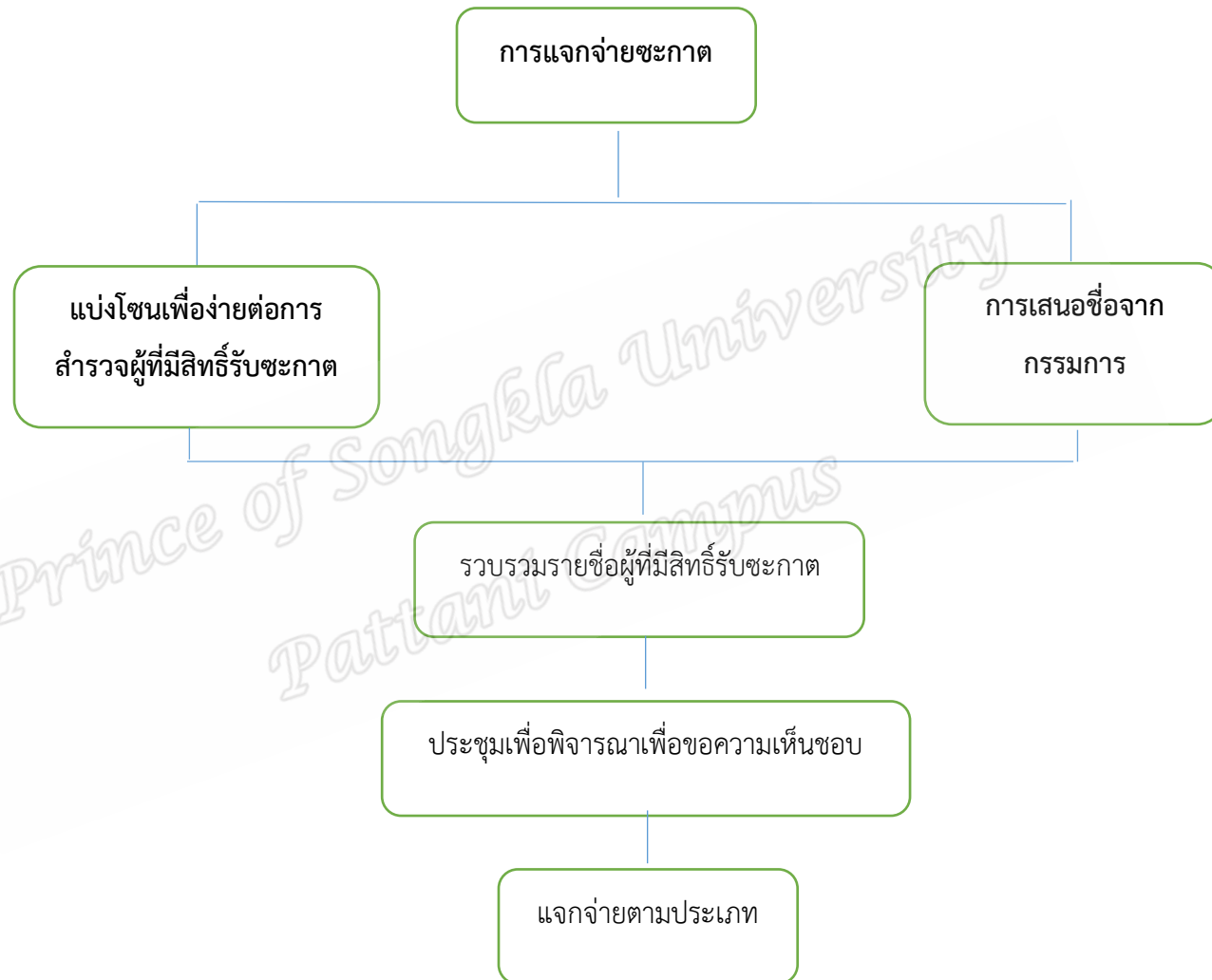
1. จ่ายชะกาดที่มีสยิด
2. กรรมการลงไปเก็บตามโซน

ขั้นตอนที่ 4 ช่วงเวลารับและแจกจ่าย

1. หลังฤดูเก็บเกี่ยว

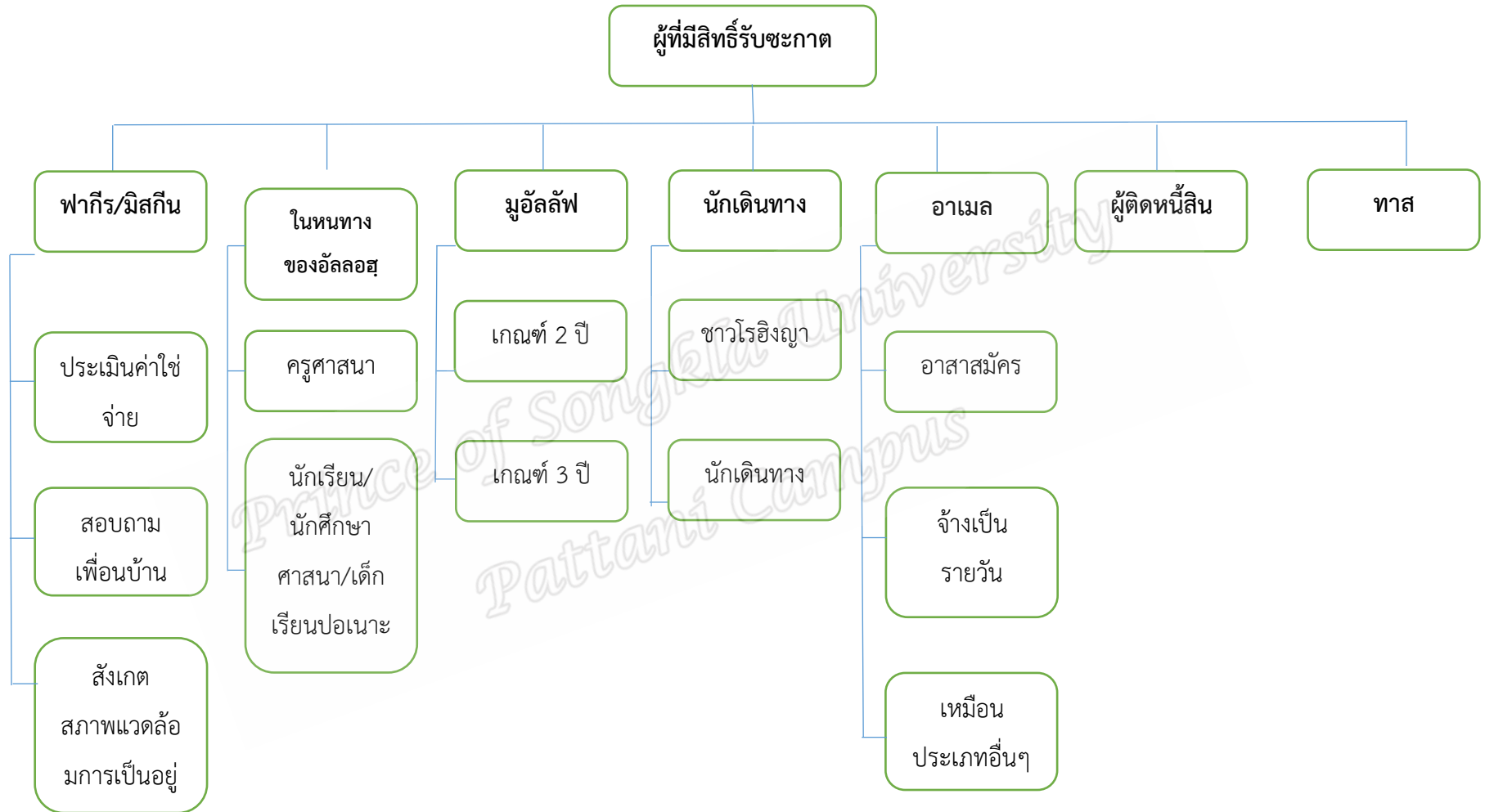
รูปภาพที่ 4.5 รูปแบบการจัดเก็บชะกาดข้าวเปลือก

รูปแบบการแจกจ่ายชะกาดจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง

รูปภาพที่ 4.6 รูปแบบการแจกจ่ายชะกาดจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง

เกณฑ์การพิจารณาประเภทต่าง ๆ

รูปภาพที่ 4.7 เกณฑ์การพิจารณาประเภทต่าง ๆ

4.3 ปัญหาและอุปสรรค

บริหารจัดการชะกาดในจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุงมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ 1) ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจชุมชนมุสลิม 2) ปัญหาการจัดเก็บชะกาด 3) ปัญหาการแจกจ่ายชะกาด 4) ปัญหาด้านบุคลากร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนมุสลิม

การแก้ปัญหาความยากจนเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นนโยบายของรัฐที่กำหนดโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งการแก้ปัญหาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไม่สามารถตัดวงจรของความยากจนในสังคมมุสลิมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับแนวทางการพัฒนาในแต่ละพื้นที่จะมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ขาดการตระหนักรู้ในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเอง ดังนั้น การแก้ปัญหาความยากจนโดยใช้อำนาจชะกาดนั้นมีข้อจำกัดหลายด้าน เช่นงบประมาณในองค์กรชะกาดที่ไม่เพียงพอ ไม่สามารถที่จะสร้างอาชีพให้กับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ดังที่คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ตตรีได้กล่าวว่า

“ทางเราเคยคิดที่จะการส่งเสริมคนยากจนประกอบอาชีพโดยใช้การช่วยเหลือของกองทุนชะกาดมาเป็นต้นทุน แต่เราทำไม่ได้เพราะว่าจำนวนชะกาดที่ได้รับไม่เพียงพอ แต่ถ้าระดับจังหวัดคิดว่าจะทำได้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ตตรี วันที่ 15

มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.3.2. ปัญหาการจัดเก็บชะกาด

ชุมชนมุสลิมยังไม่เห็นความสำคัญในการจัดตั้งองค์กรชะกาดมาบริหารจัดการชะกาดให้เป็นระบบ ชะกาดยังมีการจ่ายให้กับอิมามหรือโต๊ะครูที่ชาวบ้านศรัทธา และกลุ่มญาติพี่น้องของผู้ชะกาดที่มีฐานะยากจน หรือกำลังเรียนศาสนายู่ในสถาบันปอเนาะตามจังหวัดต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียง และผู้จ่ายชะกาดยังมีความคิดต่างกับคณะกรรมการองค์กรชะกาดในการจัดสรรผู้มีสิทธิได้รับชะกาด ดังที่คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดดียะฮฺ(บ้านควนโพธิ์)ได้กล่าวไว้

“กระบวนแจกจ่าย ปัญหาที่พบก็คือการคิดต่างของกลุ่มชาวบ้านที่ว่า นาย ก น่าจะไม่ได้ อาจจะไม่เป็นฟากิร คือติดที่ข้อสงสัย บางทีชาวบ้านรู้มากกว่า

คณะกรรมการในเรื่องของการปฏิบัติตน แต่ทางมัสยิดมองถึงการพัฒนาตนใน
ตัวบุคคล การมองต่างคิดต่างของชาวบ้าน”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดมุฮัมมัดติยะฮ์บ้าน
ควนโพธิ์ วันที่ 15 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

การจ่ายชะกาดในองค์กรชะกาดส่วนใหญ่จะเป็นการจ่ายชะกาดพิตเราะห์ และ
ชะกาดข้าวเปลือกเป็นหลัก ซึ่งมีส่วนน้อยมากที่จ่ายชะกาดเป็นเงินสดและปศุสัตว์ ดังที่
คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสนได้กล่าวไว้

“เท่าที่เราทำมา 10 ปี มีบางอย่างที่เราอยากทำแต่ยังไม่ได้ทำมันเป็น
อุปสรรค ก็มี อยากจะชวนพ่อค้า นักธุรกิจ มาจ่ายชะกาดเยอะๆ แต่เกรงใจ
แล้วก็อยากให้คนในหมู่บ้านเข้าใจในเรื่องชะกาดให้มากกว่านี้”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสน วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

ปัญหาช่วงแรกในการแต่งตั้งฝ่ายชะกาด ประชาชนยังไม่ให้ความสำคัญกับ
องค์กรชะกาด โดยจ่ายชะกาดด้วยตนเองเป็นหลัก ทำให้การจัดเก็บชะกาดในช่วงแรก
ได้รับชะกาดในจำนวนน้อย แต่กระบวนการบริหารจัดการองค์กรชะกาดมีประสิทธิภาพ
ของบางมัสยิด ส่งผลทำให้ประชาชนเชื่อมั่นต่อองค์กรชะกาด ดังที่คณะกรรมการอิสลาม
ประจำมัสยิดบูเก็ตตรีได้กล่าวไว้

“ช่วงแรกๆของการจัดการชะกาดของมัสยิด สัปบุรุษส่วนใหญ่จะจ่าย
เองบางครั้งไม่ทั่วถึง พอเห็นระบบการจัดการชะกาดของมัสยิดมีระบบที่ดีขึ้น
รวมถึงการแจกจ่ายทั่วถึงมากขึ้นสัปบุรุษเริ่มให้ความร่วมมือกับมัสยิดมากยิ่งขึ้น
เรื่อยๆ”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดบูเก็ตตรี วันที่ 15
มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.3.3. ปัญหาการแจกจ่ายชะกาด

คณะกรรมการองค์กรชะกาดจะมีการรวบรวมรายชื่อผู้มีสิทธิได้รับชะกาด หลังจากนั้นได้นำรายชื่อเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณาผู้มีสิทธิได้รับชะกาดตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการองค์กรชะกาดกำหนดกฎเกณฑ์ผู้มีสิทธิได้รับชะกาด แต่ยังคงขาดความเข้าใจถึงหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการองค์กรชะกาดกำหนดส่งผลทำให้ประชาชนมององค์กรชะกาดในเชิงลบ ดังที่คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลางได้กล่าวไว้

“ไม่เห็นตรงกันกับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด จากการที่เราได้คัดเลือกแล้วสำหรับผู้มีสิทธิรับชะกาดมีเสียงตอบรับที่ไม่มีเห็นด้วยกับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด กับคนที่เราคัดเลือกคนนี้สามารถรับได้คนนี้ไม่สามารถรับได้ ก็มีคนที่ไม่เห็นด้วยกับคนที่เราเลือก”

(กรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง วันที่
16 มกราคม 2561 : สัมภาษณ์)

4.3.4. ปัญหาด้านบุคคลากร

ปัญหาอุปสรรคในการบริหารชะกาด คือการขาดแคลนกำลังคนและอุปกรณ์สำนักงานที่จำเป็นในการบริหารงาน เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น บางครั้งทำให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ เกิดความล่าช้า รวมไปถึงการขาดงบประมาณสนับสนุนในการฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม รวมถึงการศึกษาดูงานเรื่องชะกาดในพื้นที่อื่นๆ สำหรับคณะกรรมการชะกาดและผู้จัดเก็บ ชะกาด เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารชะกาดต่อไป

ตอนที่ 4.4 สรุปรูปแบบการบริหารจัดการชะงาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

สรุปกระบวนการจัดการชะงาดในจังหวัดสตูล

ลำดับ	เรื่อง	มัสยิดเกตรี	มัสยิดควนโพธิ์	มัสยิดท่าแพกลาง	มัสยิดโกตา	มัสยิดควนไสน
1.	ประเภทชะงาด					
	1.1 ชะงาดพิตเราะห์	✓	✓	✓	✓	✓
	1.2 ชะงาดทรัพย์สิน	✓	✓	✓		✓
	1.3 ชะงาดข้าวเปลือก	✓		✓		
2.	การประชาสัมพันธ์					
	2.1 ประกาศก่อน ละหมาดวันศุกร์	✓	✓	✓	✓	✓
	2.2 ผ่านชุดบะฮุ	✓	✓	✓	✓	✓
	2.3 การเรียนการสอน รายสัปดาห์	✓	✓	✓	✓	✓
	2.4 เสียงตามสาย	✓	✓			
	2.5 ผ่านหัวหน้าโซน	✓	✓			✓
3.	ช่วงเวลารับชะงาด					
	3.1 เดือนรอมฎอน	✓	✓	✓	✓	✓
	3.2 ตลอดทั้งปี					
	3.3 หลังเก็บเกี่ยว	✓		✓		
4.	ช่วงเวลาจ่าย					
	4.1 ก่อนวันที่ 27	✓	✓			✓
	4.2 ก่อนละหมาดอีด				✓	
	4.3 รายอีด	✓				
5.	วิธีการจัดเก็บ					
	5.1 จ่ายที่มัสยิด	✓	✓		✓	✓
		✓	✓	✓		

ลำดับ	เรื่อง	มัสยิดเกตรี	มัสยิดควนโพธิ์	มัสยิดท่าแพกลาง	มัสยิดโกตา	มัสยิดควนไสน
	5.2 กรรมการเข้าไปเก็บตามโซน	✓	✓	✓		
	5.3 จ่ายเอง		✓			
6.	สินทรัพย์ชะกาด					
	6.1 ข้าวสาร	✓	✓	✓	✓	✓
	6.2 เงินสด	✓	✓	✓	✓	✓
	6.3 ข้าวเปลือก	✓		✓		✓
7.	การแจกจ่ายชะกาด					
	7.1 แบ่งโซน	✓	✓	✓	✓	✓
	7.2 การเสนอชื่อ	✓	✓	✓	✓	✓
8.	รวบรวมรายชื่อผู้มีสิทธิรับ	✓	✓	✓	✓	✓
9.	ประชุมเพื่อพิจารณา	✓	✓	✓	✓	✓
10.	แจกจ่ายตามประเภท	✓	✓	✓	✓	✓
11.	ผู้ที่มีสิทธิรับชะกาด					
12.	ฟากีร์/มิสกิน	✓	✓	✓	✓	✓
	-ประเมินค่าใช้จ่าย	✓	✓	✓	✓	✓
	-สอบถามเพื่อนบ้าน	✓	✓	✓	✓	✓
	-สังเกตสภาพแวดล้อมการเป็นอยู่	✓	✓	✓	✓	✓
13.	ในหนทางของอัลลอฮ์					
	-ครูศาสนา	✓	✓	✓	✓	✓
	-นักเรียน/นักศึกษา/นักเรียนปอเนาะ	✓	✓	✓	✓	✓

ลำดับ	เรื่อง	มัสยิดเกตรี	มัสยิดควนโพธิ์	มัสยิดท่าแพกลาง	มัสยิดโกตา	มัสยิดควนไสน
14.	มูอัลลัฟ	✓	✓	✓	✓	✓
15.	นักเดินทาง					
	-ชาวโรฮิงญา					✓
	-นักเดินทาง					✓
16.	อาเหมล					
	-อาสาสมัคร	✓		✓	✓	✓
	-จ้างเป็นรายวัน		✓			
	-เหมือนประเภทอื่น ๆ					✓
17.	ผู้ติดหนี้					
18.	ทาส					
19.	ติดตาม					
	-วางระเบียบสังคม	✓	✓	✓	✓	✓
	-จากผู้รับเป็นผู้จ่าย		✓			

สรุปกระบวนการจัดการชะงาดในจังหวัดพัทลุง

ลำดับ	เรื่อง	มัสยิดกลาง ปากพะยูน	มัสยิด ลำธาร	มัสยิดควน	มัสยิดหนอง เลน	มัสยิดทุ่งชา
1.	ประเภทชะงาด					
	1.1 ชะงาดพิดเราะห์	✓	✓	✓	✓	✓
	1.2 ชะงาดทรัพย์สิน					✓
	1.3 ชะงาดข้าวเปลือก					
2.	การประชาสัมพันธ์					
	2.1 ประกาศก่อน ละหมาดวันศุกร์	✓	✓	✓	✓	✓
	2.2 ผ่านคุตบะฮ์	✓	✓	✓	✓	✓
	2.3 การเรียนการสอน รายสัปดาห์	✓	✓	✓	✓	✓
	2.4 เสียงตามสาย	✓				
	2.5 ผ่านหัวหน้าโซน					
3.	ช่วงเวลารับชะงาด					
	3.1 เดือนรอมฎอน	✓	✓	✓	✓	✓
	3.2 ตลอดทั้งปี					
	3.3 หลังเก็บเกี่ยว					
4.	ช่วงเวลาจ่าย					
	4.1 ก่อนวันที่ 27			✓		✓
	4.2 ก่อนละหมาดอีด	✓				
	4.3 รายอีด					
5.	วิธีการจัดเก็บ					
	5.1 จ่ายที่มัสยิด	✓	✓	✓	✓	✓
	5.2 กรรมการเข้าไปเก็บ ตามโซน					

ลำดับ	เรื่อง	มัศยิตกลาง ปากพะยูน	มัศยิต ลำธาร	มัศยิตควน	มัศยิตหนอง เลน	มัศยิตทุ่งขา
	5.3 จ่ายเอง	✓	✓	✓	✓	✓
6.	สินทรัพย์ชะกาด					
	6.1 ข้าวสาร	✓	✓	✓	✓	✓
	6.2 เงินสด	✓	✓	✓	✓	✓
	6.3 ข้าวเปลือก					
7.	การแจกจ่ายชะกาด					
	7.1 แบ่งโซน	✓				
	7.2 การเสนอซื้อ	✓	✓	✓	✓	✓
8.	รวบรวมรายชื่อผู้มีสิทธิ รับ	✓	✓	✓	✓	✓
9.	ประชุมเพื่อพิจารณา	✓	✓	✓	✓	✓
10.	แจกจ่ายตามประเภท	✓	✓	✓	✓	✓
11.	ผู้ที่มีสิทธิรับชะกาด					
12.	พากีร/มิสกิน	✓		✓	✓	✓
	-ประเมินค่าใช้จ่าย	✓	✓	✓	✓	✓
	-สอบถามเพื่อนบ้าน	✓	✓	✓	✓	✓
	-สังเกตสภาพแวดล้อม การเป็นอยู่	✓	✓	✓	✓	✓
13.	ในหนทางของอัลลอฮ์					
	-ครูศาสนา	✓	✓	✓	✓	✓
	-นักเรียน/นักศึกษา/ นักเรียนปอเนาะ	✓	✓	✓	✓	✓

ลำดับ	เรื่อง	มัสยิดกลาง ปากพะยูน	มัสยิดล่ำราร	มัสยิดควน	มัสยิดหนอง เลน	มัสยิดทุ่งขา
14.	มูอัลลัฟ					
	- เกณฑ์ 2 ปี			✓	✓	
	- เกณฑ์ 3 ปี					✓
15.	นักเดินทาง	✓				✓
	-ชาวโรฮิงญา					
	-นักเดินทาง					
16.	อาเมล					
	-อาสาสมัคร		✓	✓		
	-จ้างเป็นรายวัน					
	-เหมือนประเภทอื่น ๆ	✓			✓	✓
17.	ผู้ติดหนี้	✓		✓		✓
18.	ทาส					
19.	ติดตาม					
	-วางระเบียบสังคม			✓		✓
	-จากผู้รับเป็นผู้จ่าย					

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 (เพื่อนำเสนอระบบการจัดการชะกาดเพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการจัดการชะกาดในจังหวัดอื่นต่อไป)

4.5 การจัดเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

1) ประเภทของชะกาด

การจัดเก็บชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเป็นกระบวนการรวบรวมชะกาด แบ่งออกได้ 3 ประเภท (1) การจัดเก็บชะกาดพิตเราะห์หรือชะกาดบุคคล (2) การจัดเก็บชะกาดจากทรัพย์สินทั่วไป (3) ชะกาดเกษตร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1.1) การจัดเก็บชะกาดจากชะกาดพิตเราะห์หรือชะกาดบุคคลระหว่างเดือน

รวมฎอน

ในบทบัญญัติของศาสนาอิสลามนั้นทรัพย์สินที่ต้องจ่ายชะกาดมีหลายประเภท แต่ในทางปฏิบัติแล้วในพื้นที่จังหวัดสตูลจะจัดเก็บชะกาดพิตเราะห์เป็นส่วนใหญ่ ทั้ง ๆ ยังมีชะกาดอีกหลายประเภท เช่น ชะกาดจากสัตว์ ชะกาดจากผลิตผล ชะกาดธุรกิจ เป็นต้น ชะกาดพิตเราะห์ที่ปฏิบัติใน 2 จังหวัด อาจเป็นรูปของข้าวสาร และเงินสด หากเก็บเป็นเงินสด คณะกรรมการ อิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้กำหนดราคากลางของแต่ละปี

(1.2) การจัดเก็บชะกาดจากทรัพย์สินทั่วไป

การจัดเก็บชะกาดทรัพย์สินทั่วไปของคณะกรรมการประจำมัสยิดเก็บชะกาดได้จากชะบางคนเท่านั้น ที่จัดเก็บได้ล้วนแต่มาจากความศรัทธาของแต่ละคน เพราะที่องค์กรทำได้ก็คงจะเป็นการโน้มน้าวเท่านั้น ส่วนใหญ่เป็นชะกาดธุรกิจร้านค้า

(1.3) ชะกาดการเกษตร

การจัดเก็บชะกาดการเกษตรของคณะกรรมการประจำมัสยิดจะมีการเก็บชะกาดประเภทนี้เป็นชะกาดข้าวเปลือกในพื้นที่ที่มีการทำนาเท่านั้น ซึ่งบางพื้นที่ในจังหวัดสตูลได้หยุดการทำนาแล้ว และบางพื้นที่ก็ยังทำนาอยู่ แต่ผลผลิตยังไม่ถึงพิกัดที่จะต้องออกชะกาด

2) การแจกจ่ายตามประเภทผู้มีสิทธิได้รับชะกาด

ศาสนาอิสลามบัญญัติให้ผู้มีสิทธิรับชะกาดแบ่งออกเป็น 8 ประเภท แต่ละประเภทมีเหตุผลสำหรับการได้รับชะกาดและมีเป้าหมายในการใช้ชะกาดเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน การจัดรูปแบบสวัสดิการจากองค์กรชะกาดต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและประโยชน์ที่ผู้รับชะกาดจะได้รับ เพื่อเป็นการสร้างสวัสดิการจากองค์กรชะกาดสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้รับให้ดีขึ้น ในบางมัสยิดชะกาดจะมีการแบ่งเขตชุมชนออกไปตามประชากรและการแบ่งเขตของแต่ละชุมชน เพื่อกระจายการดูแลชุมชนให้มีความทั่วถึง และบางองค์กรจะมีคัดเลือกผู้ที่มีสิทธิได้รับชะกาดจากคณะกรรมการ

3) การประชุมเพื่อพิจารณาผู้มีสิทธิได้รับชะกาด

กรรมการฝ่ายชะกาดจะมีการแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบ กล่าวคือทุกเขตมีกรรมการองค์กรชะกาดปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนองค์กรชะกาดติดต่อกับชาวบ้าน โดยมีหน้าที่ดูแลเก็บและให้คำแนะนำเกี่ยวกับชะกาดพร้อมทั้งสอดส่องดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้านในเขตรับผิดชอบของตน นำเสนอรายชื่อของชาวบ้านที่มีสิทธิรับชะกาดในเขตรับผิดชอบต่อองค์กรชะกาดเพื่อนำเสนอต่อที่

ประชุมพิจารณาจัดสรรชะกาด เมื่อชาวบ้านในเขตรับผิดชอบได้รับแล้ว กรรมการองค์กรชะกาดมีหน้าที่ติดตามประเมินและให้คำแนะนำแก่ผู้รับชะกาดเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ พร้อมทั้งเตือนเมื่อพบว่าผู้รับชะกาดกระทำความผิดกฎหมายหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบบริหารกิจการมัสยิดและองค์กรชะกาด

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

ในบทนี้เป็นการสรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล รวมทั้งข้อเสนอแนะ ข้อจำกัดในการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป จากการศึกษากระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและพัทลุง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษากระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและพัทลุงมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษารูปแบบและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง (2) นำเสนอระบบการจัดการชะกาดแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาระบบการจัดการชะกาดในจังหวัดอื่นต่อไป รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด 2 จังหวัดคือ จังหวัดสตูล จำนวน 35 คน และจังหวัดพัทลุง จำนวน 30 คน คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการ ชะกาดในระดับหมู่บ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโต๊ะอิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น และคณะกรรมการประจำมัสยิด จังหวัดละ 5 มัสยิด รวม 10 มัสยิด และประชาชนในจังหวัดสตูล 50 คน และจังหวัดพัทลุง 50 คน โดยสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีอายุ 60 ปีขึ้นไป รองลงมาอายุ 50-59 ปี และ อายุระหว่าง 40-49 ปี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ มีระดับการศึกษาทางศาสนาโดยเรียนระบบปอเนาะ รองลงมามีการศึกษาทางศาสนาอยู่ในระดับมูตะวัสสิต มีการศึกษาทางศาสนาอยู่ในระดับชานาวีและการศึกษาทางศาสนาอยู่ในระดับสูงกว่าชานาวี ตำแหน่ง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ที่ดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด โดยมีการดำรงตำแหน่งประธาน กรรมการฝ่ายต่าง ๆ อาทิเช่น ประธานฝ่ายกิจการชะกาดและสวัสดิการและเหรียญก และคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

5.1.1 รูปแบบและปัญหาการจัดการชะกาดของคณะกรรมการอิสลาม

สภาพการบริหารจัดการชะกาดผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์การจัดการชะกาดที่ได้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและมัสยิด การวางแผนการจัดการชะกาดโดยกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อให้การประสานงานกับกิจกรรมต่าง ในส่วนการวางแผนการจัดการชะกาดของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดจะมีอิหม่าม คอเต็บ บิหลั่นและสมาชิกใน

คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด มาทำหน้าที่วางแผนการจัดการชะกาศ แต่ลักษณะการจัดการชะกาศของหน่วยงานคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ส่วนใหญ่ที่ทำมานั้นแต่ละหมู่บ้าน ไม่มีลักษณะการวางแผนที่เป็นลายลักษณ์อักษร และทำกันโดยธรรมเนียมปฏิบัติ การจัดการองค์รของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดจะเกี่ยวข้องกับการรับนโยบายจากส่วนกลาง คือ จากคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย และภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากส่วนกลางใหญ่จะเป็นการกำหนดมาตรฐานการทำงานขององค์กรในส่วนของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด คือการกำหนดนโยบาย การจัดการนโยบาย การจัดทำงบประมาณค่าใช้จ่ายขององค์กร การกำหนดวิธีการปฏิบัติ กำหนดแผนงานต่าง ๆ และทิศทางการดำเนินงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่ถูกต้องเพื่อให้วัตถุประสงค์ขององค์กรประสบความสำเร็จ

โครงสร้างองค์กรชะกาศระดับมัสยิดและจังหวัดคณะกรรมการองค์รชะกาศประจำมัสยิด ส่วนใหญ่คณะกรรมการมาจากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ซึ่งองค์กรชะกาศส่วนใหญ่ไม่มีตัวแทนมาจากชาวบ้านทำให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างชาวบ้านลดน้อยลง โดยคุณสมบัติของคณะกรรมการองค์รชะกาศจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งคณะกรรมการองค์รชะกาศจะมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี ตามวาระของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด ประธานองค์กรชะกาศประธานองค์กรชะกาศส่วนใหญ่มาจากอีมาม มีหน้าที่วินิจฉัยข้อชี้ขาดเกี่ยวกับปัญหาในองค์กรชะกาศ เช่น การตัดสินผู้มีสิทธิได้รับชะกาศในกรณีที่คณะกรรมการมีปัญหา ซึ่งประธานองค์กรชะกาศจะเป็นผู้ขับเคลื่อนองค์กรชะกาศ เป็นผู้วางนโยบาย กำกับดูแลให้องค์กรชะกาศให้มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ องค์กรชะกาศให้เป็นไปตามแผนกรอบและระยะที่กำหนด ให้ความสำคัญกับการแจกจ่ายชะกาศตามสิทธิผู้ที่ได้รับชะกาศ และให้ความรู้กับประชาชน โดยรูปแบบการบริหารองค์กรชะกาศในประเทศไทยมีความสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารองค์กรชะกาศของประเทศอินเดีย คือ องค์กรศาสนาและเอกชน (องค์กรและบุคคล) เป็นผู้บริหารจัดการ ซึ่งรัฐไม่มีบทบาท และยังไม่มีความหมายที่เป็นทางการ

รูปแบบการวางระเบียบสังคมในแต่ละองค์กรชะกาศจะมีความแตกต่างกัน การวางระเบียบสังคมเพื่อช่วยการกระจายดูแลชุมชนให้มีความทั่วถึง เป็นการกระจายอำนาจไม่รวมศูนย์ที่อีมามเพียงผู้เดียว จะมีการแบ่งเขตพื้นที่ความรับผิดชอบเพื่อช่วยชาวบ้าน ซึ่งในแต่ละเขตจะมีหัวหน้าคอยทำหน้าที่ดูแลชาวบ้าน หัวหน้าเขตจะทำหน้าที่ควบคู่กับคณะกรรมการมัสยิด โดยชุมชนจะมีการวางกฎระเบียบการบริหารกิจการมัสยิดขึ้นมาเป็นการวางกรอบวิถีชีวิตตามหลักศาสนาอิสลาม การปกครองชุมชนมุสลิมให้เป็นไปตามชีวิตชุมชนมุสลิม ซึ่งการแจกจ่ายจะมีการผูกไว้กับกฎระเบียบชุมชน โดยเน้นการเป็นญามาอะห์

การติดต่อสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินงานขององค์กรชะกาตของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเพราะการที่เจ้าหน้าที่จัดการชะกาตหรือผู้เกี่ยวข้องต้องการให้ฝ่ายบริหารรับรู้ถึงความรู้สึกหรือการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับชะกาตให้คนอื่นทราบนั้นก็ต้องอาศัยการติดต่อสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญในการปฏิบัติงานขององค์กรชะกาตของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดนั้นมีการใช้สื่อหลายประเภทด้วยกัน เช่น ประชาสัมพันธ์การจัดเก็บและการจ่ายชะกาตหลังละหมาดวันศุกร์ เชิญโต๊ะครูหรือนักวิชาการจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดมาบรรยายธรรมตามมัสยิดโดยเฉพาะด้านชะกาต ส่วนการดำเนินงานของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดนั้นจะให้อิหม่ามมัสยิดประชาสัมพันธ์การจัดการชะกาต กระบวนการทำงานขององค์กรชะกาตมีการประชาสัมพันธ์ต่อชาวบ้านในชุมชนทุกขั้นตอนของการบริหารจัดการ ตั้งแต่การบอกกล่าววันเวลาที่ต้องจ่ายชะกาตพิตเราะห์และการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับชะกาตอย่างอื่นที่ต้องจ่ายเมื่อครบเงื่อนไขทั้งปริมาณและเวลา องค์กรชะกาตใช้ช่องทางการสื่อสารกับประชาชน

การจัดเก็บชะกาตของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดเป็นกระบวนการรวบรวมชะกาต แบ่งออกได้ 3 ประเภท (1) การจัดเก็บชะกาตจากชะกาตพิตเราะห์หรือชะกาตบุคคล (2) การจัดเก็บชะกาตจากทรัพย์สินทั่วไป (3) ชะกาตเกษตร (ข้าวเปลือก) การตั้งราคาชะกาตพิตเราะห์จะมีการจ่ายชะกาตพิตเราะห์ที่เป็นเงินสด โดยการกำหนดราคาชะกาตพิตเราะห์จะมีการตั้งราคาจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด การกำหนดเวลาจ่ายชะกาตพิตเราะห์ในแต่ละพื้นที่ที่มีการกำหนดเวลาที่แตกต่างกัน โดยใช้เกณฑ์ความสะดวกของคณะกรรมการองค์กรชะกาตในแต่ละพื้นที่ และบางพื้นที่จะยึดหลังจากวันที่ 27 ของเดือนรอมฎอน จะมีการกำหนดแจกจ่ายให้กับผู้ที่มีสิทธิได้รับชะกาตก่อนละหมาดอีดฟิตรี ศาสนาอิสลามบัญญัติให้ผู้มีสิทธิรับชะกาตแบ่งออกเป็น 8 ประเภท แต่ประเภทมีสาเหตุแห่งการได้รับชะกาตและมีเป้าหมายในการใช้ชะกาตเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน การจัดรูปแบบสวัสดิการจากองค์กรชะกาตต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและอรรถประโยชน์ที่ผู้รับชะกาตจะได้รับ เพื่อเป็นการสร้างสวัสดิการจากองค์กรชะกาตสามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น ชุมชนมุสลิมมัสยิดในจังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุงบางองค์กรชะกาตจะมีการแบ่งเขตชุมชนออกเป็นไปตามประชากรและอาณาเขตของแต่ละชุมชน เพื่อกระจายการดูแลชุมชนให้มีความทั่วถึง และบางองค์กรจะมีคัดเลือกผู้ที่มีสิทธิได้รับชะกาตจากคณะกรรมการ ผู้มีสิทธิได้รับชะกาตจากองค์กรชะกาตประจำมัสยิด มาจากการได้รับคัดเลือกจากกรรมการองค์กรชะกาตเพื่อเสนอชื่อพิจารณารับชะกาต บ้านชาวกุ่มที่มีฐานะยากจน ผู้ขัดสน การพิจารณาจัดสรรชะกาตจึงต้องมีความละเอียดรอบคอบและสร้างกระบวนการให้ผู้รับได้มีส่วนร่วมการจัดสรรชะกาต การแจกจ่ายชะกาตขององค์กรชะกาตในประเทศไทยจะมีความสอดคล้องกับประเทศอินโดนีเซีย อินเดีย ปากีสถาน และบังกาเทศ แบ่งชะกาตตามวัตถุประสงค์การใช้ เพราะ

ตั้งสมมติฐานว่าชะกาดส่วนใหญ่เป็นการบริจาคเพื่อคนจน ประเภทคนจน 1) เพื่อการศึกษา 2) เพื่อการรักษาพยาบาล 3) เพื่อความปลอดภัยทางสังคม ของชะกาดถูกใช้เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และ 0-10% ของชะกาดที่เก็บได้จัดเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ

กรรมการองค์กรชะกาดจะมีการแบ่งเขตพื้นที่รับผิดชอบ กล่าวคือทุกเขตมีกรรมการองค์กรชะกาดปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนองค์กรชะกาดติดต่อกับชาวบ้าน โดยมีหน้าที่ดูแลเก็บและให้คำแนะนำเกี่ยวกับชะกาดพร้อมทั้งสอดส่องดูแลความเป็นอยู่ของชาวบ้านในเขตรับผิดชอบของตน นำเสนอรายชื่อของชาวบ้านที่มีสิทธิรับชะกาดในเขตรับผิดชอบต่อองค์กรชะกาดเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมพิจารณาจัดสรรชะกาด เมื่อชาวบ้านในเขตรับผิดชอบได้รับแล้วกรรมการองค์กรชะกาดมีหน้าที่ติดตามประเมินและให้คำแนะนำแก่ผู้รับชะกาดเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ พร้อมตักเตือนเมื่อพบว่าผู้รับชะกาดกระทำความผิดกฎหมายหรือไม่ปฏิบัติตามระเบียบบริหารกิจการมัสยิดและองค์กรชะกาด

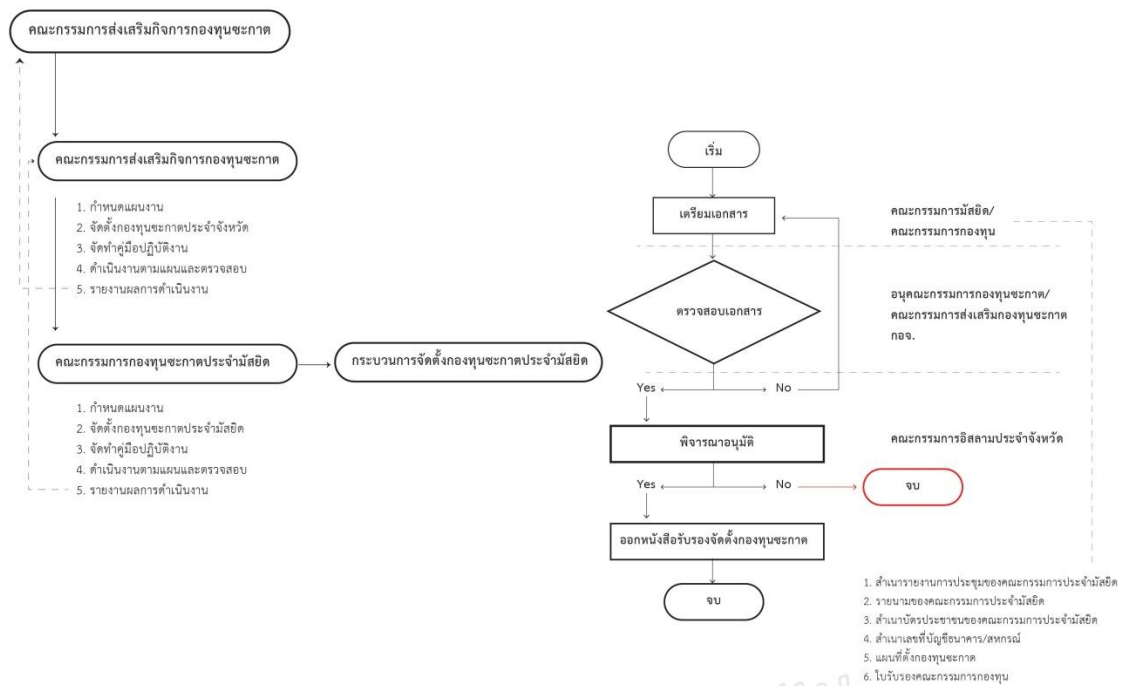
ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ 1) ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจชุมชนมุสลิม การแก้ปัญหาความยากจนเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นนโยบายของรัฐที่กำหนดโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งการแก้ปัญหาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไม่สามารถตัดวงจรของความยากจนในสังคมมุสลิมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับแนวทางการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ที่จะมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ขาดการคิดในการยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเอง ดังนั้น การแก้ปัญหาความยากจนโดยใช้องค์กรชะกาดนั้นมีข้อจำกัดหลายด้าน เช่น งบประมาณในองค์กรชะกาดที่ไม่เพียงพอ ไม่สามารถที่จะสร้างอาชีพให้กับผู้ด้อยโอกาสทางสังคม 2) ปัญหาการจัดเก็บชะกาด ชุมชนมุสลิมยังไม่เห็นความสำคัญในการจัดตั้งองค์กรชะกาดมาบริหารจัดการชะกาดให้เป็นระบบชะกาดยังมีการจ่ายให้กับอิหม่ามหรือโต๊ะครูที่ชาวบ้านศรัทธา และกลุ่มญาติพี่น้องของผู้ชะกาดที่มีฐานะยากจน หรือกำลังเรียนศาสนาอยู่ในสถาบันปอเนาะตามจังหวัดต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียงและผู้จ่ายชะกาดยังมีความคิดต่างกับคณะกรรมการองค์กรชะกาดในการจัดสรรผู้มีสิทธิได้รับชะกาด 3) ปัญหาการแจกจ่ายชะกาด คณะกรรมการองค์กรชะกาดจะมีการรวบรวมรายชื่อผู้มีสิทธิได้รับชะกาด หลังจากนั้นได้นำรายชื่อเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณาผู้มีสิทธิได้รับชะกาดตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการองค์กรชะกาดกำหนดกฎเกณฑ์ผู้มีสิทธิได้รับชะกาด แต่ยังคงขาดความเข้าใจถึงหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการองค์กรชะกาดกำหนดส่งผลทำให้ประชาชนมององค์กรชะกาดในเชิงลบสภาพปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาอุปสรรคในการบริหารชะกาด คือการขาดแคลนกำลังคนและอุปกรณ์สำนักงานที่จำเป็นในการบริหารงาน เช่น อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เป็นต้น บางครั้งทำให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ เกิดความล่าช้า รวมไปถึงการขาดงบประมาณสนับสนุนในการฝึกอบรมให้ความรู้เพิ่มเติม รวมถึงการศึกษาดูงานเรื่องชะกาดในพื้นที่อื่นๆ สำหรับคณะกรรมการชะกาดและผู้จัดเก็บชะกาด เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารชะกาดต่อไป

5.1.2 ระบบการจัดการชะกาดแบบมีส่วนร่วมของประชาชน

ระเบียบคณะกรรมการอิสลามกลางแห่งประเทศไทยว่าด้วยการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาด พ.ศ. 2559 ประกอบด้วยหมวดต่างๆ 5 หมวด หมวดที่ 1 บททั่วไป หมวดที่ 2 หลักการและเป้าหมาย หมวดที่ 3 คณะกรรมการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาด หมวดที่ 4 การจัดตั้งกองทุนชะกาด หมวดที่ 5 การบริหารและการจัดการกองทุนชะกาด ซึ่งระเบียบ ข้อที่ 11 คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการกำหนดและการประกาศใช้ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารกิจการกองทุนชะกาดให้สามารถดำเนินงานได้สัมฤทธิ์ผล ต้องไม่ขัดแย้งต่อบัญญัติศาสนาอิสลามและสอดคล้องกับระเบียบที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาด ระเบียบข้อ 13 คณะกรรมการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาดประกอบด้วย ผู้แทนฝ่ายชะกาดและสังคมสงเคราะห์ จำนวน 4 คน ผู้แทนฝ่ายวิชาการและการศึกษาจำนวน 2 คน ผู้แทนฝ่ายการเงิน พัสดุ และแผนงาน จำนวน 1 คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเห็นชอบจำนวน 4 คน

การจัดการชะกาดในระดับจังหวัดระเบียบข้อ 12 การบริหารกองทุนชะกาดในเขตจังหวัดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด จังหวัดใดที่ไม่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย การจัดการองค์กรชะกาดระดับมัสยิด/องค์กร ระเบียบข้อ 25 มัสยิด มูลนิธิ สมาคม องค์กรหรือชุมชนใด ที่ประสงค์จะจัดตั้งกองทุนชะกาดตามระเบียบนี้ ให้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนต่อคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด หากจังหวัดใดไม่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ให้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนต่อคณะกรรมการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด ระเบียบข้อ 29 ให้กองทุนชะกาดมีคณะผู้บริหารกองทุนชะกาด ประกอบด้วยประธาน รองประธานหนึ่งคน และผู้บริหารอีกจำนวนสี่คน ซึ่งคัดเลือกจากสัปบุรุษของมัสยิดหรือสมาชิกในชุมชน สมาคม มูลนิธิ หรือองค์กรนั้น รวมทั้งผู้แทนฝ่ายผู้จ่ายชะกาดจำนวนสามคน ซึ่งคัดเลือกจากผู้ที่ยื่นชะกาดให้กับกองทุนนั้นเป็นจำนวนสูงสุดเรียงตามลำดับ ทั้งนี้ โดยความสมัครใจของบุคคลนั้น คณะผู้บริหารกองทุนชะกาด ประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน ผู้บริหารอีกจำนวน 4 คน (ซึ่งจำนวน 3 คน ให้คัดเลือกจากผู้ที่ยื่นชะกาดให้กับกองทุนนั้นเป็นจำนวนสูงสุดเรียงตามลำดับ ทั้งนี้โดยความสมัครใจของบุคคลนั้น) ซึ่งมีภาพประกอบ ดัง 5.1

การกำหนดเป้าหมาย 3 – 5 ปี สิ่งที่เกิดว่าจะเกิดขึ้น ระบบชะกาดในระดับมัสยิด/องค์กรมีประสิทธิภาพ เริ่มใช้ระบบออนไลน์/การเข้าถึงที่หลากหลาย 6 – 7 ปี มีระบบบริหารจัดการรวมศูนย์ข้อมูลในระดับจังหวัด ใช้ระบบออนไลน์อย่างแพร่หลาย 8 -10 ปี มีระบบบริหารจัดการระดับประเทศ มีหน่วยงานรับผิดชอบในระดับประเทศที่เข้มแข็ง 11- 15 ปี มีการบริหารจัดการครบวงจรและทันสมัยเหมือนประเทศมาเลเซีย/อินโดนีเซีย

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษากระบวนการพัฒนาระบบการจัดการชะงัดของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูลและพัทลุง ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการพัฒนาองค์กรชะงัดดังนี้

1) ประชาชน

1. ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการการจ่ายชะงัดที่ถูกต้อง จำเป็นต้องเรียกร้องเชิญประชาชนมาสู่การจ่ายชะงัดกับองค์กรชะงัด โดยอาศัยมัสยิดเป็นหลักในการประชาสัมพันธ์ เช่น อ่านคุตบะห์ บรรยายธรรมประจำสัปดาห์ และประชาสัมพันธ์ก่อนละหมาดวันศุกร์เมื่อใกล้เดือนรอมฎอน เป็นต้น

2. สร้างความตระหนักให้ประชาชนให้ความสำคัญกับหลักการชะงัด และการจ่ายชะงัดให้กับองค์กรชะงัดเพื่อแสดงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการจ่ายชะงัด

2) คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิด

1. คณะกรรมการบริหารชะงัด ต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบการบริหารชะงัด ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญด้านความถูกต้องและสอดคล้องกับหลักการศาสนาโดยที่ต้ออ้างอิงหลักฐานจากอัลกุรอานและสุนนะห์ของท่านรอซูล สร้างบรรยากาศรูปแบบการบริหารชะงัดให้มีสภาพเหมือนกับยุคคอดีฟะห์ที่สามารถสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและสร้างความปิติยินดีเปี่ยมล้นด้วยคุณธรรม

2. ประชาสัมพันธ์คุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับชะงักการจากองค์กรชะงักการโดยเปิดช่องทางการสื่อสารการทำงานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
3. องค์กรชะงักการต้องแต่งตั้งชาวบ้านที่ไม่ใช่คณะกรรมการประจำมัสยิดที่มีจิตใจอาสาเข้ามาช่วยงาน ซึ่งถือว่าองค์กรชะงักการนั้นชาวบ้านทุกคนร่วมเป็นเจ้าของ
4. คณะกรรมการบริหารชะงักการ ควรตระหนักถึงความสำคัญต่อความคิดเห็นของมุสลิมในชุมชน
5. คณะกรรมการบริหารชะงักการประจำมัสยิด ต้องมีการประเมินผลและติดตามผลการจัดสรรชะงักการให้กับผู้มีสิทธิรับชะงักการ

3) คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

1. คณะกรรมการบริหารชะงักการประจำจังหวัด ต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลผู้มีสิทธิรับชะงักการในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบข้อมูลผู้มีสิทธิรับชะงักการในแต่ละปี
2. คณะกรรมการบริหารชะงักการประจำจังหวัด ต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหากรรมการและคัดเลือกบุคคลที่จัดเก็บชะงักการ เพราะคณะกรรมการจัดเก็บชะงักการมีหน้าที่หลายด้านในเวลาเดียวกัน ส่งผลทำให้มีข้อจำกัดเวลาในการปฏิบัติงานความละเอียดในการจัดเก็บข้อมูลผู้มีสิทธิรับชะงักการเกิดความบกพร่อง
3. คณะกรรมการบริหารชะงักการประจำจังหวัด ต้องมีการฝึกอบรมให้ความรู้ และซักซ้อมความเข้าใจแก่บุคคลจัดเก็บชะงักการประจำมัสยิดก่อนปฏิบัติงาน
4. คณะกรรมการบริหารชะงักการประจำจังหวัด ต้องมีการประเมินผลและติดตามผลการจัดสรรชะงักการให้กับผู้มีสิทธิรับชะงักการ
5. คณะกรรมการบริหารชะงักการประจำจังหวัด รมรณรงค์ให้มีการจ่ายชะงักการกับองค์กรชะงักการกลุ่มบุคคลที่มีความต้องการจัดตั้งองค์กรชะงักการ
6. คณะกรรมการบริหารชะงักการประจำจังหวัด ต้องจัดทดสอบความรู้เกี่ยวกับชะงักการให้กับคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดและองค์กรชะงักการ ควรมีการกำหนดคุณสมบัติของคณะกรรมการมัสยิดและองค์กรมัสยิด

4) หน่วยงานรัฐ

1. หน่วยงานรัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรชะงักการให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการองค์กรชะงักการมากยิ่งขึ้น
2. หน่วยงานรัฐควรมีการจัดอบรมระบบธุรการ บัญชี การเงินให้กับคณะกรรมการองค์กรชะงักการ

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

1. การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษ เฉพาะส่วนของ จังหวัดสตูลและจังหวัดพัทลุง ดังนั้นจึงควรทำการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารและรูปแบบการจัดสวัสดิการชะกาตในจังหวัดอื่น ๆ ว่าแต่ละพื้นที่มีการบริหารและรูปแบบการจัดสวัสดิการชะกาตอย่างไร เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารและรูปแบบการจัดสวัสดิการชะกาตที่เหมาะสมต่อไป

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดสวัสดิการชะกาตระหว่างจังหวัดที่อยู่ ส่วนกลางกับจังหวัดที่อยู่ในภูมิภาค

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของชุมชน ระหว่างชุมชนมุสลิมที่มีการจัดสวัสดิการชะกาตกับชุมชนมุสลิมที่ไม่จัดการสวัสดิการชะกาต

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บรรณานุกรม

- Abu Daud, Sulaiman Bin al'ath. n.d. **Sunan Abi Daud**. Beirut: Dar al-Fikr
- al-Asqalaniy, Ahmad Bin Ali Bin Hajar. 1997. **Fath al-Bariy SharhSohih al-Bukhariy**.
Maktabah : Dar al- Islam.
- al-Bukhariy, Muhammad Bin Ismail. 1987. **Sohih al- Bukhariy**. al- Beirut : Dar IbnKathir.
- al-Nawawiy, Yahya bin Sharaf. 1987. **Sohih Muslim bi Sharh al-Nawawiy**. Cairo : Dar
al- Raiyan.
- al-Qaradawi, Yusuf. 1998. **al-Siyasah al-Shareyah Fi Daw al-Nusus al-Shareyah**.
al-Qahirah : Wahbah.
- al-Qaradawiy, Yusuf. 1973. **Fiqh al-Zakat**. Beirut : Muassasah al-Risalah
- al-Sarakhsiy, Hsam al-Suddin Muhammad bin Ahmad. n.d. **Kitab al- Mabsut**. Egypt :
Dar al-kutub.
- al-Shafi'ii, n.d. **al-Aum**. al-Maktabah al-Shamilah
- al-Sharbiniy, Sham al-Suddin Muhammad bin al-Khtib. **Mughniy al-Muhtaj**.
al-Maktabah al-Shamilah
- al-Shaukaniy, Muhammad Bin Ali Muhammad. n.d. **Nai al-Autar**. al-Maktabah
al- Shamilah
- al-Zuhailiy, wahbah. 1985. **al-Fiqh al-Islamiy wa Adilatuh**. Beirut Dar al-Fikr.
- Anis, Ibrahim, et al. n.d. **al-Majmua al – Wasit**. s.l. : s.n. P : 398
- Binbaz, n.d. **Majmu'a Fatawa Ibnbaz**. al-Maktabah al- Shamilah. V.3.35.
- Certo, Samuel C. 2000. **การจัดการสมัยใหม่**. แปลจากเรื่อง Modern management แปลโดย
พจน์ นนทศักดิ์ และปิยะพันธ์ ปงเมือง. กรุงเทพฯ: เพียรสัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชนา.
- Ibn al-Rushd, Abu al-Walid Muhammad bin Ahmad al-Qurtubiy. 1983. **Bidayah
al-Mujtahid waNihayah al-Muqtasad**. Madinah : Dar al-'Ulum wa al-Hikam.
- Ibn Manzur, Jamal al-Din Ibn Manzur. n.d. **Lisan al-Arab**. Beirut : Dar al-Sadir.
- Ibn Qudamah, al-Maqdisiy Muwaffiq al-Din Abd al-Lah bin Ahmad bin Muhammad.
1984. **al-Mughniy**. Beirut: Dar Alim al-Kutub.
- Ibn Taimiyah. 1995. **Majmu'a al-Fatawa**. al-Madinah al-Munawwarah: Mujamma'
al-Malik Fahd.

- Gulick, Luther, and L. Urwick. 1939. **Paper on the Science of Administration**. New York : Institute of Public Administration, Columbia University,
- Henri, Fayol. 1949. **General and Industrial Management**. London : Sir Isaac Pitman & Sons,
- Jubran Saleh, Ali Mohammad. 2551. **การบริหารการศึกษาในอิสลาม**. แปลจาก Educational Admistration :An Islamic Perspectives โดย นิเลาะ แวอูซ็ิง. สงขลา : หาดใหญ่กราฟฟิค.
- Mackenzie, Alec R. "The management process in 3-D", **Harvard Business Review**. 47(4) : 87 ; November-December 1969, 1969.
- Simon, Herbert A. 1957. **Administration Behavior**. 2nd ed. New York : Macmillan.
- Saiyid Sabiq, 1998. **Fiqh al-Sunnah**. Beirut : Dar al-Fikr.
- Schermerhorn, J. R. 1999. **Management**. New York : John Wiley.
- Azman, A. R., Mohammad, A., & Syed Mohd Najib, S. O. (2012). Zakat institution in Malaysia: Problems and issues. *Gjat*, 2(1), 35–41. Cathy MacDonald. "UNDERSTANDING PARTICIPATORY ACTION RESEARCH: A QUALITATIVE RESEARCH METHODOLOGY OPTION". *Canadian Journal of Action Research*. Vol.13 Issue 2: 2012
- Chris Bassett BA(HONS), RN, RNT.2004 .Qualitative Research in Health Care. London, England: Whurr Publishers Ltd
- Maggie Coats. 2005. *Action Research A Guide for Associate Lecturers*. England: Open University
- Ram Al Jaffri Saad, Norazita Marina Abdul Aziz, & Norfaiezah Sawandi. (2014). Islamic accountability framework in the zakat funds management. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 164(2014), 508–515. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.11.139>
- Rehman, J., & Ahmedov, A. (2011). Islamic Law of Obligatory Alms (Zakat). *The Higher Education Academy*, 12.

- Hairunnizam Wahid, Sanep Ahmad & Radiah Abdul Kader 2008, 'Pengagihan zakat oleh institusi zakat di Malaysia: mengapa masyarakat Islam tidak berpuas hati', Proceedings of Seminar Kebangsaan Ekonomi Malaysia 2008.
- Shawal Kaslam 2009, 'The advancement of e-zakat for delivering better quality service and enhancing governance sphere of zakat institution in Malaysia', Proceedings of World Zakat Forum.
- Hassan, M.K. and J.M. Khan, 2007. *Zakat*, external debt and poverty reduction strategy in Bangladesh. *J. Economic Corporation*, 28(4): 1-38.
- Anwar, M., 1995. Financing socio-economic development with *zakah* funds. *J. Islamic Economics*, 4(1and2): 15-32.
- Kahf, M., 1997. Potential effects of *zakah* on government budget. *IUUM J. Economics and Manage.*, 5(1): 67-85.
- Ibrahim, P. (2006). The Economic Role of Zakat in Reducing Income Inequality and Poverty in Selangor, PhD Thesis, Faculty of Economics & Management, University Putra Malaysia.
- Administration of Muslim Law Act (Singapore) available at:<http://statutes.agc.gov.sg/aol/search/display/view.w3p;page0;queryDocId%3A%223e90fc65-b364-434b-b2dc-ced1d9608640%22%20Status%3Ainforce%20Depth%3A0;rec0> (สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พ.ย. 2561).
- Mohammed Obaidullah, (2016) "Revisiting estimation methods of business zakat and related tax incentives", *Journal of Islamic Accounting and Business*
- บรรจง บินกาซัน. 2547. **สารพันปัญหาว่าด้วยชะกาต**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์อัลอะมีน.
- ราชกิจจานุเบกษา. 2540. **พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540**. ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 114 ตอนที่ 65 ก วันที่ 9 พฤษภาคม 2540.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2548. **การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ประเทศไทย. 2541. **พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลเป็นภาษาไทย**. อัลมาดีนะห์ อัลมุเนาวเราะาะห์ : ศูนย์กษัตริย์ฟาฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. 2550. **รายงานวิชาการกองทุนชะกาต**. เอกสารวิชาการหมายเลขที่ 8. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มาร์ค เอ็ม พรินตติ้ง.
- สุรัสวดี ราชกุลชัย. 2543. **การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จามจรี.

หาแถม, & บิลก่อเต็ม. (2554). การจัดสวัสดิการเพื่อคนด้อยโอกาสในชุมชนมุสลิม : กรณีศึกษา กองทุนชะกาตในชุมชนมุสลิมมัสยิดบ้านเหนือ ตำบลคูเต่า อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อรุณ บุญชม. ม.ป.ป. การบริหารงานบุคคลตามหลักการศาสนาอิสลาม โดยใช้หลักที่ว่า **การครองตน การครองคน การครองงาน**. สืบค้นจาก <http://www.islammore.com>.

อะลี อับดุลหะลิม มะฮมูด. 2555. **6 ขั้นตอนสู่ความเป็นพี่น้องในอิสลาม**. แปลโดย สมบูรณ์ สืบสุข. เพชรบุรี : สำนักพิมพ์อัลอิหซาน.

อะหมัด อิบรอฮีม อูซุชิน. 2553. **การบริหารจัดการในอิสลาม**. แปลโดย ฮาเร๊ะ เจ๊ะโด. สงขลา : ไอเค็ม มีเดีย.

อัสตุวัยญีรีย, มุห์หมัด บิน อิบรอฮีม. 2009. **ความหมาย หุกม และประโยชน์ของชะกาต**. แปลโดย อิสมาน จารง. สำนักงานความร่วมมือเพื่อการเผยแพร่และสอนอิสลาม อัร-ร็อบวะฮ์ กรุงริยาด.

อับดุลมันนาน เอ็ม. 2539. **เศรษฐศาสตร์อิสลาม**. กรุงเทพมหานคร : นิตชาพับลิชชิง จำกัด.

อับดุลรอซิด เจมะมะ. (2550). **สวัสดิการสังคมวิถีอิสลาม**. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

อับดุลเลาะ หนุ่มสุข. (2550). แนวทางการจัดระบบชะกาตในยุคสมัยต่างๆ ของอิสลาม. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2555 จาก <http://www.islammore.com/main/content.php?page=sub&category=69&id=338>

อับดุลเลาะ อับรู. (2549). **เศรษฐศาสตร์อิสลาม**. ปัตตานี : วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

อับดุลเลาะ อับรู. 2547. **รายงานผลการสัมมนาวิชาการเรื่องบทบาทของภาษีชะกาตกับการพัฒนาใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้**. ปัตตานี : คณะศึกษาศาสตร์ สาขาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

อับดุลสุโก ดินอะ. (2555). **ชะกาต: สวัสดิการชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้**. โครงการพัฒนาเครือข่ายตำบลสุขภาวะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้.

อับดุลอาซิซ สาเม๊ะ. (2555). **การส่งเสริมชะกาตเพื่อสวัสดิการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา**. การค้นคว้าแบบอิสระ. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์และความมั่นคงฯ. "Bitcoin สกุลเงินดิจิทัล: บทเรียนใหม่เปลี่ยนโลกการเงินและภัยคุกคามความมั่นคง". บทความวิเคราะห์สถานการณ์ยุทธศาสตร์และความมั่นคงของประเทศรายสัปดาห์. ฉบับที่ ๑๐/๕๗. ธันวาคม, 2556

ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชันส์.

ณัฐสุตา เมตตาประเสริฐ. 2553. "สาระน่ารู้เกี่ยวกับโลกมุสลิม: ชะกาต". Department of South
Asian. Middle East and African Affairs. สืบค้นเมื่อ 3 สิงหาคม 2560 จาก
http://sameaf.mfa.go.th/th/muslim_world/detail.php?ID=955

ดนุวศิน เจริญ. Action Research สำหรับการวิจัยการเปลี่ยนแปลงองค์กร: คำตอบสำหรับความ
แตกต่างระหว่างภาควิชาการกับภาคปฏิบัติ. วารสาร บริหารธุรกิจ นิต้า. เล่ม 3 11 , 255
บรรจง บินกาชัน. (2551). สารพันปัญหาว่าด้วยหลักการชะกาต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ อัลอามีน
บรรจง บินกาชัน. (2555). ดอกเบี๋ยกับชะกาต. . สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2560 จาก
<http://www.skthai.org/articles/42049705/%E0%B8%94%E0%B8%AD%E0%B8%81%E0%B9%80%E0%B8%9A%E0%B8%B5%E0%B9%89%E0%B8%A2%E0%B8%81%E0%B8%B1%E0%B8%9A%E0%B8%8B%E0%B8%B0%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%95.html>

วรรณวดี พูลพอกสนิ. (2551). "ระบบชะกาต (ทานบั้งคั้บ): เศรษฐกิจชุมชนในอิสลาม" คณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สุภางค์ จันทวานิช. (2531). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2543). หลักการสำคัญของสวัสดิการชุมชน. สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม
2 5 5 จ ำ ก
http://www.codi.or.th/welfare/index.php?option=com_content&view=article&id=98%3A2010-07-02-06-59-16&catid=46%3A2010-06-28-10-08-58&Itemid=5&lang=th

สมปอง พะมูลิลา. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research). สืบค้นเมื่อ 1 สิงหาคม 2560 จาก
www.nurse.ubu.ac.th/sub/knowledgedetail/Actionresearch.pdf สั ำ นั ำ ก ง ำ น
คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย 2559. ข้อมูลเกี่ยวกับ กอท. สืบค้นเมื่อ 1
สิงหาคม 2560 จาก <http://www.cicot.or.th/th/about> 30/7/2560

ภาคผนวก

*Prince of Songkla University
Pattani Campus*

**ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย
ว่าด้วยการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต พ.ศ. ๒๕๕๙**

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘(๕) แห่งพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อให้การบริหารและการดำเนินงานการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ พร้อมกำหนดมาตรการและวิธีการดำเนินกิจการกองทุนชะกาตเป็นไปในแนวทางเดียวกัน จึงออกระเบียบไว้ดังนี้

**หมวด ๑
บททั่วไป**

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต พ.ศ. ๒๕๕๙”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยมีมติเห็นชอบเป็นต้นไป

ข้อ ๓ บรรดาระเบียบ ข้อบังคับ ประกาศ หรือคำสั่งอื่นใดที่กำหนดไว้แล้ว ขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ให้คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยรักษาการตามระเบียบนี้ และมีอำนาจในการวินิจฉัย ตีความหรือคำสั่งอื่นใด เพื่อปฏิบัติตามระเบียบนี้

ข้อ ๕ การแก้ไขระเบียบนี้จะต้องมีเสียงสนับสนุนไม่น้อยกว่าสองในสามของคณะกรรมการเท่าที่มีอยู่

ข้อ ๖ ในระเบียบนี้

“ชะกาต” หมายถึง เงินหรือทรัพย์สินจำนวนหนึ่งที่ครบพิศตามบัญญัติศาสนาอิสลามให้เจ้าของทรัพย์สินนั้น มีหน้าที่ต้องจ่ายให้แก่บุคคลซึ่งเป็นผู้มีสิทธิได้รับชะกาตตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในบัญญัติศาสนาอิสลาม

“กองทุนชะกาต” หมายถึง กองทรัพย์สินที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมบรรดาชะกาตจากผู้ที่มีหน้าที่ต้องจ่ายเพื่อนำไปแจกจ่ายให้แก่บุคคลผู้มีสิทธิได้รับตามบัญญัติศาสนาอิสลาม และให้หมายรวมถึงบรรดาทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้เป็นทานหรือเพื่อสาธารณกุศลด้วย

“ผู้มีสิทธิได้รับชะกาต” หมายถึง บุคคลแปดจำพวกตามบัญญัติศาสนาอิสลามที่กำหนดให้เป็นผู้มีสิทธิได้รับชะกาต ทั้งนี้ตามที่คณะกรรมการกำหนดตามข้อ ๑๕(๔)

“บัญญัติศาสนาอิสลาม” หมายถึง หลักการศาสนาอิสลามตามที่ยุคปฏิวัติในคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ รวมถึง อัจมาอ์ และการกียาส

“อาดิล” หมายถึง ผู้ซึ่งศรัทธายึดมั่น และปฏิบัติตามบัญญัติศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด มีความเที่ยงธรรม และไม่มีพฤติกรรมที่เป็นการฝ่าฝืนบัญญัติศาสนาอิสลาม รวมถึงการทำลายศักดิ์ศรีของตนเองหรือมีลักษณะที่ไม่เหมาะสม

“คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด” หมายถึง คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐

“มัสยิด” หมายถึง มัสยิดซึ่งได้จดทะเบียนจัดตั้งตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐

“สัปบุรุษ” หมายถึง สัปบุรุษประจำมัสยิดตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. ๒๕๔๐

“กองทุน” หมายถึง กองทุนส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต

“คณะกรรมการ” หมายถึง คณะกรรมการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต

“คณะผู้บริหารกองทุนชะกาต” หมายถึง คณะกรรมการบริหารกองทุนชะกาตที่ได้มีการดำเนินการจดทะเบียนกับคณะกรรมการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต

หมวด ๒

หลักการและเป้าหมาย

ข้อ ๗ การดำเนินการและการจัดการชะกาตต้องเป็นไปโดยสอดคล้องกับหลักการตามบัญญัติศาสนาอิสลาม ทั้งนี้ โดยมีเป้าหมายเพื่อที่จะให้บังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการให้ความช่วยเหลือผู้มีสิทธิได้รับชะกาตอย่างเสมอภาคและทั่วถึง

ข้อ ๘ การจัดเก็บชะกาตหรือทรัพย์สินที่ได้มีการจ่ายหรือบริจาคตามระเบียบนี้ ต้องดำเนินการบนพื้นฐานของความสมัครใจของผู้มีหน้าที่จ่ายชะกาตหรือผู้บริจาคอย่างแท้จริง ทั้งนี้จะต้องไม่มีการบังคับในรูปแบบใด ทั้งทางตรงและทางอ้อม

ข้อ ๙ บรรดาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้จ่ายชะกาต ผู้บริจาคทาน และผู้มีสิทธิได้รับชะกาตที่ได้จากการดำเนินการตามระเบียบนี้สามารถนำไปเปิดเผยได้ เว้นแต่ได้รับการร้องขอจากผู้จ่ายชะกาต ผู้บริจาคให้ปกปิดไว้เป็นความลับจึงไม่อาจเปิดเผยได้

ข้อ ๑๐ ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติใดในระเบียบนี้จะนำมาปรับใช้กับกรณีใดหรือเป็นกรณีที่จะต้องตีความเพื่ออุดช่องว่างของบทกฎหมายใด โดยหากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชะกาต ให้นำบัญญัติศาสนาอิสลามมาใช้บังคับหรือใช้ตีความในกรณีนั้น แต่หากเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการบริหารงานให้อยู่ในการพิจารณาของคณะกรรมการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต

หมวด ๓
คณะกรรมการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต

ข้อ ๑๑ คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการกำหนดและการประกาศใช้ระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารกิจการกองทุนชะกาตให้สามารถดำเนินงานได้สัมฤทธิ์ผล ต้องไม่ขัดแย้งต่อบัญญัติศาสนาอิสลามและสอดคล้องกับระเบียบที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๑๒ การบริหารกองทุนชะกาตในเขตจังหวัด ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด จังหวัดใดที่ไม่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

ข้อ ๑๓ คณะกรรมการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต อันประกอบด้วย

- (๑) ผู้แทนฝ่ายชะกาตและสังคมสงเคราะห์ จำนวน ๔ คน
- (๒) ผู้แทนฝ่ายวิชาการและการศึกษา จำนวน ๒ คน
- (๓) ผู้แทนฝ่ายการเงิน พัสดุและแผนงาน จำนวน ๑ คน และ
- (๔) ผู้ทรงคุณวุฒิที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเห็นชอบ จำนวน ๔ คน

ข้อ ๑๔ ในการประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของกรรมการเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้นจึงจะเป็นองค์ประชุม

มติที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ ๑๕ ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมและกำกับดูแลการดำเนินการและการจัดการกองทุนชะกาต และมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดนโยบายและแผนงานในการส่งเสริม การให้ความช่วยเหลือทางด้านการบริหารจัดการและทางด้านการเงินแก่กองทุนชะกาต
- (๒) กำหนดมาตรการในการตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุนชะกาต และประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของคณะผู้บริหารกองทุนชะกาตทั้งหมด
- (๓) พิจารณานุมัติให้ขึ้นทะเบียนจัดตั้งกองทุนชะกาต
- (๔) ประกาศกำหนดเกี่ยวกับประเภทและจำนวน (นิสอบ) ของทรัพย์สินที่ต้องออกชะกาตในแต่ละประเภท คุณสมบัติของผู้มีสิทธิได้รับชะกาต เพื่อให้สาธารณชนทราบและให้กองทุนชะกาตถือปฏิบัติตาม
- (๕) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจ่ายค่าตอบแทนแก่เจ้าหน้าที่และผู้บริหารกองทุนชะกาต รวมทั้งค่าใช้จ่ายภายในศูนย์ส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต
- (๖) กำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้จ่ายเงินของกองทุนเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

(๗) ควบคุมดูแลการบริหารงานและการใช้จ่ายเงินของกองทุน รวมทั้งพิจารณาอนุมัติแผนการดำเนินงานและแผนการเงินของกองทุน

(๘) ออกระเบียบว่าด้วยการประชุมของคณะกรรมการ

(๙) ออกระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่ง เกี่ยวกับการคัดเลือก การบรรจุ การแต่งตั้ง การถอดถอน วินัยและการลงโทษทางวินัย การออกจากตำแหน่ง การร้องทุกข์ การอุทธรณ์ การลงโทษพนักงานและลูกจ้าง ตลอดจนการกำหนดเงินเดือน ค่าจ้าง และผลประโยชน์ตอบแทนอื่นของพนักงานและลูกจ้าง

(๑๐) ออกระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของศูนย์ส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต และการปฏิบัติหน้าที่แทนรวมทั้งการมอบอำนาจของประธาน

(๑๑) พิจารณางบดุลและรายงานการรับจ่ายเงินของศูนย์ส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต

(๑๒) ออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนจัดตั้งกองทุนชะกาตและการเพิกถอนการขึ้นทะเบียนกองทุนชะกาต

(๑๓) ออกระเบียบเกี่ยวกับการจัดการกองทุน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

(๑๔) ปฏิบัติหน้าที่อื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ในการนี้ ให้คณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาให้ถ้อยคำหรือแจ้งให้บุคคลใดๆ ส่งเอกสารหรือวัตถุที่จำเป็นแก่การดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ

ข้อ ๑๖ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบนี้ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานขึ้นเพื่อพิจารณาหรือดำเนินการแทนคณะกรรมการได้ตามที่เห็นสมควร

ข้อ ๑๗ ให้จัดตั้งกองทุนหนึ่งเรียกว่า “กองทุนส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต” ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินตามข้อ ๑๘ เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับการดำเนินงาน การส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือในการดำเนินกิจการของกองทุนชะกาต และมีคณะกรรมการเป็นผู้ควบคุมดูแลกองทุน

ข้อ ๑๘ เงินและทรัพย์สินของกองทุนประกอบด้วย

- (๑) เงินหรือทรัพย์สินที่คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยจัดสรรให้เป็นทุนประเดิม
- (๒) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้มอบหรืออุทิศให้
- (๓) เงินที่ได้จากการจัดกิจกรรมของฝ่ายชะกาตและสังคมสงเคราะห์
- (๔) ผลประโยชน์ที่เกิดจากเงินหรือทรัพย์สินตาม (๑) (๒) และ (๓)

ข้อ ๑๙ คณะกรรมการอาจมีมติให้นำเงินกองทุนไปจัดหาผลประโยชน์ได้ตามที่เห็นสมควร โดยต้องไม่ขัดกับบัญญัติศาสนาอิสลาม

๕

ข้อ ๒๐ รายได้หรือผลประโยชน์จากการดำเนินงานหรือการจัดหาผลประโยชน์ให้นำเข้าสมทบกองทุนทั้งหมด

ข้อ ๒๑ ในกิจการเกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้ประธานเป็นผู้กระทำการแทนกองทุน ทั้งนี้ โดยจะต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการ

ข้อ ๒๒ การบัญชีของกองทุน ให้จัดทำบัญชีตามหลักสากล โดยให้มีการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี และการพัสดุของกองทุน โดยให้รายงานผลการตรวจสอบให้คณะกรรมการทราบอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

ข้อ ๒๓ ให้เลขานุการจัดทำงบการเงิน และบัญชีเพื่อส่งให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบภายใน ๑๒๐ วัน นับตั้งแต่วันสิ้นปีบัญชีทุกปี แล้วรายงานผลการสอบบัญชีเสนอต่อคณะกรรมการ

หมวด ๔

การจัดตั้งกองทุนชะกาต

ข้อ ๒๔ ให้จัดตั้งกองทุนชะกาตประจำจังหวัดขึ้นในจังหวัดที่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทุกจังหวัด โดยให้ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเป็นผู้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนต่อคณะกรรมการ

ข้อ ๒๕ มีสยิด มูลนิธิ สมาคม องค์กรหรือชุมชนใด ที่ประสงค์จะจัดตั้งกองทุนชะกาตตามระเบียบนี้ ให้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนต่อคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด หากจังหวัดใดไม่มีคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ให้ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนต่อคณะกรรมการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

กองทุนชะกาตที่ได้จัดตั้งขึ้นก่อนวันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ถ้าประสงค์จะให้เป็นกองทุนตามระเบียบนี้ ให้ดำเนินการตามวรรคหนึ่ง

ข้อ ๒๖ กองทุนชะกาตที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วให้มีคณะผู้บริหารกองทุนชะกาตเป็นผู้แทนของกองทุนชะกาตในการดำเนินกิจการเกี่ยวกับบุคคลภายนอก ทั้งนี้โดยคณะผู้บริหารกองทุนชะกาตอาจมอบหมายให้ผู้บริหารคนหนึ่งหรือหลายคนเป็นผู้ดำเนินการแทนก็ได้

ข้อ ๒๗ กองทุนชะกาตที่ขึ้นทะเบียนแล้ว ให้ใช้ชื่อนำหน้าว่า “กองทุนชะกาต” และต่อด้วยชื่อที่ประสงค์จะขอขึ้นทะเบียน

๖

หมวด ๕

การบริหารและจัดการกองทุนชะงาด

ข้อ ๒๘ เมื่อได้มีการขึ้นทะเบียนจัดตั้งกองทุนชะงาดขึ้นแล้ว ให้ดำเนินการเพื่อให้มีคณะผู้บริหารกองทุนชะงาดให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่ได้ขึ้นทะเบียน

ข้อ ๒๙ ให้กองทุนชะงาดมีคณะผู้บริหารกองทุนชะงาด ประกอบด้วยประธาน รองประธานหนึ่งคน และผู้บริหารอีกจำนวนสี่คน ซึ่งคัดเลือกจากสัปบุรุษของมัสดิหรือสมาชิกในชุมชน สมาคม มูลนิธิหรือองค์กรนั้น รวมทั้งผู้แทนฝ่ายผู้จ่ายชะงาด จำนวนสามคน ซึ่งคัดเลือกจากผู้จ่ายชะงาดให้กับกองทุนนั้นเป็นจำนวนสูงสุดเรียงตามลำดับ ทั้งนี้โดยความสมัครใจของบุคคลนั้น

ในวาระเริ่มแรก เมื่อยังไม่มีผู้แทนฝ่ายผู้จ่ายชะงาด ให้คัดเลือกผู้แทนจากสัปบุรุษหรือบุคคลในองค์กรนั้นแทน

ข้อ ๓๐ คณะผู้บริหารกองทุนชะงาดมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานและจัดการกองทุน โดยทั่วไป รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดแนวทางในการบริหารจัดการกองทุนชะงาด
- (๒) กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการพิจารณาคัดเลือกผู้มีสิทธิได้รับชะงาด
- (๓) วางระเบียบหรือข้อบังคับเกี่ยวกับการเบิกจ่ายเงินของกองทุนชะงาด

ทั้งนี้ การกำหนดแนวทาง หลักเกณฑ์ และระเบียบหรือข้อบังคับใน (๑) (๒) และ (๓) ต้องเป็นไปตามประกาศและข้อกำหนดของคณะกรรมการและสอดคล้องกับบัญญัติศาสนาอิสลาม

(๔) พิจารณามูลบุคคลในท้องถิ่นเพื่อกำหนดเป็นผู้มีสิทธิได้รับชะงาดและจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีหน้าที่จ่ายชะงาดและผู้มีสิทธิได้รับชะงาดในแต่ละปี เพื่อส่งให้คณะกรรมการและให้ติดประกาศ ณ ที่ทำการของกองทุนชะงาด ชุมชน องค์กร หรือสถานที่ที่จัดไว้สำหรับการติดประกาศ เพื่อให้สาธารณชนได้รับทราบก่อนการแจกจ่ายชะงาดอย่างน้อยหนึ่งเดือน

(๕) ให้บริการและคำแนะนำเกี่ยวกับการจ่ายชะงาดและคิดคำนวณจำนวนชะงาด

(๖) จัดทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย ของกองทุนชะงาด โดยต้องทำการแยกเป็นบัญชีเงินชะงาด บัญชีเงินบริจาค และบัญชีสำนักงาน

(๗) จัดทำทะเบียนทรัพย์สิน ฐานะการเงินและทรัพย์สิน และรายงานผลการดำเนินงานในรอบปีที่ผ่านมาให้ถูกต้องเป็นปัจจุบัน

ทั้งนี้ โดยให้คณะผู้บริหารส่งเสริมกิจการกองทุนชะงาดติดประกาศเอกสารตาม (๖) และ (๗) ในสถานที่ตามระบุไว้ใน (๔) พร้อมทั้งให้รายงานต่อคณะกรรมการเพื่อรับทราบปีละหนึ่งครั้ง ภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

ข้อ ๓๑ ผู้ที่จะเป็นคณะผู้บริหารกองทุนชะงาดต้องเป็นผู้ที่มีความอาดีลซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่นนั้น รวมทั้งต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นมุสลิมผู้มีสัญชาติไทย

๗

- (๒) บรรลุศาสนภาวะแล้ว
- (๓) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี
- (๔) เป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับทุกศาสนา
- (๕) เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (๖) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- (๗) ไม่เป็นผู้เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- (๘) ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถหรือมีจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

ข้อ ๓๒ ให้คณะผู้บริหารกองทุนชะกาตมีวาระดำรงตำแหน่งคราวละสามปี เมื่อครบตามวาระแล้ว ให้ดำเนินการคัดเลือกคณะผู้บริหารกองทุนชะกาตชุดใหม่ให้เสร็จสิ้นภายในหกสิบวันในระหว่างที่ยังมิได้ทำการคัดเลือก ให้คณะผู้บริหารกองทุนชะกาตชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่ไปจนกว่าจะมีการคัดเลือกผู้บริหารชุดใหม่เสร็จ

ผู้บริหารกองทุนชะกาตซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้วอาจได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารกองทุนชะกาตอีกครั้งหนึ่งได้ แต่ห้ามเกินสองวาระติดต่อกัน เว้นแต่ผู้บริหารกองทุนชะกาตที่มาจากผู้แทนฝ่ายผู้จ่ายชะกาต

ข้อ ๓๓ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระแล้ว ผู้บริหารกองทุนชะกาตอาจพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (๑) ตาย
- (๒) ลาออก
- (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๓๑
- (๔) สืบปุรุชประจําสมัยหรือคนในชุมชนหรือองค์กรที่จัดตั้งกองทุนชะกาตนั้นจำนวนเกินกว่ากึ่งหนึ่งยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการเพื่อขอให้พิจารณาเกี่ยวกับการปฏิบัติหรือการละเว้นการปฏิบัติ หรือ พฤติกรรมของผู้บริหารกองทุนชะกาตบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และเมื่อคณะกรรมการได้สอบสวนและพิจารณาแล้วเห็นว่าทำให้ผู้บริหารกองทุนชะกาตผู้นั้นอยู่ในตำแหน่งต่อไป อาจทำให้เกิดความเสียหายหรือเสื่อมเสียแก่การดำเนินการของกองทุนชะกาต ให้คณะกรรมการมีมติให้ผู้บริหารกองทุนชะกาตผู้นั้นพ้นจากตำแหน่งได้

ข้อ ๓๔ ในการประชุมของคณะผู้บริหารกองทุนชะกาตต้องมีผู้บริหารกองทุนชะกาต มาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของผู้บริหารกองทุนชะกาตเท่าที่มีอยู่ในขณะนั้นจึงจะเป็นองค์ประชุม

ถ้าประธานไม่อยู่หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ผู้บริหารกองทุนชะกาตที่มาประชุมเลือกคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุมแทน

๘

มติที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก ผู้บริหารกองทุนชะงาดคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนนถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ ๓๕ ในแต่ละปีให้คณะผู้บริหารกองทุนชะงาดจัดให้มีการตรวจสอบบัญชีกองทุนและให้รายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีต่อคณะกรรมการภายในเดือนมีนาคมของทุกปี

ข้อ ๓๖ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการและการจัดการกองทุนชะงาด ค่าตอบแทนเจ้าหน้าที่และผู้บริหารกองทุนชะงาด ให้ใช้จากเงินของกองทุนชะงาด และต้องดำเนินการเป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อ ๓๗ ให้จัดตั้งสำนักงานกองทุนชะงาดแต่ละแห่งเพื่อดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและงานธุรการต่าง ๆ รวมทั้งเพื่อประโยชน์ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานหรือบุคคลภายนอก ค่าใช้จ่ายของสำนักงานตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้จากเงินของกองทุน

ข้อ ๓๘ ในการแจกจ่ายชะงาดของกองทุนชะงาดให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับชะงาด ให้แจกจ่ายแก่บุคคลตามบัญชีรายชื่อที่ได้มีการประกาศให้สาธารณชนทราบล่วงหน้าเท่านั้น เว้นแต่บุคคลซึ่งอยู่ในบัญชีรายชื่อนั้นจะไม่อยู่ในฐานะผู้มีสิทธิได้รับชะงาดภายหลังที่ได้มีการประกาศแล้ว

ข้อ ๓๙ ในการประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิได้รับชะงาด คณะผู้บริหารกองทุนชะงาดต้องหลีกเลี่ยงการให้ชะงาดแก่บุคคลเพียงเพราะเหตุผลความเป็นญาติหรือผู้ใกล้ชิด แต่ต้องคำนึงถึงหลักการแห่งอัลกุรอานที่จำกัดผู้มีสิทธิรับไว้เพียงแปดประเภทเท่านั้น ได้แก่

(๑) พะกีร์ คือ ผู้ไม่มีทรัพย์สิน ไม่มีอาชีพ เนื่องจากไม่สามารถประกอบอาชีพได้ หรือมีอาชีพ มีทรัพย์สินแต่ไม่พอใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น โดยมีรายได้น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของค่าใช้จ่ายที่จำเป็น

(๒) มิสกิน คือ ผู้มีทรัพย์สินและมีการประกอบอาชีพแม้จะมีรายได้มากกว่าคนประเภทพะกีร์ แต่ไม่พอกับค่าใช้จ่ายที่จำเป็น

(๓) อามัล คือ บุคคลที่อิหม่ามแต่งตั้งให้ทำงานเกี่ยวกับชะงาด

(๔) ริกอบ คือ ทาสที่เจ้านายให้โอกาสเป็นไท โดยมีเงื่อนไขหาเงินมาไถ่ตัวตามจำนวนที่ตกลง

(๕) ฆอริมีน คือ ผู้เป็นหนี้เนื่องมาจากความจำเป็นในชีวิต หรือเป็นหนี้เพื่อสาธารณประโยชน์ตามหลักศาสนาหรือเป็นหนี้เนื่องมาจากความปรองดองระหว่างกลุ่มพิพาท

(๖) อัลมุอัลละฟาตุกุบุซุม คือ ผู้ที่เข้ารับอิสลามใหม่

(๗) สะบิลัลลาฮฺ คือ ผู้ที่ทำงานเพื่อปกป้อง เขตชู และดำรงไว้ซึ่งศาสนาอิสลาม โดยไม่มีค่าตอบแทนจากหน่วยงานใด

(๘) อิบนิสสะบิล คือ ผู้เดินทางด้วยวัตถุประสงค์ที่ไม่ขัดหลักศาสนา และขาดปัจจัยในระหว่างการเดินทาง

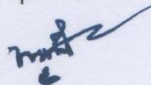
๕

ข้อ ๔๐ ห้ามมิให้แจกจ่ายชะกาดกับบุคคลซึ่งมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด มัสยิด หรือ ชุมชนนั้น เว้นแต่ในจังหวัด มัสยิดหรือชุมชนนั้นจะไม่มีผู้มีสิทธิได้รับชะกาดนั้นแล้ว

ข้อ ๔๑ ห้ามมิให้บุคคลใดเสนอชื่อต่อคณะผู้บริหารกองทุนชะกาดว่า ตนเป็นผู้มีสิทธิได้รับ ชะกาดเกินกว่าหนึ่งกองทุนชะกาด

ข้อ ๔๒ ในกรณีที่กองทุนชะกาดจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก หรือกรณีที่คณะผู้บริหาร กองทุนชะกาดเป็นผู้กระทำความผิด ให้ถือว่าผู้บริหารกองทุนชะกาดทุกคนเป็นผู้กระทำความผิด เว้น แต่พิสูจน์ได้ว่าตนมิได้ร่วมในการลงมติในเรื่องนั้นหรือตนได้โต้แย้งคัดค้านความเห็นในเรื่องดังกล่าวหรือ ได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดความผิดนั้นแล้ว

ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๙

(นายอาซิส พิทักษ์คุมพล)

ประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แนวทางในการบริหารงานและจัดการกองทุนชะกาต

ประกอบระเบียบคณะกรรมการอิสลามกลางแห่งประเทศไทย

ว่าด้วยการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต พ.ศ. 2559 ข้อ 30 (1)-(3)

.....

ก. แนวทางการบริหาร

1. คณะกรรมการกองทุนชะกาตต้องจัดการประชุมร่วมกันสม่ำเสมออย่างน้อยเดือนละครั้ง โดยในการประชุมให้ดำเนินตามระเบียบว่าด้วยการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต พ.ศ. 2559 ข้อ 34
2. ในการบริหารและจัดการกองทุนชะกาต คณะกรรมการควรวางเป้าหมายของกองทุนให้แน่ชัดและมีความยืดหยุ่นตามสมควรในการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น
3. คณะกรรมการกองทุนชะกาตทุกคนพึงทำงานด้วยความอริศลาศ มีเจตนาเพื่อช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากและวถวายเป็นอืบาตต่ออัลลอฮ์เพียงพระองค์เดียว
4. คณะกรรมการกองทุนชะกาต พึงทำงานด้วยความอกทนและมุ่งมั่นตั้งใจ โดยหวังความพอพระทัยจากอัลลอฮ์เป็นหลักให้เกิดความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคมและหลักประกันแก่สมาชิกในสังคมต่อไป
5. คณะกรรมการกองทุนชะกาต ต้องหมั่นหาความรู้เกี่ยวกับชะกาตอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างถูกต้องตามเจตนารมณ์ของบัญญัติอิสลามว่าด้วยชะกาต
6. คณะกรรมการกองทุนชะกาต ต้องทำงานด้วยความเสียสละ มุ่งหวังความพอพระทัยจากอัลลอฮ์เป็นหลักโดยอาจเสียสละค่าตอบแทนในระยะเริ่มต้นทำงานเพื่อสร้างความเชื่อถือแก่องค์กร

ข. หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกผู้มีสิทธิรับชะกาต

1. ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตรงตามข้อ 39 ของระเบียบว่าด้วยการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต พ.ศ. 2559
2. หากผู้มีสิทธิรับชะกาตมีจำนวนมากให้พิจารณาความจำเป็นก่อนหลัง ดังปรากฏในอัล-กูรอาน ซูเราะ อัดเตาบะฮฺ : 60
3. หากผู้มีสิทธิรับชะกาตเป็นผู้ประพฤติตนผิดทำนองคลองธรรมอิสลาม คณะกรรมการต้องดำเนินการตักเตือนผู้นั้นก่อนจึงจะให้ชะกาตได้

4. ควรเน้นการช่วยเหลือที่ทำให้ผู้รับชะงาดสามารถประกอบอาชีพการงานที่ยั่งยืนได้ มากกว่าการให้แบบประดังชีวิต

จ. การให้บริการเกี่ยวกับชะงาด

1. ให้คณะกรรมการบริหารกองทุนชะงาด ให้มีผู้รับผิดชอบงานวิชาการที่สามารถให้คำปรึกษาด้านวิชาการเกี่ยวกับชะงาดได้ โดยเป็นผู้สามารถประยุกต์ความเห็นต่างๆ ของบรรดาอุลามะอมาใช้ในการเกิดประโยชน์สูงสุดในกิจการชะงาดได้อย่างเหมาะสม

2. การให้บริการทางวิชาการอาจทำได้ทั้งโดยการใช้เอกสารแผ่นประชาสัมพันธ์ หนังสือ หรือการใช้เทคโนโลยีอื่นๆ ได้ตามความเหมาะสม

Prince of Songkla University
Pattani Campus

โครงสร้างการบริหารศูนย์ส่งเสริมกองทุนชะกาดระดับจังหวัด

ตามระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาด พ.ศ. 2559

อำนาจหน้าที่ตามระเบียบนี้

1. คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มีอำนาจหน้าที่ตามข้อ 11 คือ กำหนดระเบียบ ข้อบังคับในการบริหารกิจการกองทุนชะกาต
2. คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้
  - บริหารกองทุนชะกาตในเขตจังหวัดตามข้อ 12
  - จัดตั้งและกองทุนชะกาตประจำจังหวัดตามข้อ 24
  - รับคำขอจดทะเบียนกองทุนชะกาตตามข้อ 25
3. คณะกรรมการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต เมืองประกอบตามข้อ 13 และมีอำนาจหน้าที่ต่อไปนี้
  - ประชุมคณะกรรมการตามข้อ 14
  - ส่งเสริมและกำกับดูแลการดำเนินการและการจัดการกองทุนชะกาตตามข้อ 15
  - แต่งตั้งคณะอนุกรรมการและคณะทำงานตามข้อ 16
  - จัดตั้ง “กองทุนส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาต” ตามข้อ 17 – 23
4. ผู้อำนวยการศูนย์ส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาตระดับจังหวัด ทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานตามข้อ 15 และ 17-23 ตามที่คณะกรรมการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาตมอบหมายให้ตามข้อ 16
5. ฝ่ายนโยบายและแผน มีหน้าที่ตามข้อ 15 (1) (4) (5) (6) (7) (13)
6. ฝ่ายขึ้นทะเบียนกองทุนชะกาต มีหน้าที่ตามข้อ 15 (3) (12)
7. ฝ่ายการเงินและบัญชี มีหน้าที่จัดทำงบดุลและรายงานการรับจ่ายเงินของศูนย์ส่งเสริมฯ เพื่อรายงานต่อคณะกรรมการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาตตามข้อ 15 (11) และดูแลกองทุนส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาตตามข้อ 17 - 23
8. ฝ่ายบริหารทั่วไป มีหน้าที่ตามข้อ 15 (8) (9) (10) (14)
9. ฝ่ายตรวจสอบกองทุนชะกาต มีหน้าที่ตามข้อ 15 (2)

โครงสร้างการบริหารจัดการกองทุนชะกาด

ตามระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาด พ.ศ. 2559

อำนาจหน้าที่ตามระเบียบนี้

1. คณะผู้บริหารกองทุนชะงาด มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานทั่วไปและอำนาจหน้าที่ตามข้อ 30
2. ฝ่ายรับชะงาด ทำหน้าที่หาข้อมูลเพื่อให้คณะผู้บริหารกองทุนพิจารณา ตามข้อ 30 (4) คือจัดทำบัญชีรายชื่อผู้จ่ายชะงาด และทำหน้าที่ตามข้อ 30 (5) ให้บริการและคำแนะนำเกี่ยวกับการคำนวณและจ่ายชะงาด
3. ฝ่ายจ่ายชะงาด ทำหน้าที่หาข้อมูลผู้มีสิทธิรับชะงาดเพื่อให้คณะผู้บริหารกองทุนพิจารณา ตามข้อ 30 (4)
4. ฝ่ายบัญชี ทำหน้าที่จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ทะเบียนทรัพย์สิน ฐานะทางการเงินและรายงานผลการดำเนินงาน ตามข้อ 30 (6) (7)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกี่ยวกับการจัดการชะกาด

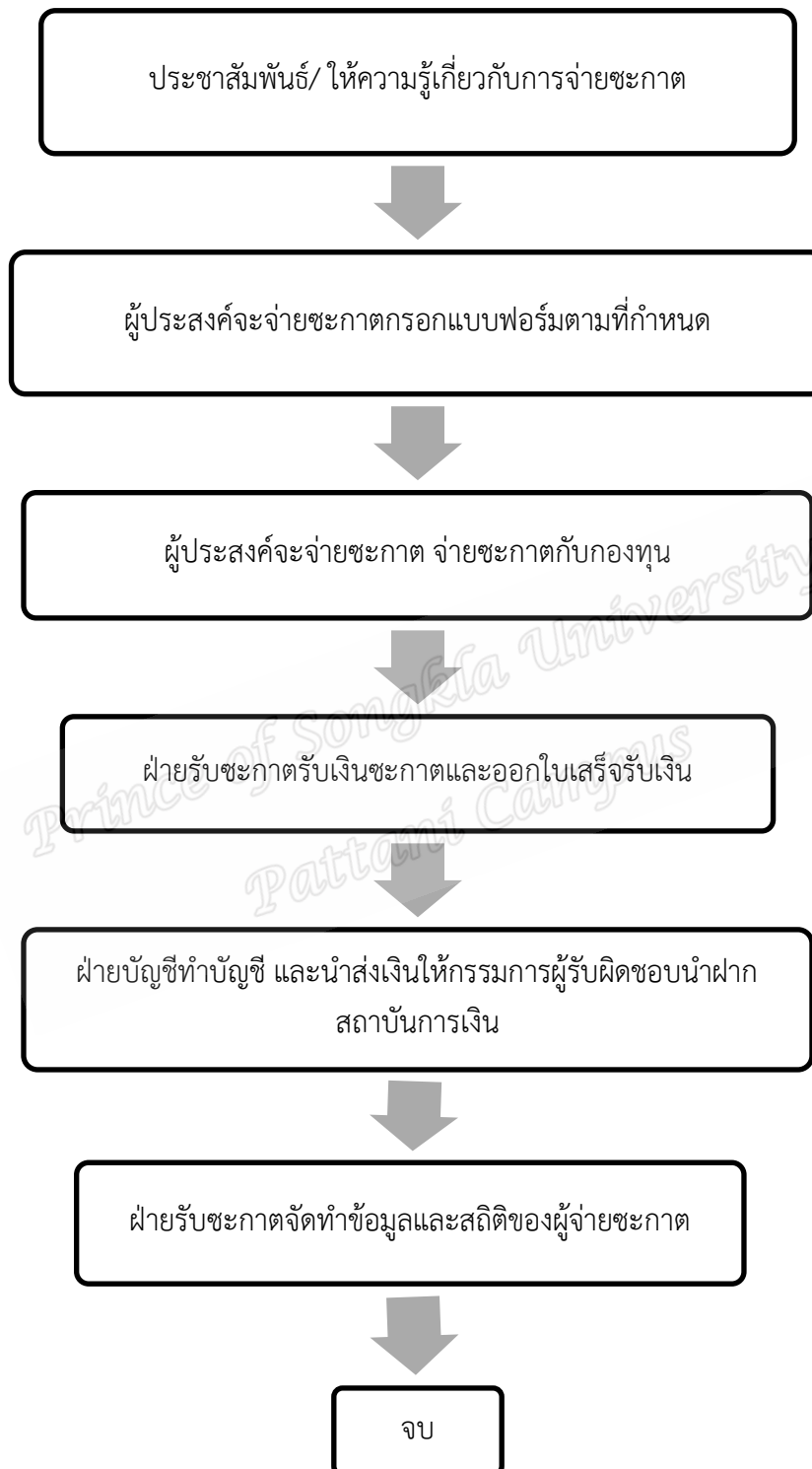
ตามระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการส่งเสริมกิจการกองทุนชะกาด พ.ศ.

2559

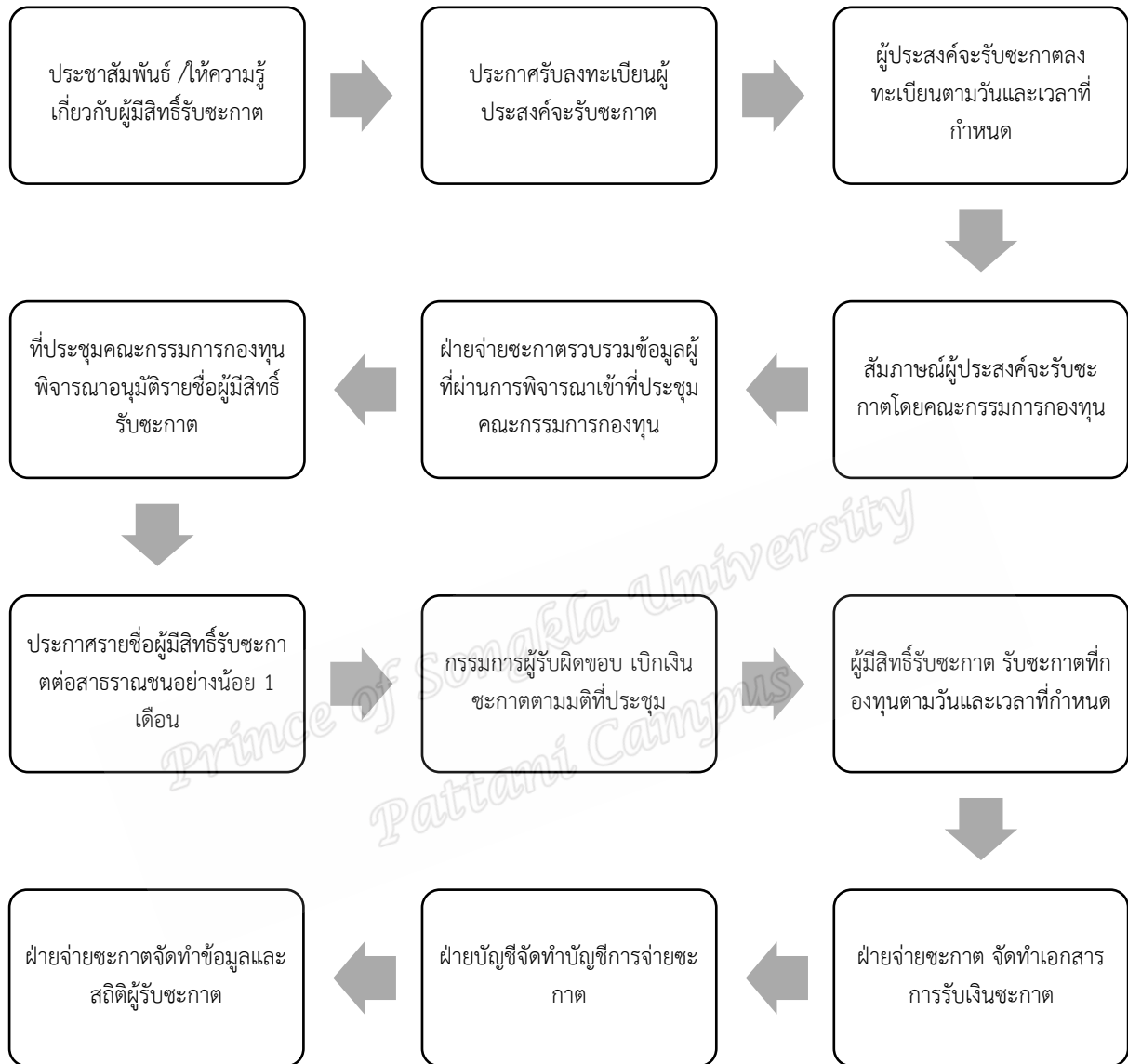
1. การจัดตั้งกองทุนชะกาด

2. การรับชะกาด

3. การจ่ายชะภาค

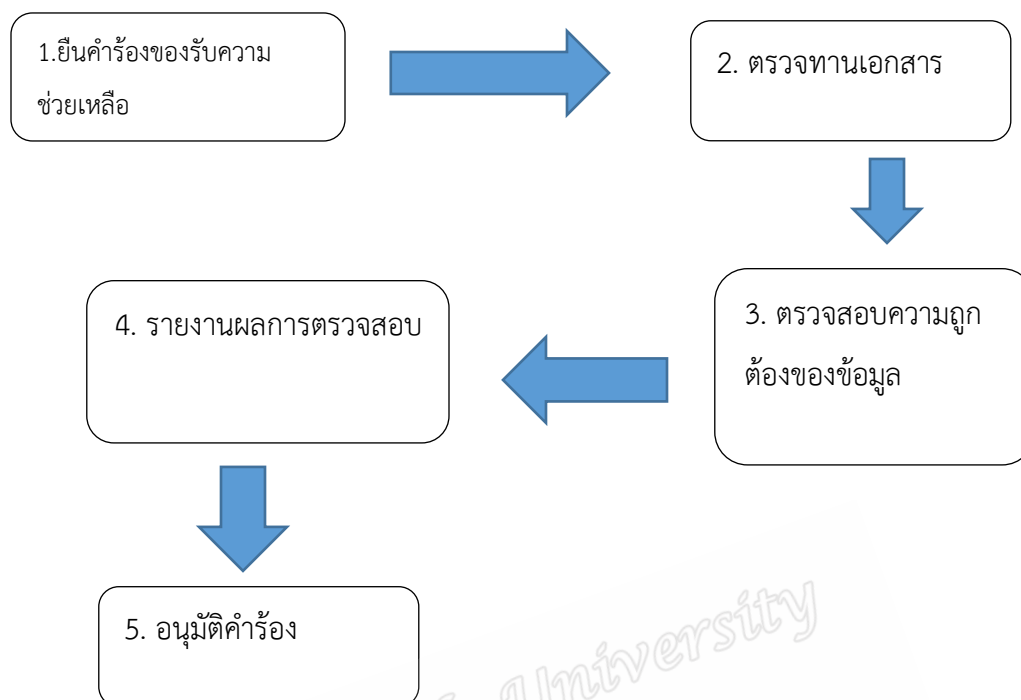
กระบวนการแจกจ่ายชะกาต (Zakat Distribution flowchart) กรณีศึกษา: สถาบันจัดการชะกาต

รัฐสลังงอร์ ประเทศมาเลเซีย

ในส่วนของกระบวนการแจกจ่ายชะกาตนั้นถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดกองทุนเงินชะกาตของผู้จ่ายชะกาตให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ที่จะส่งผลต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของกองทุนต่อสายตาของผู้จ่ายชะกาต เพราะส่วนนี้นั้นจะเป็นปัจจัยหลักในการจูงใจให้ประชาชนหันมาจ่ายชะกาตผ่านองค์กรที่จัดตั้งขึ้นถูกต้องตามกฎหมาย หรือกฎระเบียบขององค์กรสูงสุดของศาสนาอิสลาม มากขึ้น เนื่องจากศรัทธาในกระบวนการทำงานที่ประสิทธิภาพและมีความชำนาญขององค์กร ที่สามารถแจกจ่ายให้กับอัสนาฟ หรือผู้ที่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือจากกองทุนชะกาตตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม เพราะฉะนั้นกระบวนการในการจัดการแจกจ่ายชะกาตให้กับอัสนาฟทั้งหลายนั้นจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการจัดการกองทุนชะกาต

ในส่วนของสถาบันจัดการกองทุนชะกาตของรัฐสลังงอร์ (Lembaga Zakat Selangor) ประเทศมาเลเซีย นั้น ได้มีการออกแบบ กระบวนการและขั้นตอนการแจกจ่ายชะกาตของผู้มีสิทธิรับชะกาตสามารถอธิบายดังภาพต่อไปนี้

Prince of Songkla University
Pattani Campus

1 . ขั้นตอนการยื่นคำร้องและเขียนคำร้อง ในส่วนของขั้นตอนนี้ประชาชนที่มีสิทธิได้รับเงินชะภาคสามารถที่จะเขียนและยื่นคำร้องได้หลายช่องทาง เช่น

เขียนคำร้องและยื่นคำร้องโดยตรงผ่านเคาร์เตอร์ของสำนักงานกองทุนชะภาคหรือ ผ่านรถโมบายเคลื่อนที่ได้จัดเตรียมไว้ในสถานที่ต่างๆ

เขียนคำร้องผ่าน อามील หรือ ตัวแทน ที่มีใบอนุญาตและแต่งตั้งโดยคณะกรรมการจัดการกองทุนชะภาคในแต่ละพื้นที่ของอีสานพ (ซึ่งอาจจะประกอบไปด้วย คณะกรรมการมัสยิด, จิตอาสา, ผู้นำชุมชน และอื่นๆ)

เขียนคำร้องผ่านออนไลน์ อีสานพสามารถที่จะเขียนและยื่นคำร้องการให้การช่วยเหลือผ่านทางออนไลน์ซึ่งจะผ่านเว็บไซต์ของสำนักงานกองทุนชะภาคเท่านั้น

เขียนและยื่นคำร้อง ผ่านทางไปรษณีย์ โดยผู้ยื่นคำร้องสามารถที่จะทำการกรอกทะเบียนประวัติโดยสามารถดาวน์โหลดเอกสารแบบฟอร์มที่เกี่ยวข้องผ่านทางเว็บไซต์ของสำนักงานและแนบเอกสารที่เกี่ยวข้อง จัดส่งผ่านทางไปรษณีย์

- 1 การตรวจทานเอกสาร กระบวนการนี้ทางเจ้าหน้าที่ของกองทุนจะทำการตรวจทานเอกสารและรายละเอียดข้อมูลที่จำเป็นให้ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์เพื่อสู่กระบวนการในการสอบทานและตรวจสอบสภาพความเป็นจริงของข้อมูล เพื่อป้องกันในเรื่องการปลอมแปลงเอกสาร และแจ้งข้อมูลรายละเอียดที่เป็นเท็จ
- 2 ตรวจสอบและทำการสอบสวน ในกระบวนการนี้ทางสำนักงานกองทุนส่งเสริมจะส่งตัวแทน (อาจจะ เป็น อาฆิลาในพื้นที่, จิตอาสาที่มีใบอนุญาต, อีหม่าม และผู้นำศาสนาในพื้นที่) ทำการสัมภาษณ์และเยี่ยมเยียนผู้ยื่นคำร้องเพื่อที่จะตรวจสอบสภาพความเป็นจริง ข้อมูลเชิงลึก และข้อเท็จจริงของข้อมูล ในการรายงานข้อเท็จจริงในการวางแผนในการให้การช่วยเหลือตรงตามความต้องการผู้มีสิทธิรับชะกาต
- 3 รายงานผลการตรวจสอบ ในส่วนของกระบวนการรายงานผลการตรวจสอบข้อมูล ทางเจ้าหน้าที่จะมีการลงความเห็นโดยจะมีการเทียบเคียงกับฐานข้อมูลเพื่อตรวจสอบสิทธิของผู้ยื่นคำร้องรับเงินช่วยเหลือ สอดคล้องกับอัสนาฟใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อัสนาฟพะกีร์และมีสกิน นั้น ที่จะต้องมีการเทียบเคียงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันมากที่สุด เนื่องจากค่าครองชีพที่จำเป็น หรือ hadul Kifayah นั้น มีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามช่วงเวลาและสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ เพื่อที่จะสามารถให้เงินช่วยเหลือสอดคล้องกับค่าครองชีพในแต่ละพื้นที่ เพื่อผดุงไว้ซึ่งความเป็นธรรมและยุติธรรม เนื่องจากคนที่อยู่ในเขตเมืองและเขตชนบทย่อมมีค่าครองชีพและความจำเป็นพื้นฐาน (Hadul Kifayah) ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการเทียบเคียงฐานข้อมูลในที่นี้จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่เดียวกันทางสถาบันส่งเสริมจะทำการให้คำนิยาม คำนวณ และเทียบเคียง Hadul Kifayah ในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน

สืบเนื่องจากในส่วนนี้ผู้ที่ยื่นคำร้องจะต้องได้รับการประเมินและเทียบเคียงข้อมูลเส้นความจำเป็นพื้นฐาน (อาจจะใช้เส้นความยากจน ก็ได้) ในการครองชีพ อนึ่งถ้าหากผู้ที่รับการประเมินเทียบเคียงข้อมูลผ่านหลักเกณฑ์การประเมิน hadul kifayah หรือเกินเส้นความยากจน ทางกองทุนจะต้อง หรือ อาจนำปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์และพิจารณาด้วย เช่น

- ปัจจัยสภาวะการจ้างงานชั่วคราว ไม่มั่นคงซึ่งอาจจะตกงานในอนาคตได้
- ตนเองหรือสมาชิกในครอบครัวมีปัญหาทางด้านสุขภาพ ป่วยเรื้อรัง ทูพพลภาพ ซึ่งต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่องและมีค่าใช้จ่ายในการรักษาต่อเดือนสูง
- ผู้ยื่นคำร้องมีลูกมากและมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครอบครัว
- แม่ หรือ พ่อ ทำงานคนเดียว อาจจะมียค่าใช้จ่ายอื่นๆ เพิ่มเติมในการให้คนอื่นเลี้ยงดูบุตรแทนตนเอง
- ปัญหาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับค่าครองชีพพื้นฐานในการดำรงชีวิต

ในที่นี้ทางกองทุนชะกาตได้มีการออกระเบียบหลักเกณฑ์ในการประเมินและเทียบเคียงข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน hadul Kifayah ดังตัวอย่างตารางต่อไปนี้

ลำดับ	รายละเอียด	ความจำเป็นพื้นฐาน	¹ ที่พักอาศัย มีค่าใช้จ่าย (บาท/เดือน)	ที่พักอาศัย ไม่มีค่าใช้จ่าย ² (บาท/เดือน)
1	หัวหน้าครอบครัว	บ้าน/ที่พักอาศัย	4,800	1500
		ค่าอาหาร	1,700	1,700
		เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม	350	350
		ยารักษาโรค/ค่ารักษาพยาบาล	100	100
		การคมนาคม	2,000	2,000
		รวม	8,950 ³	5,700

ลำดับ	รายละเอียด	ความจำเป็นพื้นฐาน	ค่าใช้จ่าย (เดือน)
2	คู่สมรส	ค่าอาหาร	1,700
		เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม	350
		ยารักษาโรค/ค่ารักษาพยาบาล	100
		การคมนาคม	1,000
		รวมจำนวนเงิน	4,150
3	ผู้ใหญ่ (อายุ 18 ปีขึ้นไป) ⁴	ค่าอาหาร	1,450
		เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม	350
		ยารักษาโรค/ค่ารักษาพยาบาล	100
		รวมจำนวนเงิน	1,900
4	บุตรที่กำลังศึกษาในระดับอุดมศึกษา	ค่าอาหาร	1,450
		เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม	350

1 ที่พักอาศัยแบบมีค่าใช้จ่าย อาจประกอบด้วย อาศัยอยู่บ้านเช่า ที่เสียค่าเช่าถูกเดือน บ้านที่ตนเองซื้อและมีกรรมสิทธิ์ทุกเดือน

2 ที่พักอาศัยอยู่ฟรี อาจจะเป็นบ้านของตนเอง อาศัยอยู่กับครอบครัว อาศัยในบ้านเรือนที่รัฐสวัสดิการให้นายจ้างจัดหาให้ เป็นต้น

3 ค่าใช้จ่ายต่อเดือนนั้น เป็นการประมาณการ ด้วยอาจจะอ้างอิงเส้นความยากจน จากฐานข้อมูลสถิติแต่รายจังหวัดก็ได้

4 ผู้ใหญ่ที่ทำงาน หรือไม่สมารถที่จะประกอบอาชีพได้

		ยารักษาโรค/ค่ารักษาพยาบาล	100
		การศึกษา	450
		รวม	2,350
5	บุตรที่มีอายุ 7-17 ปี	ค่าอาหาร	950
		เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม	350
		ยารักษาโรค/ค่ารักษาพยาบาล	100
		การศึกษา	450
		รวมจำนวนเงิน	1,850
6	บุตรที่มีอายุ 0-6 ปี	ค่าอาหาร	750
		เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม	350
		ยารักษาโรค/ค่ารักษาพยาบาล	100
		รวมจำนวนเงิน	1,200

นอกจากนี้จะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม กรณีต่อไปนี้ เช่น

1. มีผู้พิการภายใต้การดูแลของตนเอง เพิ่มอีก 2,000 บาท/เดือน
2. ค่าเลี้ยงดูบุตรเนื่องจากทำงานคนเดียว เพิ่มอีก 1,500 บาท/เดือน
3. เจ็บป่วยเรื้อรัง ที่ต้องได้รับการรักษาอย่างต่อเนื่อง เพิ่มอีก 2,000 บาท/เดือน

ยกตัวอย่างเช่น ผู้ยื่นคำร้องเป็นหัวหน้าครอบครัว ทำงานเป็นลูกจ้างชั่วคราว เงินเดือน 13,000 บาทต่อเดือน อาศัยอยู่กับครอบครัว เป็นบ้านของตนเอง มีบุตรที่เรียนในระดับประถมศึกษา 2 คน และ เด็กเล็ก 2 ขวบอีก คน ไม่มีผู้พิการ และเจ็บป่วยเรื้อรัง จะสามารถคำนวณ Hadul kifayah ดังต่อไปนี้

ลำดับ	ประเภท	Hadul Kifayah พื้นฐาน	จำนวน สมาชิก	รวม
1	หัวหน้าครอบครัว	5,700	1	5,700
2	คู่สมรส	4,150	1	4,150
3	บุตรที่มีอายุ 7-17 ปี	1,850	2	3,700
4	บุตรที่มีอายุ 0-6 ปี	1,200	2	2,400
		รวม		15,950

ดังนั้น ผู้ยื่นคำขอก็คือว่า เป็นคนมีสกิน สามารถที่รับเงินช่วยเหลือชะกาด
เป็นจำนวนเงิน $(13,000 - 15,950) = 2,950$ บาท เป็นต้น

ในส่วนการอัปเดตข้อมูลเทียบเคียงที่เป็นปัจจุบัน ทางกองทุนชะกาตอาจจะมีการปรับเปลี่ยนฐานข้อมูลทุกๆ 6 เดือน หรือ 1 ปี

5. ขั้นตอนการอนุมัติคำร้องและให้การช่วยเหลือ ทางกองทุนจะมีแนวทางในการแจ้งผลการอนุมัติคำร้องผ่านทางเบอร์ติดต่อ หรือ ทางไปรษณีย์ ในขณะเดียวกัน ทาง Lembaga zakat Selangor ก็ได้มีการแจ้งผลการอนุมัติคำร้องผ่านทางระบบฐานข้อมูลซึ่ง จะมีการแจ้งชื่อ Username และ Password ให้กับผู้ยื่นคำร้องสามารถตรวจสอบผ่านทางระบบฐานข้อมูลของกองทุนได้อีกด้วย

ในส่วนช่องทางการให้การช่วยเหลือ ทางผู้ยื่นคำร้องสามารถแจ้งความประสงค์รายละเอียดการรับเงินช่วยเหลือผ่านช่องทางใด เช่น โอนเงินผ่านบัญชีธนาคารที่กรอกในใบคำร้องอัตโนมัติ มารับด้วยตนเอง หรือ แจ้งลักษณะการรับการช่วยเหลือที่ไม่ใช้ตัวเงินแต่อาจจะเป็นปัจจัยยังชีพอื่นๆ ได้อีกด้วย

Prince of Songkla University
Pattani Campus

แบบลงทะเบียนเพื่อรับสวัสดิการกองทุนส่งเสริมสุขภาพ

เลขที่...../.....

วันที่.....

1. คุณสมบัติของผู้ขอรับเงินช่วยเหลือจากกองทุนสุขภาพ		เอกสารหลักฐานของผู้ยื่นคำขอ	
1. เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามและมีสัญชาติไทย 2. เกิดและพำนักอาศัยในพื้นที่กองทุนส่งเสริมสุขภาพ.....(ไม่น้อยกว่า 3ปี ยกเว้น อิบนิสสะบิล) 3. ประเภทประเภทความช่วยเหลือ ☐ ฟากิร ☐ มีสกิน ☐ ริกอบ ☐ ฆอรีมีน ☐ อัลมุอัลละฟาตุลุลูฆุม ☐ สะบิลัลลาฮ ☐ อิบนิสสะบิล		☐ สำเนาบัตรประชาชนของผู้ยื่นคำขอ ☐ สำเนาบัตรประชาชนของสามี/ภรรยา/ผู้ปกครอง ☐ สำเนาบัตรประชาชนของผู้ยื่นคำขอ ☐ สำเนาสูติบัตร (กรณี ขอรับความช่วยเหลือค่าเลี้ยงดูบุตร) ☐ สำเนาทะเบียนสมรส/หย่าร้าง/ใบมรณะบัตรของสามี (ถ้ามี) ☐ สำเนาบัญชีธนาคาร/สหกรณ์ ☐ สำเนาบัตรประจำตัวผู้พิการ (ถ้ามี) ☐ เอกสารรับรองอื่นๆเพื่อประกอบคำขอ (ถ้ามี)	
โปรดเลือกเครื่องหมาย ☒ ในช่องที่ต้องการเท่านั้น			
ประเภทของผู้ยื่นคำขอ ☐ ส่วนบุคคล ☐ องค์กร			
2. รายละเอียดของผู้ยื่นคำขอ			
ลำดับ	ประเภทของคำขอความช่วยเหลือ	จำนวนเงินที่ต้องการ (บาท)	สาเหตุในการขอความช่วยเหลือ *มีเอกสารแนบประกอบ (ถ้ามี)
1	ค่าครองชีพ		
2	ช่วยเหลือด้านการแพทย์		
3	ช่วยเหลือด้านการศึกษา		
4	ช่วยเหลือที่อยู่อาศัย		
5	ช่วยเหลือเงินทุนประกอบอาชีพ		
6	มูลนิธิ/สมาคม/สถาบันการศึกษา		
7	อื่นๆ.....		
รวมจำนวนเงินทั้งหมด			
3. รายละเอียดของผู้ยื่นคำขอ			
หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน/เลขทะเบียนมูลนิธิสมาคม.....			
ชื่อของผู้ยื่นคำขอ/ชื่อองค์กร			
ที่อยู่ติดต่อได้ : ☐ ตามทะเบียนบ้าน ☐ แตกต่างจากทะเบียนบ้าน (โปรดระบุ)			
เลขที่.....หมู่บ้าน/อาคาร..... ชั้นที่..... หมู่ที่..... ตรอก/ซอย..... แยก..... ถนน..... ตำบล/แขวง.....			
อำเภอ/เขต..... จังหวัด..... รหัสไปรษณีย์..... ช่องทางที่ต้องการให้ติดต่อ : ☐ โทรศัพท์บ้าน			
..... ☐ โทรศัพท์ที่ทำงาน..... ☐ โทรศัพท์มือถือ..... ☐ อีเมล.....			
เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง *สถานภาพ ☐ สมรส ☐ โสด ☐ หย่าร้าง ☐ หม้าย			
สภาพความเป็นอยู่ : ☐ มีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเอง ☐ อาศัยอยู่กับครอบครัวหรือผู้อื่นโดยไม่มีค่าใช้จ่าย			
☐ เข้าบ้าน/ที่อยู่อาศัย.....บาท/เดือน ☐ อยู่ในสถานสงเคราะห์ของรัฐ ☐ ไม่มีบ้าน/ที่อยู่อาศัย			
สถานะสุขภาพ ☐ สมบูรณ์แข็งแรง ☐ ป่วยเรื้อรัง ☐ ทูพพลภาพถาวร ☐ พิการ			
นับถือศาสนาอิสลาม ☐ ตั้งแต่กำเนิด ☐ เข้ารับอิสลามใหม่ *เมื่อวันที่...../...../..... ณ ที่.....			

ข้อมูลบัญชีธนาคาร ชื่อบัญชีธนาคารของผู้ยื่นคำขอ ..... ธนาคาร.....สาขา..... หมายเลขบัญชีธนาคาร.....
--

4.บุคคลในครัวเรือนที่รับผิดชอบภายใต้การอุปการะของผู้ยื่นคำขอ (ค่าครองชีพของหัวหน้าครอบครัว)

ลำดับ	ชื่อ-นามสกุล	หมายเลขบัตรประชาชน	ความสัมพันธ์	*สถานภาพ	**สุขภาพ	จำนวนเงินต่อเดือน(บาท)

*กรณีระบุสัญลักษณ์ในช่องสถานภาพ (S) เรียน (U) มหาวิทยาลัย (TB) ไม่มีงานทำ (P) ศูนย์เด็กเล็ก

** กรณีระบุสัญลักษณ์ในช่องสุขภาพ (S) สุขภาพแข็งแรง (K) ป่วยเรื้อรัง (C) ทูพผลกระทบ

5.ข้อมูลแหล่งที่มาของรายได้และค่าใช้จ่ายในครัวเรือนของผู้ยื่นคำขอ/ผู้ปกครอง/ภรรยา/สามี

อาชีพ : ☐ มีงานทำ ตำแหน่ง(ระบุ)..... ☐ ไม่มีงานทำ กรณีระบุ..... ภาค: ☐ หน่วยงานของรัฐ ☐ เอกชน /ลูกจ้างทั่วไป ☐ สมาคม/มูลนิธิ ☐ อาชีพอิสระ ระบุ.....	ชื่อนายจ้าง/หน่วยงาน..... เบอร์ติดต่อ.....
--	---

ลำดับ	แหล่งที่มาของรายได้ (ต่อเดือน)	จำนวนเงินต่อเดือน (บาท)	ลำดับ	แหล่งใช้จ่าย (ต่อเดือน)	จำนวนเงินต่อเดือน (บาท)
1	ส่วนตัว		1	ค่าครองชีพ	
2	ภรรยา/สามี/ผู้ปกครอง/ผู้อุปการะ		2	ค่าเช่า/เงินผ่อนที่อยู่อาศัย/หนี้สิน	
3	เงินบำนาญ/ประกันสังคม		3	ค่าเล่าเรียน/ค่าเลี้ยงดูของบุตร	
4	เงินเลี้ยงดูจากบุตรหลาน		4	ค่าเดินทางไปโรงเรียนของบุตร	
5	เงินช่วยเหลืออื่นๆ (สวัสดิการจากรัฐ/องค์กรการกุศล)		5	ค่าน้ำ/ค่าไฟ	
6	รายได้อื่นๆ (ค่าเช่า/ผลตอบแทนอื่นๆ)		6	การรักษาพยาบาล/ค่ายาป่วยเรื้อรัง	
รวมจำนวนเงินทั้งหมด			รวมจำนวนเงินทั้งหมด		

6.รายละเอียดของหนี้สิน ณ วันที่ลงทะเบียน

ลำดับ	ประเภทของหนี้สิน	จำนวนเงินชำระ (บาท/เดือน)	หมายเหตุ
1	เงินกู้เงินนอกระบบ		ใช้ที่ดินเป็นหลักประกัน/ค้ำประกัน/ขายฝาก หรือไม่ : ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
2	**เงินกู้ในระบบ		
2.1	หนี้บัตรเครดิต		ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน หรือไม่ : ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ระบุ.....
2.2	หนี้เพื่อการศึกษา		ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน หรือไม่ : ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ระบุ.....
2.3	หนี้เพื่อการเกษตร/ธุรกิจ		ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน หรือไม่ : ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ระบุ.....

2.4	หนี้เพื่อซื้อที่อยู่อาศัย/ที่ดิน		ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน หรือไม่ : ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ระบุ.....
2.5	หนี้อื่นๆ		ใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน หรือไม่ : ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ระบุ.....
รวมจำนวนเงินเงิน			
หมายเหตุ: ** เงินกู้ในระบบ หมายถึง เงินกู้จากสถาบันการเงิน หรือสถาบันการเงินในระบบชุมชน หรือสหกรณ์ออมทรัพย์ หรือผู้ประกอบการที่มีใช้สถาบันการเงินซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย			
7. การรับรอง			
ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ (ช.บ.) ข้าพเจ้า.....ขอรับรองว่าข้อมูลข้างต้นถูกต้องตรงตามความเป็นจริงทุกประการ หากข้อมูลข้างต้นไม่ถูกต้องตรงความเป็นจริง ข้าพเจ้าตกลงยินยอมให้ กองทุนส่งเสริมสุขภาพ..... ระเบียบสวัสดิการและประโยชน์ อื่น ๆ และข้าพเจ้าตกลงยินยอมให้กองทุนส่งเสริมสุขภาพ ให้ข้อมูลของข้าพเจ้าแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาจัดสรรสวัสดิการและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามกฎหมายระเบียบของคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย			
ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ			
วันที่.....		.....	
( )			
8. การอนุมัติ และการรับรองสิทธิ (สำหรับเจ้าหน้าที่)			
การอนุมัติและการรับรองสิทธิของผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนส่งเสริมสุขภาพ สามารถได้รับการเห็นชอบจาก ผู้นำชุมชน/อิหม่าม/ผู้นำศาสนา ที่ได้รับการยอมรับ หรือ แต่งตั้งจากคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด			
ตำแหน่ง.....		ชื่อ.....นามสกุล.....	
เบอร์ติดต่อ.....		ความเห็น.....	
ข้าพเจ้าจึงได้ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ			
วันที่.....		.....	
( )			

Prince of Songkhro University
Pattani Campus

กองทุนส่งเสริมชะกาด

แบบทะเบียนประวัติของ Asnaf พะกัรและมัสกัน

ส่วนที่ 1 ประวัติส่วนบุคคลของผู้ลงทะเบียน Asnaf ☒ กรณาดมในช่องที่ถูกต้อง					
1.ประวัติของผู้ลงทะเบียน Asnaf (หัวหน้าครอบครัว) (บังคับต้องกรอกทุกช่อง)					
ชื่อผู้สมัคร				บัตรประจำตัวประชาชน:	
การศึกษา	☐ มีการศึกษา ☐ ไม่มีการศึกษา				
ระดับการศึกษา	☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมตอนต้น ☐ มัธยมตอนปลาย ☐ ประกาศนียบัตร ☐ ปริญญาตรี				
2.ข้อมูลด้านสุขภาพ					
สถานภาพด้านสุขภาพ	☐ สมบูรณ์แข็งแรง	☐ ป่วยเรื้อรัง	☐ พิการ	☐ ทูพพลาภาพ /ชรา	
		สถานภาพป่วย ☐ ป่วยติดเตียง ☐ ป่วยไม่ติดเตียง	สถานภาพทางกายภาพ ☐ สมบูรณ์ ☐ พิการทางจิต ☐ พิการทางร่างกาย	สถานภาพทางกายภาพ ☐ ป่วยติดเตียง ☐ ป่วยไม่ติดเตียง	
		ต้นทุนคำรักษาพยาบาล ☐ จ่ายเอง ☐ สวัสดิการจากภาครัฐ	สาเหตุและที่มาของความพิการ ☐ ตั้งแต่กำเนิด ☐ อุบัติเหตุ ต้นทุนคำรักษาพยาบาล ☐ จ่ายเอง ☐ สวัสดิการจากภาครัฐ	ต้นทุนคำรักษาพยาบาล ☐ จ่ายเอง ☐ สวัสดิการจากภาครัฐ	
		รวมค่าใช้จ่าย(บาท/เตียน)	รวม.....บาท	รวม.....บาท	รวม.....บาท
3.ข้อมูลด้านที่อยู่อาศัย					
สถานภาพด้านที่พักและที่อยู่อาศัย	☐ บ้านตนเอง โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ☐ บ้านตนเอง โดยมีค่าใช้จ่าย (ผ่อนชำระ) ☐ เช่าบ้าน ☐ บ้านพักของนายจ้าง			☐ อาศัยอยู่กับ พ่อแม่/พี่น้อง/ญาติ/พอลา แม่ยาย ☐ ด้รับมรดก ☐ สวัสดิการความช่วยเหลือจากรัฐ/องค์กรการกุศล ☐ อื่นๆ ระบุ.....	
ที่ดินของที่อยู่อาศัย	☐ ของตนเอง ☐ ที่ดินวักฟ ☐ ที่ดินสาธารณประโยชน์เพื่ออาศัยอยู่ชั่วคราว ☐ ที่ดินของรัฐ/เอกชน/บุคคลอื่น (ด้รับอนุญาต)			☐ ที่ดินคนอื่น/ที่ดินติดจ่านอง/เช่าที่ดิน ☐ ที่ดินของครอบครัว ☐ อื่นๆ	
ประเภทของบ้าน/ที่อยู่อาศัย	☐ บ้านขนาดเล็ก ต้นทุนต่ำ ☐ บ้านขนาดปานกลาง			☐ ตึกแถว ☐ อาพาตเมนต์/ แฟลต ☐ อื่นๆ ระบุ.....	
วัสดุในการก่อสร้างบ้าน	☐ หิน/ปูน ☐ ไม้			☐ ครึ่งหิน ครึ่งปูน ☐ อื่นๆ.....	
สถานภาพของบ้าน/ที่อยู่อาศัย	☐ อยู่ในสภาพดี แข็งแรง ☐ อยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมพออยู่ได้			☐ อยู่ในสภาพทรุดโทรมต้องซ่อมแซม	
สิ่งอำนวยความสะดวก	☐ น้ำประปา	☐ มี	☐ ไม่มี	ประมาณการค่าใช้จ่าย	บาท/เตียน

☐ ไฟฟ้า	☐ มี	☐ ไม่มี	ประมาณการค่าใช้จ่าย	บาท/เดือน
4.ด้านทักษะความสามารถ/ความเชี่ยวชาญ				
☐ ด้านการประมง/การเกษตร/ปศุสัตว์	☐ งานบริการ	☐ งานก่อสร้าง กรรมกร	☐ ทำธุรกิจ	
☐ จักรเย็บผ้า /หัตถกรรม/ทอผ้า/ทำอาหาร/รับเลี้ยงเด็ก		☐ อื่นๆ ระบุ.....		
5. ประวัติการกู้ยืมเงิน(ถ้ามี)				
ชื่อสถาบันการเงิน/ธนาคาร/สหกรณ์				
ชนิด/ประเภทของเงินกู้ เพื่อ				
จำนวนเงินที่ต้องชำระต่อเดือน :	บาท	วันที่เริ่มต้นของการกู้.....	จนถึงวันที่.....	
6. รายการทรัพย์สินหมุนเวียน	☐ บัญชีเงินฝาก จำนวนเงิน.....บาท			
	☐ ทองรูปพรรณ/ทองคำแท่ง น้ำหนักรวม.....บาท			
	☐ หุ่นสามัญ คิดเป็นจำนวนเงิน.....บาท			
7.รายการทรัพย์สินไม่หมุนเวียน	พาหนะ (กรุณาระบุจำนวน) ☐ มอเตอร์ไซด์ .....คัน ☐ รถยนต์ส่วนบุคคล.....คัน			
	☐ บ้านที่อยู่อาศัย.....หลัง ☐ อาคารพาณิชย์/ตึกแถว .....หลัง			
	☐ ที่ดิน	ไร่		

ส่วนที่ 2 ข้อมูลของผู้อยู่ในอุปการะ ☒ กรุณาเติมในช่องที่ถูกต้อง				
ความสัมพันธ์ของผู้ขอยื่นคำร้อง/asnaf		☐ คู่สมรส ☐ บิดา ☐ มารดา ☐ พี่ชาย/พี่สาว ☐ น้องชาย/สาว ☐ บุตรชาย/สาว ☐ หลาน ☐ พ่อตา/แม่ยาย ☐ อื่น ระบุ.....		
ชื่อ-นามสกุล			หมายเลขบัตรประชาชน :	
วันเกิด	สถานที่เกิด			
สถานภาพ	☐ สมรส ☐ โสด ☐ หย่าร้าง ☐ หม้าย	สัญชาติ	☐ ไทย ☐ ไม่ใช่สัญชาติไทย (ระบุ).....	
เพศ	☐ ชาย ☐ หญิง	ระยะพำนักในเขตกองทุนชะกาต (ชื่อพื้นที่กองทุนชะกาต)		.....ปี
ศาสนาอิสลาม	☐ ตั้งแต่กำเนิด ☐ เข้ารับอิสลามใหม่ *เมื่อวันที่...../...../..... ณ ที่.....			
ชื่อบัญชีธนาคาร				
หมายเลขบัญชี			ชื่อธนาคาร.....	สาขา.....
วิธีการรับเงินช่วยเหลือ	☐ โอนเข้าบัญชี ☐ ผ่ากเช็ค ☐ *เงินสด, * ระบุสาเหตุ ☐ ป่วย ☐ ขราภาพ ☐ ถูกขึ้นบัญชีเครดิตบูโร			
ระดับการศึกษา	☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมตอนต้น ☐ มัธยมตอนปลาย ☐ ประกาศนียบัตร ☐ ปริญญาตรี ☐ สูงกว่าปริญญาตรี			
ชื่อสถานศึกษา				
ที่อยู่สถานศึกษา	เลขที่.....หมู่บ้าน/อาคาร.....ชั้นที่.....หมู่ที่.....ตรอก/ซอย.....แยก.....ถนน..... ตำบล/แขวง.....			

	อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์			
อาศัยอยู่กับครอบครัว	☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่ ระบุ.....			
ข้อมูลด้านสุขภาพ	☐ สมบูรณ์แข็งแรง	☐ ป่วยเรื้อรัง	☐ พิการ	☐ ทูพพลภาพ /ชรา
		สถานภาพป่วย ☐ ป่วยติดเตียง ☐ ป่วยไม่ติดเตียง	สถานภาพทางกายภาพ ☐ สมบูรณ์ ☐ พิการทางจิต ☐ พิการทางร่างกาย	สถานภาพทางกายภาพ ☐ ป่วยติดเตียง ☐ ป่วยไม่ติดเตียง
		ต้นทุนค่ารักษาพยาบาล ☐ จ่ายเอง ☐ สวัสดิการจากภาครัฐ	สาเหตุและที่มาของความพิการ ☐ ตั้งแต่กำเนิด ☐ อุบัติเหตุ ต้นทุนค่ารักษาพยาบาล ☐ จ่ายเอง ☐ สวัสดิการจากภาครัฐ	ต้นทุนค่ารักษาพยาบาล ☐ จ่ายเอง ☐ สวัสดิการจากภาครัฐ
	รวมค่าใช้จ่าย(บาท/เดือน)	รวม.....บาท	รวม.....บาท	รวม.....บาท
ทักษะความสามารถ/ความเชี่ยวชาญ	☐ ด้านการประมง/การเกษตร/ปศุสัตว์ ☐ งานบริการ ☐ งานก่อสร้าง กรรมกร ☐ ทำธุรกิจ ☐ จักรเย็บผ้า /หัตถกรรม/ทอผ้า/ทำอาหาร/รับเลี้ยงเด็ก ☐ อื่นๆ ระบุ.....			
ประวัติการทำงาน	อาชีพ : ☐ มีงานทำ ตำแหน่ง(ระบุ)..... ☐ ไม่มีงานทำ กรุณาระบุ..... ภาค: ☐ หน่วยงานของรัฐ ☐ เอกชน /ลูกจ้างทั่วไป ☐ สมาคม/มูลนิธิ ☐ อาชีพอิสระ ระบุ.....			
ที่อยู่สถานประกอบการ/ที่ทำงาน	เลขที่.....หมู่บ้าน/อาคาร.....ชั้นที่.....หมู่ที่.....ตรอก/ซอย.....แยก.....ถนน..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์			
สถานะภาพการจ้างงาน	☐ ถาวร ☐ สัญญาจ้าง.....ปี ☐ ลูกจ้างชั่วคราว.....ปี ☐ สัญญาโครงการ.....ปี			

ส่วนที่ 3	การตรวจสอบความถูกต้องและให้การรับรอง (ส่วนของผู้ที่กองทุนส่งเสริมฯ/เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง)
ผู้ให้การรับรอง (ผู้ปกครองโดยตรง/ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง)	ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ (ช.บ.) ข้าพเจ้า.....ขอรับรองว่าข้อมูลข้างต้นถูกต้องตรงตามความเป็นจริงทุกประการ หากข้อมูลข้างต้นไม่ถูกต้องตรงความเป็นจริง ข้าพเจ้าตกลงยินยอมให้ กองทุนส่งเสริมฯ..... ระบุรับสวัสดิการและประโยชน์ อื่น ๆ และข้าพเจ้าตกลงยินยอมให้กองทุนส่งเสริมฯ ให้ข้อมูลของข้าพเจ้าแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาจัดสรรสวัสดิการและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามกฎหมายระเบียบของคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย เลขบัตรประชาชน..... ลงลายมือชื่อ..... ลงวันที่..... ( )
ผู้ตรวจสอบ	ชื่อกองทุนส่งเสริมฯ.....

เขตเทศบาล

ตาราง 1 ตัวชี้วัดความยากจน ในเขตเทศบาล พ.ศ. 2558 : มิติค่าใช้จ่าย

จังหวัด/อำเภอ/ตำบล	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน				สัดส่วนคนจน				ช่องว่าง ความ ยากจน (ร้อยละ)	ความ รุนแรง ความ ยากจน (ร้อยละ)	สัมประสิทธิ์ความไม่เท่าเทียม			
	บาท	SE	เทียบกับค่าเฉลี่ย		ร้อยละ	SE	เทียบกับค่าเฉลี่ย				ร้อยละ	SE	เทียบกับค่าเฉลี่ย	
			ของ				ของ						ของ	
			จังหวัด	อำเภอ			จังหวัด	อำเภอ					จังหวัด	อำเภอ
จังหวัดสตูล	7,830	377	0	0	3.9	0.6	0	0	1.0	0.4	34.5	1.9	0	0
อำเภอเมืองสตูล	7,732	371	0	0	3.7	0.6	0	0	0.9	0.4	33.2	1.5	0	0
ตำบลพิมาน	8,063	423	0	0	4.4	0.7	0	0	1.1	0.4	34.4	1.8	0	0
ตำบลคลองขุด	7,568	429	0	0	3.1	0.6	0	0	0.8	0.3	31.6	1.6	0	0
ตำบลฉลุง	8,652	731	0	0	4.1	1.4	0	0	1.2	0.5	35.0	3.3	0	0
ตำบลเงาะบิลัง	5,629	439	(-)	(-)	2.2	0.8	(+)	(+)	0.5	0.2	23.0	2.5	(+)	(+)
อำเภอควนโดน	8,252	1,502	0	0	3.2	1.0	0	0	1.0	0.5	37.8	7.3	0	0
ตำบลควนโดน	7,238	550	0	0	2.1	0.8	(+)	0	0.5	0.2	29.3	2.3	(+)	0
ตำบลควนสตอ	8,149	313	0	0	13.0	6.1	(-)	(-)	6.0	3.8	60.5	14.4	(-)	(-)
ตำบลย่านซื่อ	7,248	963	0	0	2.0	1.3	(+)	0	0.5	0.2	29.0	4.0	0	0

อำเภอละงู	8,843	804	0	0	6.6	2.2	0	0	2.1	0.9	40.8	5.0	0	0
ตำบลกำแพง	8,843	804	0	0	6.6	2.2	0	0	2.1	0.9	40.8	5.0	0	0
อำเภอทุ่งหว้า	6,981	527	0	0	4.2	1.2	0	0	1.1	0.4	32.1	2.3	0	0
ตำบลทุ่งหว้า	6,981	527	0	0	4.2	1.2	0	0	1.1	0.4	32.1	2.3	0	0

หมายเหตุ : 1. สัญลักษณ์การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับจังหวัด/อำเภอ (+) แทน ดีกว่าเฉลี่ย (-) แทน แย่กว่าค่าเฉลี่ย 0 แทน พอๆ กับค่าเฉลี่ย

2. เป็นข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคทางสถิติในการประมาณค่าจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558 ร่วมกับข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553

Prince of Songkla University
Pattani Campus

จังหวัดสตูล

ตาราง 2 ตัวชี้วัดความยากจน นอกเขตเทศบาล พ.ศ. 2558 : มิติค่าใช้จ่าย

จังหวัด/อำเภอ/ตำบล	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน				สัดส่วนคนจน				ช่องว่างความยากจน (ร้อยละ)	ความรุนแรงความยากจน (ร้อยละ)	สัมประสิทธิ์ความไม่เท่าเทียม			
	บาท	SE	เทียบกับค่าเฉลี่ยของ		ร้อยละ	SE	เทียบกับค่าเฉลี่ยของ				ร้อยละ	SE	เทียบกับค่าเฉลี่ยของ	
			จังหวัด	อำเภอ			จังหวัด	อำเภอ					จังหวัด	อำเภอ
จังหวัดสตูล	4,501	86	0	0	5.1	1.3	0	0	0.5	0.1	26.1	1.9	0	0
อำเภอเมืองสตูล	4,563	122	0	0	4.7	1.2	0	0	0.5	0.1	27.6	2.6	0	0
ตำบลควนขัน	4,600	133	0	0	4.2	1.1	0	0	0.4	0.1	27.5	2.5	0	0
ตำบลบ้านควน	4,670	121	0	0	3.8	0.9	0	0	0.4	0.1	26.5	2.2	0	0
ตำบลฉลุง	5,126	242	(+)	(+)	4.4	1.1	0	0	0.5	0.2	29.2	4.0	0	0
ตำบลเกาะสาหร่าย	4,141	111	(-)	(-)	7.0	1.8	0	0	0.7	0.2	25.1	2.4	0	0
ตำบลตันหยงโป	4,035	182	(-)	(-)	7.0	1.9	0	0	0.8	0.2	27.2	3.9	0	0
ตำบลเจ๊ะบิลัง	4,396	149	0	0	5.9	1.5	0	0	0.6	0.2	27.7	3.1	0	0
ตำบลตำมะลัง	4,166	215	(-)	(-)	4.7	1.2	0	0	0.5	0.2	28.8	4.9	0	0
ตำบลปูยู	4,197	122	(-)	(-)	2.6	0.7	(+)	(+)	0.3	0.1	23.5	2.3	0	0

ตำบลควนโพธิ์	4,636	105	0	0	4.1	0.9	0	0	0.3	0.1	25.9	2.1	0	0
ตำบลเกตรี	4,766	126	(+)	0	4.6	1.2	0	0	0.5	0.1	27.4	2.5	0	0
อำเภอควนโดน	4,681	99	0	0	4.0	1.0	0	0	0.4	0.1	27.2	2.1	0	0
ตำบลควนโดน	4,567	112	0	0	3.9	1.0	0	0	0.4	0.1	26.5	2.2	0	0
ตำบลควนสตอ	4,727	118	(+)	0	3.6	0.9	0	0	0.3	0.1	27.0	2.5	0	0
ตำบลย่านซื่อ	4,814	144	(+)	0	3.7	0.9	0	0	0.4	0.1	29.0	2.0	0	0
ตำบลวังประจัน	4,630	128	0	0	6.2	1.6	0	0	0.6	0.2	26.1	2.2	0	0
อำเภอควนกาหลง	4,622	99	0	0	5.9	1.5	0	0	0.6	0.1	25.7	2.2	0	0
ตำบลทุ่งนุ้ย	4,592	107	0	0	4.0	0.9	0	0	0.4	0.1	26.0	2.1	0	0
ตำบลควนกาหลง	4,533	112	0	0	8.6	2.4	0	0	1.0	0.2	25.4	2.4	0	0
ตำบลอุโตเจริญ	4,773	120	(+)	0	4.4	1.0	0	0	0.4	0.1	25.7	2.4	0	0
อำเภอท่าแพ	4,238	91	(-)	0	5.6	1.3	0	0	0.5	0.1	24.8	2.1	0	0
ตำบลท่าแพ	4,308	98	(-)	0	5.2	1.3	0	0	0.5	0.1	25.0	2.1	0	0
ตำบลแปะ-ระ	4,327	106	0	0	5.2	1.2	0	0	0.5	0.1	25.9	2.2	0	0
ตำบลสาคร	4,042	104	(-)	(-)	6.5	1.6	0	0	0.6	0.1	23.7	2.5	0	0
ตำบลท่าเรือ	4,304	134	0	0	5.3	1.2	0	0	0.5	0.1	24.1	2.8	0	0
อำเภอละงู	4,511	94	0	0	4.9	1.2	0	0	0.5	0.1	26.1	2.1	0	0
ตำบลกำแพง	4,490	99	0	0	5.4	1.3	0	0	0.5	0.1	25.8	2.1	0	0
ตำบลละงู	4,592	128	0	0	4.8	1.2	0	0	0.4	0.1	26.9	2.6	0	0

ตำบลเขาขาว	4,668	120	0	0	3.5	0.8	0	0	0.3	0.1	25.5	2.2	0	0
ตำบลปากน้ำ	4,424	116	0	0	5.0	1.3	0	0	0.5	0.1	26.6	2.4	0	0
ตำบลน้ำผุด	4,354	116	0	0	5.3	1.3	0	0	0.5	0.1	23.6	3.0	0	0
ตำบลแหลมสน	4,443	152	0	0	5.2	1.2	0	0	0.5	0.2	26.2	3.1	0	0
อำเภอทุ่งหว้า	4,390	123	0	0	5.6	1.4	0	0	0.5	0.2	24.1	2.9	0	0
ตำบลทุ่งหว้า	4,431	127	0	0	6.4	1.5	0	0	0.6	0.2	24.5	2.6	0	0
ตำบลนาทอน	4,401	110	0	0	5.6	1.4	0	0	0.6	0.1	24.7	2.4	0	0
ตำบลขอนคลาน	4,493	167	0	0	3.3	0.8	0	(+)	0.3	0.1	23.0	3.6	0	0
ตำบลทุ่งบุหลัง	4,437	125	0	0	5.0	1.3	0	0	0.5	0.1	24.5	2.5	0	0
ตำบลป่าแก่บ่อหิน	4,245	235	0	0	6.4	1.5	0	0	0.6	0.3	22.7	5.2	0	0
อำเภอมะนัง	4,361	139	0	0	5.9	1.5	0	0	0.6	0.2	23.7	3.4	0	0
ตำบลปาล์มพัฒนา	4,331	166	0	0	6.4	1.6	0	0	0.6	0.2	22.9	4.0	0	0
ตำบลนิคมพัฒนา	4,400	118	0	0	5.2	1.2	0	0	0.5	0.1	24.6	2.8	0	0

หมายเหตุ : 1. สัญลักษณ์การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับจังหวัด/อำเภอ (+) แทน ดีกว่าเฉลี่ย (-) แทน แย่กว่าค่าเฉลี่ย 0 แทน พอๆ กับค่าเฉลี่ย

2. เป็นข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคทางสถิติในการประมาณค่าจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558 ร่วมกับข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553

จังหวัดพัทลุง

ตาราง 1 ตัวชี้วัดความยากจน ในเขตเทศบาล พ.ศ. 2558 : มิติค่าใช้จ่าย

จังหวัด/อำเภอ/ตำบล	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน				สัดส่วนคนจน				ช่องว่างความยากจน (ร้อยละ)	ความรุนแรงความยากจน (ร้อยละ)	สัมประสิทธิ์ความไม่เท่าเทียม			
	บาท	SE	เทียบกับค่าเฉลี่ยของ		ร้อยละ	SE	เทียบกับค่าเฉลี่ยของ				ร้อยละ	SE	เทียบกับค่าเฉลี่ยของ	
			จังหวัด	อำเภอ			จังหวัด	อำเภอ					จังหวัด	อำเภอ
จังหวัดพัทลุง	4,599	114	0	0	9.5	0.7	0	0	2.4	0.9	33.6	1.5	0	0
อำเภอเมืองพัทลุง	5,040	148	(+)	0	10.4	0.7	0	0	2.6	1.0	35.5	1.8	0	0
ตำบลคูหาสวรรค์	5,661	247	(+)	(+)	11.2	0.8	(-)	0	3.0	1.2	39.5	2.6	(-)	0
ตำบลเขาเจ็ยก	5,220	295	(+)	0	10.4	1.1	0	0	2.7	1.1	33.9	2.7	0	0
ตำบลท่ามิหรำ	4,501	150	0	(-)	13.1	1.2	(-)	(-)	3.3	1.3	32.5	1.7	0	0
ตำบลโคกชะงาย	4,338	140	(-)	(-)	8.0	1.1	0	(+)	1.7	0.6	27.2	1.4	(+)	(+)
ตำบลนาท่อม	4,513	173	0	(-)	9.8	1.3	0	0	2.3	0.9	30.1	1.6	(+)	(+)
ตำบลปรางหมู	4,368	194	0	(-)	8.9	1.2	0	0	2.0	0.7	29.8	1.2	(+)	(+)
ตำบลร่มเมือง	4,343	124	(-)	(-)	8.9	1.1	0	0	2.0	0.7	27.8	1.2	(+)	(+)
ตำบลพญาขัน	4,472	170	0	(-)	9.6	1.2	0	0	2.3	0.8	31.2	1.6	0	(+)

อำเภอภูกามยาว	3,851	84	(-)	0	6.5	0.8	(+)	0	1.4	0.5	24.7	1.2	(+)	0
ตำบลภูกามยาว	4,143	139	(-)	(+)	6.6	1.2	(+)	0	1.3	0.4	25.8	1.3	(+)	0
ตำบลชะรัด	3,599	104	(-)	(-)	6.0	1.0	(+)	0	1.2	0.4	23.0	1.3	(+)	0
ตำบลคลองทรายขาว	3,905	134	(-)	0	6.8	0.9	(+)	0	1.5	0.5	25.0	1.3	(+)	0
อำเภอเขาชัยสน	4,357	107	(-)	0	7.6	0.8	(+)	0	1.7	0.6	28.3	1.2	(+)	0
ตำบลเขาชัยสน	5,235	195	(+)	(+)	6.2	0.8	(+)	0	1.4	0.5	31.6	1.5	0	(-)
ตำบลจองถนน	3,971	151	(-)	(-)	8.1	1.3	0	0	1.7	0.6	25.5	1.5	(+)	(+)
ตำบลโคกม่วง	4,207	117	(-)	0	7.9	0.9	(+)	0	1.7	0.6	27.2	1.2	(+)	0
อำเภอตะโหมด	4,295	98	(-)	0	6.2	0.7	(+)	0	1.3	0.5	29.0	1.2	(+)	0
ตำบลแม่ขี	4,564	133	0	(+)	7.4	0.8	(+)	0	1.7	0.6	31.3	1.4	0	0
ตำบลตะโหมด	4,104	110	(-)	0	4.8	0.8	(+)	0	1.0	0.3	26.1	1.3	(+)	(+)
ตำบลคลองใหญ่	3,438	180	(-)	(-)	5.5	1.4	(+)	0	1.1	0.4	23.3	1.7	(+)	(+)
อำเภอควนขนุน	4,436	95	0	0	9.6	0.8	0	0	2.2	0.8	31.7	1.3	0	0
ตำบลควนขนุน	4,840	182	0	(+)	10.5	1.0	0	0	2.6	1.0	35.5	1.8	0	(-)
ตำบลทะเลน้อย	3,653	108	(-)	(-)	7.4	1.2	(+)	(+)	1.5	0.5	25.1	1.5	(+)	(+)
ตำบลนาขยาด	4,681	156	0	0	8.8	1.0	0	0	2.0	0.7	30.0	1.4	(+)	0
ตำบลแหลมไตนวด	4,306	539	0	0	13.9	2.3	(-)	(-)	3.9	1.6	38.1	5.5	0	0
ตำบลไตนวดด้วน	4,532	188	0	0	9.8	1.4	0	0	2.2	0.8	32.8	1.6	0	0
ตำบลดอนทราย	4,568	141	0	0	9.2	0.9	0	0	2.1	0.8	30.2	1.3	(+)	0

ตำบลมะกอกเหนือ	4,697	169	0	0	9.3	1.2	0	0	2.3	0.8	32.6	1.6	0	0
ตำบลพนางตุง	4,020	118	(-)	(-)	9.9	1.3	0	0	2.2	0.8	28.1	1.5	(+)	(+)
ตำบลแพรกา	4,586	143	0	0	8.1	1.1	0	0	1.7	0.6	30.3	1.3	(+)	0
อำเภอปากพะยูน	4,127	104	(-)	0	9.2	0.9	0	0	2.2	0.8	30.4	1.2	(+)	0
ตำบลปากพะยูน	4,502	165	0	(+)	11.1	1.1	0	0	2.9	1.1	34.7	1.7	0	(-)
ตำบลเกาะนางคำ	3,873	178	(-)	0	8.2	1.3	0	0	1.9	0.7	28.5	1.8	(+)	0
ตำบลหารเทา	3,927	105	(-)	0	7.8	1.1	0	0	1.7	0.6	26.7	1.3	(+)	(+)
ตำบลดอนทราย	4,404	186	0	0	12.0	1.7	(-)	(-)	3.1	1.2	32.0	2.0	0	0
อำเภอป่าบอน	4,851	209	0	0	5.6	1.0	(+)	0	1.2	0.4	30.0	1.9	(+)	0
ตำบลป่าบอน	4,875	331	0	0	6.6	1.8	(+)	0	1.5	0.5	31.5	2.7	0	0
ตำบลหนองธง	4,680	257	0	0	4.5	1.1	(+)	0	0.9	0.3	27.4	1.7	(+)	0
ตำบลวังใหม่	5,067	472	0	0	5.8	1.5	(+)	0	1.3	0.4	30.9	3.2	0	0
อำเภอบางแก้ว	4,321	116	(-)	0	6.9	0.8	(+)	0	1.5	0.5	28.6	1.2	(+)	0
ตำบลท่ามะเตี๋ย	4,301	123	(-)	0	6.8	0.9	(+)	0	1.5	0.5	28.7	1.2	(+)	0
ตำบลโคกสัก	4,410	236	0	0	7.4	1.3	(+)	0	1.8	0.7	27.8	1.6	(+)	0
อำเภอป่าพะยอม	5,721	1,172	0	0	15.9	1.7	(-)	0	5.2	2.5	47.8	6.3	(-)	0
ตำบลลานข่อย	5,878	1,552	0	0	17.8	2.7	(-)	0	6.3	3.2	51.1	7.6	(-)	0
ตำบลบ้านพร้าว	5,551	1,837	0	0	13.9	1.2	(-)	0	4.1	1.8	42.7	5.3	(-)	0
อำเภอศรีนครินทร์	4,650	172	0	0	11.1	0.8	(-)	0	2.9	1.2	34.7	2.3	0	0

ตำบลชุมพล	5,424	384	(+)	(+)	13.7	1.3	(-)	(-)	4.0	1.8	41.7	3.6	(-)	(-)
ตำบลบ้านนา	4,228	145	(-)	(-)	10.5	1.2	0	0	2.5	0.9	30.5	2.0	0	0
ตำบลอ่างทอง	4,157	147	(-)	(-)	7.8	1.1	0	(+)	1.7	0.6	26.3	1.3	(+)	(+)
ตำบลลำสินธุ์	4,424	229	0	0	10.7	1.2	0	0	2.6	1.0	31.4	2.7	0	0

หมายเหตุ : 1. สัญลักษณ์การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับจังหวัด/อำเภอ (+) แทน ดีกว่าเฉลี่ย (-) แทน แย่กว่าค่าเฉลี่ย 0 แทน พอๆ กับค่าเฉลี่ย

2. เป็นข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคทางสถิติในการประมาณค่าจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558 ร่วมกับข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553

Prince of Songkla University
Pattani Campus

จังหวัดพัทลุงนอกเขต

เทศบาล

ตาราง 2 ตัวชี้วัดความยากจน นอกเขตเทศบาล พ.ศ. 2558 : มิติค่าใช้จ่าย

จังหวัด/อำเภอ/ตำบล	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน				สัดส่วนคนจน				ช่องว่างความยากจน (ร้อยละ)	ความรุนแรงความยากจน (ร้อยละ)	สัมประสิทธิ์ความไม่เท่าเทียม			
	บาท	SE	เทียบกับค่าเฉลี่ยของ		ร้อยละ	SE	เทียบกับค่าเฉลี่ยของ				ร้อยละ	SE	เทียบกับค่าเฉลี่ยของ	
			จังหวัด	อำเภอ			จังหวัด	อำเภอ					จังหวัด	อำเภอ
จังหวัดพัทลุง	3,795	64	0	0	7.9	0.8	0	0	2.1	0.9	24.8	1.8	0	0
อำเภอเมืองพัทลุง	3,868	66	0	0	6.8	0.8	0	0	1.7	0.7	21.5	1.8	0	0
ตำบลท่าแค	3,973	134	0	0	5.9	1.1	(+)	0	1.3	0.4	23.4	2.3	0	0
ตำบลลำปำ	3,778	91	0	0	5.4	0.9	(+)	0	1.1	0.4	18.4	2.3	(+)	0
ตำบลตำนาน	3,891	118	0	0	7.4	1.1	0	0	1.8	0.7	22.6	2.3	0	0
ตำบลควนมะพร้าว	4,031	132	(+)	0	9.9	1.4	0	(-)	3.1	1.5	26.0	2.2	0	(-)
ตำบลชัยบุรี	3,779	73	0	0	5.4	0.8	(+)	0	1.2	0.4	17.7	2.2	(+)	0

ตำบลนาโหนด	3,804	135	0	0	7.0	1.3	0	0	1.6	0.6	21.7	2.6	0	0
อำเภอองครักษ์	3,639	153	0	0	10.6	1.3	(-)	0	3.0	1.3	29.6	2.7	(-)	0
ตำบลคลองเฉลิม	3,641	175	0	0	11.4	1.5	(-)	0	3.3	1.5	30.9	2.9	(-)	0
ตำบลสมหวัง	3,621	91	(-)	0	6.1	1.1	0	(+)	1.5	0.6	20.6	2.0	(+)	(+)
อำเภอเขาชัยสน	3,903	102	0	0	8.0	0.9	0	0	2.3	1.1	25.8	2.4	0	0
ตำบลเขาชัยสน	4,254	258	(+)	0	12.6	1.9	(-)	(-)	4.2	2.1	34.3	4.2	(-)	(-)
ตำบลควนขนุน	3,741	96	0	0	6.7	1.1	0	0	1.6	0.6	20.6	1.9	(+)	(+)
ตำบลห่านโพธิ์	3,697	73	0	(-)	4.7	0.9	(+)	(+)	1.1	0.4	19.1	2.0	(+)	(+)
อำเภอตะโหมด	3,579	67	(-)	0	3.9	0.9	(+)	0	0.9	0.3	19.5	1.9	(+)	0
ตำบลคลองใหญ่	3,579	67	(-)	0	3.9	0.9	(+)	0	0.9	0.3	19.5	1.9	(+)	0
อำเภอควนขนุน	4,038	109	(+)	0	8.4	1.2	0	0	2.2	0.9	26.4	2.3	0	0
ตำบลพนมวังค์	3,885	133	0	0	7.2	1.7	0	0	1.5	0.5	20.2	2.3	(+)	(+)
ตำบลปันแต	3,804	111	0	(-)	5.3	1.2	(+)	(+)	1.1	0.4	21.0	2.2	0	(+)
ตำบลชะมวง	4,332	227	(+)	0	11.8	2.2	(-)	(-)	3.5	1.6	32.6	3.8	(-)	(-)
อำเภอปากพะยูน	3,636	66	(-)	0	5.4	0.7	(+)	0	1.3	0.5	19.8	2.0	(+)	0
ตำบลดอนประดู่	3,778	113	0	0	7.0	1.4	0	0	1.6	0.6	23.1	2.2	0	0
ตำบลเกาะหมาก	3,731	95	0	0	5.3	0.9	(+)	0	1.3	0.5	17.9	2.8	(+)	0
ตำบลฝาละมี	3,539	68	(-)	0	4.8	0.8	(+)	0	1.2	0.5	19.0	2.1	(+)	0
อำเภอศรีบรรพต	3,750	67	0	0	6.1	0.8	(+)	0	1.4	0.5	19.0	1.9	(+)	0

ตำบลเขาย่า	3,772	92	0	0	6.5	1.1	0	0	1.6	0.7	18.8	2.1	(+)	0
ตำบลเขาปู่	3,849	149	0	0	5.4	1.1	(+)	0	1.1	0.4	19.9	2.2	(+)	0
ตำบลตะพาน	3,705	75	0	0	6.0	1.0	(+)	0	1.3	0.4	18.8	2.0	(+)	0
อำเภอป่าบอน	3,782	160	0	0	8.9	0.8	0	0	2.5	1.1	25.1	2.8	0	0
ตำบลป่าบอน	4,328	977	0	0	16.1	1.7	(-)	(-)	5.5	2.8	37.5	5.2	(-)	(-)
ตำบลโคกทราย	3,627	74	(-)	0	5.9	0.9	(+)	(+)	1.5	0.6	20.5	2.0	(+)	0
ตำบลหนองธง	3,718	118	0	0	6.4	1.1	0	(+)	1.6	0.6	23.9	2.3	0	0
ตำบลทุ่งนารี	3,580	72	(-)	0	10.2	1.0	(-)	0	2.5	0.9	19.6	2.1	(+)	(+)
ตำบลวังใหม่	3,947	134	0	0	6.9	1.4	0	0	1.9	0.9	25.2	2.7	0	0
อำเภอบางแก้ว	3,872	153	0	0	8.2	1.1	0	0	2.4	1.1	28.2	3.1	0	0
ตำบลนาปะขอ	3,580	68	(-)	(-)	5.8	1.0	(+)	(+)	1.4	0.6	21.4	2.1	0	(+)
ตำบลโคกสัก	4,294	354	(+)	0	11.6	1.7	(-)	(-)	3.8	1.8	35.1	4.5	(-)	0
อำเภอป่าพะยอม	3,898	121	0	0	8.4	0.8	0	0	2.4	1.1	24.7	2.5	0	0
ตำบลป่าพะยอม	4,420	362	(+)	(+)	13.6	2.0	(-)	(-)	4.7	2.4	35.0	4.5	(-)	(-)
ตำบลเกาะเต่า	3,688	65	0	(-)	6.3	0.9	(+)	(+)	1.5	0.6	18.8	2.0	(+)	(+)

หมายเหตุ : 1. สัญลักษณ์การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับจังหวัด/อำเภอ (+) แทน ดีกว่าเฉลี่ย (-) แทน แย่กว่าค่าเฉลี่ย 0 แทน พอๆ กับค่าเฉลี่ย

2. เป็นข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคทางสถิติในการประมาณค่าจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2558 ร่วมกับข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่พบปะคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่พบปะคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดพัทลุง

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่พบปะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนโพธิ์

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่พบปะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านบูเก็ตตรี

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่พบปะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดท่าแพกลาง

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่พบปะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านโกตา

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่พบปะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควนไสน

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่พบปะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกลางจังหวัดพัทลุง

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่พบปะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านลำธาร

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่พบปะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านทุ่งเขา

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่พบปะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านควน

คณะผู้วิจัยลงพื้นที่พบปะคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดบ้านหนองเลน

คืนข้อมูลในพื้นที่จังหวัดสตูล

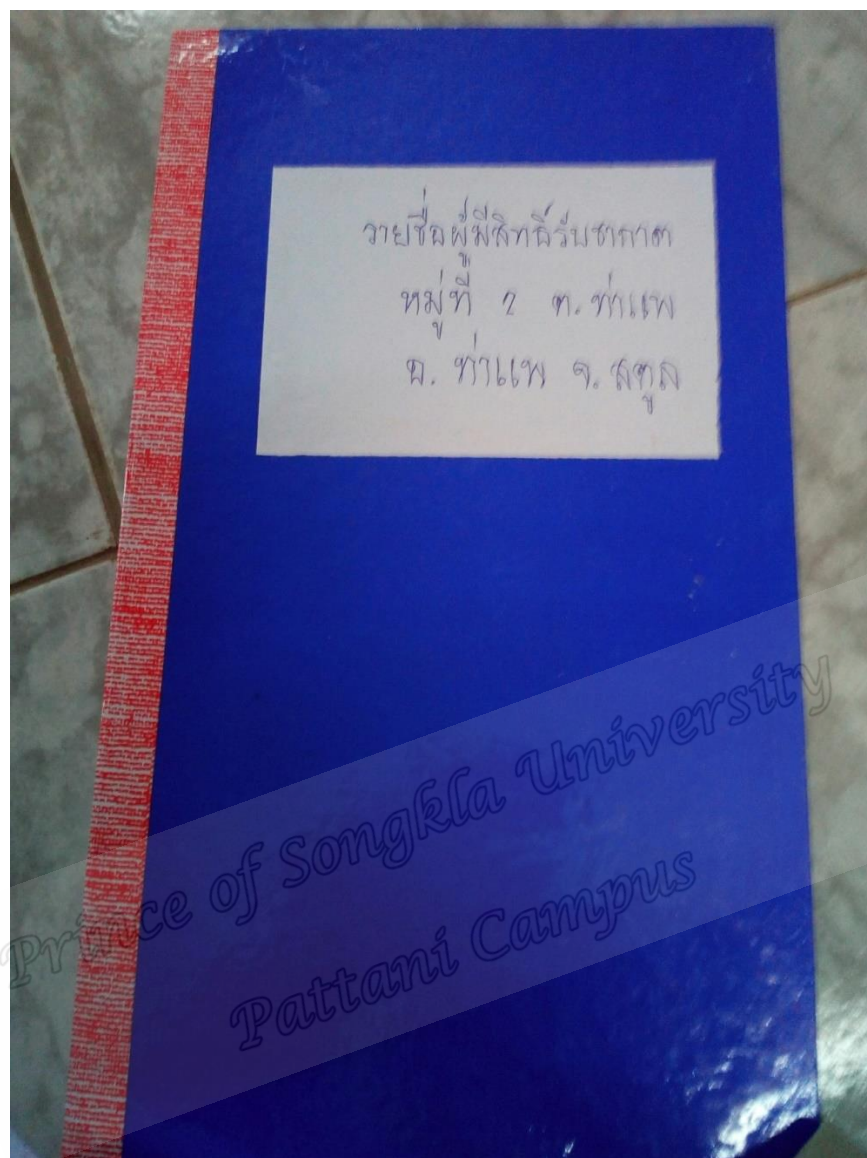

Prince of Songkla University
Pattani Campus

คืนข้อมูลในพื้นที่จังหวัดพัทลุง

ปี 2559 (ปีงบประมาณ 1437)

ลำดับ	ผู้ยากจน ชื่อ - สกุล	บ้านเลขที่	หมายเลข
1	นาย โสณ ห้วยเตี๋ย	86	
2	นาง ศรี กิมเค:	58	
3	นาง รณเมีย: กิมเค:	58	
4	นาย มาเสด ห้วยเตี๋ย	80	
5	นาง มาตี๋: สาทิมิต	221	
6	นาย โสณ ลไทยน	59	
7	นาง มาเรีย: สิงแสง	265	
8	นาย สดุม สิงลาบท	140	
9	นาง เต๋: เขมร:	95	
10	นาง จี: ห้วยเตี๋ย	86	
11	นาย สดุม วงษ์สวัสดิ์	49	
12	นาง เต๋: ยงพา:จันทร์	52/1	
13	นาย มาว ทุ่งนาค	46	
14	นาย ทิมิต มีนุกายว	220	
15	นาง สิมลี เกี่ยม	30	
16	นาย สดุม สิม	31/1	
17	นาง มาพรท กักดี	184	
18	นาย เต๋: สาทิมิต		
19	นาย สาทิมิต สิงแสง	24/1	
20	นาย เต๋: ยี่สิบ	267	
21	นาย เต๋: ยี่สิบ	58/2	
22	นาย เต๋: สาทิมิต โทษยาหยง	148	
23	นาง เต๋: สิง	33	
24	นาย สาทิมิต สิง	80/2	
25	นาง มาหิ สาทิมิต	290	
26	นาย มาว เขมร:	115	
27	นาย สดุม: สาทิมิต	53/3	
28	นาย สดุม: สาทิมิต	169	
29	นาย สาทิมิต ห้วยเตี๋ย	173	
30	นาง สิง: สาทิมิต	245	
31	นาง มาหิ: สาทิมิต	35	

ปี 2560 (สิ่งพิมพ์ 1438)

ลำดับ	ผู้แต่ง	ชื่อ - สกุล	สำนักพิมพ์	หมายเหตุ
1	นาย	โศภน ห้วยถั่ว	86	
2	นาง	ศรี กิ่งแก้ว	58	
3	นาง	วราณี: กิ่งแก้ว	58	
4	นาง	มาลี: งามเมือง	221	
5	นาง	โศภน สุนทร	59	
6	นาง	มาเวีย: สันแสง	265	
7	นาย	อุดม สันแสง	140	
8	นาง	วิ: ห้วยถั่ว	86	
9	นาย	สัมพันธ์ วงษ์สวัสดิ์	49	
10	นาง	ศรี: ช่างพร: จันท	52/1	
11	นาย	หม่อม มิ่งกุญชร	220	
12	นาง	สัมพันธ์ เกษม	30	
13	นาย	สมหมาย สันแสง	21/1	
14	นาง	มาพร สันแสง	184	
15	นาย	สัมพันธ์ มาตย์นันท		
16	นาย	ชากวียา สันแสง	24/1	
17	นาย	เดช ยี่ขัน	267	
18	นาย	เจ: ลี: ยี่ขัน	58/2	
19	นาย	ประสิทธิ์ มิ่งกุญชร	148	
20	นาง	มาลี สันแสง		
21	นาย	ตลิ่ง: สันแสง	53/3	
22	นาย	อดิศักดิ์ สันแสง	169	
23	นาย	วิมล: ห้วยถั่ว	173	
24	นาง	ศิริ: แก้วแก้ว	245	
25	นาง	มาลี: สันแสง	95	
26	นาย	สีหะ: สันแสง	86/1	
27	นาย	แม่		
28	นาย	สมหมาย มาตย์นันท	190	
29	นาย	วิมล: มาตย์นันท	165	
30	นาย	สมพร ไชยมงคล	47	
31	นาง	สุภาพร วงษ์สวัสดิ์	169	

ลำดับ	เด็กเรียนวิชา		จำนวนเลขที่	หมายเหตุ
	ชื่อ	สกุล		
1	ด.ญ	ศักกุกุ	กิมเค็ง	207
2	ด.ญ	ชาวัน	กันทว:	56/2
3	ด.ช	ชาติถ	สิริภา	32/2
4	ด.ญ	เฉลิม	หมาดาโต๊ะ	120
5	ด.ช	วราพร	ลักดี	35/2
6	ด.ช	สมภา	สุมาย	48/2
7	ด.ญ	ตติยะ	ธำภาดล	139
8	ด.ช	ฉัตร	นิภกษา	229
9	ด.ช	ศิวิน	เพรมใจ	14
10	ด.ช	ศิริศักดิ์	ทวงเดช	56/1
11	ด.ญ	ศิวิน	นุชกรรม	230
12	ด.ญ	ศิวิน	เทชะกัน	228/1
13	ด.ญ	ชรัทกดี	ชายเขต	268
14	ด.ญ	ยัยยัย	หมาดาโต๊ะ	29
15	ด.ญ	สิริภา	ใจดี	
16	ด.ญ	สิริภา	ฉิษยม	
17	ด.ช	มิ่งมิ่ง	ฉิษยม	200
18	ด.ญ	ศิวิน	ภาหมี	332
19	ด.ช	ภาหมี	นิภา	228

ลำดับ	เด็กกำพร้า		บ้านเลขที่	เทศบาลเขต
	ชื่อ	สกุล		
1	อ.ช. อิ่มนง	ภักดี	52/1	
2	อ.ช. จันทรี	ภักดี	52/1	
3	อ.ท. ชติมา	ฝ่ายเพชร	265	
4	อ.ท. ชติมา	ฝ่ายเพชร	265	
5	อ.ช. ดำนัย	กิมเค็ง	58	
6	อ.ช. อานนง	กิมเค็ง	58	
7	อ.ท. นลวัน	ตรงชัย	73	

มูลนิธิฯ

1	นาย ประจักษ์ งามแดง	93
2	นาง ธานี งามณี	85
3	อ.ช. ชติมา กวางทอง	319

ผู้มีสิทธิร่วมทั้งหมด 51 คน

ข้าวจรณะ 52.6 ก.ก.

เงิน ๓๗๕ 200 บาท

ลำดับ	เด็กกำพร้า		จำนวน	หมายเหตุ
	ชื่อ	ลิดุก		
1	ด.ช.	ลาหันธ์	รักดี	52/1
2	ด.ช.	วัจนชัย	รักดี	52/1
3	ด.ญ.	นัสรีน	ตรงชัย	73
4	ด.ช.	ถนอย	กิมเฒ่า	58
5	ด.ช.	ลาหันธ์	กิมเฒ่า	58
6	ด.ญ.	ชติมา	ฝ่ายเพชร	265
7	ด.ญ.	ชติมา	ฝ่ายเพชร	265

สมัครตั้ง

1	นาย	ประจักษ์	นังแดง	93
2	นาง	ดาวี	จันทร์	85
3	ด.ญ.	ชติมา	กวาวทอง	319
4	นาย	พิริต	ผาดต้นดาว	165

ระเบียบสังคม

สาระสรุปข้อบังคับคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล
ว่าด้วย การจัดระเบียบสังคมมุสลิม พ.ศ. 2557

กลุ่มบุคคลที่จะได้รับมาตรการลงโทษทางสังคม

1. สัปบุรุษที่ไม่ละหมาดจนอดเกินกว่า 3 ครั้งติดต่อกัน โดยไม่มีเหตุผล (ข้อ 7)
2. สัปบุรุษที่ไม่ถือศีลอดอย่างเปิดเผย โดยไม่มีเหตุผล (ข้อ 8)
3. สัปบุรุษที่ผลิตหรือขายหรือคัมเครื่องคัมที่มีแอลกอฮอล์อย่างเปิดเผย (ข้อ 9)
4. สัปบุรุษที่เล่นการพนันเป็นอาชีพ (ข้อ 10)
5. สัปบุรุษที่ไม่ส่งลูกเรียนฟรีกูอัยนู (ข้อ 11)
6. สัปบุรุษที่ผลิตหรือขาย หรือเสพสิ่งเสพติดให้โทษ (ข้อ 12)
7. สัปบุรุษชาย-หญิงที่อยู่ด้วยกันในสามี-ภรรยา โดยไม่นิกะหฺ (ข้อ 13)

ขั้นตอนและมาตรการลงโทษทางสังคม

1. ว่ากล่าวตักเตือนด้วยวาจาอย่างน้อย 1-3 ครั้ง (ข้อ 7 (1))
2. หากไม่มีผลตามข้อ 1 จะต้องกล่าวตักเตือนเป็นลายลักษณ์อักษร (ข้อ 7 (2))
3. ใช้มาตรการลงโทษ โดยคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดจะจัดร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสัปบุรุษดังกล่าว ดังนี้ (ข้อ 14 (1)-(3))
  - ขานเสียงสมรส
  - ขานเสียงทักไป เช่น ขานอริระหฺ ขานฮาสุบิก ขานซันฮานใหม่ เป็นต้น
  - หากสัปบุรุษดังกล่าวเสียชีวิต คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดจะไปร่วมละหมาดญานาซะฮฺไม่เกิน 3 คน
4. เมื่อกรรมการอิสลามประจำมัสยิดได้ว่ากล่าวตักเตือนตามขั้นตอนครบ 6 เดือน สัปบุรุษดังกล่าวไม่เปลี่ยนพฤติกรรม กรรมการอิสลามประจำมัสยิดอาจกักขังออกจากทะเบียนสัปบุรุษก็ได้

งานวิจัยที่ได้รับการนำเสนอ

Exploring Zakat Practices in Thailand: The Case of Baan Kota in Satun Province

Tawat Noipom ^{1*} Aris Hassama ² and Mahmood Hayeemad³

¹ Ph.D. (Islamic Banking and Finance), Lecturer, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus

² M.Econ. (Economics), Lecturer, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus

³ DBA. (Business Administration), Lecturer, College of Islamic Studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus

* **Corresponding author, E-mail:** tawat.n@psu.ac.th

Abstract

Zakat institution has played an important role in social security and development in Muslim communities in the past and continued until now. In Thailand, Zakat is practiced in Muslim communities across the country. However, few studies have documented this practice and little efforts have been done to establish a more systematic Zakat institution or system. This study will explore and document the model of Zakat institution practiced in a village in Satun province in the southern part of the country. Focus group was used to collect data from Imam, mosque committee and other key informants. The results show that a large part of Zakat collection is done by the mosque Zakat committee. However, some villagers pay Zakat directly to whom they feel in need. Zakat amount collected by the mosque Zakat committee is often small while other has gone undocumented. Zakat distribution is done once a year and the amount is often small. Awareness on Zakat and reluctance to pay is cited as an important issue for Zakat management in the village. It is recommended that various communication and marketing mechanisms especially social media and radio can be used to create awareness among the people. The provincial Islamic councils and the Central Islamic Council of Thailand should actively involve in Zakat management process. The findings in this study should pave the way for a better Zakat

management system in Thailand with the hope that Zakat may fully benefit those who need financial assistance and improve their wellbeing.

Keywords: Zakat practice, Zakat management, Satun province, Thailand

Prince of Songkla University
Pattani Campus

1. Introduction

Zakat is a compulsory levy on the wealth of the well-off members of Muslim community at a prescribed rate in order to provide financial assistance to the destitute and needy (Chapra, 2000). Zakat institution has played an important role in social security and development in Muslim communities in the past and continued until now. Many Muslim countries such as Malaysia, Indonesia, Turkey and the Gulf counties have been institutionalised and significantly contributed towards the countries' development, especially, social security systems in those countries. In India, Singapore and some other non-Muslim countries, Zakat institutions have been established with legal framework in place. These institutions have promoted the wellbeing of the poor and the needy (Sadeq, 2006).

In Thailand, Zakat is practiced in Muslim communities across the country. However, few studies have documented this practice and little efforts to establish a more systematic Zakat institution or system. Hence, Zakat institution might not fully have impact on the lives of the poor and needy in Thailand where Muslim communities are considered to be the poorest section of the country. This study is the one of the efforts to document Zakat institution practiced in one of the village in Satun province in the southern part of the country. This effort should also pave the way for a Zakat institution model suitable for Thai Muslim communities. In fact, this study should explore model of Zakat institution practiced in a village and propose the way to improve it with the hope that Zakat institution may fully benefit those who need financial assistance for poverty reduction, welfare and social security.

2. Literature Review

Zakat management in various forms are essential for effective management of Zakat fund and the promotion of welfare in Muslim communities (Md Razak et al., 2013; Ahmad, 2009). The institutional structure of Zakat in various countries may be different from one country to another. The chosen institutional structure may be affected by the socio-economic environment of the country (IRTI, 2014).

In many Muslim countries, Zakat management forms a part of government structure. However, differences in terms of management activities may occur. In Malaysia and Brunei Darussalam, Zakat institutions are placed under the Ministry of Religious Affairs where Islamic councils at

state level are responsible for their own state. Meaning that each state collects and distribute Zakat within the state territories. (Razimi et al., 2016; Ab Rhman et al., 2012; Badziet al., 2012; Mohd Khambali et al., 2016). Officers at Zakat institutions are local government staff. Amil and agent such as banks are appointed as Zakat collectors (Mohd Khambali et al., 2016; Ab Rhman et al., 2012). In Pakistan and Bangladesh, Zakat institutions are also under the Ministry of Religious Affairs. However, Zakat payers can choose to pay Zakat to Zakat department, NGOs or individuals (IRTI, 2014).

In non-Muslim countries such as India where a large number of Muslims reside, there is no formal institutional or regulatory framework for Zakat management. Zakat is viewed as an act of worship and the government does not intervene in the process of Zakat collection and distribution. Payments of Zakat largely flow through private Zakat collecting individuals who often represent Islamic private schools and institutions. Only recently, Zakat collected are channeled to the poor and needy (IRTI, 2014). In Thailand, recently study shows that Zakat is paid directly to individuals especially newly converted Muslims, students of Islamic schools, the poor and the needy and wayfarers (Din-ah, 2012). In some southernmost provinces, the provincial Islamic councils may involve in Zakat collection and distribution. The amount is always minimal (Abdullah & Suleiman, 2017).

3. Methods

In this study, a qualitative method was employed. Focus group was used to gather information from Imam⁵, Bilal⁶, Khatib⁷ and other mosque committee. At this village 8 participated in the focus group session which was held on 16 January 2018 at the mosque located on ...in Baan Kota, Thambun Kampeng, Amphor Lahu, Satun Province. They were chosen for the interview as they have been involved in the Zakat management of the village. They, therefore, are expected to have relevant information required for this research.

Documentary research was also used in the collection of data on basic information on the village, villagers, mosque and amount of Zakat collected and distributed. The documentations range from

---

⁵ An Imam is an Islamic leadership position. It is most commonly used as the title of a worship leader of a mosque and Muslim community. He is the officiating priest of a mosque.

⁶ Bilal is a mosque committee whose main responsibility is calling for prayer.

⁷ Khatib is a person who delivers the sermon (khuṭbah) (literally "narration"), during the Friday prayer and Eid prayers. The khatib is usually the imam (prayer leader), but the two roles can be played by different people.

number of people, list of mosque committee, simple report on Zakat collection and distribution, and regulations on Zakat applied in this village.

Data collected from focus group was analysed using thematic narrative analysis in which important themes have been identified and grouped to provide useful reference on the Zakat practices of Baan Kota. Content analysis was applied to data collected from documentary research.

4. Results and Discussion

The results in this study cover basic information on Baan Kota, Zakat model practiced in the village, Zakat collection, Zakat distribution, marketing and database management system, issues pertaining Zakat practices, and possible solutions to these issues.

Baan Kota Village

Baan Kota is located in Moo 7, Thambun Kampeng, Amphur Langu, Satun province. 230 households live in this village with 450 inhabitants. 95% of the inhabitants are Muslims and the remaining are Buddhists. The Imam of this mosque, Imam Prayun Songkhaw or Muhammad Ja'iz bin Saad, has been appointed as the Imam 6 years ago. Most of villagers are private sector employees, agriculturists, and a small number of them are government employees. For those involved in agriculture, they own only small pieces of land usually less than 1 acre. Thus, they may not be categorized as agricultural Zakat contributors.

Basic Information of Zakat Model

According to the Imam of Baan Kota Mosque, Mr. Prayoon Songkaw, Zakat *fitra*⁸ is the only Zakat managed by the mosque committee. They were of the opinion that there are some people who may pay other types of Zakat, especially, zakat property to the poor directly. However, the number of those payers is small. The mosque committee therefore are not involved. They might consider include other type of Zakat in their future collection and distribution. 3.00% of the collected Zakat *fitra* is required to transfer to the provincial Zakat fund managed by the Provincial Islamic Council of Satun. The mosque committee started Zakat *fitra* collection and distribution 8 years ago. In addition, a savings fund group based in Baan Kota also pay 20% of

---

⁸ Zakat *fitra* is charity given to the poor at the end of the fasting in the Islamic holy month of Ramadan.

their profit as Zakat. Although, they get recipient information from the Zakat committee, they pay Zakat directly to the recipients without any knowledge of the Zakat committee.

Zakat Collection

Villagers usually pay their Zakat *fitr* at the mosque on the night before *Eid al fitr*. The mosque Zakat committee are responsible for Zakat collection and distribution. The committee consists of 4 members i.e. the Imam, Khatib, Bilal and another person selected from the mosque committee. The villagers may use their own rice or buy it from the Zakat committee. The rate of Zakat *fitr* is determined by the Zakat committee on a yearly basis. In the past few years, 95% of the villagers have paid their Zakat *fitr* at the mosque and another 5% have chosen to pay directly to recipients. According to Baan Kota Mosque committee, the trend of Zakat *fitr* payment is increasing due to fact that the process of Zakat management is clear and the poor and other eligible groups benefit from Zakat *fitr* directly and immediately after it is collected. Zakat collection practices of Baan Kota is exhibited in Figure 1.

Zakat Distribution

The collected rice and money are distributed also on the night before the *Eid al Fitr* day. The eligible recipients are selected by the Baan Kota Mosque committee according to their respected areas. Each mosque committee member (12 members in total) is responsible to select the recipients of 20 households. They provide detailed information of the persons they think may receive Zakat *fitr* and the final list of recipients is finalized by the Zakat committee. Often, the recipients are notified in advance so that they may come to collect their Zakat that night or else the Zakat committee shall arrange it delivered to the recipient houses.

In the past 8 years, 5 groups of Zakat recipients have been included in the list i.e. the poor, the needy, newly converted Muslims, Zakat committee, and the wayfarers (many of them are Islamic private school students). The Zakat committee has set up some additional conditions for the recipients such as no involvement in drug and practicing Muslims. These are to ensure that Zakat will be channeled to the right persons and benefit them the most.

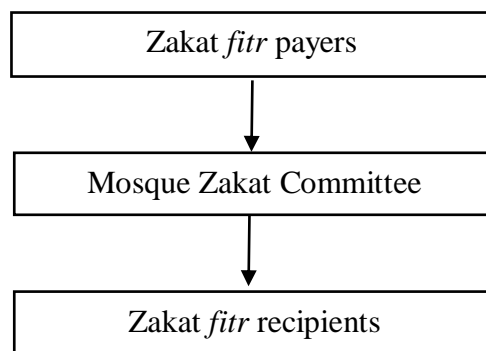
In 2017, the Zakat committee of Baan Kota Mosque collected 615 *kantang* or around 1,476 kilograms (each *kantang* approximately 2.40 kilograms) at the rate of 65 Baht each (Approximately USD2). 41 recipients were eligible in 2017 and each was given 15 *kantang* (36

kilograms). 3% of the Zakat *fitr* collected in 2017 amounting 800 baht was given to the Satun Provincial Islamic Councils as required. A simple Zakat distribution practices of Baan Kota Mosque is demonstrated in Figure 1.

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Figure 1: Zakat collection and distribution of Baan Kota Mosque

Communication and Marketing

The mosque committee communicate the importance of Zakat through a number of communication channels. The essential of Zakat and its practices have been discussed in a great deal during *Khutbah* or Friday summon. This is to ensure that the villagers are aware of one of the main pillars of Islam and encourage them to pay Zakat when the time comes. During the last 15 days of the fasting month, village wire broadcasting is done every day on this topic to remind people on their duty and responsibility. Ramadan brochures are issued to cover activities during the month of Ramadan, including Zakat *fitr*.

Some of the mosque committee highlighted that the above mentioned channels of communication increased the number of people who pay Zakat as well as amount of Zakat each year. Word of mouth may also contributes to this trend as the people see the effectiveness of collection and distribution practice of the Zakat committee, they spread a good word on this. Other people who used to pay Zakat directly to the recipients turn to the Zakat committee for future Zakat payment. The mosque committee have employed various forms of communication to promote Zakat in the community. However, many villagers may not have adequate practical understanding of Zakat, especially the rich. Regular communication via printed media, radio and social media shall be used. The involvement of the Satun Provincial Islamic Council is vital for the success of Zakat management in this province.

Problems and solutions

Various issues related to Zakat management and practices in Baan Kota Mosque were raised during the focus group session. The first issue is related to people's awareness and understanding

on Zakat management. The mosque committee indicated that the villagers understand that Zakat is compulsory; however, they do not have adequate knowledge in terms of practice such as kinds of Zakat, different conditions of Zakat and Zakat. These reduce amount of Zakat collected at Baan Kota. The second issue is reluctance among the villagers who possess enough properties and required to pay Zakat on their properties. Many rich people in the village tend to ignore this pillar of Islam.

These two main issues should be seriously look into by the Zakat committee. The committee pointed out that they should regularly communicate with the villagers so that they may understand their role and obligation related to Zakat. *Khutbah* on Zakat should be regularly made in the mosque to encourage the villagers to pay Zakat. Personal talk and communication can also be made among the villagers, in particular the rich. The Satun Provincial Islamic Council should also pray the role in promoting Zakat awareness among the people in the province. Zakat festival can be a good start. Printed and non-printed media, especially social media, can be used to tackle this issue. The 3% Zakat collection at the provincial level can be used for this purpose. In addition, governmental and non-governmental organisations can be used as partners to promote Zakat awareness and payment in the Muslim communities. Village, provincial and national Zakat management institutions need to be created to directly oversee this institution. It can be a part of the Central Islamic Council of Thailand and is governed by a specific regulation under the Council.

In summary, the results in this study indicate that most Zakat payment is done through the Zakat committee formed among the mosque committee. However, it is limited to only *Zakat fitr*. A small number of the villagers pay Zakat on properties and *Zakat fitr* by themselves. The trend is increasing as the villagers see the effectiveness of Zakat management of the Zakat committee.

5. Conclusion

Zakat is an important pillar of Islam in which many Muslims neglect. The effective management of Zakat institutions shall bring about the promotion of social welfare and poverty reduction in Muslim communities around the world. The institutional structures of Zakat in Muslim countries tend to follow formal ministerial structure where Zakat institutions fall under ministry of religious affairs. With some exceptions, non-Muslim countries tend to follow informal structure

where the payment of various kinds of Zakat is made directly to the eligible persons based on the payers' opinions on the financial status of the recipients.

The Zakat management in Thailand is unsystematic causing the amount of Zakat is small and cannot be used to improve the life of the eligible recipients. Besides, few studies have been done to explore various Zakat management structures in Thailand and limited efforts to systematically institutionalise Zakat in Thailand. This study is a part of a wider study to fill this gap. The results in this study the structure of Zakat management in Baan Kota Mosque follow a hybrid form where the Zakat committee play a middleman role in Zakat collection and distribution and it is not a part of governmental structure like in Muslim countries.

In order the system to be more effective, the village or mosque base Zakat management should connect to the provincial Zakat management. More efforts such as communication and marketing need to be done to promote Zakat awareness and understanding among the people in the village particular and in the province in general. Different levels of committee including village or mosque level, provincial level and national level need to be established to institutionalise systematic Zakat management in Thailand.

*Prince of Songkla University
Pattani Campus*

Reference

- Ab Rahman, Azman, Mohammad Haji Alias, Syed Mohd Najib Syed Omar. (2012). Zakat Institution in Malaysia: Problems and Issues. *GJAT*, VOL 2 ISSUE 1, 35-41.
- Abdullah Abru, Suleiman,
- Ahmad, Moid U. (2009). Zakat Fund-Concept and Perspective, *Int. J. Monetary Economics and Finance*. Vol. 2, Nos. 3/4, 197-205.
- Chapra, M. Umer. (2000). *The Future of Economics: An Islamic Perspective*. The Islamic Foundation, Leicester.
- Dhar, Pranam. (2013). Zakat as a Measure of Social Justice in Islamic Finance: An Accountant's Overview. *Journal of Emerging Economies and Islamic Research*, 1-11.
- Din-ah, Shukur. (2012). Zakat: A Community Welfare System in the Southernmost Provinces of Thailand. Published online. ([www.http://k4ds.psu.ac.th/k4ds_search/pdf/books/1286.pdf](http://k4ds.psu.ac.th/k4ds_search/pdf/books/1286.pdf)), Retrieved on 29 July 2018.
- Dwi Sari, Mutiara, Zakaria Bahari, Zahri Hamat. (2013). Review on Indonesian Zakah management and obstacles. *Social Sciences*; 2(2): 76-89.
- Jaelani, Aan. (2016). Zakah Management for Poverty Alleviation in Indonesia and Brunei Darussalam. MPRA Paper No. 69646, posted 22 February 2016.
- Lessy, Zulkipli. (2009). Zakat (Alms-Giving) Management In Indonesia: Whose Job Should It Be? *La Riba, Jurnal Ekonomi Islam*, Volume III, No. 1, 106-110.
- Md Razak, Mohamad Idham, Roaimah Omar, Maymunah Ismail, Afzan Sahilla Amir Hamzah, Mohd Adnan Hashim. (2013). Overview of Zakat Collection in Malaysia: Regional Analysis, 140-148.
- Mohd Khambali, Khadijah, [Zalfa Laili Hamzah](#), [Mohd Zaidi Daud](#), [Fuadah Johari](#). (2016). Managing the Institution of Zakat: Case Study of Muallaf in Selangor, Malaysia, in Dilip S. Mutum, Mohammad Mohsin Butt, Mamunur Rashid (ed.), *Advances in Islamic Finance, Marketing, and Management*, 325-339.
- Nadzri, Farah Aida Ahmad, RashidahAbdRahman, Normah Omar. (2012). Zakat and Poverty Alleviation: Roles of Zakat Institutions in Malaysia, *International Journal of Arts and Commerce* Vol. 1 No. 7, 61-72.
- Pereire, K. G. (2007). Thailand's Zakat Funds bill regulating charities with sensitivity. (RSIS Commentaries, No. 045). RSIS Commentaries. Singapore: Nanyang Technological University.
- Razimi, Mohd Shahril Ahmad, Abd Rahim Romle and Muhammad Farid Muhamad Erdris. (2016). Zakat Management in Malaysia: A Review, *American-Eurasian Journal of Scientific Research* 11 (6): 453-457.

Sadeq, Abbukhasan M. (2006). Distribution through Transfer and other Measures, in Development Issues in Islam, edited by Abulhasan M. Sadeq, Research Centre, International Islamic University.

Prince of Songkla University
Pattani Campus